RUDOLF STEINER

OMUL ŞI LUMEA

ACŢIUNEA SPIRITULUI ÎN NATURĂ

7 convorbiri cu lucrătorii care construiau Gotheanumul,
Dornach, 8 – 31 octombrie 1923

CONVORBIRI DESPRE NATURA ALBINELOR

GA 351

Opt conferinţe şi răspunsuri la întrebări,
Dornach, 10 noiembrie – 22 decembrie 1923,
ţinute lucrătorilor care construiau Goetheanumul

CUPRINS

CUPRINS PE LARG 5

I. OMUL ŞI LUMEA ACŢIUNEA SPIRITULUI ÎN NATURĂ GA 350 13

CONFERINŢA I 13

CONFERINŢA a II-a 31

CONFERINŢA a III-a 52

CONFERINŢA a IV-a 71

CONFERINŢA a V-a 90

CONFERINŢA a VI-a 108

CONFERINŢA a VII-a 125

NOTE 145

DESENELE LA TABLĂ 146

CONVORBIRI DESPRE NATURA ALBINELOR GA 351. 151

I. ALBINA ŞI OMUL 153

II. PERCEPŢIA LA ALBINE 171

III. MIERE ŞI CUARŢ 185

IV. MIEREA 206

V. VIESPEA CYNIPS 224

VI. VENIN DE ALBINĂ ŞI FURNICI 243

VII. IMPORTANŢA ACIDULUI FORMIC 261
VIII. ACIDUL OXALIC, ACIDUL FORMIC, ACIDUL CARBONIC ŞI ROLUL LOR ÎN NATURĂ.....280
DESENELE LA TABLĂ.....301
NOTE.....306

CUPRINS PE LARG

I. OMUL ŞI LUMEA ACŢIUNEA SPIRITULUI ÎN NATURĂ

CONFERINŢA I — *Dornach, 8 octombrie 1923* — Fiinţa fluturelui

Peste tot în natură este spirit. Experimente de zbor pornind de la zborul fluturelui. Fluturele ia naştere într-un mod foarte complicat: stadiile de ou, omidă, cocon şi fluture. Oul trebuie să aibă întotdeauna umiditate, în care să se afle ceva sare; omida trăieşte continuu în lumină; coconul se închide total faţă de forţele fizice ale Pământului; fluturele urmăreşte numai lumina, el nu mai este supus gravitaţiei. Eul şi lumea fluturilor. Galbenul leului. Coloritul pielii umane. Mormoloci şi broască, respiraţie prin branhii şi respiraţie pulmonară. Observare prin microscop. Teoria încapsulării. Actualul mod de a proceda în ştiinţă. Deşteptăciunea nebunilor. «Geniu şi nebunie» de Lombroso.

CONFERINŢA a II-a — *Dornach, 10 octombrie 1923* — Despre acidul cianhidric şi azot, dioxid de carbon şi oxigen

Ce depinde în viaţa omenească de azot. Carbon şi azot, formarea de acid cianhidric şi de cianură de potasiu. Mişcările noastre provin din forţa de rezistenţă împotriva formării de cianură de potasiu. Regresiunea cianurii de potasiu. Curenţii de cianură de potasiu care merg de la om la Soare. În cap, dioxidul de carbon se reuneşte cu fierul. Cloroza. Apele minerale feruginoase şi carbonatate. Curenţii de fier şi dioxid de carbon stăpâniţi de om se îndreaptă către Lună. Creşterea plantelor şi Luna plină. Pentru gândire avem nevoie de Lună, pentru mers de forţa solară. Soarele, Pământul şi Luna au fost cândva un corp

comun. Azotul îl avem de la Soare, oxigenul de la Lună. Huila şi calcarul. Otrăvirea cu cianură de potasiu. Strânsă legătură a omului cu Soarele şi Luna.

CONFERINŢA a III-a — *Dornach, 13 octombrie 1923* — Omul şi Pământul în nord şi sud

Forme ale cristalelor de zăpadă şi formarea florilor de gheaţă. Diferenţa dintre oamenii zonelor calde şi eschimoşi. Eschimoşii au, relativ la corpurile lor, plămâni mari şi ficat mic, iar oamenii din zonele calde au, relativ la corpurile lor, plămâni mici şi ficat mare. Septicemie datorată mâniei. Răciri abdominale. Boli ale ficatului. Activitatea solară favorizează activitatea ficatului. În plămâni acţionează forţele lunare. Cauza bolilor pulmonare. Sucurile frunzelor anumitor soiuri de varză pot prelua anumite activităţi pulmonare. Sucul din rădăcină de Cichorium intybus poate prelua activitatea ficatului. Peste tot unde străluceşte Soarele, apare viaţa; peste tot unde acţionează Luna, iau naştere forme, imagini. Electricitatea Pământului şi aurora boreală. Acidul silicic şi silicatul de fier ca remedii.

CONFERINŢA a IV-a — *Dornach, 20 octombrie 1923* — Despre esenţialitatea hidrogenului

Omul ca purtător de albumină. Gazul metan. Hidrogenul este răspândit pretutindeni în Univers. Reproducerea ca celălalt capăt al gândirii. Şerpii care nasc pui vii. În toate, unde este reproducere, trebuie să acţioneze hidrogenul. Hidrogenul: fosforul cosmic. Soda şi folosirea ei în tehnică şi natură. Peste tot unde se foloseşte soda trebuie să ia naştere ceva lumină. Orice viaţă rezultă de fapt din colaborarea corectă dintre hidrogen şi sodă. Sperma masculină. Dacă şarpele nu primeşte sodă, nu formează coaja oului. Hidrogenul exterior şi soda exterioară, şi hidrogenul interior şi soda interioară.

Principiul evoluţiei superioare: ceea ce este conţinut afară, în lume, intră în fiinţe, în animalele superioare şi în om. Cum au apărut vietăţile inferioare. Dezvoltarea în continuare a omului prin închiderea faţă de natură. Viespile: cele mai fine producătoare de hârtie din natură.

CONFERINŢA a V-a — *Dornach, 24 octombrie 1923* — Despre natura cometelor

Pentru gândire avem nevoie de dioxid de carbon, pentru voire de acid cianic. Acidul cianic în atmosfera cometelor. Însemnătatea cometelor în întregul Univers. Deosebirea dintre vorbăreţul atenian şi mai puţin vorbăreţul spartan, care afirma însă lucruri importante şi cu putere. Căldura interioară alungă pofta de a vorbi, căldura exterioară aprinde pofta dea vorbi. Nimic nu se poate dezvolta în întuneric. Aşa cum noi scoatem afară din cărbune căldura solară, tot aşa ia copilul mic în uterul matern lumina solară acumulată acolo, din interior. Căldură interioară şi exterioară, lumina interioară şi exterioară. Cometele şi meteoriţii ca aducători de cianură de potasiu în aer. Epuizare. Sucul de porumbar. Cometele dau omului, din Univers, libertatea. Sărbătoarea lui Mihael ca sărbătoare a libertăţii. Lykurgos, legiuitorul Spartei.

CONFERINŢA a VI-a — *Dornach, 27 octombrie 1923* — Acţiunea substanţelor în Univers şi în trupul omenesc: fierul şi sodiul

Fierul există pretutindeni în Univers, pentru ca noi să putem avea voinţă liberă; sodiul este răspândit pretutindeni în Univers pentru ca noi să putem avea, de fapt, capete. Pentru ca noi să ne putem clădi membrele, clorul trebuie să formeze împreună cu hidrogenul acidul clorhidric. Ceea ce vine din clor în om trebuie să se combine corect cu fierul. Marte este creatorul fierului în sistemul nostru planetar, Mercur este în corelaţie cu clorul.

Forţa solară din om aduce clorul şi fierul laolaltă. Terapia cu aur. Cloroza tinerelor fete şi răguşeala la băieţi în timpul schimbării vocii.

CONFERINŢA a VII-a — *Dornach, 31 octombrie 1923* — Despre cauzele paraliziei infantile – despre creşterea plantelor

Despre plantele din cameră. Paralizia infantilă. Dovedirea acţiunii cantităţilor infime de substanţă. Condiţiile de sănătate ale oamenilor depind de creşterea plantelor. Remedii pentru paralizia infantilă. Seva lemnului, seva vieţii şi cambiul la copac şi la planta ierboasă obişnuită. Ce importanţă are faptul că mici cantităţi de substanţă sunt adăugate solului. Legătura dintre sol şi creierul mic. Gripă şi paralizie. În orice fenomen de paralizie se află ceva strâns legat de sol. Colaborarea dintre ştiinţele naturii şi metodele de vindecare.

II. CONVORBIRI DESPRE NATURA ALBINELOR GA 351

Observaţiile lui Rudolf Steiner în legătură cu referatul asupra albinelor făcut de Dl. Müller — *Dornach, 10 noiembrie 1923*

1. ALBINA ŞI OMUL — *Dornach, 26 noiembrie 1923*

Nectarul şi polenul, hrana albinelor. Ceara de albine. Construirea fagurilor. Regina. Lucrătoare şi trântori: dezvoltarea lor. Regina este un animal solar; lucrătoarea este desigur, în primul rând un animal solar, dar deja într-o anumită măsură un animal terestru; trântorul este un animal în întregime terestru. Fecundarea de către mascul vine de la forţele terestre; capacitatea femelei de a forma ouă vine de la forţele solare. Ouă virginale. Zbor nupţial şi

fecundarea reginei. Roirea. Importanţa veninului de albină. Roiul şi capul uman. Acţiunea benefică a mierii asupra persoanelor vârstnice. Cură de miere în cazurile de rahitism. Pomii fructiferi sunt mai prosperi în regiunile apicole. Creşterea artificială a albinelor. Sentiment de veneraţie faţă de albine.

2. PERCEPŢIA LA ALBINE — *Dornach, 28 noiembrie 1923*

Comentarea unui articol apărut în „Jurnalul apicultorilor elveţieni" (D. v. Buttel-Reepen: „Albinele văd culori pe care noi nu le vedem?"). Albina are un fel de gust-miros. Percepţia lumii şi a culorilor la albină. Strălucirea tinerei regine. Lumina provoacă la albină efecte chimice pe care ea le resimte puternic. Mirosul subtil al pisicii. Mirosul la câinele poliţist. Hrănirea artificială a albinelor. Adăugarea infuziei de muşeţel în scopul hrănirii.

3. MIERE ŞI CUARŢ — *Dornach, 1 decembrie 1923*

Pe ce anume se bazează acţiunea curelor de miere. Copiilor mici trebuie să li se dea mai mult lapte şi mai puţină miere; la persoanele în vârstă mierea are eficacitatea principală, nu laptele. Virtuţile acidului silicic în fiinţa umană. Albina este constituită de aceeaşi putere ce există în pământ şi care-i dă cuarţului forma sa: forţa acidului silicic fin distribuită. Recurgerea la cuarţ pulverizat în diluţie mare, în cazurile de intoleranţă la miere. Efect benefic la curelor de miere. Calul lui von Osten. Legătura specială a albinelor cu apicultorul. Explicarea unei vechi reguli ţărăneşti.

4. MIEREA — *Dornach, 5 decembrie 1923*

Albinele îl recunosc pe apicultor. Moartea apicultorului. Apicultura în economia agricolă. Necesitatea de a fixa sănătos preţul mierii. Producţie de lapte forţată. Remediu contra febrei aftoase. Creşterea vacilor în vederea

producţiei cu randament mare de lapte are drept consecinţă viţei plăpânzi. Ce fac albinele în cazul unui incident în stup. Stupul formează un tot. Ce înseamnă creşterea artificială a albinelor. Din nou despre preţul mierii. Ce se poate face în cazul intoleranţei la miere. Reacţia albinelor la lumina electrică. Influenţa zodiacului asupra producţiei de miere.

5. VIESPEA CYNIPS — *Dornach, 10 decembrie 1923*

Trebuie consumaţi fagurii împreună cu mierea? Bolile albinelor şi instinctul vechilor apicultori. Relaţia dintre sucul gastric şi sânge, la albină. Elaborarea corectă a sângelui la albină. Pericolele ce ameninţă compoziţia sângelui. Cultură artificială de plante în vecinătatea stupului. Natura elaborării mierii la albine. Viespea „Cynips" şi formarea gogoşii. Smochinii sălbatici. Procesul ameliorării smochinului. Derivarea albinei din viespe. Elaborarea mierii şi a smochinelor. Putrezirea ouălor.

6. VENIN DE ALBINĂ ŞI FURNICI — *Dornach, 12 decembrie 1923*

Regină, lucrătoare şi trântori. Zborul nupţial al reginei. Din ouăle fecundate se nasc lucrătoare şi regine; din ouăle nefecundate, numai trântori. În realitate organizaţia-Eu a omului este cea care face să circule sângele. Veninul albinei şi veninul viespii, remedii contra gutei şi reumatismului. Înţepătura albinei. Situaţie în care din toate ouăle ies trântori. Regină-trântor. Cuiburi de viespi şi furnicare. Coloniile de păduchi de frunze întreţinute de furnici.

7. IMPORTANŢA ACIDULUI FORMIC — *Dornach, 15 decembrie 1923*

Indicaţii complementare asupra construcţiilor furnicilor. Furnicile sunt uneori foarte stânjenitoare. Furnicile cultivatoare. Ihneumonul. Rolul acidului formic în

natură şi în fiinţa umană. Veninul albinei, veninul viespii şi acidul formic s-au revărsat în trecut din spaţiul cosmic asupra plantelor, şi fără acestea plantele ar muri după un timp. Pământul rămâne viu tocmai graţie acidului formic. Otrăvurile sunt colectoare de spirit, şi prin aceasta remedii. Albinele, viespile şi furnicile nu sunt numai nişte hoaţe care smulg ceva naturii; ele îi dau şi posibilitatea de a continua să trăiască şi să prospere.

8. ACIDUL OXALIC, ACIDUL FORMIC, ACIDUL CARBONIC ŞI ROLUL LOR ÎN NATURĂ — *Dornach, 22 decembrie 1923*

Entomologul Jean-Henri Fabre. Îndemânarea albinei-dulgher în construirea cuibului său. În modul prin care construiesc insectele vieţuieşte inteligenţa. Fiinţa umană este plină cu acid formic. În ce scopuri există acidul formic în corpul nostru. Cum se recunoaşte că cineva are prea puţin acid formic. Administrarea acidului oxalic atunci când nu acţionează acidul formic. Acidul oxalic este prezent peste tot în natură şi în corpul uman. În corpul nostru, noi elaborăm continuu acid formic din acidul oxalic. Graţie armatei de insecte, aerul ce înconjoară Pământul este impregnat constant cu acid formic. Acidul formic atrage spre el sufletul şi spiritul. Procese supurative interne. Acidul formic, fundamentul sufletului şi spiritului Pământului. Strălucirea pe care o revarsă tânăra regină şi roirea albinelor bătrâne. Ienupărul, imaginea lui Hristos vivifiind Pământul, în sens moral.

NOTĂ IMPORTANTĂ

Atunci când Rudolf Steiner se afla la Dornach, răspundea la întrebările lucrătorilor care construiau Goetheanumul, purtând cu ei discuţii libere cu o oră înainte de începerea lucrului. Răspundea atunci întrebărilor ce i se

puneau. Astfel a ajuns la ordinea zilei problema creşterii albinelor, mulţi lucrători din împrejurimile Baselului având o mică grădină în care adeseori adăposteau stupi. Textele prezentate aici sunt stenogramele acestor convorbiri şi nu au fost nici măcar revăzute de autor. Nu este vorba deci despre un curs teoretic de apicultură, ci despre convorbiri provocate de cererea spontană a lucrătorilor. Cititorul trebuie să ţină seama de faptul că ele nu erau destinate publicării. Publicându-le, totuşi, răspundem rugăminţii tuturor celor care cunosc şi practică metoda de cultură biodinamică şi care au auzit vorbindu-se despre acest «Curs despre natura albinelor». Cei care vor aborda lectura acestor pagini fără a avea încă pregătirea prealabilă şi au interesul de a o dobândi, pot consulta lucrările din lista de la sfârşitul volumului.

I. OMUL ŞI LUMEA
ACŢIUNEA SPIRITULUI ÎN NATURĂ

CONFERINŢA I

Dornach, 8 octombrie 1923

Bună dimineţa, domnii mei! V-aţi închipuit ceva la care s-ar putea răspunde astăzi? – Dacă nu, vreau să vă spun astăzi ceva, care se leagă foarte bine de nişte lucruri pe care le-am discutat deja.

Când omul priveşte în Natură – el priveşte de fapt aşa, cam maşinal –, îi vin în minte, în momentul în care el incepe să reflecteze într-adevar la lucrurile din natură, atât de multe care indică faptul că peste tot este prezent spirit în natură, că peste tot este prezent spiritualul, încât el nu poate face altfel, decât – dacă îndrăznesc să spun aşa – să devină decât curios, cum acţionează de fapt acest spirit în natură. Eu v-am putut arăta, de multe ori, la vizuina de castor [Nota 1] şi la lucruri asemănătoare, cât de ingenioase sunt toate aceste lucruri în natură. Acum vreau sa vă mai arăt încă ceva.

Nu-i aşa, omul, când merge prin natură la un anumit moment din vară, vede mai întâi frumoşii fluturi fâlfâind cu aripile lor colorate, care lucesc aşa multicolor, şi atunci el se întreabă mai departe: de unde vine acest fâlfâit variat irizat al fluturilor, care se mişcă atât de liber?

Aceasta are o mare importanţă practică. Sunt chiar convins: Daca noi aici undeva, datorită Goetheanum-ului nostru am putea face noi experimente privind navigaţia aeriană, nu le-am face aşa cum se fac ele astăzi după ştiinţa materialistă. Aici se încearcă mereu cu zborul păsării, cu zborul libelulei şi aşa mai departe. Dar nimeni nu se

gândeşte să încerce cu zborul propriu-zis al fluturelui. Şi totuşi navigaţia aeriană ar lua forma corectă dacă experimentele în acest sens s-ar putea aborda tocmai cu zborul fluturelui. Dar nu-i aşa, oamenii nu intră în asemenea lucruri, pentru că nu pot recunoaşte ceea ce este just. Şi anume astfel de lucruri se pot recunoaşte în mod corect, chiar pentru viaţa practică, numai dacă se acceptă spiritualul.

Acum vreau să vă arăt ceva despre fluturi, ceva care nu ţine direct de navigaţia aeriană, dar vă poate clarifica câte ceva în această privinţă. Vedeţi dumneavoastră, aşa un fluture nu există din capul locului, ci aceasta se realizează, aşa cum ştiţi, într-un mod foarte complicat. Mai întâi pornim de la faptul că fluturele spre toamnă, deci când a ajuns la maturitate, depune un ou. Deci primul lucru de la care porneşte fluturele, este că depune un ou. Din acest ou nu iese din nou un fluture. Nu se târăşte afară, sa zicem, fluturele Coada-rândunicii [Nota 2], care arată aşa (vezi desenul) ; nu el iese afară, ci din acest ou iese mai întâi ceva care în limbaj popular se numeşte „vierme"; o omidă iese afară.

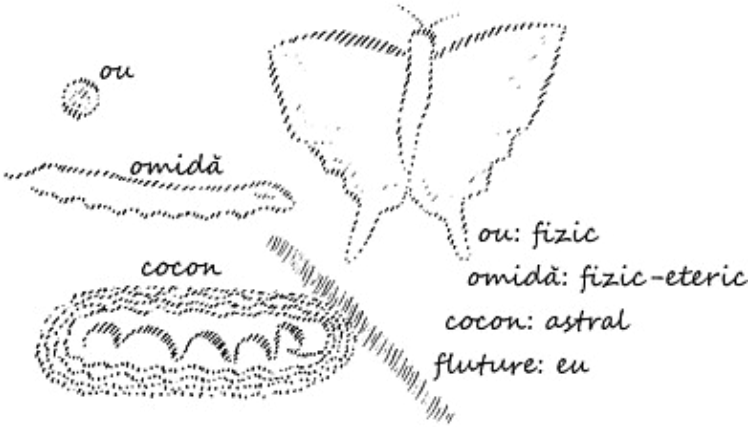

Tabla 1

Această omidă iese deci afară din ou. Aici își are ea capul (vezi desenul), aici la spate este un ac, și cea care se târăște acum imprejur așa leneș, lent, este de fapt în aparență un fel de trântor. Dar în interior așa o omidă nu este de loc o leneșă, ci în interior toarce din propriul ei corp fire, și din aceste fire își face în jurul ei un înveliș. Deci dacă aceasta este omida (vezi desenul), așa toarce această omidă din ea însăși fire în afară și își face împrejurul ei un înveliș, care este tare. Omida dispare treptat cu totul înăuntru, se dizolvă în aceste fire, își face așadar în jurul ei un înveliș, pe care îl agață, îl lipește într-un fel sau altul de un trunchi de copac; lipește întâi firul și apoi dispare în înveliș. Așa că avem: oul, omida, și aici, aceasta se numește un cocon. Și acest cocon rămâne acuma agățat o perioadă de timp. Apoi apare pe undeva o gaură și fluturele iese afară. Așa că, înainte să se înfăptuiască un astfel de fluture, sunt necesare patru lucruri: deci mai întâi oul, în al doilea rând omida, în al treilea rând coconul și în al patrulea rând fluturele însuși. Oul este depus undeva. Omida se târăște

apoi primprejur. Coconul rămâne complet fixat şi fluturele fâlfâie vesel prin aer. El poate apoi iarăşi să depună un ou şi povestea se repetă din nou în cursul anului. Aşa stau lucrurile.

Acuma, la aceasta se uită oamenii, şi aceasta explică astăzi savanţii, astfel încât ei pur şi simplu observă ceea ce se poate vedea la microscop sau la alte asemenea lucruri. Dar lucrurile nu sunt chiar aşa de simple. Trebuie să se ia în consideraţie, unde poate trăi oul şi cum trăieşte el, cum trăieşte omida, cum trăieşte coconul şi în sfârşit cum trăieşte fluturele. Oul are nevoie mai întâi de toate – dacă este ca el să ajungă până acolo încât omida să se poată târî afară – de umiditate, uneori nespus de puţină, dar are nevoie de umiditate, în care este dizolvată puţină sare. Nici un ou nu se poate dezvolta fără să aibă ceva umiditate în care este dizolvată puţină sare. De aceea trebuie ca animalul, fluturele, să aibă acest instinct de a depune oul într-un loc în care să poată primi umiditate, în care este conţinută şi ceva sare. Fără aceasta nu merge, va să zică. Ceea ce vă povestesc aici despre fluturi, este la fel de valabil şi pentru albine şi aşa mai departe. Şi pentru albine este necesar ca acolo unde se depun ouăle să pătrundă sare – oricât de puţină ar fi. Foarte puţini observă aceasta. Ajunge dacă se lasă ceaţa; ea conţine întotdeauna ceva umezeală cu sare. Atunci vine natura în ajutor. Aceasta nu este întotdeauna foarte evident pentru mintea omenească. Natura este mult mai înţeleapta decât omul. Dar oul trebuie întotdeauna să aibă ceva umiditate, înăuntrul căreia este puţină sare. Aşa este şi la fluture, şi apoi se târăşte afară omida. Oul are nevoie aşadar doar de această umiditate, în care este sare. El nu are ochi, nu vede nimic, trăieşte de altfel pentru el însuşi într-o lume complet întunecată. În momentul în care omida a ieşit din ou, ea

iese afară la lumină, este deci continuu în lumină. Omida are organe de simţ, vine la lumină. Acum a devenit de fapt o cu totul altă vietate decât este oul. Oul s-a transformat cu totul în omidă. Şi faptul că omida este expusă la lumină, că are organe de simţ, exercită o impresie interioară asupra omidei. Astfel de lucruri capătă sub anumite aspecte o expresie foarte radicală. Cu toţii aţi avut parte de aceste situaţii ciudate, când, dacă pe undeva aţi aprins vreo lampă, tot felul de insecte care zburau prin cameră se simt atrase de lumina din lampă, chiar se năpustesc în ea, atât de proaste sunt, încât ard. De unde provine aceasta? Normal că asta nu se întâmplă omidei, dar vrerea pentru aceasta este prezentă şi la ea. Anume omida este atrasă de lumina soarelui, ca să zic aşa, cu aceeaşi voluptate ca şi insecta care se aruncă în flacăra lumânării; numai că omida nu poate ajunge la soare. Dacă ar fi putut să se ridice de la pământ şi să zboare spre soare, în curând nu am mai fi avut nici o omidă; toate ar fi zburat spre soare, ar fi plecat în zbor. Căci asta vor ele, numai că sunt reţinute de forţa de gravitaţie, şi nu pot. Aşa că, dacă privim omida, această omidă de fapt are vrerea să urmeze lumina. Dar nu poate. Însa ce face ea?

Gandiţi-vă puţin, aici este raza de lumină, aici omida (se desenează). Acum toarce omida, în timp ce se târăşte, aşa cum este raza de lumină, un fir. Omida toarce firul întru totul după raza de lumină, şi când raza de lumină nu mai este prezentă noaptea, atunci ea înfăşoară firul, iar ziua toarce iarăşi firul în raza de lumină mai departe, şi noaptea îl înfăşoară din nou. Şi astfel se formează învelişul de jur împrejurul ei. Omida se dizolvă complet în lumină, moare în lumină, ca şi insecta care ajunge la flacără, numai că omida nu vine înspre soare, ci intră în însăşi raza de lumină; dar ea îşi toarce propriul corp în aceste fire şi face

de jur împrejurul ei acest aşa-numit cocon, aceste fire care sunt urzite împreună. Viermele de mătase toarce mătasea după lumină. Deci dacă de la vreun vierme de mătase luaţi mătase, puteţi spune liniştit: Ce este asta? Aceasta este lumină toarsă! – Aici este materia pământească toarsă pe direcţia razelelor de lumină. Şi daca vedeţi pe undeva vreun cocon, acesta este pură rază de soare toarsă, de jur împrejur materie pământească care este toarsă după raza de Soare.

Aşadar acum avem coconul, de jur împrejur lumina toarsă, şi prin faptul că aceasta este lumină solară toarsă, se înfăptuieşte desigur altceva, decât atunci cand se repede insecta în flacără – atunci o arde flacăra lumânării, nu poate face nimic cu aceasta. Însă dacă această insectă ar putea, în repeziciunea cu care se aruncă în flacără, să toarcă împrejurul ei pe direcţia razelor de lumină un astfel de cocon, atunci din focul flăcării ar rezulta în interior un nou animal. Acest lucru este împiedicat doar de ardere. Este interesant, că prin acest lucru aflăm ce vrea de fapt această insectă, care zboară noaptea prin cameră şi se aruncă în flacără: anume ea vrea să se reproducă, vrea să se distrugă, ca să vină din nou într-o nouă formă. Se înşeală numai, pentru că nu poate să-şi facă aşa de repede un înveliş. Dar omida poate să-şi facă în trândăvie tocmai acest înveliş, atârnă acest înveliş, şi acum poate forţa soarelui care este capturată acolo, care este prizonieră acolo, care poate să creeze înăuntru fluturele, şi acesta poate apoi ca o creatură a soarelui să zboare afară de acolo şi să se mişte ca o faptură a soarelui.

Vedeţi dumneavoastră, domnii mei, de aici reiese cum sunt lucrurile de fapt în natură. Mai întâi aveţi în ceea ce v-am spus, o idee foarte imporantă: Insecta, care se aruncă în flacără, vrea să moară, s-ar crede. Nu, ea nu vrea

să moară, ci ea vrea să revină într-o altă formă. Ea vrea să fie transformată de flacără. Şi aşa este moartea peste tot: moartea nu este ceea ce distruge fiinţele, ci prin ea, atunci când moartea este introdusă corect, doar sunt transformate. În primul rând de aici se vede acest lucru. În al doilea rând se vede însă o legatură temeinică, care există între toate lucrurile din natură. Vedeţi dumneavoastră, fluturele este creat din lumină; dar lumina trebuia mai întâi, asimilând materia pământească şi făcând un cocon, să fie făcută fire în cocon. Tot ce ia naştere la fiinţele animale este creat din lumină. Chiar şi omul este creat din lumină, prin fenomenele care se produc la fecundarea ovulului; acesta protejează printr-un înveliş lumina în interiorul omului. Şi în realitate lumina este cea care creaza omul în corpul mamei care deci creează posibilitatea ca omul să ia naştere din lumină. Aşa se vede deci la fluture, că el ia naştere din lumina care mai intâi a fost captivă.

Acum fluturele fâlfâie de colo colo în multe culori. Aceste culori sunt prezente in general, dacă ne uităm la ceea ce poate fi influenţat cel mai mult de lumină. Dacă mergeţi aşadar în ţinuturi calde sunt toate păsările în culori minunate, pentru că acolo soarele are cea mai mare putere. Ce face deci ceea ce creează în soare, în lumina captivă? Produce culorile, produce întotdeauna culorile. Şi aşa este şi la fluture. Fluturele îşi are culorile sale, prin ceea ce a făcut acolo lumina ca prizonier. Putem înţelege fluturele, numai dacă îl înţelegem ca o creaţie din întreaga lumină, care îl face în multe culori.

Dar asta nu o poate face soarele de unul singur. Lucrurile stau aşa: Dacă privim oul, el este deci în umezeală, în care este sare. Sarea este pământ, umezeala este apă. Aşa că putem spune: Oul trebuie să se dezvolte în pământ şi ceva apă. – Omida vine deja afară la lumină.

Omida nu se poate dezvolta conform întreagii ei naturi doar în pământ şi apă, deci în calcar dizolvat, de exemplu, şi apă, ci omida are nevoie de umezeală, deci apă, dar şi de aer, de umezeală şi aer. Această umezeală şi apă, de care are nevoie omida, nu este pur şi simplu ceea ce oul are fizic nevoie, ci în această umezeală trăieşte ceea ce se numeşte eter, şi ceea ce la oameni v-am descris drept corp eteric. Omida capătă un corp eteric. Şi prin corpul eteric ea respiră. Prin corpul eteric îşi ia ea ceea ce deja este spiritual în aer. Oul este încă pe de-a întregul fizic, omida însă trăieşte deja în fizic-eteric. Dar este greu pentru omidă, să trăiască în fizic-eteric. Omida are mult prea multă materie pământească grea în ea. La omidă este aşa: Când vine la lumină se vădeşte că ea toarce din ea însăşi razele de lumină în forma coconului ei de mătase. Omida ar vrea la lumină, dar nu poate; are prea multă forţă gravitaţională în ea. Dar ea nu a crescut pentru gravitaţia la care este supusă. De aceea ea vrea să se ridice în lumină, vrea să se verse în lumină, vrea să trăiască mai departe în lumină. Ce face ea? Se închide faţă de pământ cu razele de lumină, îşi face un cocon de jur imprejur. Omida se separă complet în cocon de gravitaţia fizică. Şi acum coconul are în interior, unde a disparut „viermele", forţe astrale, nu mai are forţe pământeşti şi nici forţe eterice, ci astrale, are forţe complet spirituale în ea, şi aceste forţe astrale trăiesc în lumina captivă. Lumina captivă are întotdeauna forţe spirituale, forţe astrale în ea. Şi aceste forţe astrale creează fluturele. El poate acum, fiindcă e compus în totalitate din forţe astrale, să zboare în aer, ceea ce omida nu poate; el poate să urmeze lumina. El urmează numai lumina, el nu mai este supus gravitaţiei. Prin faptul că el s-a abandonat, gravitaţia a fost scoasă din circuit. Aşa că se poate spune: S-a maturizat pentru Eu. – Un Eu este, ca să zicem aşa, acolo

unde vedem un fluture zburând. Noi oamenii avem Eul nostru în noi. Fluturele îl are în afara lui. Eul este de fapt lumină. Ea îl colorează.

Daca staţi la îndoială, atunci trebuie să vă clarificaţi ceva. Toţi vă spuneţi vouă înşivă mereu: Eu. – Ce înseamnă aceasta, când dumneavoastră vă spuneţi înşivă Eu? Vedeţi dumneavoastră, de fiecare dată, când vă spuneţi Eu, se aprinde în creierul dumneavoastră o mică flacără, care nu poate fi văzută doar cu ochii obişnuiţi. Aceasta este lumină. Dacă îmi spun mie însumi Eu, chem astfel lumina în mine. Aceeaşi lumină, care colorează fluturele în culori, pe aceasta o chem în mine, când îmi spun mie însumi Eu. Este într-adevăr deosebit de interesant, să observi afară în natură, că poţi să-ţi spui ţie însuţi: Eu îmi spun mie Eu; Dacă aş putea radia acest Eu în toată lumea, ar fi lumină. Acest Eu l-am închis doar prin corpul meu. Daca l-aş putea radia, aş putea crea cu această lumină fluturi adevăraţi. – Eul oamenilor are chiar puterea de a crea fluturi adevăraţi, de fapt chiar insecte şi aşa mai departe. Vedeţi dumneavoastră, oamenii îşi închipuie că totul este aşa de simplu. Dar în timpurile de demult, cand se ştiau astfel de lucruri, oamenii au vorbit de asemenea în acest sens. La evreii vechi exista un cuvant „Jahve", care însemna acelaşi lucru ca şi „Eu". Acest cuvant, în limba ebraică Jahve, avea voie să-l pronunţe doar preotul, pentru că preotul era pregătit să-şi spună sieşi ce înseamnă aceasta. Căci preotul vedea în acele momente, când pronunţa cuvântul Jahve, peste tot imaginile fluturilor zburând. Şi atunci el ştia: dacă pronunţa cuvântul Jahve şi nu vedea nimic, atunci nu îl pronunţase cu tăria interioară cuvenită. El avea tăria interioară corectă numai dacă vedea cu claritate fluturi. Însa nu putea să-i înveţe şi pe ceilalţi acest lucru, căci

aceştia s-ar fi smintit; pentru aceasta el a trebuit sa se pregătească mai întai. Totuşi este real.

Da, domnii mei, dar atunci ce este aceasta? Ia gândiţi-vă, că între acest pupitru şi punctul unde sunt eu, ar fi o plapumă mare plină cu fulgi. Fulgii ar fi puţin mai rari înăuntru şi eu mă plasez aici şi împing încolo, merg aşa încolo, comprim fulgii, nu ajung chiar până la pupitru, ci trebuie să mă opresc la mijloc, pentru că nu pot să-i comprim mai departe. Nu ajung la pupitru, dar simt o presiune, când mă rezem aici. Aşa vreţi dumneavoastră să-l pronunţaţi pe Eu, vreţi de fapt să creaţi fluturi curaţi, pentru că Eul este lumină. Dar nu puteţi face aceasta. În loc de aceasta simţiţi rezistenţa, aşa cum simt eu rezistenţa când merg împotriva fulgilor. Şi acestea sunt gândurile dumneavoastră. În aceasta constau gândurile dumneavoastra, în faptul că nu puteţi produce fluturi prin lumină. Eul cugetă gânduri. Gândurile sunt de fapt doar imagini din lumea fluturilor.

Vedeţi dumneavoastră, aşa stau lucrurile, că de fapt astăzi încă s-ar întâmpla acelaşi lucru, care s-ar fi întâmplat în vechiul iudaism, dacă pur şi simplu oricare om care ar fi rostit cuvântul Jahve, ar fi văzut întreaga lume a fluturilor; atunci oamenii ar fi spus: Acesta este desigur nebun. – Şi el chiar ar fi fost, daca n-ar fi fost destul de matur ca să privească lucrurile spirituale! Dar astăzi spun oamenii, când unul dintre ei vorbeşte despre faptul că lumina este Eu, şi că lumina este acelaşi lucru care în alt mod, atunci când este captivă, poate crea fluturii, şi care în noi, pentru că avem un creier potrivit pentru aşa ceva, creează gânduri în loc de fluturi – astăzi spun oamenii iarăşi: Este nebun! – Dar aceasta este realitatea. Tocmai aceasta este diferenţa dintre o simplă nebunie şi adevar. Aşa că trebuie să spunem: Dacă privim fluturii coloraţi din aer, atunci

acţionează în noi acelaşi lucru ca atunci când ne simţim într-adevăr în noi şi spunem Eu. Fluturele nu poate spune Eu, nici măcar animalul superior, pentru că Eul acţioneaza din afară. Dacă priviţi un leu, de culoarea lui galbenă ca pâinea, acesta este un galben care este produs din afară de Eul leului. Leul însuşi este gândit de către întreaga natură, coloritul se realizează prin aceasta. Deoarece noi gândim dinăuntru în afară, nu primim coloritul din afară, ci primim coloritul pielii din interior, culoare care poate fi imitată foarte greu în pictură. Dar Eul nostru colorează de fapt cu ajutorul sângelui întregul nostru corp în această minunată culoare omenească, care în pictură poate fi imitată doar dacă poţi amesteca între ele toate culorile în modul corect. Acolo natura lucrează continuu asupra fiinţei, dar ea lucrează în mod spiritual. Vedeţi dumneavoastra, eu v-am spus aici: trebuie să existe trecerea de la umiditatea, pe care o conţine aerul, la lumină. Aici, coconul este acum în aer şi lumină. Aici, el este în apă şi aer ca omidă, aici în aer şi lumină ca pupă, cocon, şi apoi ajunge tot mai departe din lumina captivă, în astralul care acţionează în el.

Priviţi încă odata înapoi: Omidă, cocon. Ia gandiţi-vă că ar exista un animal, care nu ar fi încă în stare să toarcă fire de mătase din propriul corp. Să presupunem că ar exista un astfel de soi special de omidă, care atunci când abia a devenit omidă ar vrea şi la lumină, dar corpul ei nu este capabil să toarcă fire, nu poate face asta. Nu-şi poate face corpul astfel încât să şi-l toarcă înspre afară. Omida se toarce cu adevărat spre moarte. Ea se sfârşeşte complet, întregul ei corp se transformă în această urzeală. Înăuntru rămâne doar un eşafodaj mort. Dar presupuneţi că aţi avea aşa o fiinţă animală, care are în ea exact materie care nu poate fi toarsă. Ce face aceasta fiinţă, când ajunge în aceeaşi situaţie, când este expusă puternic la lumină? Ea nu

poate toarce un cocon în jurul ei. Ce face ea? Toarce în ea însăşi – vasele sanguine! La acest animal, când vine în aer, sângele este tors înăuntru, aşa cum omida toarce coconul în afara ei. Am avea atunci un animal care, atâta timp cât trăieşte mai mult în element aero-apos, ar avea aşa o împletitură de sânge, care este adaptată elementului apos. Dacă trăieşte o perioadă de timp la lumină, atunci se transformă chiar forma vaselor sanguine; ele devin cu totul altfel. El toarce în propriul său corpul; fiindcă nu poate toarce în afară, toarce în interiorul corpului. Să desenăm exact aceasta. Gandiţi-vă că există deci un asemenea animal care respiră, aşa cum se trebuie să se respire în umezeală, prin branhii, se mişca în umezeală, în apă, astfel încât are o coadă; atunci vasele sale sanguine se duc astfel încât se extind până în branhii şi coadă. Aşa poate înota şi respira animalul în apă. Peştele are branhii. Cu branhiile se poate respira în apă. Dar gandiţi-vă, animalul iese des afară la aer, merge pe mal, sau balta însăşi se usucă: atunci este expus mai mult la lumină, umiditatea se pierde. El vine în aceste zone unde are lumină şi aer, nu apă şi aer. Ce face animalul? Vreau să vă desenez aceasta prin puncte:

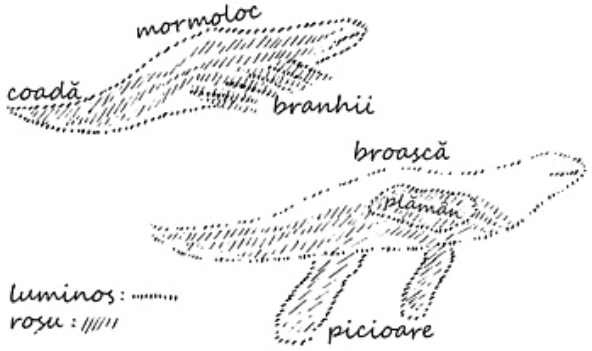
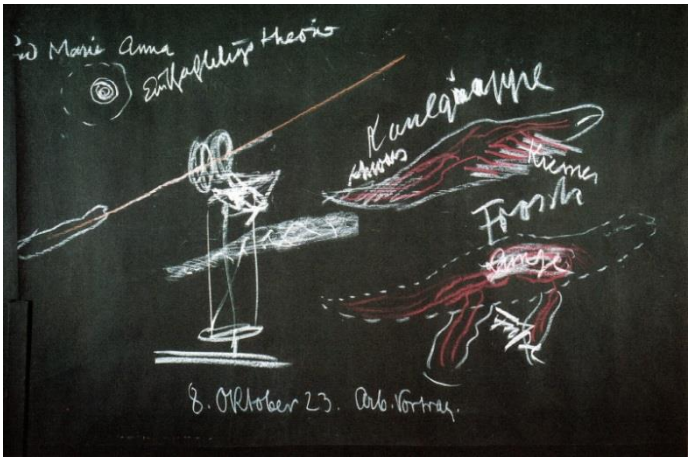

Tabla 2

Acest animal îşi retrage vasele de sânge din branhii, care devin din de în ce mai atrofiate, şi îşi toarce vasele de sange aici. Animalul îşi toarce aici propriile vase de sânge, care mai întâi erau în branhii. Şi vasele de sânge care se duceau la coada şi le retrage: aici îi cresc picioare; aceleaşi vase de sânge care se duceau la coadă, merg în picioare, …(loc neclar în notiţă), unde ele sunt acum altfel toarse decât cele duse în coadă. Puteţi observa aceasta în natură: acesta este un mormoloc, şi aceasta este o broască! Broasca este mai întai un mormoloc cu coadă şi branhii şi poate trăi în apă. Dacă vine însă în aer, atunci el face în interior, ceea ce face omida în exterior. Mormolocul, care este o broască ce poate trăi în apă, îşi toarce din propria reţea sanguină o reţea care apoi se desfăşoară intern, şi ceea ce mergea în vasele sanguine şi branhii devine acum un plămân. Acolo erau branhii, şi prin ceea ce a tors acum animalul, devine plămân. Acolo era coada, şi aici devin acum picioare, care prin circulaţia sângelui care se duce în plămâni şi prin această pendulare, sunt puse în mişcare înainte să dezvolte o inimă propriu-zisă. Deci acelaşi drum de la apă-aer la

aer-lumină, care este parcurs de la omidă la cocon, îl parcurge broasca ce trăieşte în aer-apă; acesta însă străbate aerul, prin aceea că ea trebuie să iasă la aer-lumină. Aer-lumină este combinaţia care creează plămân şi creează picioarele, în timp ce combinaţia apă-aer creează coadă de peşte şi branhii. Aşadar chestiunea este că, în mod continuu acţionează nu numai ceea ce este înăuntrul animalului, ci întotdeuna întreg mediul înconjurător.

Ce face lumea erudită? Ce am făcut noi, când ne-am reprezentat cum stau lucrurile? Am privit lumea! Noi privim lumea aşa cum este ea; ne uităm afară în natură. Ce face învăţatul? El priveste de obicei puţin natura, atunci când vrea să ştie astfel de lucruri, dar îşi comandă întâi la optician un microscop performant, teribil de performant. Acesta nu este luat afară în natură – şi aşa nu s-ar putea face prea multe cu el acolo! –, ci este aşezat într-o cameră închisă; acolo îl lasă pe fluture să depună ouă. Pentru fluturele care zboară în lumină învăţatul nu are prea mult interes. Oul îl aşează pe plăcuţa de disecţie, şi pe acest ou îl observă el apoi prin microscop (se desenează): Aici este ochiul lui, pe aici se uită el la ce se întâmplă acolo cu oul pe care el însuşi l-a tăiat în bucăţi; acolo unde natura nu mai face nimic, acolo face el însuşi felii mici, şi se uită la ceea ce mai întâi a tăiat. Acolo pe plăcuţa de microscop se află felioare mici tăiate cu lama de ras. Înăuntru se cercetează! Aşa sunt de fapt astăzi multe cercetări.

Închipuiţi-vă o prelegere la uiversitate. Profesorul aduce cât de multă lume se poate în cabinetul său; acolo îi lasă să privească pe rând, ceea ce el a disecat el, şi le arată ce este acolo înăuntru. Desigur, îi duce uneori afară în excursii, dar nu le spune el mare lucru despre ceea ce este acolo afară, pentru că despre ceea ce este afară el nu ştie prea mult. Întreaga lui ştiinţă este îndreptată spre ceea ce

vede pe plăcuţa de laborator, atunci când întâi a extras el însuşi mici bucăţele. La ce fel de ştiinţă ajunge el atunci? El ajunge la tot ce se află predominant în oul de fluture doar în mod minuscul. Da, nu se poate ajunge la nimic altceva, când mai întâi se taie cu lama de ras şi apoi se priveşte prin microscop! Omul uită tot ce acţionează acolo afară în lumină şi aer şi apă. Nu mai are decât plăcuţe de laborator care se pun sub microscop. Păi nu poate cerceta nimic! Poate doar spune: acolo afară este fluturele, dar aici înăuntru, ceea ce privesc eu sub microscopul meu, aici este deja întregul fluture înăuntru în mod minuscul.

Astăzi oamenii nu se mai încumetă, dar înainte se spunea despre oameni: aici o avem pe Ana; ea are o mamă, care se numeşte Maria. Acuma, Ana este născută din mama Maria. Bun; dar întreaga Ană exista deja în ovul, şi ovulul se afla la rândul său în mamă, în Maria. Aşa că trebuie să vă imaginaţi: Aici este ovulul Anei, aici al Mariei, aici înauntru se afla Ana; dar şi ea se trage din Gertrud, aceasta este bunica Anei. Pai da, dar oul celulei Anei, era în celula Mariei, aşa că trebuie să o introducem la rândul ei în celula Gertudei. Acuma strabunica Anei este Kathi, şi celula Anei, Mariei şi Gertrudei se aflau deja în ovulul lui Kathi şi aşa mai departe, şi aşa căpătam un şir lung până la primul ovul – şi acesta este cel al Evei. Şi aşa au spus oamenii – era desigur modul cel mai convenabil -: Omul, care trăieşte astăzi, se afla deja ca un individ minuscul în ovulul Evei. – Aceasta se numea teoria rânduirii în cutii incluse una în alta (preformaţionismul). Teoriile care încă există astăzi sunt doar ceva mai neclare, nu mai îndrăznesc să meargă înapoi până la Eva, dar ca idee sunt la fel, adică nu sunt deloc mai evoluate: „Întregul fluture se afla deja acolo înăuntru!" Şi acest fluture nu are deloc de a face cu lumina, aerul şi apa care cu toate acestea sunt acolo!

Dacă priviţi această activitate academică, cum îi conduce profesorul pe oameni în cabinet, cum le prezintă lucrurile sale teribil de savante, care însă sunt de fapt o nebunie faţă de creaţia naturii, atunci aveţi sentimentul: Da există totuşi de asemenea şi lumină şi aer şi toate cele acolo! – Profesorul se îndepărtează de acestea şi merge în cabinetul său întunecat, în care probabil există o lumină artificială, pentru a nu deranja microscpul cu lumina zilei şi aşa mai departe. Şi atunci vă gândiţi: Dumnezeule, el rămâne poticnit la oul în care este deja totul – iar aerul, lumina şi toate celelalte sunt scoase la pensie de ştiinţa de astazi! – Au ieşit la pensie, nu mai fac nimic. Ştiinţa de astăzi nu mai cunoaşte nimic din creaţia în aer, lumină şi apă, nu mai cunoaşte chiar nimic despre aceasta. Este deja ceva care roade îngrozitor viaţa noastră socială, dacă avem de fapt o ştiinţă care scoate la pensie întreaga lume, şi vede numai ce e de văzut la microscop, exact aşa cum statul nu se intereseaza de un pensionar, în afară de faptul ca îi plăteşte pensia corespunzătoare; el nu mai are nevoie de acesta. Nu altfel stau lucrurile nici cu omul de ştiinţă, decât că el îşi ia hrana de aici; dar el nu mai ştie cum acţionează această hrană, şi el se ocupă doar cu microscopul, cu părţile. Întreaga lume este de fapt în ştiinţa de astăzi un leneş scos la pensie. Aceasta este chiar îngrozitor, deoarece publicul larg nu-şi poate da seama de aceasta. Publicul larg spune: Ah, aceştia sunt oamenii care trebuie să înţeleagă lucrurile! – Când sunt încă copii mici, oamenii vor să-i facă învăţaţi, îi dau la şcoală, unde pot învăţa multe. Apoi îşi dau ei silinţa foarte mult în ziua de azi! Da, trebuie să înveţe până la 27, 28 de ani: Ceea ce se obţine prin *aceasta*, trebuie să fie adevarul! – Publicul larg nu poate judeca, firește, – aceste chestiuni neimportante pot fi dictate atunci de „savanţi" – nu ştie nimic despre faptul că absolut nimic

nu mai are de-a face cu natura. Se vorbeşte despre natură ca despre o pensionară. Şi astfel se transformă în mocirlă întreaga noastră viaţă spirituală. Şi cu această decădere a vieţii spirituale noi trebuie să facem progrese acum! Dar nu înaintăm tocmai facil, fiindcă marele public este prea comod să audă ce i se spune. Numai antroposofia spune astăzi adevărul! Ceea ce vă spun eu aici, nu puteţi auzi nicăieri altundeva. Nimeni nu spune adevărul; publicul larg nu se mai interesează de aceasta. Dacă îl spui, înseamnă ca eşti nebun. Este într-adevăr nebunie că aşa stau lucrurile! Dar nu este luat drept nebun cel care este cu adevărat nebun, ci cel care spune cum sunt lucrurile, el este luat drept nebun. Este într-adevăr chiar aşa, că oamenii inversează aceasta complet.

Relativ la aceasta vreau să vă mai spun o anecdotă. A venit odată la o casă de nebuni o comisie medicală care vroia să faca un studiu, şi la poartă pe când intra, era acolo un domn care-i întâmpina. Aşa că ei şi-au spus: ia uite, acesta este directorul, medicul sef. Şi i-au spus: Dragă colega, n-aţi putea acum să ne conduceţi prin spital şi să ne explicaţi totul? – Şi atunci omul care stătea la uşa i-a condus peste tot şi le-a explicat tot ce era prin celule, şi le-a spus: Aici este un nebun care are vedenii, halucinaţii, amestecate cu spasme epileptice. La următoarea celulă le-a spus: acesta este unul emotiv peste măsură. Şi le-a explicat foarte exact. Au ajuns şi la cei cu adevărat nebuni, care aveau tot felul de idei fixe. Vedeţi, acesta este unul, pe care îl urmăresc mereu fantome, un altul pe care îl urmăresc mereu oameni, nu fantome, ci oameni. Acum vă voi conduce la cel mai nebun dintre toţi, spuse el – şi îi conduse la celula celui mai nebun şi spuse: Acest om are o idee fixă; el susţine că ar fi împăratul Chinei. Aceasta este desigur o consolidare a ideilor din cap: în loc ca aceste idei

să-i rămână doar în gandire, el le-a consolidat. – El le explica aceasta foarte exact şi spuse: Dar trebuie să ştiţi, domnii mei, că este un nonsens, că el ar fi împaratul Chinei, fiindca împăratul Chinei sunt eu însumi! – Da, el le-a explicat toate, i-a dus peste tot, dar nu la ştiinţă, ci de nas. Dar el era într-adevăr nebun. Celălalt, a spus el, era nebun, fiindca susţinea că ar fi împăratul Chinei, dar împăratul Chinei era el însuşi. Era total nebun cel care a condus comisia prin spital.

Nu se poate distinge întotdeauna, când în ştiinţă este unul nebun. Vă veţi minuna câte lucruri înţelepte vă povestesc nebunii, dacă ajungeţi în contact cu ei. De aceea a spus *Lombroso* [Nota 3], naturalistul italian, că o deosebire propriu-zisă între geniu şi nebunie nici nu există: geniile sunt întotdeauna puţin nebuni, şi nebunii întotdeauna puţin genii. – Puteţi citi asta într-o carticică de la (editura) Reclam-Bibliothek, „Geniu şi nebunie".

Firește, dacă nu eşti nebun, poţi face deosebirea uşor între geniu şi nebunie. Dar astăzi am ajuns atât de departe, încât pot exista cărţi întregi, ca aceea a lui Lombroso – în limba germană au apărut în Reclam Universal-Bibliothek – în care ştiinţa însăşi vrea să constate: nu se poate face deosebirea între geniu şi nebunie. Povestea normal că nu poate să meargă aşa mai departe, altfel se ajunge la o decădere completă a vieţii spirituale. Natura pensionară trebuie angajată iarăşi, şi atunci se ajunge din nou la modul cum într-adevăr oul se dezvoltă transformându-se în omidă şi apoi în cocon, şi cum lumina este captivă acolo înăuntru, cum în noi este captivă lumina, fluturele colorat care zboară în afară.

Aceasta este ceea ce vroiam să vă spun în continuarea a ceea ce am discutat deja, ca să vedeţi că lumina conţine în ea spirit creator. Căci viermele, omida, a trebuit să dispară

mai întâi, apoi a putut fluturele să apară. Fluturele este acolo înăuntru unde omida a pierit. Spiritul creează. Aşa piere, dispare peste tot întâi materia – apoi creează spiritul noua fiinţă. Aşa este şi la fecundarea oamenilor. Fecundarea înseamnă că materia este mai întâi nimicită. Acolo se află puţină materie nimicită, şi apoi spiritul şi lumina creează în Eul oamenilor. Daca reflectaţi puţin la asta, veţi putea sintetiza ceea ce v-am spus: Nu mergeţi orbeşte mai departe, priviţi mormolocul, broasca, şi veţi şti de ce are inimă, plămâni şi picioare, şi de ce mormolocul poate înota încă în apă! Toate aceste lucruri se îmbină între ele. Veţi vedea deja în lucrurile pe care tot mai mult şi mai mult le adăugăm că o ştiinţă adevărată care înţelege lucrurile acestea, poate lua naştere numai înăuntrul antroposofiei.

CONFERINŢA a II-a

Dornach, 10 octombrie 1923

Bună dimineaţa, domnii mei! V-a venit vreo idee?

Întrebare: Domnul doctor a spus odată că astrele, de exemplu Luna, sunt mult mai mari decât se văd. Am mai putea auzi încă ceva pe această temă?

Dr. Steiner: Vreau să vă spun astăzi ceva, care face posibil ca în următoarea oră să intrăm mai în amănunt cu aceste corpuri cereşti. Firește că trebuie mai întâi înţeles ce sunt aceste astre şi ce legătură au ele cu Pământul; şi pe de altă parte trebuie înţeles că peste tot în aceste astre este ceva spiritual. Mărimea, poziţia ş.a.m.d. nu înseamnă, desigur, mare lucru. De aceea vreau astăzi să vă o bază pornind de la Pământ, care vă va arăta cum se pot înţelege Soarele şi Luna pornind de la Pământ. Firește că Soarele este mult mai mare decât Pământul, şi Luna mai mică decât

Pământul. Luna este, firește, mai mare decât se vede, dar este mai mică decât Pământul. Iar Soarele este, așa cum este el extins afară, mai mare decât Pământul.

Dar acum trebuie mai întâi de toate să putem înțelege din ce componente se compun aceste corpuri cerești, ce sunt ele de fapt. Trebuie să ne întrebăm, ce am întâlni acolo, dacă am zbura înspre ele cu o navetă spațială. La toate acestea trebuie să pornim iarăși de la oameni. Am tot discutat mereu, cum este omul dependent de întregul său mediu înconjurător: Dumneavoastră inspirați aerul și îl expirați iarăși afară. Când inspirați aerul, introduceți în corp ceea ce este în jurul dumneavoastră. Aerul care este afară se compune din oxigen și azot. Acesta este el însuși sub formă gazoasă, un corp gazos. Și acest oxigen este neapărat necesar pentru viața noastră. Avem nevoie de oxigen. Și anume, avem nevoie de el astfel încât noaptea îl inhalăm întunecat, iar ziua îl inhalăm astfel încât razele Soarelui trec prin el. De toate acestea avem nevoie. Așa încât putem spune: Nu am trăi dacă nu am avea oxigenul aerului. – Dar acest oxigen al aerului este amestecat cu un alt gaz: cu azotul. Așa că avem în aer oxigen și azot. Acum puteți spune: Avem nevoie și de azot?

Dacă ar fi acolo numai azotul singur, atunci ne-am asfixia. Ia gândiți-vă că v-am aduce pe toți, în loc de această cameră unde oxigenul este amestecat cu azotul, într-o cameră unde ar fi doar azot: Ne-am sufoca cu toții! Am putea deci spune: Poate că ne-ar putea fi egal dacă azotul este acolo sau nu, poate am putea avea doar oxigenul singur. – Atunci este însă așa: Dacă ar fi numai oxigen, atunci ar mai trăi cel mult doar cel mai tânăr care șade acolo – noi toți ceilalți am fi de mult morți. Cel mai tânăr ar mai trăi încă, ar avea însă o barba albă și lungă, păr alb și riduri, ar fi deja un moșneag! Așadar dacă ar exista numai

oxigen, am trăi cu toţii prea repede. Numai prin faptul că oxigenul este amestecat cu mult mai mult azot – doar 21 de procente sunt oxigen, restul aproape în întregime azot –, prin aceasta trăim atât de mult, cât putem trăi noi ca oameni. Aşadar dacă nu am avea deloc azot, am trăi prea repede. Am trăi doar până pe la vârsta de şaisprezece, şaptesprezece, optsprezece ani, şi atunci am fi deja moşnegi.

Azotul, aşa cum este el în aer, mai are însă o particularitate cu totul deosebită. Dumneavoastră aţi putea desigur spune: Cum ar fi atunci dacă ar fi puţin mai mult sau mai puţin azot în aer? – Presupuneţi ca ar fi mai puţin azot în aer decât aceste procente care sunt în el. Domnii mei, aceasta ar fi o poveste foarte curioasă: Şi anume atunci aţi începe cu toţii, în aerul pe care îl expiraţi, să expiraţi mai mult azot, decât expiraţi altminteri, când în aer se află atât azot cât este acum. Aşadar dacă ar fi prea puţin azot în aer, atunci dumneavoastră înşivă aţi pompa azotul afară din corpul dumneavoastră, pentru a pompa în aer atât de mult din propriul dumneavoastră corp, pe cât este acum în aer. Dacă ar fi mai mult azot în aer decât este acum, atunci aţi începe să reţineţi din azotul pe care-l inspiraţi şi să expiraţi mai puţin decât expiraţi acum, astfel încât în aer să se afle din nou mai puţin azot. Aceasta este foarte curios: Omul nu are nevoie numai de azotul amestecat cu oxigenul, ca să poată respira ceea ce trebuie, ci are nevoie în mediul înconjurător de o cantitate cu totul anume de azot. Acesta trebuie să fie acolo. Deci nu este vorba să avem în noi suficient azot şi oxigen, ci ca în mediul nostru înconjurător să se afle cantitatea corectă. Şi dacă ea nu este îndeajuns, atunci o punem noi înşine înăuntru.

Aceasta este ceva de care ştiinţa de astăzi nu ştie chiar nimic. Ştiinţa de astăzi îl decuplează pe om cu totul

de la lume, nu ştie că omul în realitate poate fi stăpânul lumii, dacă ar fi conştient de aceasta. Deci dacă, să spunem, ar fi vorba să se înfiinţeze o colonie undeva, unde este prea puţin azot, atunci s-ar putea produce suficient azot prin faptul că pur şi simplu s-ar recomanda oamenilor o astfel de hrană datorită căreia ei înşişi ar putea expira mult azot. Deci vedeţi cum o ştiinţă adevărată devine imediat practică.

Acum însă mai intră încă ceva în consideraţie. Să considerăm mai întâi acel azot, nu cel pe care îl lăsăm afară, ci cel pe care continuu îl inspirăm şi-l expirăm. Dacă l-am avea doar pe el ne-am sufoca. Plămânii noştri se sufocă datorită azotului. Dar rinichii noştri, organele digestive, mâinile şi picioarele, au nevoie de azot; aici el este condus prin sânge, aici este el necesar. Aşa că putem spune:

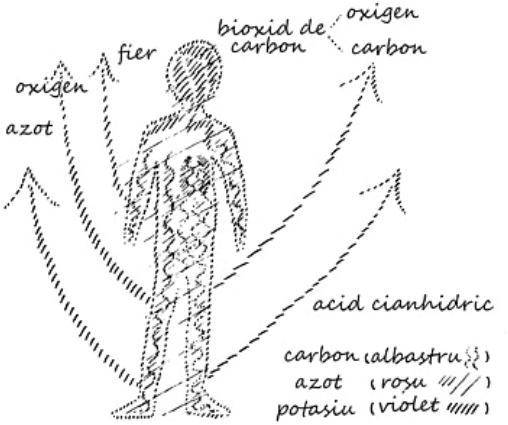

Tabla 3

Dacă omul se află aici (vezi desenul), azotul, pe care am să-l desenez cu roşu, se duce continuu în mâinile şi braţele sale, în abdomen, în picioarele şi în tălpile sale. Aici înăuntru trebuie să se afle azot. În plămâni nu trebuie să rămână azotul, pe aici el are voie doar să treacă şi să facă loc oxigenului pentru plămâni. Plămânii pot trăi numai dacă au oxigen; dar azotul merge mai departe, merge în braţe şi în mâini. Deci peste tot unde am desenat cu roşu, trebuie să intre azot. Şi de asemenea în inimă mai trebuie să fie depozitat azotul. Aici trebuie peste tot să fie azot înăuntru.

Acest azot care este înăuntru, merge, aş spune, întotdeauna în frăţie împreună cu carbonul. Carbon este în cărbune, în diamant, în grafit. Dar carbon este şi în noi. Numai că în noi este fluid, plutește încoace şi încolo. Aici înăuntru (vezi desenul) se află deci azot, pe care l-am desenat cu roşu; acum voi desena carbonul cu albastru. Şi el este peste tot înăuntru, aşa că roşu este peste tot împreună cu albastrul, cu carbonul. Aceasta este ceva foarte curios: Dumneavoastră purtaţi în interiorul dumneavoastră, în picioarele, în tălpile, în braţele şi

mâinile dumneavoastră, în stomacul, în ficatul, în rinichii, în splina, în inima dumneavoastră carbon împreună cu azot – azotul aşa cum este el în aer, şi carbonul total fluid, ca şi cum aţi dizolva cărbune şi această negreală ar înota în apă. Acest lucru îl aveţi în dumneavoastră.

Dar aceasta este de fapt o poveste periculoasă, dacă pe undeva carbonul şi azotul sunt unul lângă altul. Dacă undeva carbonul şi azotul sunt prezente unul lângă altul, există întotdeauna pericolul, dacă sunt şi condiţiile corespunzătoare, să se formeze acid cianhidric; căci acidul cianhidric se compune din ceea ce am desenat eu pe schemă cu roşu şi albastru. Aşa că dumneavoastră umblaţi încoace şi încolo, şi în timp ce mergeţi există mereu pericolul să se formeze în dumneavoastră acid cianhidric. Deci peste tot pe unde am desenat cu albastru, există mereu pericolul ca în întreg omul să se producă acid cianhidric. Şi cum oasele au calcar, acidul cianhidric se poate combina şi cu calcarul; atunci rezultă o legătură cian-calciu. Şi atunci se produce cianura de potasiu. Dumneavoastră ştiţi că te poţi otrăvi cel mai complet din punct de vedere tehnic, cu cianura de potasiu. Nu există un mijloc mai bun pentru aceasta; acţionează pe loc. Deci există la oameni continuu pericolul să se producă în corp acid cianhidric şi cianură de potasiu. Aşa trebuie să fie. Căci dacă nu aţi avea această predispoziţie de a produce cianură de potasiu, atunci nu aţi putea merge, şi nici să vă mişcaţi mâinile. Forţa de a vă mişca, mişcarea braţelor şi a picioarelor, provine din aceea că sunteţi tot timpul expuşi pericolului de a produce cianura de potasiu.

Acuma, este ceva foarte subtil: Această cianură de potasiu vrea continuu să se producă în noi şi noi o împiedicăm continuu! În aceasta constă viaţa noastră ca om în mişcare. Chiar şi mişcarea sângelui depinde de faptul

că noi împiedicăm să se producă de cianură de potasiu. Din această forţă de rezistenţă împotriva formării cianurii de potasiu provin mişcările noastre. Şi voinţa noastră provine de fapt din aceea că ea este continuu silită să împiedice formarea cianurii de potasiu şi a acidului cianhidric în noi.

Deci, domnii mei, cianura de potasiu tocmai că nu se formază; căci dacă s-ar forma, am fi otrăviţi. Dar în fiecare moment avem în noi posibilitatea de a se forma cianura de potasiu şi noi trebuie să împiedicăm acest lucru. Firește că nu este multă cianură de potasiu care vrea să se formeze acolo, dar s-ar putea întâmpla ceva în viaţă, şi ea s-ar produce. Şi această forţă care trăiește în cianura de potasiu care vrea să se formeze, această forţă care trăiește acolo, ea îl leagă pe omul de pe Pământ cu Soarele. Aşa că încontinuu ceea ce trăiește în acidul cianhidric se revarsă din oameni în Soare. Puteţi spune deci, când priviţi spre Soare: Eu am o legătură cu Soarele; şi forţa care trăiește în mine, de a împiedica formarea cianurii de potasiu care vrea să se formeze încontinuu în trupul meu, această forţă urcă de la Pământ până la Soare. Dacă aveţi aici Pământul şi aici Soarele – acum trebuie să le desenez mare –, aşa merg continuu din oameni la Soare astfel de curenţi de cianură de potasiu, şi din Soare merg iarăşi curenţi înapoi.

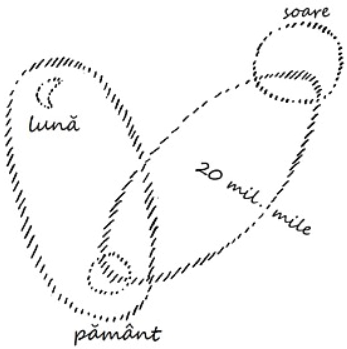

Tabla 3

Din oameni se revarsă spre Soare această cianură de potasiu dizolvată, şi din Soare se revarsă în schimb înapoi ceea ce face Soarele din această cianură de potasiu dizolvată. Şi această distanţă este de douăzeci de milioane de mile (mila germană – unitate de lungime folosită în trecut în Germania şi Austria – n.t.) – o milă este socotită ca şapte kilometri şi jumătate. Dacă acum este aprinsă o lumină pe Soare, noi o vedem, fiindcă lumina are nevoie de mult timp să vină la noi, abia mult mai târziu. Deci cu un corp ceresc care este aşa departe de noi, suntem în legătură pur şi simplu prin faptul că revărsăm această forţă, care se străduieşte încontinuu să formeze cianura de potasiu. Îndeosebi în oasele noastre este mereu ceva ca un focar de cianură de potasiu, ca un izvor de cianură de potasiu.

Dacă nu ar fi aşa, atunci noi am fi pe Pământ nişte oameni foarte aparte. Dacă nu am avea această legătură cu Soarele, atunci ne-am uita ţintă la Soare şi am spune: da, acesta este un corp ceresc care nu ne priveşte deloc. – Am vedea că într-adevăr plantele cresc; dar nici aceste plante n-ar putea creşte dacă această cianură de potasiu nu ar merge încolo şi încoace. Aşa că ne-am uita ţintă la Soare şi nu am şti ce fel de legătură are el cu oamenii. Despre această legătură, de care v-am povestit acum, nu ştiu desigur nici oamenii de acum, dar ei simt că ţin de Soare. Şi ei simt aceasta foarte puternic. Căci atunci când apune Soarele – mai ales în timpurile de demult, când oamenii încă mai trăiau sănătos, noaptea dormeau şi ziua erau treji, încă mai era aşa –, atunci omul simte că nu mai asimilează Soarele în acest fel. Atunci cianură de potasiu este doar în el, desigur numai în cantitate mică; atunci el adoarme. De fapt Soarele este cel care mereu trezeşte şi adoarme oamenii. Doar prin faptul că omul mai reţine ceva din ea în

el, poate să facă prostia să continue să lucreze noaptea, sau să nu lucreze ci să se distreze mai departe. Dar şi ceea ce adunăm ca forţă pe care o folosim noaptea vine tot prin legătura acestei forţe cu Soarele. Şi aş spune: Dacă chiar pe Pământ se formează undeva acid cianhidric – de exemplu în anumite plante se produce acid cianhidric –, deci dacă chiar pe Pământ se formează undeva acid cianhidric, atunci această forţă solară face într-o anumită măsură planta să producă ceea ce de fapt vrea continuu să se producă în om.

Vedeţi domnii mei, pentru ca aceasta să se poate forma – şi trebuie să se formeze, pentru că în acidul cianhidric se află azotul –, pentru aceasta este nevoie de azot în mediul înconjurător. Şi Soarele are nevoie de azot, pentru a putea acţiona asupra noastră în modul corect. Noi chiar nu am putea sta pe Pământ în picioare ca oameni, dacă Soarele nu ar avea azotul prin care el poate acţiona asupra membrelor noastre, a organelor noastre digestive, ş.a.m.d. Dar la cap este cu totul alfel, la capul omenesc este cu totul alfel. Vedeţi, în plămâni, azotul nu este bun la nimic; el trebuie să treacă prin plămâni mai departe. În plămân doar oxigenul este bun la ceva. Şi când trece oxigenul mai departe prin plămân, atunci partea care merge spre cap, nu are voie să se meargă acolo aşa ca fraţii cu azotul. Oxigenul care merge la cap trebuie să meargă mult mai mult cu carbonul. Şi în loc să se formeze acid cianhidric ca înspre picioare, se formează acum înspre cap – asta am să desenez cu violet – dioxid de carbon în mod continuu. Deci înspre picioare omul produce acid cianhidric, înspre cap produce dioxid de carbon. Şi cu dioxid de carbon ar trebui să ne sufocăm, dacă ar trebui să-l respirăm; dar avem nevoie de el în capul nostru. Vedeţi dumneavoastră, domnii mei, acesta este un lucru foarte interesant: capul nostru are nevoie de dioxid de carbon.

Acuma, precis cunoaşteţi cu toţii dioxidul de carbon. Precis că aţi băut cu toţii limonadă cu sifon, sau o asemenea apă care face spumă: înăuntru sunt perle, aceste perle de gaz. Acesta este adesea dioxidul de carbon, căci în apele acidulate este dioxid de carbon înăuntru, care se ridică la suprafaţă sub forma unor mici perle. Domnii mei, nu aţi putea gândi, aţi avea degeaba capul, dacă în propriul dumneavoastră corp nu ar ţâşni continuu prin intermediul sângelui astfel de mici perle. Aşa cum ţâşnesc perlele în limonada din sticlă, tot aşa merg continuu în dumneavoastră perle minuscule spre cap. Nu v-aţi putea folosi capul la nimic, dacă dumneavoastră înşivă n-aţi fi o astfel de sticlă. Trei până la patru zecimi din greutatea propriului dumneavoastră corp o ocupă sângele. Deci vă puteţi închipui: dumneavoastră sunteţi de fapt o astfel de sticlă, care în loc de apă acidulată este umplută cu sânge, şi acolo înoată ridicându-se în sus exact ca la apa acidulată aceste perle, ca in limonada acidulată, doar că mult mai mici. Capul nu ar putea gândi, dacă în dumneavoastră nu s-ar ridica încontinuu aceste perle.

Dar acum acest dioxid de carbon nu are voie să stea inactiv în capul dumneavoastră. Puteţi să vă imaginaţi foarte bine, că în raport cu sângele aţi fi o astfel de sticlă, şi în ea se ridică perle spre capul dumneavoastră. Acum aveţi în capul dumneavoastră, exact ca acolo în sticla cu limonada acidulată, aceste balonaşe, dioxidul de carbon. Dacă aveţi prea puţin, adormiţi; deci aveţi nevoie de ele în capul dumneavoastră. Dar acest dioxid de carbon vine în capul dumneavoastră în contact – nicăieri altundeva –, dar în capul dumneavoastră vine în contact, în legătură, cu fierul în sângele dumneavoastră. Fierul este peste tot în sânge. Dar acel fier care se este acolo în sânge în mâini, nu poate face nimic cu dioxidul de carbon; doar în cap se

întâlneşte dioxidul de carbon cu fierul. Şi, aş spune: se sărută în cap, devin foarte intimi unul cu altul, fierul şi dioxidul de carbon; şi de acolo intră apoi fierul prin artere în întregul sânge. Dioxidul de carbon poartă fierul prin întreg sângele, dacă a venit cu el în contact în cap. Un rendez-vous îşi pot da fierul şi carbonul doar în cap; dar după aceea, după ce şi-au dat întâlnirea, pot să se plimbe peste tot prin întreg sângele. Dacă, prin urmare, o tânără fată devine clorotică, are prea puţin fier în sânge, asta înseamnă că în capul ei au loc prea puţine rendez-vous-uri, prea puţine întâlniri între fier şi carbon. Fata nu are puterea de a lăsa să vină în cap destul fier şi dioxid de carbon laolaltă.

Acum probabil că aţi auzit deja despre asemenea ape carbonatate, şi chiar aţi băut deja din ele. Asemenea ape carbonatate – sunt numite ape carbonatate feruginoase –, sunt deosebit de sănătoase. Vedeţi, acolo unde sunt ape carbonatate feruginoase – în Pământ chiar există multă apă care conţine dioxid de carbon –, aici natura lucrează în Pământ astfel încât în Pământ se formează în continuu, ceea ce produce omul în capul sau. Mari izvoare care conţin fier există pe Pământ ici şi colo. Acolo sunt trimişi oamenii, atunci când propriile capete le-au devenit prea slabe. Întrucât fiecare cap uman este un astfel de izvor care conţine fier, acolo se formează, şi chiar în mod continuu, carbonat de fier, fier cu dioxid de carbon. Câţi sunteţi aici, tot atâtea izvoare sunteţi. Numai când unul chefuieşte din greu toată iarna, atunci capul său devine slab, şi atunci devine slab conţinutul de carbonat de fier din capul său. El simte ceea ce mulţi oameni simt primăvara, simte ca şi cum în sângele lui ar fi ceva în neregulă – fireşte, dacă a chefuit! –, îşi simte capul slab şi trebuie să fie trimis la băi de apă carbonatată, ca să primească prin stomac şi de aici în cap,

ceea ce de fapt ar trebui să producă el singur printr-o viaţă mai cumpătată. – Izvoarele care conţin fier nu sunt deloc aşa rare: sunt tot atâtea câţi oameni sunt pe Pământ! Deci avem în sângele nostru ceea ce avem nevoie ca fier, prin acest fier care conţine dioxid de carbon.

Pe acesta trebuie desigur să îl producem noi înşine continuu în capul nostru. Dar tot aşa trebuie ca în momentul în care vrea să apară, să îl împiedicăm imediat, aşa cum trebuie să împiedicăm formarea acidului cianhidric. Are voie doar să înceapă să se formeze. Ştiţi dumneavoastră, astăzi numai despre asta vorbesc chimiştii: Păi da, putem aşadar aduce în contact fier, carbon şi oxigen şi obţinem atunci carbonatul de fier. Trebuie atunci să fie acolo acest carbonat de fier. – Dar nu se întâmplă aşa în viaţă! Exact la fel cum este o diferenţă între o piatră şi o bucată de ficat din dumneavoastră, tot aşa este o deosebire între ceea ce obţine chimistul în laborator drept carbonat de fier, şi ceea ce există în capul dumneavoastră drept fier, drept carbonat de fier. Acesta trăieşte! Tocmai aceasta este deosebirea, că acesta trăieşte. Şi, vedeţi dumneavoastră, din acest carbonat de fier care este în capul dumneavoastră merg încontinuu curenţi în sus la Lună. Aşa cum merg spre Soare curenţi de cianură de potasiu, tot aşa merg în sus spre Lună şi vin înapoi aceşti curenţi pe care omul îi dezvoltă prin faptul că are în sine forţa de a stăpâni carbonatul de fier.

Gândiţi-vă domnii mei că priviţi spre Lună. Vă puteţi spune: Ea are mult de-a face cu capul meu. Şi aşa este şi când mergeţi în vreo regiune – vreau de exemplu să spun, Sauerbrunn din Ungaria sau Götsch din Steiermark, Gießhübl ş.a.m.d.; şi în Elveţia cred că sunt câteva –, dacă ajungeţi acolo, este aşa un loc unde prin intermediul solului Luna poate acţiona cel mai bine asupra Pământului,

pentru că numai acolo iau naştere astfel de ape. Aşa încât vedem deci acolo cum Pământul şi omul de pe Pământ sunt în legătură cu Soarele şi Luna prin faptul că: Înspre Soare se duc curenţii de cianură de potasiu stăpâniţi de oameni, înspre Lună se duc curenţii de carbonat de fier stăpâniţi de oameni.

Dacă oamenii ar fi raţionali, ar cerceta cum trebuie toate lucrurile de acest gen. Astăzi nu se face aşa. Trebuie doar să vă gândiţi, că plantele care sunt pe Pământ au nevoie încontinuu de dioxid de carbon. Noi oamenii şi animalele expirăm dioxid de carbon. Dioxid de carbon este aici! Plantele de pe Pământ nu inspiră oxigen, ci dioxid de carbon. Oxigenul îl aruncă, dioxidul de carbon îl păstrează în ele însele. De aceea planta este bazată pe dioxid de carbon. Dar tot acest proces, prin care planta se dezvoltă din dioxidul de carbon, se desfăşoară cel mai bine când străluceşte Luna plină, pentru că acest lucru este în legătură cu forţa Lunii. Dimpotrivă, când este Lună nouă, planta se dezvolta mai puţin. Şi aşa o condiţie de bază pentru plantă este ca ea să fie luminată de Lună. Creşterea doarme când este Lună nouă şi se dezvoltă puternic la Lună plină.

Aveţi explicată influenţa Lunii şi în „vechile superstiţii”! Astfel de lucruri firește că s-au observat deja înainte, când oamenii nu aveau încă nicio ştiinţă. De aceea găsiţi firește peste tot în regulile vechilor ţărani indicaţii despre cât de importantă este Luna plină pentru creşterea plantelor. Şi, vedeţi dumneavoastră, domnii mei, de fapt nu ar trebui să se vorbească numai aşa despre relaţiile dintre corpurile cereşti individuale, ci ar trebui să se pornească de la cum se manifestă ele pe Pământ, printre oameni. Omul are, cum aţi văzut acum, extraordinar de mult de la Lună şi de la Soare. Lunii îi datorează omul faptul că-şi

poate folosi capul. Soarelui îi datorează omul faptul că-şi poate folosi inima, picioarele şi mâinile. Exact aşa cum trebuie să avem solul sub picioarele noastre, ca să putem merge pe el, ca să nu cădem mereu, aşa trebuie să avem Soarele şi Luna, căci pentru gândire avem nevoie de Lună, pentru mers avem nevoie de Soare, de forţa solară. Dacă mergem noaptea, mergem datorită forţei solare pe care am acumulat-o, pe care am primit-o în timpul zilei. Avem nevoie exact de aceste corpuri cereşti!

Acuma însă, dacă ştiţi ceea ce am spus acum, vă veţi putea spune de asemenea: Ei bine, cum era oare în timpurile de demult? Despre timpurile de demult v-am spus că Soarele şi Luna şi Pământul erau de fapt un singur corp; ele s-au separat abia în decursul timpului. Avem aşadar aceasta astăzi, astfel încât avem Soarele, Pământul şi Luna, adică trei corpuri, distribuite în spaţiul cosmic. Înainte aveam Soarele imens de mare; înăuntru era Pământul şi înăuntrul Pământului era însăşi Luna. Acestea erau unul înăuntru celuilalt (vezi desenul). Deci dacă ne întoarcem înapoi pe firul evoluţiei, ajungem la un punct în care lucrurile erau aşa ca şi cum dumneavoastră, domnii mei, aţi fi foarte puternici, noi toţi am fi foarte puternici şi am începe acum în întrunirea de aici să strângem întregul Pământ într-un balot, să-l punem într-o navă spaţială, am zbura repede spre Lună – Luna am introduce-o înăuntrul Pământului, în Oceanul Pacific, şi pe urmă am zbura în sus cu Pământul şi cu Luna pe care am pus-o în Oceanul Pacific, am zbura într-o clipă în Soare: atunci am produce din nou starea care era odată. Numai că toate materiile de pe Pământ şi de pe Lună ar lua imediat altă formă decât au acum. Dar aşa era odată! Şi pe când asta era încă aşa, nu exista un asemenea aer cum există acum, ci pe Pământ era acid cianhidric.

Tabla 3

Deci peste tot în Soare exista acid cianhidric şi dioxid de carbon. Acum veţi spune: Dar acolo nu era oxigen adevărat; omul nu poate să trăiască în acid cianhidric şi dioxid de carbon! – Da, domnii mei, aşa cum este omul astăzi, chiar că nici nu ar putea trăi; dar pe atunci omul nu avea încă un corp fizic. Pe atunci el trăia ca suflet în această formaţiune, în acest corp ceresc care era în acelaşi timp Soare, Pământ şi Lună. Şi dacă observăm lucrurile corect, ajungem la concluzia că întreaga alcătuire a corpurilor cereşti era altfel în acel timp, că, pe vremea când trăiam în Soare firește că nu trăiam cu oxigen, ci cu acid cianhidric şi cu dioxid de carbon. Acid cianhidric ne dădea Soarele în care trăiam; dioxid de carbon ne dădea Luna, care era înăuntrul Pământului.

Astăzi a mai rămas din toate acestea doar faptul că în aer se află azot, din care de asemenea nu putem trăi. El este rămas din acidul cianhidric. Uriaşa atmosferă de acid cianhidric a Soarelui ne-a lăsat azotul, pe când Soarele şi Pământul s-au separat. Azotul a rămas deci de la acidul cianhidric. Iar oxigenul, el a rămas de la dioxidul de carbon, după ce Luna a ieşit afară. Aşa că putem spune: Aerul nostru, aerul nostru obişnuit, care se compune din azot şi oxigen, nu a fost dintotdeauna prezent, ci există doar de pe timpul când Soarele s-a separat de Pământ; atunci a apărut azotul. Şi de când Luna s-a despărţit de Pământ, de atunci a apărut oxigenul.

Acum povestea merge mai departe! V-am spus că, de fapt este doar puţin oxigen în aer, circa 21 de procente, şi destul de mult azot, circa 78 de procente. Acuma, v-am spus însă şi: Soarele este mare, Luna este mică; oxigenul îl avem de la Lună, de aceea este puţin în aer; azotul îl avem de la Soare, de aceea se află foarte mult azot în aer, pentru că Soarele este mult mai mare decât Luna. Deci, ca să zicem aşa, se vede după azotul din aer, că Soarele este mai mare decât Luna, pentru că azotul îl avem de la Soare, iar oxigenul de la Lună.

Mai departe v-am spus însă aşa: dioxidul de carbon, el se compune din oxigen şi carbon. Carbonul care se află în huilă, acesta este acolo; oxigenul este în aer. Deci v-am spus, că pe când Luna s-a separat de Pământ, a luat naştere oxigenul. Dar din dioxidul de carbon a luat naştere atunci carbonul, care rămâne în Pământ, care este huila din Pământ. Aşadar gândiţi-vă, astăzi extragem huila din Pământ. Ce trebuie deci să ne spunem, dacă nu sfredelim pur şi simplu ca râmele în Pământ, ci ne explicăm cum a luat naştere această huila? – Odată a ieşit Luna din Pământ, a dăruit aerului oxigenul şi Pământului cărbunele. De fapt trebuie să spunem într-adevăr: Tu, Lună, tu ne-ai dăruit din belşug pe când ai părăsit Pământul; nu ai plecat aşa, pur şi simplu, când ai părăsit Pământul; tu ne-ai lăsat în aer oxigenul şi în Pământ huila! – Deci Luna, ea este de fapt o individă foarte fină în spaţiul cosmic de afară; căci pe când încă se afla cu noi ne-a întreţinut sufletele prin faptul că ea însăşi producea mereu dioxid de carbon; pe acesta ni l-a lăsat nouă. Şi afară ne-a lăsat carbonul, iar în Pământ huila. Ea nu a plecat ca un hoţ, care nu lasă nimic în urma lui, ba chiar mai şi ia ceva cu el, ci a făcut posibilă existenţa omului fizic. Înainte nu exista niciun om fizic, ci doar un om spiritual în Soarele cu Luna şi Pământul.

Şi mai înainte s-au despărţit Pământul şi Soarele. Soarele a înzestrat Pământul cu acid cianhidric, de fapt cu cianură de potasiu. De aceasta este nevoie pentru a trăi sufleteşte-spiritual, deci când omul nu are corpul fizic. Trebuie să ai acidul cianhidric în mediul înconjurător, acolo unde nu-l poţi folosi în mod direct, dacă e să trăieşti ca om fizic. Pe omul fizic îl dezintegrează imediat acidul cianhidric. Dar şi Soarele este un individ fain: el ne-a lăsat în aer azotul, pe vremea când a plecat, când s-a separat de noi; şi în Pământ ne-a lăsat cianura de potasiu şi alte combinaţii ale cianului. Acestea se compun din carbon, azot şi potasiu – potasiul este o substanţă care străluceşte atât de fin ca şi argintul – sau de asemenea calciul. Acest Soare acesta deci, el ne-a lăsat în aer azotul, şi ceva carbon în plus, însă acesta nu a devenit huilă, ci el trăieşte în plante, acest carbon; dar el a separat calciul şi de aici vin munţii calcaroşi, Jura ş.a.m.d. Faptul că avem în definitiv Pământ solid sub picioare provine de acolo că Soarele a fost cândva la noi şi a plecat în spaţiul cosmic lăsându-ne calcarul. Luna ne-a lăsat huila, iar Soarele ne-a lăsat în Pământ calcarul. Luna ne-a lăsat în aer oxigenul, iar Soarele ne-a lăsat în aer azotul.

Şi aşa s-a format Pământul din Soare şi din Lună. Şi după ce s-a dezvoltat el, noi privim afară şi vedem Soarele şi Luna. Dar pe când toate acestea se aflau încă laolaltă, pe când Soarele, Luna şi Pământul se aflau unul într-altul, pe atunci omul putea trăi doar ca fiinţă spiritual-sufletească, nu putea trai altfel! Da, domnii mei, pe atunci omul era capabil, cu toate acestea, să trăiască ca fiinţa spiritual-sufletească, cu toate că nu dobândise niciodată un corp fizic, pentru că oxigenul, azotul şi toate acestea nu erau acolo. Dar acum, dacă noi astăzi, aşa cum suntem noi pe Pământ, introducem în noi cianura de potasiu, atunci

aceasta anihila în corpul nostru toate mişcările şi forţele noastre vitale. Şi lucrul rău este că există mereu pericolul, când cineva se otrăveşte cu cianură de potasiu, ca aceasta să-i ia cu sine sufletul, iar omul, în loc să poată trăi mai departe în suflet, este împrăştiat în tot spaţiul şi îndeosebi este împrăştiat în lumina Soarelui.

Dacă s-ar răspândi cunoştinţele antroposofice, nu s-ar mai otrăvi niciun om cu cianură de potasiu. Nici nu i-ar trece prin cap! Faptul că survin otrăviri cu cianură de potasiu, aceasta este numai consecinţa ideologiei materialiste, fiindcă oamenii cred: moartea este moarte, este totuna dacă cineva moare prin cianură de potasiu, sau prin desprindere interioară. Dar nu este indiferent! Dacă moartea survine prin desprindere interioară, atunci sufletul şi spiritul au drumul obişnuit ca să pătrundă în lumea spirituală; trăiesc mai departe. Dacă însă vă otrăviţi cu cianură de potasiu, atunci sufletul are intenţia să însoţească pretutindeni fiecare părticică a corpului, şi mai ales să se extindă în azot şi să se dizolve în spaţiul cosmic. Aceasta este adevărata moarte a sufletului şi a spiritului. Dacă oamenii ar şti acum că sufletul şi spiritul sunt adevăratul om, atunci ar spune: Ne este imposibil să provocăm această explozie, care este provocată în mod subtil în tot spaţiul cosmic, atunci când un om se otrăveşte cu cianură de potasiu. – Căci orice om care se otrăveşte cu cianură de potasiu, se conectează într-un mod incorect la curentul care merge de la Pământ la Soare. Şi de fiecare dată când un om se otrăveşte cu cianură de potasiu, ar trebui, dacă am avea instrumentele adecvate, să vedem o mică explozie în Soare. Şi Soarele se deteriorează prin aceasta. Omul deteriorează Cosmosul şi de asemenea şi forţa care se revarsă de la Soare spre Pământ, dacă se otrăveşte cu cianură de potasiu. Omul are cu adevărat

influenţă asupra cosmosului. Când omul se otrăveşte cu cianură de potasiu, atunci este ca şi cum el de fapt ar ruina Soarele! Şi aşa este la fiecare otrăvire cu cianură de potasiu.

Şi aceasta este deja ceva care nu suscită una dintre acele dispoziţii religioase produse artificial, ci care suscită o dispoziţie religioasă adevărată, faptul că omul ştie: Eu aparţin spaţiului cosmic, şi ceea ce fac eu, produce continuu influenţe în cosmos. – Este tocmai ceea ce a fost complet uitat de oameni, că aşa este într-adevăr, şi că oamenii nu ştiu de loc: Azotul care se află în mediul meu înconjurător a fost creat de către Soare; oxigenul care se află în mediul meu înconjurător, mi l-a creat Luna. – Şi de aceea nu mai există în ziua de astăzi, la drept vorbind, nici o ştiinţă adevărată. Nu mai există chiar nici o ştiinţă adevărată! Adevărata ştiinţă se ajută de celelalte corpuri cereşti. Şi astfel oamenii privesc spre stele prin telescoape şi doar calculează, însă nu ştiu că, de exemplu, între fiecare particulă de fier, care sunt milioane care înoată în sângele nostru, între fiecare particulă de fier din sângele nostru şi tot ceea ce se întâmplă în Lună, este o legătură profundă. Şi chiar aşa este, că, de exemplu, o fată clorotică nu poate dezvolta o legătură corectă cu Luna şi prin aceasta iese cu totul din contextul cosmic. Astfel încât o astfel de fată clorotică, de exemplu, îşi pierde ţinerea de minte, tot ceea ce se referă la cap, şi prin faptul că nu se realizează acea legătură vie, tot ceea ce, aşa cum v-am spus, trebuie să se realizeze între fier şi dioxidul de carbon – toate acestea nu există la tânăra fată clorotică: capul ei este golit de gânduri.

Dar iarăşi, dacă omul nu este în stare să combată în mod corect ceea ce vrea să se formeze în corpul său ca cianură de potasiu, atunci se depune prea mult calcar în oase; oasele devin friabile şi încetul cu încetul calcarul

ajunge chiar în artere: totul în om devine fragil. Omul nu mai poate dezvolta relaţia corectă cu Soarele. Dar aceasta trebuie să fie. Omul trebuie, prin ceea ce trăieşte în mişcările sale, la care oasele au contribuţia lor importantă, să-şi dezvolte relaţia corectă cu Soarele. Şi omul trebuie, prin ceea ce trăieşte în capul sau, să dezvolte relaţia corectă cu Luna. Da, domnii mei, lucrurile sunt aşa încât dacă omul nu gândeşte nimic, este prea leneş pentru a gândi, atunci Luna treptat, treptat nu se mai ocupa de om! Atunci omul devine prost, obtuz la minte. Şi dacă omul nu mai merge deloc, zace continuu în pat, atunci Soarele nu se mai ocupă de om. Atunci omul devine în raport cu membrele sale prost şi obtuz şi inert şi indolent. Dacă cineva este de-a dreptul leneş în mişcări, sau dacă este de-a dreptul leneş în gândire, depinde de legătura sa cu Soarele şi cu Luna. Dacă cineva este bun prieten cu Soarele şi cu Luna, atunci gândeşte cu plăcere, merge cu plăcere şi munceşte cu plăcere. Dacă cineva nu comunicară bine cu Soarele şi cu Luna, atunci încetează să gândească şi nici nu se mai bucură de plimbare sau de muncă. Dar omul este şi aşa corelat cu totul intim cu Soarele şi cu Luna. Dacă astăzi întrebaţi pe unul sau pe altul despre ce a învăţat, din tot ceea ce se poate învăţa în ziua de astăzi – unul vă va spune cum se lucrează cu microscopul, altul va povesti cum se priveşte Soarele sau Luna cu telescopul sau cu luneta, cum se calculează unghiurile, cât de mari sunt distanţele, că Soarele are pete, că are o coroană în jurul său, cum înaintează nebuloasele –, ei vă vor povesti toate acestea.

Dacă mă întrebaţi pe mine care este legătura dintre corpurile cereşti, atunci vă pot spune acelaşi lucru, fiindcă şi eu am învăţat ceea ce au învăţat şi ceilalţi. Dar dacă e ca din aceasta să iasă o ştiinţă vie, atunci trebuie să vă povestesc aşa încât în cele din urmă se ajunge la aceasta, că

mersul şi statul în picioare al omului au legătură cu Soarele; aceasta este chiar de aceea o ştiinţă vie, şi cealaltă este o ştiinţă moartă, ştiinţă vie şi ştiinţă moartă! Această ştiinţă vie şi această ştiinţă moartă, aceasta este chiar diferenţa dintre Goetheanum şi, să zicem, o universitate de astăzi. Dacă mergeţi la o universitate din ziua de astăzi, aşa se povesteşte tânărului student la medicină, că dacă vreun corp se combină cu oxigenul, el se oxidează. Deci aveţi o lumânare; aici se află tot felul de combustibili, grăsimi, şi aici aveţi flacăra, şi aici se combină aceste substanţe cu oxigenul din aer. Şi aceasta este arderea, combinarea substanţelor cu oxigenul din aer, deci arderea. Şi atunci profesorul trece mai departe şi spune: în oameni este de asemenea o ardere interioară, deoarece înăuntru se află dioxid de carbon, oxigenul este inspirat, se combină cu carbonul; şi înăuntrul oamenilor este o ardere. – Şi aşa vă povesteşte domnul profesor despre arderea din oameni. Dar aceasta este exact la fel un nonsens ca atunci când unul spune: Măi băiete, ficatul tău este îngrozitor de stricat, îţi cioplesc unul din lemn şi ţi-l implantez. – Da, acesta este un ficat mort! Omul are nevoie însă de un ficat viu. Când aprindeţi o lumânare, aveţi o ardere moartă; arderea care are loc în oameni este însă o ardere vie! Exact aceeaşi diferenţă ca între lumânare şi arderea vie din om, este şi între un ficat viu şi un ficat din lemn. Deci atunci când profesorul povesteşte că în om are loc o ardere, el nu povesteşte de fapt despre omul adevărat, ci despre unul pe care l-a cioplit el din lemn. Dar totul este un nonsens! Arderea însăşi este vie în om. Şi aceasta este marea diferenţă între arderea care are loc afară, arderea moartă, şi cea vie, care are loc în om. Dar cei care spun: afară arde grăsimea, seul, sau ceva din lumânare, şi înăuntru arde carbonul care devine dioxid de carbon, aceia consideră

arderea ca fiind întru totul la fel. – Este un total nonsens! Este acelaşi nonsens, ca atunci când se spune că s-ar putea face la fel de bine un ficat din lemn sau din piatră. Acesta ar fi un ficat mort! Nu se poate avea în corp o astfel de ardere ca la o lumânare, ci în om are loc o ardere vie, şi ea se deosebeşte de ceea ce de obicei este denumit ardere exact aşa cum se deosebeşte ficatul de o bucată de lemn. De aceea eu diferenţiez aceşti termeni, pe care îi foloseşte ştiinţa naturală, de ardere şi aşa mai departe; eu îl spun numai explicând în acelaşi timp că aceasta este o ardere vie. Deja în termen, atunci când se spune că în corp are loc o ardere, în termen se află un nonsens, pentru că fiecare gândeşte: Acelaşi lucru ca la lumânare se petrece şi în om. – Numai când se rostesc aceste cuvinte se şi spune un nonsens.

Sâmbăta viitoare, dacă sunt aici, am să ţin o conferinţă; dacă nu, luni.

CONFERINŢA a III-a

Dornach, 13 octombrie 1923

Bună dimineaţa, domnii mei! Poate v-a atras atenţia în mod deosebit ceva din expunerea trecută, astfel încât să vreţi să mai adăugaţi vreo întrebare?

Întrebare: Ieri mi-a arătat domnul Seefeld o fotografie cu fulgi de zăpadă. Formele vin din spaţiul cosmic. M-a interesat foarte mult; aici este o corelaţie. Aceasta mi-a dat de gândit.

Dr. Steiner: Am să încerc să vă prezint şi aceasta în context, mai ales pentru că după aceea legătura cu ceea ce v-am spus lunea trecută [Nota 1] va rezulta uşor. V-am atras atenţia de multe ori, că omul este o fiinţă foarte complicată. Aceasta nu se vede foarte clar la exteriorul

omului, ci se vede la interiorul omului, de asemenea la interiorul corpului uman. De exemplu vă pot atrage atenţia că în regiunile în care este aşa-numita zonă caldă, unde în cea mai mare parte a anului este cald, şi numai o foarte scurtă iarnă ploioasă alternează cu căldura – să spunem în sudul Egiptului, sau în India –, că acolo oamenii arată în interiorul lor cu totul altfel decât acolo unde este frig în mod constant, de exemplu în regiunile din jurul Polului Nord. Regiunile din jurul Polului Nord au foarte mult din ceea ce m-aţi întrebat acum; au foarte mult din forţele care se exprimă atunci în frumoasele forme ale fulgilor de nea. Aşa că putem spune: avem pe Pământ astfel de regiuni care sunt puternic încălzite şi luminate de Soare, unde Soarele are o influenţă mare, şi avem regiuni unde Soarele are de fapt puţină influenţă, unde aşadar domnesc zăpada şi gheaţa. – Ştiţi doar că nu numai fulgii de zăpadă au tot felul de forme minunate – fulgii de nea au în primul rând astfel de forme care merg pe hexagon, dar şi tot felul de astfel de forme (vezi desenul) – dar dumneavoastră aţi văzut precis iarna pe fereastră, când acolo este gheaţă, apa, care acoperă altfel toată suprafaţa ferestrei ca abur, îngheaţă; aţi văzut ce minunate flori se formează, minunate figuri în care se modelează apa.

Tabla 4

Aşa că putem deci spune: Apa, care se află atât la baza zăpezii cât şi a gheţii – căci atunci când se încălzeşte din nou, se topeşte atât zăpada cât şi gheaţa devenind apă –, plăsmuieşte, atunci când Soarele nu are prea multă putere, cele mai frumoase figuri, forme. Acestea, firește, nu pot fi înăuntru în apă. Căci ceva care îşi plăsmuieşte propria formă din el însuşi, îşi păstrează forma sa. Cu toţii aveţi o formă. Despre forma omenească nu se poate însă spune că dumneavoastră toţi aveţi doar în imagini forma omenească, care, atunci când apare Soarele, se topeşte. Aceasta ar fi chiar rău, dar nu se întâmplă. Apa nu are această formă în ea însăşi, aceasta vine din afară.

Acuma vrem să cercetăm de unde a primit apa această formă, care dă naştere acestor imagini frumoase atât la cristalul de zăpadă, cât şi la florile de gheaţă. Acesta este atunci răspunsul la întrebarea dumneavoastră.

Dacă se pune o astfel de întrebare, trebuie întotdeauna să se poată face referire la întreaga omenire. Acum, în om sunt două organe; ele sunt altfel la oamenii din regiunile unde Soarele are de-a lungul întregului an o mare putere, decât în regiunile calde din partea de sud a

Egiptului şi Indiei. Forma interioară a acestor organe se deosebeşte la aceşti oameni de aceea a oamenilor din regiunile unde, ca să spun aşa, este frig întregul an, unde este întotdeauna o tendinţă în natură de a forma cristale de zăpadă şi flori de gheaţă, ca la eschimoşi. Ei locuiesc acolo sus, unde vrea de fapt mereu să fie gheaţă şi zăpadă, unde apa se topeşte puţin. Pentru moment să privim însă exteriorul. Oamenii vor spune: Păi da, oamenii din regiunile calde sunt la exterior poate ceva mai mari; însă eschimoşii, aceştia sunt oameni mici. – Dar nu acesta este lucrul care contează, ci marea diferenţă dintre oamenii din zonele calde şi eschimoşi, oamenii din zonele reci, care constă în dezvoltarea diferită a ficatului lor şi a plămânilor lor. Eschimoşii au, comparativ cu mărimea corpului lor, plămâni mari şi ficat mic, iar oamenii din zonele fierbinţi au un plămân mic şi un ficat mare. Deci vedeţi, aici se deosebesc oamenii din regiunile în care se nasc flori de gheaţă, cristale de gheaţă, de ceilalţi prin faptul că, raportat la mărimea corpului lor, au un ficat mic şi un plămân mare. Iar la oamenii unde natura nu are tendinţa de a alcătui astfel de figuri, ci unde Soarele topeşte totul, îndepărtează totul, acolo există particularitatea că au plămâni relativ mici şi un ficat mare. Trebuie întotdeauna, când ne întrebăm despre ceva din natură, deci şi despre florile de gheaţă, să ne uităm la om. Dacă nu se porneşte de la om, nu se înţelege nimic despre natură, chiar nimic.

Deci lucrurile sunt aşa: ficatul este un organ foarte important în om. Dacă omul nu ar avea ficat, nu ar avea nici bilă, căci ficatul secretă continuu bila. Bila vine din ficat, trece prin vezica biliară, de acolo în sucurile gastrice, de acolo în sânge şi merge apoi prin tot corpul. Aşa că putem spune: omul are în partea dreaptă ficatul; din ficat se scurge bila în vezica biliară, de acolo în sânge şi trece în tot

corpul. – Astfel încât omul are deci de fapt ficatul pentru secretarea bilei.

Acum puteţi întreba: Da, de ce se scurge continuu din ficat această bilă? – Domnii mei, dacă nu aţi avea bilă, aţi fi nişte oameni ciudaţi. Ea se împrăştie desigur în cantităţi foarte mici, dar trebuie să existe în tot corpul. Dacă nu aţi avea bilă, aţi fi îngrozitor de flegmatici; mâinile, braţele, capul v-ar atârna şi v-ar repugna să scoateţi un cuvânt ca să daţi cuiva un răspuns, şi aşa mai departe. Deci aţi fi nişte oameni foarte greoi, flasci, flegmatici dacă nu aţi avea bilă. Bilă trebuie să aibă omul; bila trebuie să vină din ficat. Şi dacă ficatul este relaiv mic, atunci devine şi omul flegmatic; dacă ficatul este relativ mare, atunci omul are mult foc în el, căci bila face foc. Şi vedeţi dumneavoastră, se poate de asemenea ca în om să fie prea multă bilă, se poate produce prea multă bilă; atunci el are chef, când cineva îi spune doar un cuvinţel, sa-i tragă acestuia vreo două. Şi anume la oamenii irascibili bila curge harnică afară din ficat; acolo se revarsă multă bilă în sucul digestiv şi în sânge. Astfel încât, dacă observaţi în interior un om căruia îi spuneţi ceva sau căruia nu-i face plăcere ceva, acel lucru îi face o impresie deosebită – imediat se scurge multă bilă din ficat şi să se răspândeşte foarte repede în tot corpul, şi acesta vă trage vreo două sau vă înjură ca un surugiu. Aceasta se observă interior când un om are prea mult înclinaţia să producă bilă. Dar, cum v-am spus, dacă nu s-ar produce deloc bilă, omul n-ar avea nici un foc interior, şi prin urmare ar fi fără vlagă precum v-am spus. Aşadar vedeţi că secreţia bilei este ceva care obligatoriu face parte dintre secreţiile omului. Nu ştiu dacă cineva dintre dumneavoastră a gustat bila: este îngrozitor de amară, cu adevărat otrăvitoare, iar o cantitate mai mare de bilă introdusă direct pe gură este de asemenea o otravă. Aceasta este în legătură cu ceea ce

v-am spus miercurea trecută [Nota 2]. Vă spusesem: Dacă omul devine vioi, se mişcă, merge, şi când ocăreşte şi-i trage cuiva vreo două, da, atunci există aşa de multă otravă, încât el are tendinţa să producă mult din cianura de potasiu despre care v-am vorbit. Pe aceasta el trebuie să o amestece cu sângele. Am cunoscut deja multe cazuri, în care oamenii pur şi simplu prin mânia lor s-au ales cu o septicemie. Omul se poate înfuria aşa de mult, mai ales când se mâniază uşor, încât prin această mânie să secrete bilă de prisos – de fapt mai întâi mult cian, apoi bilă. Atunci se creează un amestec îngrozitor de otravă în sânge, şi îşi ruinează sângele. Se creează o otrăvire îngrozitoare a sângelui prin mânie. De aici vedeţi dumneavoastră cât de necesar şi cât de dăunător pe de altă parte, poate fi la om ceea ce face vreun organ corpului său. Pentru că tot ceea ce se petrece este la rândul său în corelaţie cu sufletescul. Mânia este ceva sufletesc, secreţia bilei este ceva fizic; dar nu există nimic în oameni care să nu fie în acelaşi timp şi sufletesc, şi tot ceea ce este sufletesc are într-un fel sau altul şi o formă fizică.

Să mergem mai departe. Să presupunem că un om este expus foarte frecvent la ceea ce deseori este denumit răceală, şi anume răceală la burtă. Deci un om se alege deseori cu răceli la burtă; atunci burta sa spune: Da, eu sunt ca un eschimos, eu sunt ca în regiunile reci ale Pământului. – Şi atunci se ajunge că burta contractă continuu ficatul, astfel încât acesta ajunge mic ca la eschimoşi. Deci dacă un om are multe răceli la burtă, atunci ficatul său se strânge şi presează afară bila. Bila picură încontinuu în vezica biliară, şi de acolo în corp.

Acum, domnii mei, aţi trăit cu toţii ceea ce este numit, de exemplu, a se suprasolicita ridicând greutăţi prea mari. Când cineva ridică ceva care este prea greu pentru el,

atunci muşchii i se rup, se distrug. Dacă cineva foloseşte prea multă forţă pentru vreun organ, atunci îşi distruge acel organ. Dar aşa este şi la ficat. Daca el secretă necontenit bilă, atunci el treptat degenerează, devine inapt. Astfel că majoritatea bolilor de ficat, pe care le capătă omul, rezultă din faptul că prin răcelile la burtă omul a căpătat tendinţa să secrete prea multă bilă, lucru care îi atrofiază ficatul. Bolile de ficat se trag din răcelile la burtă prin degenerarea ficatului. Firește că la aceasta se adaugă şi alţi factori. Când omul are răceli la burtă, inima nu funcţionează corespunzător. Atunci doctorii spun că bolile de ficat se trag de la inimă. Dar în realitate ele se trag din răcelile de burtă.

Dar toate acestea – puteţi deduce aceasta din ceea ce v-am spus – au de-a face cu Soarele. Prin urmare este întotdeauna foarte bine, atunci când cineva are o răceală la burtă, să-şi expună abdomenul la lumină. În acest caz, o cură de Soare este, de exemplu, extraordinar de bună. Deci trebuie să spunem: Tot ceea ce este legat de ficat, este legat de asemenea de Soare. Activitatea Soarelui sprijină activitatea ficatului. Lipsa de activitate a Soarelui aduce în dezordine activitatea ficatului. Este o interdependentă foarte interesantă între Soare şi ficat.

Eu am admirat întotdeauna faptul că în limba germană există cuvântul ficat (ficat = Leber; viaţă = Leben, n.t.). Toate celelalte limbi nu au un cuvânt atât de frumos pentru acest organ din partea dreaptă a abdomenului. Căci după cele pe care vi le-am explicat acum, trebuie să spunem că focul, chiar acesta care îi vine omului de la Soare, această putere însufleţitoare a focului, trebuie mai întâi să fie gătită în ficat în mod corespunzător pentru oameni; aici trebuie să i se prepare bila, care trece apoi în corp. Soarele prepară în om bila. Ceea ce face omul acolo

numim viaţă, iar pe acela, care aprinde această viaţă, îl putem numi ficat. Aşa cum se spune: Wagen (car, căruţă), Wagner (rotar), Zeichnen (desen), Zeichner (desenator), aşa este leben (a trăi) verbul, şi Leber (ficat) este ceea ce dă viaţă! Limba este uneori minunat de instructivă, căci în instinctele populare vechi a existat întotdeauna o ştiinţă, şi atunci lucrurile au fost denumite corect. Ficatul este ceea ce aprinde, ceea ce însufleţeşte omul. Aceasta este de spus în legătură cu ficatul. Acuma, când ficatul secretă bila, trebuie să spunem: secreţia ficatului este aceea care se află în corelaţie cu Soarele.

Acum să trecem la plămân. Despre acesta am discutat deseori şi dumneavoastră o ştiţi: plămânul respiră. Dar faptul că plămânul trage oxigenul acolo înăuntru, că respiră, este pentru plămân numai o parte a activităţii sale. Plămânul mai are şi altceva de făcut. Exact aşa cum ficatul secretă bila, tot aşa secretă plămânul ceea ce este numit mucus. Aşadar plămânul secretă mucus. Plămânul poate la fel de puţin ca şi ficatul să păstreze în sine ceea ce are înăuntrul său. Ficatul nu s-ar putea umple total cu bilă, el trebuie să o predea corpului. Dar plămânul trebuie să secrete continuu mucus, neîncetat să secrete în afară mucus. Şi deci chestiunea este că ori de câte ori plămânul secretă mucus, acesta trece în toate celelalte părţi ale corpului. Se duce prin transpiraţie în afară, merge chiar şi în aerul respirat, se elimină cu urina, se duce peste tot, acest mucus. Dar organul care secretă mucusul este plămânul.

Dacă examinaţi acum aerul pe care îl expiră oamenii, descoperiţi un lucru minunat. Trebuie doar în principal să nu examinaţi aerul expirat pe gură, căci acesta este prea neregulat; trebuie examinat aerul expirat pe nări.

Este foarte interesant când cineva respiră foarte rar. Aici trebuie acordată multă atenţie: Dacă se respiră în faţa unei plăcuţe de geam, atunci în suflul care este expirat se produce ceva asemănător cu ce se produce la zăpadă. Trebuie făcut cu foarte multă grijă, şi anume la expiraţie, de exemplu, să se astupe nara stângă, să se expire încet numai prin nara dreaptă pe plăcuţa de geam aflată dinainte, şi apoi pe nara stângă. Trebuie să se respire foarte lent, pentru că dacă se respiră repede, se estompează totul prin impactul suflului. Trebuie să se respire foarte lin şi domol. De fapt lucrul acesta trebuie învăţat mai întâi. Dar apoi devine interesant: Daca se respiră pe o nară, atunci se produc pe plăcuţa de geam exact astfel de figuri ca la zăpadă! Aerul expirat nu este o sfărâmătură oarecare după aceea, ci o astfel de figură. Şi, aş spune, este al naibii de interesant, că dacă astupaţi nara stângă şi expiraţi, obţineţi o figură; dacă astupaţi nara dreaptă şi expiraţi, obţineţi o altă figură. Figurile nu sunt la fel! Aşa că putem spune: Aerul care iese afară din dumneavoastră, din propriul dumneavoastră om, iese afară în figuri, în forme. Nu iese afară pur şi simplu ca o picătură, iese în figuri, şi chiar atât de remarcabil, încât nara stângă dă o altă figură decât cea dreaptă.

Acum, domnii mei, ceea ce se află în aerul expirat, cel care – fiindcă conţine vapori de apă – dă aceste figuri care se evaporă iarăşi imediat, dar plăsmuieşte aceste figuri, este mucusul care trece din plămân în aerul expirat. El se formează în aceste figuri. Mucusul aglutinează aceste foarte mici picăturele de apă în astfel de figuri. Astfel încât dumneavoastră nu aveţi în plămân pur şi simplu tendinţa de a expira mucusul într-o formă arbitrară, ci aveţi tendinţa ca din plămân de fapt să expiraţi sau să eliminaţi

mucusul în cristale – în cristale! Numai că aceste cristale se evaporă imediat, se topesc imediat, pentru că vin la Soare.

Exact aşa cum bila şi ficatul este în relaţie cu Soarele, tot aşa plămânul cu mucusul său este în relaţie cu Luna. Noi ştim că, aşa cum v-am spus, în cap se ridică dioxidul de carbon, şi v-am arătat că dacă omul nu şi-ar trimite sus în cap, dioxid de carbon, ar deveni prost. Acest dioxid de carbon pişcător, care se duce continuu în cantităţi foarte mici sus în cap, face ca noi sa fim oameni deştepţi. Noi suntem cu toţii îngrozitor de deştepţi, nu-i aşa? Ştiţi că dacă beţi ceva efervescent, acesta pişcă; aceasta se percepe foarte tare. Dar omul produce mereu dioxid de carbon foarte slab. Pe acesta îl trimite în cap. Şi acest pişcat în cap face capul vioi; prin aceasta este el deştept, şi nu prost. Acei oameni care sunt într-adevăr proşti – nu ştiu daca există aşa ceva –, au prea puţină putere să unească carbonul cu oxigenul şi nu trimit carbon în sus, ci unesc carbonul cu un cu totul alt gaz. Deci omul care este deştept uneşte carbonul cu oxigenul: în acest caz ia naştere dioxidul de carbon pişcător. Dar aşa cum am spus, acei oameni care sunt într-adevăr proşti nu unesc carbonul cu oxigenul, ci cu hidrogenul. Ei unesc aşadar carbonul cu hidrogenul şi atunci ia naştere acest gaz, care se găseşte uneori în mine: gazul de mină, gazul de mlaştină. Cu toţii trimitem şi puţin din acest gaz de mlaştină în cap; avem nevoie şi de el, altfel am deveni prea deştepţi. Ca să putem rămâne întotdeauna şi puţin proşti – şi aşa nu prea suntem deştepţi permanent – producem şi gaz de mlaştină. Dar acei care devin prea proşti, produc prea mult gaz de mlaştină. La acei oamenii care sunt întru câtva deştepţi, dioxidul de carbon se duce în cap. Acesta pişcă. Şi dacă încetul cu încetul s-a acumulat prea mult gaz de mlaştină, atunci omul devine somnoros, apare nevoia de somn.

Aceasta se întâmplă noaptea, atunci se produce mult gaz de mlaştină. Doar la aceia care sunt într-adevăr proşti, se produce gaz de mlaştină şi când sunt treji. Deci trebuie întotdeauna ca dioxidul de carbon să meargă în sus. Dar dioxidul de carbon singur nu face nimic: trebuie ca din plămân mucusul să meargă în cap. Ba chiar iese afară prin nări în formă de cristale, tot aşa precum la ficat şi bilă. Acum, acesta lucru o să vă fie clar prin descrierea pe care v-am făcut-o miercuri.

Aşa cum ficatul este în relaţie cu Soarele, tot aşa plămânul este în relaţie cu Luna. Priviţi o dată Luna. Luna este cu totul altfel decât Soarele. Dacă priviţi Soarele, el este rotund, dar de fapt îşi răspândeşte razele în toate părţile. Soarele străluceşte în toate părţile; se împrăştie în toate părţile, aşa cum bila merge în trupul omenesc în toate părţile. Soarele în răspândirea lui, în curgerea lui în toate direcţiile se poate compara cu împrăştierea bilei. Dar Luna, domnii mei, dacă vă uitaţi la Lună ea are întotdeauna o formă complet definită. Luna este complet solidă. Şi ea în interiorul ei este de asemenea astfel încât ceea ce constituie substanţa, materialul Lunii cristalizează, tot aşa cum sunt cristalizate şi formele aerului nostru expirat, care iese pe nas. Aici înăuntru are efect acţiunea Lunii, aşa cum în ficat şi bilă are efect acţiunea Soarelui. În plămân acţionează forţele Lunii, şi Luna determină această secreţie a mucusului.

Acum putem spune: Dacă mergem în regiunile calde, aici acţionează Soarele. El face ca totul să se topească; oamenii primesc mult foc. Focul, el nu e necesar să trăiască numai în accese de mânie, ci el trăieşte şi în lucrurile frumoase şi în frumoasa înţelepciune a zelului. Oamenii primesc mult foc. Dacă mergem în regiunile reci, aici în regiunile reci, unde Soarele nu are forţa să acţioneze, unde

mai ales Luna străluceşte în nopţile reci, în frigul glacial, plămânul care se măreşte corespunzător, este foarte puternic supus la efort: aici este produs mult mucus. Iar cel care nu este obişnuit, răceşte, secretă prea multă mucozitate.

Vedeţi, domnii mei, acum aveţi şi cauza bolilor de plămân. Plămânul trebuie să secrete o anumită cantitate de mucus, aşa cum ficatul trebuie să secrete o anumită cantitate de bilă. Dar aşa cum ficatul se ruinează dacă secretă prea multă bilă, tot aşa se ruinează şi plămânul dacă secretă o cantitate prea mare de mucus. Acesta este cazul la bolile de plămân. Plămânul este zguduit de ceea ce trăieşte şi stimulat să secrete prea mult mucus. Gândiţi-vă că în loc să trăiţi într-un aer moderat de umed, într-un aer doar puţin umed, trăiţi într-un aer foarte umed: atunci plămânul trebuie să se trudească foarte tare. Dar când plămânul depune eforturi mari, atunci secretă mucus. Şi atunci plămânul, prin faptul că respirând prea mult aer umed, trebuie să se forţeze prea tare, începe să se îmbolnăvească. Şi omul scuipă dacă se îmbolnăveşte de plămân; încet, încet, el îşi scuipă tot plămânul afară, daca este prea bolnav.

Plămânului i se poate veni în ajutor prin prepararea unui anumit medicament. Nu este voie să se folosească nicio rădăcină, ci trebuie folosite numai frunzele plantelor pentru a face din ele un anumit medicament. Este deci, de exemplu, cazul anumitor feluri de plante. Dacă se extrage sucul în mod corespunzător, şi se prepară anumite medicamente, i se poate veni plămânului în ajutor, când acesta este prea activ. Căci astfel de medicamente au particularitatea că preiau activitatea plămânului; atunci plămânul se solicită ceva mai puţin. Deci intenţia vindecării implică cel mai mult să îmi pun întrebarea: Plămânul

secretă aşadar prea mult mucus; acesta este un semn că el depune prea mult efort. Bine, ce fac eu? Îmi caut o plantă care are un suc ce poate prelua activitatea plămânului.

Sau observ că ficatul secretă prea multă bilă: îmi caut o plantă care poate prelua activitatea ficatului. Există de exemplu o plantă, care se numeşte Cichorium intybus, cicoarea. Dacă se extrage sucul din rădăcina acestei plante şi se prepară un medicament, şi se administrează omului, atunci acesta preia activitatea ficatului, şi atunci se poate observa că omul ce-i drept la început nu secretă mai puţină bilă, şi de asemenea la început momentele lui de mânie sufletească nu scad, dar că ficatul lui puţin câte puţin se fortifică din nou şi intervine treptat o ameliorare.

Aşa deci ajută cineva un om, prin aceea că ştie, de exemplu, că sucul din frunzele – nu din rădăcinile – anumitor tipuri de varză pot prelua anumite activităţi ale plămânului, iar sucul din rădăcina de Cichoricum intybus – ea creşte şi aici, afară, o veţi recunoaşte după florile albastre – este deosebit de benefic pentru ficat.

Aşa că putem spune: În zonele calde, apa se topeşte; căldura, căldura Soarelui dizolvă totul. – Când Soarele este mai puţin activ, când puterea Soarelui scade, sau este slabă pe parcursul întregului an, ca în regiunile nordice, atunci cu atât mai puternică devine Luna. Când razele directe ale Soarelui nu acţionează, atunci acţionează aceste remarcabile raze de Soare care sunt reflectate de Lună. Ele însă produc aceste forme cristaline şi flori de gheaţă. Aceasta este foarte frumos. Deci putem spune: Dacă aici avem Pământul (vezi desenul), atunci avem aici zona caldă. În zona caldă acţionează cu precădere razele Soarelui.

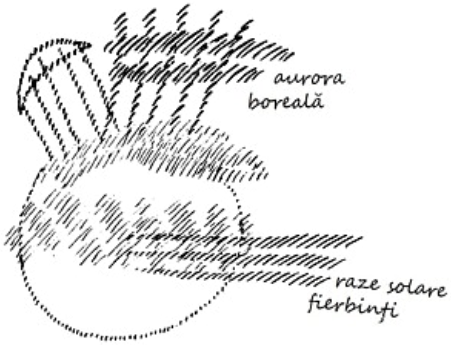
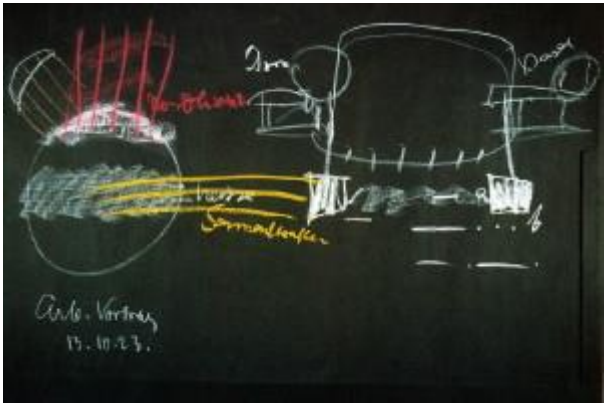

Tabla 5

– Oh, este foarte frumos cum acţionează razele Soarelui aici! Aceste raze de Soare stimulează activitatea ficatului. Ficatul trimite bila peste tot, şi bila se răspândeşte în tot corpul. Şi când bila se răspândeşte, de exemplu, în penele păsărilor sau în aripile păsării colibri, atunci ele capătă acele culori frumoase. De aceea sclipesc păsările colibri în zonele calde, fiindcă bila lor este secretată foarte repede şi se duce foarte repede în pene.

În regiunile reci nu este aşa, aici Soarele are puţină forţă. Aici în schimb lumina reflectată a Soarelui, lumina

Lunii este deosebit de activă, şi această lumină face ca zăpada să se formeze în cristale, ca ghiaţa să dea florile de gheaţă. La noi lucrul acesta se întâmplă doar iarna, când Soarele pierde din forţă. Dar în regiunile cu gheaţă eternă, la Polul Nord sau pe munţii înalţi – pentru că nici acolo Soarele nu are putere, fiindcă Soarele îşi poate dezvolta puterea doar în aerul dens – acolo se alcătuiesc aceste frumoase forme de gheaţă.

Căpătăm o impresie minunată când privim aşa în natură! Căpătăm impresia că, peste tot unde Soarele luminează înăuntru, apare viaţa, viaţa care se dizolvă şi se evaporă, viaţa care se răspândeşte. Peste tot unde Luna lucrează înăuntru, apar forme, figuri. Asta este deja o impresie puternică pe care o capeţi. Şi aceste lucruri le poţi pătrunde cu privirea numai dacă poţi intra în spiritual. Este într-adevăr aşa, că se poate spune: În plămân, unde omul în fond produce mucus, aici lucrează şi forţele Lunii. Şi ele acţionează astfel încât nu au nevoie de lumina directă a Soarelui, ci folosesc lumina Soarelui reflectată. Atunci când, din cauză că aici în Nord sunt în special active forţele Lunii, Soarele se retrage, atunci se întâmplă încă ceva; atunci aerul devine astfel încât ceva care este mereu aici în Pământ, iese afară. Şi anume înăuntru în Pământ este peste tot magnetism şi electricitate. Pământul este plin tot de magnetism şi electricitate. Că în Pământ este peste tot magnetism şi electricitate puteţi vedea din aceasta: Dacă aveţi o staţie de telegraf (se desenează), dacă este de exemplu în Dornach, atunci aveţi una, să spunem, în Basel; atunci puteţi telegrafia; dar se poate telegrafia numai dacă între ele există un fir metalic. Firele trebuie să meargă prin aer; doar atunci se poate telegrafia. Dar nu este suficient dacă puneţi un aparat de telegrafiat aici şi unul în Basel şi trageţi un fir! Puteţi încerca oricât să telegrafiaţi apăsând

tastele: aveţi legatura către Basel, dar trebuie să faceţi şi o legătură înapoi, trebuie să fie un circuit închis. Şi dacă faceţi aceasta, atunci puteţi telegrafia, atunci ajung acolo semnalele. Ştiţi doar – aceasta o spun doar ca să fie complet -: aici este înfăşurată o bandă de înregistrare, şi dacă un vârf apasă pe această hârtie, ia naştere fie un punct, fie o linie, dacă se apasă mai mult, şi din puncte şi linii este alcătuit alfabetul telegrafic, a • -, b - • • •, c - • - •. Dar aceasta este remarcabil: Nu este nevoie de al doilea fir, dacă din aparat se leagă un fir la pământ, şi aici se pune o placă de cupru, iar acolo încă o placă; firul puteţi să-l daţi atunci deoparte căci atunci este o legătură acolo. De ce? Fiindcă Pământul însuşi are electricitate şi de la o placă la alta este condusă electricitatea. Pământul însuşi înlocuieşte firul prin propria lui materie. Pământul este adică plin de electricitate. Dar dacă Soarele străluceşte pe Pământ, ca la ecuator, în zonele calde, atunci această electricitate când vrea să vină în aer este imediat distrusă. Lumina Soarelui este o forţă care anulează electricitatea. Dar acolo unde acţiunea Soarelui este slabă, acolo electricitatea iese afară în aer, şi ea se vede, aşa cum este ea deasupra Pământului. Vedeţi dumneavoastră, domnii mei, aurora boreală este puterea electrică a Pământului care se revarsă sub influenţa puterilor Lunii. De aceea este aurora boreală foarte rară în regiunile noastre; dar ea este frcventă, aproape mereu, acolo în regiunile nordice.

Aici este iarăşi aşa un un punct, de unde ştiinţa nu mai poate înainta. Bineînţeles că această ştiinţă ştie astăzi că Pământul este plin de electricitate. Această ştiinţă examinează mereu şi aurora boreală. Dar când citiţi în cărţi ce este de fapt această auroră boreală, lumea crede mereu că este ceva care se revarsă din lume pe Pământ. Dar aceasta este un nonsens, nu se revarsă înăuntru, ci tocmai

că se revarsă în afară! Ceea ce ştiinţa face cu aurora boreală este interesant fiindcă este acelaşi lucru ca atunci când cineva îşi confundă datoriile cu capitalul. Chiar aşa este. În viaţa omului contează când cineva îşi confundă datoriile cu averea; nu-i aşa? Dar ştiinţa poate face lucrul acesta nepedepsită, ea poate vedea aurora boreală ca pe ceva care se revarsă înăuntru, în timp ce aurora boreală este în realitate ceva care se revarsă din Pământ în afară. Dar în regiunile calde, ea este imediat luată în primire de razele Soarelui şi este anulată. În regiunile nordice, acolo este lumina Lunii activă cu precădere atunci când străluceşte; şi când nu străluceşte rămâne activă în efectul ulterior, şi atunci devine vizibilă aurora boreală, electricitatea care se revarsă. Acum, această aurora boreală este acolo deosebit de puternică, fiindcă forţele Lunii sunt deosebit de puternice. De fapt peste tot este ceva aurora boreală, numai că nu se vede fiindcă este slabă. În regiunile noastre aurora boreală, adică electricitatea ce se revarsă în afară, este de asemenea slabă. Dar în telegrafia fără fir, este atât de puternică, încât acţionează. Acelaşi lucru care acţionează în telegrafia fără fir, este şi ceea ce se vede în aurora boreală. Aici aveţi temeiul. Electricitatea împreună cu lumina Lunii face florile de gheaţă şi cristalele de zăpadă. Trebuie să studiaţi aurora boreală şi lumina Lunii, dacă vreţi să studiaţi cristalele de ghiaţă, florile de gheaţă şi cristalele de zăpadă. La noi, fiindcă iarna puterea Soarelui este slabă, şi prin aceasta puterea Lunii obţine supremaţia şi electricitatea este mai puţin anulată, se formează zăpada în cristale aşa frumoase. Luna împreună cu electricitatea sunt cele care plăsmuiesc frumoasele cristale, care cauzează florile de gheaţă.

Deci, v-am mai spus, vă amintiţi doar: dacă cineva are prea puţină activitate lunară, dacă produce prea mult gaz

metan în cap, el devine un prostovan, un cap-sec. Şi atunci el dezvoltă prea puţină putere lunară în el însuşi. Ce trebuie deci să aibă omul în capul său? Omul trebuie ca tot ceea ce vine de la Lună, dioxidul de carbon din respiraţie, mucusul din plămân, să le aibă în cap, deci o forţă care vrea să producă încontinuu cristale acolo în cap. Zăpadă, domnii mei, ar vrea încontinuu să se formeze în capul nostru; numai că noi o dizolvăm mereu. Dar ea vrea să se formeze. Gândiţi-vă, domnii mei, că aveţi de fapt în creierele dumneavoastră un organ cu totul remarcabil. Şi anume, aşa cum domnul Seefeld i-a arătat domnului Burle aceste forme frumoase de cristal, aceasta l-a interesat, şi atunci el s-a gândit: Trebuie să fie interesant ceea ce este aici de fapt ca o corelaţie. – Da, atunci domnul Burle a fotografiat aceste cristale în el însuşi! Este ca şi cum cineva face o fotografie foarte rapidă şi ceea ce se produce, imediat dispare iar, atunci când se expiră pe nări. Dacă cineva ar putea fotografia repede ceea ce se petrece în capul domnului Burle, sau în capetele tuturor, atunci s-ar obţine aceleaşi fotografii. S-ar forma astfel de bucăţele de cristale de zăpadă, de flori de gheaţă ca pe geam; ele ar putea fi fotografiate în captetele dumneavoastră eterice, şi ar fi la fel! Capul dumneavoastră este un lucru cu totul remarcabil. Dacă aţi avea un astfel de aparat de fotografiat, cum nu există încă – fotografia ar trebui să se facă îngrozitor de repede, pentru că se dizolvă întotdeauna imediat –, aţi găsi: Iată că noi arătam în creierul nostru ca o bucăţică foarte frumoasă de zăpadă sau ca o minunată floare de gheaţă pe geam! – Ele trebuie să dispară imediat, altfel ne-ar înţepa, aceste cristale ascuţite, nu am gândi cu ele. Aşadar, când privim zăpada sau florile de gheaţă de pe fereastră, ne putem spune: Dumnezeule, acesta este acelaşi lucru care se petrece în capul nostru! – numai că aceasta se dizolvă rapid

tot mereu. Întreaga natură gândeşte! Şi iarna, când este frig, tocmai de aceea începe ea să gândească. Vara îi este prea cald să gândească. Atunci ea lasă Soarele să o împrăştie în toate părţile şi să o transforme în alimente şi aşa mai departe. Dar iarna, când este frig, se plăsmuiesc gândurile în zăpadă, în gheaţă. Dacă acolo afară nu ar fi gânduri, nici noi nu am avea nici unul în capul nostru. Aşadar vedeţi, este cu adevărat minunată această corespondenţă cu natura de afară iarnă, când natura devine aşa deşteaptă, încât ea face vizibil în exterior ceea ce se petrece mereu în capul nostru ca deşteptăciune a noastră. Putem vedea pretutindeni în natură ceea ce se petrece în noi înşine. Trebuie doar să o tâlcuim în mod corect.

Acuma însă, toate acestea au o mare însemnătate şi din punct de vedere practic. Gândiţi-vă deci, domnii mei, că cineva se alege, să zicem, cu un anumit fel de boală de cap, fiindcă secretă prea puţin mucus. Prin aceasta se poate căpăta o boală de cap. Dacă cineva secretă prea puţin mucus, şi i se dă ca remediut fier combinat cu acid silicic, atunci acest fier silicic preia şi el la rândul său activitatea de secreţie a mucozităţii şi îi împinge mucozitatea în cap, şi prin aceasta se poate produce vindecarea. Vedeţi dumneavoastră, aceasta este diferenţa dintre medicina antroposofică şi cealaltă medicină, care întotdeauna doar face probe. În antroposofie se învaţă că un om care are o anumită boală de cap, este prea slab pentru a crea cristale în capul său, aceste neîncetate apariţii şi dispariţii de flori de gheaţă. Atunci, el trebuie să fie ajutat. Aceasta se poate face prin acid silicic. Dacă vă urcaţi pe munţii înalţi şi vedeţi acolo frumosul cuarţ, acesta este acid silicic. El este un cristal minunat. El are tendinţa să creeze aceste cristale. Dacă trataţi acest cuarţ în mod corespunzător, obţineţi

acest preparat din acid silicic, atât de eficient şi între remediile noastre. Şi acest preparat din acid silicic este eficient pentru toate bolile care pornesc de la capul uman. Dacă omul nu formează cristale din interior, atunci trebuie să i se vină în ajutor din afară prin astfel de cristale frumoase, care au în sine această cristalizare frumos alcătuită. Dar dacă omul stă în camera sa în faţa ferestrei plină de flori de gheaţă precum viţelul la poarta nouă, aşa cum face ştiinţa actuală, da, atunci stă omul şi cu ştiinţa tot aşa în faţa capului uman; atunci el nu poate face nimic, fiindcă nu ştie nimic despre asta. Toate aceste lucruri vă arată cum trebuie adâncită ştiinţa printr-o cunoaştere reală a omului.

Aceasta merg atunci până în arta educaţiei, pentru că trebuie să se ştie mai întâi: Dacă oamenii sunt învăţaţi, să zicem, chiar literele, atunci este o activitate lunară aşa de puternică încât, dacă este făcută prea intens, dacă este făcută incorect, distruge total puterea de cristalizare a capului eteric. Omul poate, şi este într-adevăr aşa, prin mult învăţat să devină mai prost, şi anume atunci când nu învaţă în modul corect. Este chiar aşa. Dar pentru ca aceasta să se înţeleagă, data viitoare vom mai avea ceva de discutat. Este necesar să se ştie toate acestea.

CONFERINŢA a IV-a

Dornach, 20 octombrie 1923

Mai aveţi câte ceva pe suflet despre care aţi vrea să discutăm?

Întrebare: Am auzit doar despre oxigen şi azot. Dar există însă şi hidrogen. Am putea auzi ceva despre el?

Dr. Steiner: Acum, eu am menţionat deja ceva despre hidrogen. Haideţi deci să pornim de la întrebarea

dumneavoastră. Omul la orice vârstă are în sine ca materie principală, ca substanţă principală, albumina. El îşi are originea în albumină. Din albumină se compune în principal laptele matern. Omul poartă în sine albumina. Această albumină a procesat în ea în principal cinci substanţe: carbon, azot, hidrogen, oxigen şi sulf. Aceste substanţe le aveţi în dumneavoastră, în afară de altele care mai există de altfel în corp, şi care sunt destul de multe, şi aceste substanţe sunt deja în albumina originară, din care se formează omul.

Acuma v-am spus: Carbonul lucrează continuu în noi; carbon devin alimentele pe care le mâncăm. – Noi inspirăm acum oxigenul şi ceva azot. Carbonul se combină cu oxigenul şi formează dioxidul de carbon. Dioxidul de carbon, vă spuneam, există în aceste perle, care sunt în apa gazoasă şi în apele acidulate naturale. Acest dioxid de carbon există însă şi în noi, şi el este important prin faptul că prin respiraţie se duce în mod continuu la cap. Şi dacă n-am avea acest dioxid de carbon în cap, nu am fi capete luminate – şi asta suntem de fapt cu toţii. Nu am fi capete luminate, dacă nu am primi dioxidul de carbon la cap; nu într-o măsură aşa de mare ca de exemplu la apa acidulată, dar într-o măsură foarte mică trebuie continuu să ne împrospătăm capul nostru cu dioxid de carbon. Acum însă vă spuneam recent: Dacă suntem proşti, aceasta provine din faptul că acest carbon nu duce destul oxigen în capul nostru, deci că acolo nu vine înăuntru destul oxigen, ci carbonul se combină cu hidrogenul. Dioxidul de carbon are ceva înviorător; dar când carbonul se leagă cu hidrogenul, ei atunci, domnii mei, atunci se produce gazul metan, care se găseşte anume în caverne, în pivniţe, şi aşa mai departe, unde putrezesc lucruri; acolo se produce gazul metan. Acesta nu este deloc un gaz înviorător; acesta este un gaz

care ucide, care paralizează. Şi dacă în corpul nostru este aşa o neregularitate, dacă se combină carbonul cu hidrogenul, atunci se produce gazul metan, şi acesta se duce în cap. Şi atunci, dacă avem un astfel de „cap-pivniţă", devenim proşti. Aşa că este deja foarte important dacă ducem sus în cap destul dioxid de carbon sau prea mult gaz metan, deci hidrogen; căci de ceva gaz metan avem nevoie mereu, altfel am deveni prea deştepţi ca oameni, şi dacă am deveni prea deştepţi, atunci ne-am alege cu o digestie proastă. Tocmai prin aceste proporţii de amestec se reglează viaţa în modul corect. Dar hidrogenul, care este de fapt incorect în cap dacă este prezent prea mult, care în gazul metan joacă un rol de-a dreptul neplăcut, acest hidrogen este răspândit peste tot în Univers – peste tot. Astăzi chiar se poate stabili prin aşa-numita analiză spectrală, ce substanţe acţionează în Univers. Oriîncotro s-ar îndrepta spectroscopul în Cosmos, peste tot se obţine înăuntru o asemenea culoare, încât din aceasta se poate conchide: peste tot acţionează hidrogenul. Peste tot este hidrogen.

Acum acest hidrogen, este în schimb deosebit de important pentru anumite lucruri. Vă spuneam că el acţionează la cap în mod dăunător, dacă este prea mult. Deci adus în cap, hidrogenul împiedică omul să-şi dezvolte gândirea. Omul poate gândi prin faptul că nu are prea mult hidrogen în cap.

Să observăm însă acum şi celălalt capăt al gândirii. Celălalt capăt – ce este oare acesta? Da, celălalt capăt al gândirii este reproducerea, producerea de noi vieţuitoare. Acesta este celălalt capăt. Ca să spunem aşa, precum este polul Nord în raport cu polul Sud, tot aşa este şi gândirea în raport cu reproducerea.

Acum putem observa la vieţuitoare ceva cu totul interesant. La vieţuitoare se întâmplă astfel, că ele îşi schimbă întregul mod de reproducere, dacă hidrogenul joacă un alt rol decât de obicei, decât cel obişnuit în cazul lor. Există anumiţi şerpi; aceşti şerpi depun ouă, iar din ouă ies iarăşi noi şerpi. Ce se întâmplă de fapt, când un şarpe depune un ou, şi din ou iese afară un alt şarpe? Oul trebuie depus undeva – lucrul acesta îl face şi şarpele, instinctul animal acţionează foarte bine –, unde să poată avea căldura necesară. Faptul că oul are nevoie de căldură pentru ca animalul să poată ieşi din el, asta vedeţi şi la oul de pasăre. Oul de pasăre este depus; dar nu s-ar ajunge la apariţia unei alte păsări, dacă pasărea adultă nu s-ar aşeza deasupra lui şi nu l-ar cloci. Această căldură, care se revarsă din pasărea adultă, este necesară ca din ou să iasă afară o nouă pasăre. Deci oul nu are nevoie numai de ceea ce se află în el, ci el are nevoie de căldura care vine din întregul univers. Nu este suficient ca oul să fie doar pur şi simplu depus, ci el are nevoie de căldura care vine din întregul univers, în această căldură este conţinută forţa de a împinge afară din ou noua fiinţă. Aşa se întâmplă şi la şerpi. Ouăle sunt depuse. Prin acţiunea căldurii Soarelui este scoasă afară din ou fiinţa noului şarpe.

Povestea, pe care v-am spus-o, se întâmplă la anumiţi şerpi, dar numai dacă ei trăiesc foarte reglementar. Nu se întâmplă la toţi şerpii aşa, ci este cazul numai unei anumite specii de şarpe, ceea ce vă povestesc eu. Dacă un astfel de şarpe este unul foarte cuviincios, el îşi depune ouăle, şi dacă ele sunt clocite, din ele ies noi şerpi. Ce înseamnă că şarpele este unul cuviincios? Acum, la oameni înseamnă deja foarte mult, dacă se spune că cineva este un om cuviincios; dar la şarpe, aceasta înseamnă ceva mai puţin. Pentru buna sa cuviinţă şarpele are în primul rând nevoie

foarte mult de ceea ce pentru oameni este câteodată foarte dificil: o nouă haină, adică o nouă piele. Deci un şarpe este într-adevăr unul cuviincios numai dacă năpârleşte în fiecare an, îşi leapădă vechea piele şi îi creşte alta nouă pe suprafaţa corpului. Deci şarpele nu are voie să hoinărească în aceleaşi zdrenţe vechi de anul trecut, ci trebuie să aibă în fiecare an o nouă piele. Deci putem face deosebirea între şerpii cuviincioşi şi cei necuviincioşi. Astfel de şerpi necuviincioşi sunt aceia care hoinăresc în vechile zdrenţe de anul trecut.

Acum veţi spune: Există deci aşa ceva? Natura face ca şarpele să primească o nouă haină? Nouă ne-ar fi foarte plăcut, dacă natură ne-ar da o nouă haină. Dar omul este o fiinţa mult mai valoroasă decât şarpele. De aceea i s-a lăsat libertatea să-şi dea singur o nouă haină. … (Lacună.) Aceşti şerpi pot fi închişi într-o incintă, şi dacă sunt închişi şi sunt privaţi de cantitatea de apă care le este necesară, nu li se lasă să le parvină destulă umezeală, atunci intervine particularitatea că şarpele devine deodată necuviincios: îşi păstrează vechea haină! Şi aşa se poate provoca în mod artificial – natura nu ne face nouă favoarea –, ca anumiţi şerpi să devină necuviincioşi şi să-şi păstreze haina de anul trecut.

Da, domnii mei, însă acesta nu este singurul lucru, faptul că şarpele îşi păstrează haina lui veche şi ponosită; ci şi faptul că dacă aceşti şerpi se aduc în situaţia de a se împerechea, atunci ei nu mai depun ouă, ci aduc pe lume şerpişori vii! Deci astfel de şerpi, cărora li se ia posibilitatea de a avea atâta apă încât să poată năpârli, care sunt deci siliţi să devină şerpi necuviincioşi, să-şi poarte hainele vechi şi ponosite, din această cauză aceşti şerpi încep acum să nască pui vii, deci adevăraţi mici şerpi, în loc să depună ouă.

Vedeţi dumneavoastră, aceasta este o poveste cu totul remarcabilă; căci ce se întâmplă de fapt aici? I-am sustras şarpelui apa. Apa conţine mai cu seamă hidrogen; conţine oxigen, dar mai ales hidrogen, căci apa se compune din oxigen şi hidrogen. Da, domnii mei, când îi luăm şarpelui apa, sustrăgându-i posibilitatea de a-şi crea o nouă piele, îi sustragem în acelaşi timp şi posibilitatea ca la procreare să formeze înăuntrul lui coaja de ou. Animalul nu mai poate crea învelişul rigid, dacă nu are hidrogenul. Nu poate crea rigiditatea în el, nu poate forma nicio coajă de ou înăuntru, iar în afară nicio piele. Şi urmarea este că micuţul şarpe trebuie să se târască afară fără coajă. Şarpele trebuie să-şi folosească propria căldură, pentru a-şi îngriji mai întâi puiul.

Este deosebit de important să se ştie acest lucru despre un astfel de şarpe. Căci acum se ştie: La vieţuitoare, pe cât de dăunator este la un capăt, la cap, să li se ia oxigenul, tot atât de dăunător este pentru reproducere dacă i se ia hidrogenul. Şi acum vedem, de ce peste tot în lume, oriunde ne-am uita – şi putem să ne uităm în orice direcţie – există hidrogen. De ce există hidrogen peste tot în lume? Da, domnii mei, în întreaga lume există hidrogen din motivul că lumea întreagă ar trebui să fie imediat nimicită, dacă nu ar exista hidrogen. În toate, unde există reproducere, trebuie să acţioneze şi hidrogenul. Acuma lumea este distrusă continuu. Vedeţi, lumea pretutindeni continuu îşi schimbă starea şi trece în moarte. Rocile se macină, totul se transformă în praf. Fiinţele vii putrezesc, tot felul de procese de fermentaţie, care sunt şi procese de putrefacţie, se produc în lume. Noi trăim de fapt prin faptul că în noi încontinuu fermentează ceva. Şi numai prin faptul că ceva fermentează, poate lua naştere ceva superior. Aşa este cazul chiar şi la vin; dacă sucul de struguri nu ar

fermenta, deci ceea ce putrezeşte nu ar fi trimis afară, nu s-ar putea ridica din el vinul, care pentru mulţi este ceva atât de dorit, de înviorător. Aşa este de fapt în întreaga lume. Ceea ce face ca din putreziciune să se ridice ceea ce dă viaţă, este tocmai hidrogenul.

Dar acum aţi putea avea o obiecţie. Puteţi spune: Acum tu ne spui că hidrogenul este acela care însufleţeşte. În gazul metan însă, este tocmai hidrogenul, şi aici el nu însufleţeşte, aici el ucide. – Da, de ce? Vedeţi dumneavoastră, domnii mei, dacă hidrogenul se formează în întunecime, şi acesta este cazul gazului de mină sau gazului metan, atunci el acţionează în mod dăunător, când se dezvoltă izolat de lumină, ca şi în creierele noastre. Dacă însă hidrogenul se dezvoltă la lumină, aşa cum este el răspândit în întreaga lume în lumină, atunci el este cel care însufleţeşte; aici stârneşte noua viaţă din putreziciune, din ceea ce fermentează. Căci hidrogenul, cum este el peste tot, este de fapt acelaşi lucru pe care îl avem la chibriturile nostre, când le aprindem: fosfor. Desigur, în chimie hidrogenul este o cu totul altă substanţă decât fosforul; dar aceasta numai întrucât chimia nu poate merge atât de departe încât să transforme fosforul în hidrogen! Însă dacă chimia ar putea avansa mai departe decât este ea astăzi, ar putea transforma fosforul în hidrogen. Aşa că putem spune: Ce este deci hidrogenul, care este răspândit peste tot în lume? – Hidrogenul, care este răspândit în întinderea lumii, acesta este fosforul cosmic. Peste tot unde ne uităm, peste tot este fosfor. Şi cu aceasta v-am descris ceea ce este prezent peste tot în întinderea lumii: fosfor. Astfel încât acum am luat cunoştinţă într-adevăr de ceva nemaipomenit de important: am cunoscut hidrogenul în grandioasa lui acţiune plină de însemnătate în Cosmos.

Acum să privim lucrurile din cealaltă parte. Eu v-am spus: dioxidul de carbon se află la celălalt capăt. – Acum, domnii mei, să privim foarte exact la ceea ce v-am spus. Imaginaţi-vă că aici ar fi Pământul (se desenează), de jur împrejur ar fi peste tot hidrogen, adică de fapt fosfor. Deci peste tot în Cosmos împrejurul Pământului avem hidrogen, adică de fapt fosfor – de fapt, peste tot foc mic arzând. Acum să ne uităm însă la Pământul însuşi. Să mergem din Cosmos pe Pământ. Aici găsiţi peste tot, ceea ce este numit calcar. Dar nu este prezent numai calcarul, ci peste tot în pământ este prezent şi ceva dintr-o substanţă pe care o cunoaşteţi foarte bine. Exact aşa cum v-am arătat acum, că pretutindeni împrejurul Pământului este răspândit hidrogen, adică fosfor – deci peste tot este răspândit fosforul –, tot aşa este acolo şi acel lucru pe care îl putem privi acum foarte bine.

Ştiţi că atunci când soţiile dumneavoastră sau în general cineva vrea să se spele, atunci se pune în apă ceea ce este denumit sodă. Ştiţi acest lucru. Ştiţi poate de asemenea, că aceeaşi substanţă, soda – ea arată salină, este chiar o sare –, este folosită de altfel în modurile cele mai diferite. Dacă mergeţi de exemplu într-o fabrică de săpunuri, ştiţi că materia primă cea mai importantă care se foloseşte este soda; de exemplu la fabricarea sticlei, la prelucrarea geamurilor, ea este una dintre materiile prime cele mai importante; dacă sunt albituri de spălat, dumneavoastră ştiţi, că în apă se pune sodă. Tot aşa se albesc rufele dacă se tratează cu sodă; ele devin mai luminoase, devin înrudite mai mult cu lumina, datorită sodei. Acuma există încă multe alte lucruri unde este folosită soda. Dacă mergeţi de exemplu în fabricile unde se produc culori, veţi vedea peste tot că este folosită soda. Mai ales pentru producerea culorii albastre este necesară soda.

Albastrul berlinez poate fi produs numai prin faptul că se foloseşte soda. Apoi există o substanţă, care este şi ea furnizată corpului omenesc, şi care, aşa cum creşte ea în natură, ar fi foarte dăunătoare corpului omenesc, dacă ar fi administrată corpului uman fără să fie tratată întâi într-un anumit mod: aceasta este tutunul. Tutunul trebuie mai întâi să fie tratat. Trebuie să i se ia anumite lucruri, care altfel ar ataca prea puternic corpul omenesc. Tutunul se tratează la rândul său cu sodă. Vedeţi deci că această sodă, pe care o cunoaşteţi ca adaos la apa de spălat, are de fapt în industria din toată lumea o mare importanţă. Dar ea are şi în aşa-numita industrie cosmetică o mare importanţă. Soda este de fapt peste tot prezentă, dar în cantităţi mici.

Acum, domnii mei, ce este de fapt această remarcabilă făptură, soda? Există un metal alb, argintiu, care este denumit sodiu, şi dacă acest sodiu se combină cu dioxidul de carbon – acum avem din nou dioxidul de carbon, pe care îl avem în capul nostru –, atunci se produce soda. Deci sodiul şi dioxidul de carbon compun împreună soda. Sodiul, acest metal – este ceva curios: este un substantiv de genul neutru (în lb. Germ. – n.t.), nu este un domn sau o doamnă –, este un copil remarcabil în natură; el păstrează dioxidul de carbon, îl poartă în sine. Peste tot, unde există sodă în natură, acolo este depozitat dioxid de carbon şi este salin, aşa cum este el în sodă. Acolo este ascuns, păstrat înăuntru dioxidul de carbon.

Acum, aici prin această întindere, prin această rază galbenă (vezi desenul) v-am reprezentat fosforul cosmic în hidrogen; soda trebuie să v-o reprezint acum ca un cerc albicios prin Pământul însuşi. Fireşte că ea nu este peste tot, dar în cantităţi mici ea este răspândită aproape pe toată suprafaţa Pământului, această sodă.

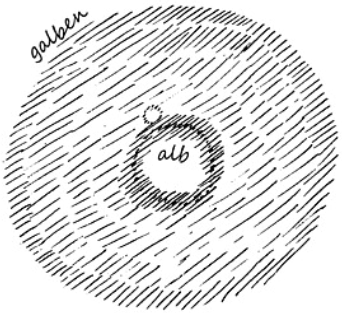

Tabla 6

Exact aşa cum putem s-o folosim în industrie la toate, la albitul rufelor, la fabricarea sticlei, s.a.m.d., tot aşa foloseşte natura această soda într-o foarte mare măsură. Vrem să aflăm deci, ce poate face natura cu această sodă. Natura este într-adevăr mai deşteaptă decât omul. Omul se crede grozav de deştept, când poate spune: Eu obţin soda, şi îmi fac din ea sticlă, săpun, culori. Îmi tratez tutunul, îmi înălbesc şi îmi spăl rufele cu sodă – pe toate acestea eu le-am inventat, îşi spune omul, sunt grozav de deştept. – Da, dar natura este mult mai deşteaptă! Tocmai acesta este lucrul care trebuie spus mereu: Natura este cu mult, mult

mai deşteaptă. Ia gândiţi-vă, ce se află de fapt peste tot, când folosim soda. Să începem cu fabricarea săpunului. Cu săpunul ne curăţim, altfel am arăta mereu negri precum cărbunarul. Deci săpunul favorizează curăţenia; dar o favorizează doar prin faptul că înăuntrul lui este sodă. Pentru fabricarea sticlei e nevoie de sodă. Sticla este transparent de curată. Pentru ca să se obţină o sticlă transparent de curată, e nevoie de sodă. Mai departe: Ne spălăm albiturile cu sodă. Le spălăm, le facem curate, de strălucesc precum lumina. Folosim soda pentru a înălbi. A înălbi înseamnă a face luminos. Peste tot folosim soda, acolo unde într-un fel trebuie să se producă lumină, să iasă lumina din întuneric şi să devină activă. Acum ştiţi doar, că la lumină iau naştere culorile [Nota 1]. Lucrul acesta vi l-am spus în cele mai diferite moduri. De sodă avem apoi nevoie în fabricile de culori. Şi este curios, peste tot unde este folosită soda, trebuie să ia naştere şi ceva lumină. La tratarea tutunului: Omul are nevoie de lumină pentru a trăi; dacă el ar primi doar tutunul întunecos, el nu ar avea niciun stimulent, ci dimpotrivă, ceva distrugător. Soda se află peste tot acolo unde ea a depozitat sodiu şi dioxid de carbon, iar dioxidul de carbon se degajă, pentru ca noi să putem aduce în lume puţin din lumină. Lucrul acesta îl face natura într-o măsură încă cu mult mai mare; ea este chiar cu mult mai deşteaptă decât omul. Omul bâjbâie doar, şi treptat, treptat, a ajuns să-şi dea seama că pe lume poate fi folosită soda. Dar natura este aşa, că ea foloseşte soda în cel mai remarcabil mod. Ea are sodă peste tot, acolo unde v-am desenat cu alb. Şi deci se întâmplă aşa, că peste tot unde soda, carbonatul de sodiu, vine în contact cu fosforul cosmic dimprejur, se iveşte iarăşi ceva viu. Altfel totul ar deveni mort. Aşa că din acţiunea conjugată a sodei Pământului şi a hidrogenului, adică a fosforului cosmic, la

drept vorbind se plăsmuieşte totul din nou în mod continuu.

Acum aveţi însă o însemnătate grandioasă a hidrogenului. Faptul că hidrogenul există peste tot, este extrem de folositor în Cosmos; dar este folositor doar dacă în acelaşi timp în Pământ există sodă. Căci prin această conlucrare este împiedicată moartea din toate. Hidrogenul, adică fosforul, acţionează mereu împreună cu soda, şi prin aceasta moartea este împiedicată. Se creează încontinuu viaţă nouă. Altfel am putea respira doar aer mort şi am şi muri cu toţii. Da, mai există oare ceva care ne-ar putea dovedi mai mult aceasta? Noi spunem că tot ceea ce este viaţă se iveşte de fapt din întrunirea, din conlucrarea adecvată a hidrogenului, adică a fosforului cu soda, deci a carbonatului de sodiu. Acum se ajunge la ceva cu totul însemnat. Dumneavoastră ştiţi că omul însuşi ia naştere ca om fizic din împreunarea ovulului feminin, care se compune în mod esenţial din albumină, cu sperma masculină. Ne întrebăm acum din ce se compune în principal această spermă masculină. Vedeţi dumneavoastră, această spermă masculină se compune acum iarăşi din sodă, care este înăuntru, şi din fosfor cosmic, hidrogen. Deci dacă ne uităm în lume, tot ceea ce este viaţă ia naştere prin intermediul hidrogenului şi prin intermediul sodei. Dacă ne uităm la mica zămislire, noua viaţă pe Pământ ia naştere prin ceea ce este în sămânţa masculină ca sodă şi fosfor. Amândouă substanţele le puteţi găsi în sămânţa masculină. Omul îşi scoate afară într-un fel puţin din ceea ce acţionează în lume, ceva sodă din Pământ, ceva fosfor, hidrogen, din Cosmos, şi din ele formează sămânţa masculină care determină procrearea. Aşa că se poate vedea în mic, şi anume la procreare, şi în mare afară peste tot, cât hidrogenul pe de o parte şi

dioxidul de carbon cu sodiul, adică soda, pe de altă parte, îşi combină jocul pentru un rol. Vedeţi dumneavoastră, domnii mei, natura întrebuinţează soda într-un mod încă şi mai plin de înţelepciune decât omul. Fiindcă am văzut că soda trebuie să fie peste tot unde acţionează lumina, unde ia naştere lumină, unde este generată lumină. Dacă se întrebuinţează hidrogenul în întuneric, ia naştere gazul metan; acolo el ucide. Dacă însă hidrogenul se tratează cu lumină, atunci el nu ucide, atunci el creează. Deci, natura tratează hidrogenul, fosforul, cu sodă. Ea face deci la scară mare, ceea ce facem noi la înălbire, la spălare: ea îi aduce hidrogenului lumină şi prin aceasta ia naştere viul. Este într-adevăr uimitor, când priveşti afară în lume şi vezi cum peste tot datorită hidrogenului iluminat ia naştere noua fiinţă din cea veche, care altfel s-ar cufunda în moarte; şi când priveşti apoi cea mai mică răsărire de viaţă şi găseşti acelaşi lucru – abia atunci ia naştere de fapt, printr-o astfel de observare, o adevărată ştiinţă!

Acum ne întoarcem la exemplul nostru cu şarpele. Dacă lăsăm şerpii în voia naturii lor – această specie de şerpi despre care am vorbit –, da, atunci în apa pe care o absoarbe şarpele pentru a-şi forma o nouă piele, este această sodă. Iar puiul îşi capătă pielea datorită apei asimilate, tot aşa cum şi şarpele adult şi-a căpătat-o pe a sa, pielea tare, care nu este alcătuită numai din sodă, dar la care puterea sodei este necesară. Deci nu atât absorbţia apei este importantă, cât absorbţia sodei conţinută peste tot în apă. Aşa că această sodă, pe care şarpele o absoarbe odată cu apa, mai întâi îmbracă şarpele într-o nouă haină. Şarpele poate întru câtva să formeze substanţe la exterior, capătă o nouă haină, şi în afară de aceasta poate la reproducere să formeze în interiorul său coaja tare a oului – ea nu este cu totul tare, este încă puţin moale. …

(Lacună.) Omul, când bea vin, poate deveni necuviincios. Când i se ia şarpelui apa, el poate deveni necuviincios. Este deci diferit în natură. Dacă şarpele nu primeşte sodă, atunci nu produce coaja de ou, atunci puiul trebuie să se dezvolte fără coaja de ou, trebuie să fie clocit în interiorul şarpelui însuşi, iese afară ca pui viu. Acest lucru este ceva cu totul remarcabil. Presupuneţi că un şarpe viu se târăşte afară din şarpele adult; atunci în şarpe s-a petrecut ceva, care este acţiunea hidrogenului sau a fosforului asupra sodei. Aceasta s-a petrecut în şarpe. Şarpele a trebuit atunci să folosească vechea sodă pe care o mai avea în corp; a trebuit să o sacrifice pentru a da naştere puiului. Dacă se continuă povestea un timp mai îndelungat, se poate astfel determina ca şerpii să devină necuviincioşi; şi dacă au născut pui vii odată sau de două ori, atunci devin sterpi, nu mai nasc deloc, fiindcă trebuie să-şi ia toată soda din corpul lor. Şerpii se epuizează, dacă nu li se lasă să le vină în apă noua sodă dizolvată.

Cum este însă dacă şerpii rămân cuviincioşi şi îşi leapădă vechea haină? Atunci oul este depus, iar ceea ce altminteri micul şarpe viu îşi extrăgea din soda depozitată în corpul mamei, din fosfor, din hidrogen, îşi extrage acum din Cosmos. Şi dumneavoastră puteţi vedea: dacă ia naştere un animal viu într-un astfel de şarpe, atunci se îmbină în interior soda, hidrogenul şi fosforul; dacă ia naştere un ou, atunci hidrogenul, fosforul şi soda se îmbină la exterior, din Cosmos. Atunci la acest animal aveţi continuu înaintea ochilor faptul că în lumea largă se petrece acelaşi lucru care se petrece în interiorul omului la reproducere. Întreaga lume este reproducere. Căci la acest şarpe, care atunci când i se ia apa necesară pentru năpârlire naşte pui vii, vedem că atunci când naşte foloseşte ceea ce este în interiorul trupului său –

hidrogenul, fosforul din interior, şi soda din interior. Şi când depune ouă foloseşte hidrogenul, fosforul din exterior şi soda din exterior. Acesta este cea mai puternică dovadă, când examinăm aşa ceva, că natura din jurul nostru nu este ceva mort, ci ceva tot atât de viu ca şi noi înşine. Tocmai la astfel de dovezi trebuie să ne uităm. Nu trebuie să privim maşinal la ceea ce ia naştere acolo în mod cu totul remarcabil, atunci când un astfel de şarpe, care nu poate năpârli din cauza privării de apa, deci în principal din cauza privării de sodă, începe deodată să nască pui vii, nu trebuie să privim în mod necugetat la aşa ceva, ci acest lucru trebuie pus în legătură cu puterile întregului Univers. Este un lucru de extremă însemnătate.

Acuma, omul nu depune ouă din care ies noi oameni, ci omul trebuie să fie născut ca pui viu; deja animalele superioare trebuie să fie născute ca pui vii. Aşadar pe ce se bazează propriu-zis această dezvoltare superioară? Vedeţi dumneavoastră, această dezvoltare superioară se bazează pe faptul că ceea ce este conţinut afară în lume, în fiinţe, în animalele superioare şi în om intră înăuntru, că omul asimilează în sine forţele lumii. Ceea ce este afară, este la fiinţele superioare şi înăuntru.

Dar la animalele total inferioare, cum este atunci? Da, vedeţi dumneavoastră, domnii mei, aceasta este eterna controversă în ştiinţă, cum s-au ivit pe lume cele dintâi organisme vii. Oamenii vorbesc despre Generatio aequivoca; prin generaţie spontanee (abiogeneză), se spune. Da, dar apoi învăţaţii îşi spun iarăşi: trebuie cândva să se fi ivit cele dintâi organisme vii. – Dar când învăţaţii cugetă acum din ce substanţe au rezultat aceste prime organisme vii, nu sunt acolo nici un fel de substanţe. Dar aceasta nu datorită naturii, ci numai datorită faptului că aceşti învăţaţi nu cunosc substanţele. Şi anume ei nu ştiu ce

este cu adevărat hidrogenul, care se găseşte peste tot: că acesta este un fosfor, acelaşi care este conţinut şi în sămânţa masculină şi tocmai cel care dă seminţei masculine acel miros particular, care este fosforic. Dacă se aduce în contact sămânţa masculină cu anumite plante, se produce tocmai acelaşi efect, ca atunci când se pune în contact soda cu anumite plante, efectul de înălbire şi celelalte asemănătoare. Toate acestea sunt conţinute în învăţăturile vechi alchimiste, care astăzi, firește, nu trebuie să mai iasă la iveală; căci noi nu vrem ceea ce este vechi. Toate acestea au fost cercetate. Şi astăzi ele se pot cunoaşte iarăşi prin adevărata ştiinţă antroposofică. Şi acel lucru care presupune existenţa în sămânţa masculină a sodei, fosforului sau hidrogenului, se poate dezvolta afară în marea natură. Aşa că acum nu avem nevoie să ne punem întrebarea: Cum au apărut înainte cele dintâi organisme vii? – Pe când Pământul nu avea încă vieţuitoarele superioare, au apărut vieţuitoarele inferioare tocmai prin conlucrarea fosforului cu soda Pământului. Şi atunci avem generaţia spontanee, *Generatio aequivoca*.

Vedeţi deci, este nevoie doar să se studieze lucrurile până la capăt, şi atunci se dezleagă anumite aşa-zise enigme ale lumii, care altminteri nu se dezleagă. Firește, dacă cineva întreabă: Cum vin carbonul, oxigenul, hidrogenul şi azotul în contact astfel încât să ia naştere o fiinţă vie? – el nu poate veni cu chimia de astăzi, căci aceasta nu-i arată că dacă pe de o parte acţionează fosforul şi pe de cealaltă parte soda, dioxidul de carbon cu natriul, atunci ia naştere această fiinţă vie. Chestiunea este tocmai că în această poveste delicată nu se poate pătrunde cu instrumentele grosolane pe care le au laboratoarele noastre. Dar astfel de fenomene trebuie văzute corect. Dacă avem deci un astfel de şarpe, care depune pur şi simplu

ouă, şi abia din ou ies şerpi vii, atunci înăuntru acţionează încă marea natură, fosforul şi soda din marea natură. Dacă se izolează şarpele de marea natură, dacă el este adus într-un mediu unde are prea puţină apă pentru a năpârli şi a crea învelişul de ou în interiorul său, atunci şarpele acţionează el însuşi ca o mică natură, ca cel ce a luat de la marea natură şi poartă în sine ca moştenire; atunci el acţionează într-o anumită privinţă ca o fiinţă superioară.

Vedeţi dumneavoastră, în aceasta constă de exemplu dezvoltarea omului în lume, în faptul că el într-un anume fel se separă de natură. Umanitatea se izolează; mai întâi de toate se separă prin cultură. Şi progresul nu ar apărea, dacă omul nu s-ar separa într-un anumit mod. Căci într-o anumită privinţă şarpele devine o fiinţă superioară, atunci când prin privarea de apă învaţă dea naştere la pui vii. Întreaga evoluţie a omenirii se bazează pe faptul că oamenii s-au separat tot mai mult de natură, şi acum nu doar nasc urmaşi vii, ci îşi dezvoltă şi toate celelalte forţe separat de natură, şi prin aceasta vine din om tot ceea ce înainte venea din natură.

Da, domnii mei, pas cu pas vine din oameni ceea ce venea înainte din natură. Pentru aceasta pot să vă dau diferite exemple. Vreau să vă menţionez doar unul: Noi scriem astăzi pe hârtie. Această hârtie nici măcar nu este aşa de veche. Ştiţi că mai înainte trebuia să se scrie pe cu totul alte lucruri. Şi hârtia de astăzi este făcută în esenţă din deşeuri de pânză de in. De aceea, după cum a apărut ea, în acelaşi timp cu praful de puşcă, a fost numită hârtie din zdrenţe de pânză de in. Omului i-a venit deci relativ târziu ideea să producă din înţelepciunea sa pasta de hârtie. Dar în natură este ceva, care există de mult timp ca pastă de hârtie: este aceea din care îşi face viespea cuibul! Aceasta este veritabilă pastă de hârtie. Este necesar să fie numai

puţin prelucrat şi înălbit cuibul de viespe, şi s-ar obţine pastă de hârtie din el. Viespile sunt realmente cele mai dibace producătoare de hârtie ale naturii. Aşa că se poate spune: Cu mii şi mii de ani în urmă micile, minusculele viespi au descoperit fabricarea hârtiei! – Atunci fabricarea hârtiei s-a petrecut afară, în marea natură. Mai târziu omul a făcut-o din sine. În acest caz cu fabricarea hârtiei aveţi cam acelaşi fenomen ca la şerpii care nasc pui vii; dacă izolaţi şarpele de lumea exterioară, lipsindu-l de apă, atunci el naşte pui vii, apare pe o treaptă de generaţie ceva mai înaltă. Dacă izolaţi omul din ce în ce mai mult creându-i cultura sa, atunci el produce hârtia, pe care o producea înainte natura, tot aşa cum şarpele creează şerpi vii din el însuşi. Din natură produceau viespile cu mii şi mii de ani în urmă hârtia; din interiorul său produce omul cu raţiunea sa hârtia. Da, raţiunea a intrat înăuntrul omului, tot aşa cum la şarpe a intrat înăuntru puterea de a naşte pui vii.

Şi aşa este acum şi la sămânţa masculină. Acolo se găseşte sodă, cum am spus, şi acest hidrogen, fosfor. Dacă examinăm nervii care pornesc de la creier, atunci cele mai importante substanţe în aceşti nervi sunt iarăşi soda şi fosforul. Numai că sunt altfel legate între ele decât la sămânţă, întru câtva sunt întărite împreună. Nu este absolut deloc miraculos că din oameni ia naştere şi aşa ceva, care aşadar sunt gânduri. Prin faptul că omul a asimilat ceea ce altminteri există doar în sămânţă, el prelucrează în sistemul nervos soda şi fosforul. Aşa cum afară în univers pretutindeni este conţinut fosfor şi hidrogen, aşa este sodă şi fosfor în această sferă de creier uman. Dar acum puteţi vedea şi de ce avem nevoie de dioxidul de carbon în cap. Soda îşi schimbă locul încontinuu. Dioxidul de carbon se separă de natriu, şi în cele din urmă am avea un craniu foarte rigid datorită

natriului – acesta este un metal argintiu –, dacă nu ne-ar pişca încontinuu dioxidul de carbon şi nu s-ar produce soda în noi. Deci în sodiu absorbim dioxidul de carbon, pentru ca în capul nostru soda să fie corect repartizată. Iar din ceea ce este peste tot în jurul nostru, absorbim prin păr, prin piele fosfor, hidrogen. Numai că nu trebuie să lăsăm hidrogenul să vină în sus prea mult din interior în gazul metan, ci din exterior. Acest cap uman este cu adevărat un fel de ou; exact aşa cum oul care este depus, îşi absoarbe din Pământ soda şi din aer hidrogenul, tot aşa îşi absoarbe capul uman de jos din Pământul său soda, şi de afară îşi capătă hidrogenul, fosforul, dacă nu-l poate obţine şi pe el din interior. Atunci acestea acţionează împreună şi creează în interior o substanţă care poate fi mijlocitorul gândurilor, adică creează gândurile.

Aşa se descoperă cum omul se află înăuntrul fenomenelor naturale. Numai că aceste fenomene trebuie observate la locul potrivit. Dacă învăţatul le ia apa şerpilor, şi apoi se holbează cum ies afară puii vii, în loc să depună ouă, atunci el nu descoperă nimic. Dar dacă el ştie ce a a adus el de fapt acolo înăuntru în laboratorul său, atunci el poate dezlega misterele lumii.

Despre aceasta vom vorbi mai departe miercurea viitoare.

CONFERINŢA a V-a

Dornach, 24 octombrie 1923

Bună dimineaţa, domnii mei! Are cineva de pus o întrebare?

Întrebare: Acum câteva conferinţe s-a vorbit despre marele Cosmos; eu aş vrea să întreb despre cometele cu coadă lungă. Ce însemnătate au ele?

Dr. Steiner: Acuma, vedeţi dumneavoastră, domnii mei, trebuie să ne amintim ceea ce am spus chiar în ultima vreme. Vreau să reiau câte ceva din ceea ce am spus cu câteva conferinţe în urmă.

Atunci când considerăm omul, trebuie să ne spunem: Pentru întreaga sa viaţă, mai ales pentru evoluţia sa spirituală, sunt necesare două lucruri. În primul rând, să meargă dioxid de carbon la cap. Omul încontinuu pune la o parte carbon în sine. De fapt, se poate spune: Omul, în măsura în care este un corp solid, este clădit din carbon. Aşadar omul selectează încontinuu carbon din sine însuşi. Acum, acest carbon în cele din urmă ar deveni astfel în noi, încât noi am deveni cu toţii coloane negre. Am deveni coloane negre, dacă acest carbon s-ar păstra. Noi avem nevoie de el ca să trăim, dar trebuie să-l transformăm încontinuu, ca să devină altceva. Acest lucru se petrece prin intermediul oxigenului. În cele din urmă noi expirăm oxigenul împreună cu carbonul, ca dioxid de carbon. În aerul nostru respirat este dioxid de carbon. Dar dumneavoastră aveţi nevoie de acest dioxid de carbon. Îl găsim şi atunci când avem, de exemplu, apă carbogazoasă, iar în perlele dinăuntru este dioxid de carbon. Acest dioxid de carbon, care nu este expirat, urcă continuu spre capul omenesc, şi noi avem nevoie de el ca să nu fim proşti, ca să putem gândi; altfel, înspre capul omenesc ar urca gaz

metan, care se compune din carbon şi hidrogen. Aşadar pentru a gândi avem nevoie de dioxid de carbon.

Eu am indicat deja şi de ce avem nevoie pentru voinţă, pentru vrere. Aşadar să începem cu mersul, cu mişcarea mâinilor, a braţelor – aici începe de fapt această vrere: aici trebuie să formăm mereu o legătură între carbon şi azot şi mereu să o dizolvăm iarăşi. Dar acest cian sau acid cianhidric trebuie continuu, cum s-ar spune, să gonească în membrele noastre. El se combină atunci în membre cu potasiul. Se formează cianura de potasiu, care este însă imediat dizolvată din nou. De fapt, ca să putem trăi, trebuie să fie continuu otrăvire în noi, şi pe de altă parte dez-otrăvire, anulare. Aceasta este taina vieţii omeneşti: dioxidul de carbon pe de-o parte, cianura de potasiu, care implică potasiul, pe de altă parte. Cu fiecare mişcare, cu fiecare deget, se formează ceva acid cianic, şi treaba este atunci aşa că o dizolvăm iarăşi imediat mişcând degetele. Aşadar şi aceasta trebuie să fie în om.

Dar tot ceea ce trebuie să fie în om, trebuie să fie şi acolo afară, în Univers, trebuie să existe cumva afară în Univers. Acum, lucrurile stau aşa încât cometele au fost la rândul lor cercetate mereu. Şi tocmai cu cometele s-a petrecut un fel de, aş spune, mică istorie în mişcarea antroposofică. Eu am ţinut odată conferinţe la Paris [Nota 1], şi am spus, din pură cunoaştere interioară, că în comete trebuie să fie ceva acid cianic, aşadar că în comete există acid cianic. Până atunci, în ştiinţă încă nu se atrăsese atenţia asupra faptului că în comete există acid cianic. Dar la scurt timp după aceea a venit o cometă. Era chiar aceea despre care vorbiţi dumneavoastră. Şi tocmai la această cometă s-a descoperit, cu instrumentele mai perfecţionate, care mai înainte nu existau, că într-adevăr în comete, în materia cometei, este acid cianic! Aşa că se poate face

referire la aceasta, atunci când oamenii întreabă mereu: A prezis ceva antroposofia? – Da, această descoperire a cianului în comete, de exemplu, a fost prezisă în mod foarte evident. La încă multe lucruri s-a întâmplat aşa; dar aici, în cazul cometei, a fost întru totul evident. Or în ziua de azi nu mai este nicio îndoială, chiar şi în cadrul ştiinţei exterioare, că în atmosfera cometei, în aerul cometei – cometa este de fapt alcătuită dintr-o materie foarte subtilă, ea este de fapt doar eter, doar aer – este acid cianic înăuntru.

Da, ce înseamnă asta, domnii mei? Asta înseamnă că acelaşi lucru care trebuie să-l formăm noi continuu în membrele noastre, este şi afară în atmosfera cometelor. Acum gândiţi-vă cât de des am spus eu aici că oul este format înăuntru de către întregul Univers – aşadar şi omul, animalul şi planta, fiind formate din ou, sunt formate din întregul Univers. Aş dori să vă explic aceasta la omul însuşi, ca să realizaţi foarte exact ce însemnătate au de fapt aceste comete în întregul Univers.

Să pornim acum – unora le poate părea ciudat, dar veţi vedea că ceea ce doriţi dumneavoastră, poate fi cel mai bine explicat în felul acesta – să pornim de la ceva istoric. A existat, cu secole înainte de a fi întemeiat creştinismului, un vechi popor în actuala Grecie, grecii. Vechii greci au realizat atât de mult pentru viaţa spirituală, încât încă şi astăzi elevii noştri de gimnaziu trebuie să înveţe greaca, deoarece oamenii sunt de părere că dacă astăzi încă învaţă greaca, devin prin aceasta oameni deosebit de deştepţi. Acum, grecii au realizat cu adevărat extraordinar de mult pentru viaţa spirituală. În ziua de azi nu se învaţă nici limba indiană, nici egipteană, ci greacă. Prin aceasta oamenii vor să exprime faptul că grecii au realizat deosebit de mult pentru viaţa spirituală. În simplul fapt că noi cultivăm limba greacă cu elevii noştri de gimnaziu, se

vădeşte acest lucru. Grecii înşişi au cultivat cu copiii lor numai greaca, deşi au realizat atât de mult pentru viaţa spirituală.

Deci, existau în principal două seminţii în Grecia, care erau de o importanţă deosebită, dar care erau foarte diferite una de cealaltă: una erau locuitorii Spartei, cealaltă, cei ai Atenei. Sparta şi Atena, acestea erau cele mai importante oraşe ale Greciei. La acestea se mai adăugau alte câteva, care erau şi ele importante, dar nu aşa de importante ca Sparta şi Atena. Locuitorii acestor două oraşe erau aşadar foarte diferiţi unii de alţii. Vreau astăzi să fac abstracţie de alte deosebiri, dar ei erau diferiţi deja prin aceea că se comportau cu totul altfel în vorbire. Spartanii stăteau întotdeauna liniştiţi laolaltă şi vorbeau puţin. Lor nu le plăcea vorbitul. Dar atunci când vorbeau ceva, voiau ca ceea ce vorbeau să aibă o anumită însemnătate; aceasta trebuia să aibă putere asupra oamenilor. Dar pentru că, la urma-urmelor, omul nu întotdeauna când flecăreşte poate spune ceva important, ei tăceau atunci când nu aveau nimic important de vorbit, şi vorbeau întotdeauna în propoziţii scurte. Aceste propoziţii scurte erau renumite în toată antichitatea. Se vorbea despre propoziţiile scurte ale poporului spartan, iar cele care deveneau renimite erau adesea maxime de o înţelepciune imensă.

La atenieni, nu mai era aşa. Atenienilor le plăcea un discurs frumos, lor le plăcea când cineva vorbea frumos. Spartanii: concişi, măsuraţi, liniştiţi în vorbirea lor. Atenienii, ei voiau să vorbească de-a dreptul frumos. Ei învăţau arta vorbirii vorbind frumos. Ei flecăreau deja mai mult; nu aşa de mult ca noi în ziua de azi, dar ei flecăreau totuşi mai mult decât spartanii.

Pe ce se baza deosebirea dintre atenianul care vorbea mult şi mai spartanul care vorbea mai puţin, dar semnificativ şi cu putere? Se baza pe educaţie. Arta educaţiei este, desigur, puţin studiată în ziua de azi. Dar cele de care spun eu se bazau pe educaţie. Băieţii spartani în special erau cu totul altfel educaţi decât cei atenieni. Băieţii spartani trebuiau să facă mult mai multă gimnastică: dansuri, lupte, toate artele gimnastice posibile. Iar arta vorbirii, gimnastica propriu-zisă a limbii, nu era deloc exersată la spartani. Vorbirea o lăsau să vină cu totul de la sine.

Tot ceea ce se află în limbaj se formează adică din restul mişcării corpului omenesc. Puteţi observa exact: când un om are mişcări lente, măsurate, care sunt de-a dreptul gimnastice, atunci el şi vorbeşte ordonat. Anume, atunci când un om merge cu paşi care sunt ordonaţi, atunci el şi vorbeşte ordonat. Depinde, desigur, de vârsta copilului. Atunci când un om în vârstă face podagră, nu mai contează; el a învăţat deja vorbirea. Se pune problema de vârsta la care oamenii învaţă să vorbească. Dar spartanii puneau mare preţ pe aceasta, să fie practicată multă, multă gimnastică, şi ei sprijineau această gimnastică şi prin aceea că ungeau corpurile copiilor cu ulei şi nisip; după care îi lăsau să facă gimnastică. Atenienii făceau şi ei gimnastică – în întreaga Grecie se făcea gimnastică, dar cu mult mai puţină – şi ei îi lăsau pe băieţii mai mari să practice gimnastica limbii, să practice arta vorbirii. Spartanii nu făceau aceasta.

Însă acest fapt are o consecinţă absolut precisă. Ştiţi dumneavoastră, atunci când aceşti mici băieţi spartani îşi făceau gimnastica lor cu corpurile unse cu ulei şi frecate cu nisip, atunci ei trebuiau să dezvolte foarte multă căldură interioară – multă, multă căldură interioară să dezvolte. Iar

când atenienii făceau gimnastica lor, era ceva cu totul specific la atenieni. Dacă ar fi fost o zi ca cea de astăzi şi băieţii spartani nu ar fi vrut să-şi facă gimnastica afară, în aer liber, acolo s-ar fi mers! Atunci şcoala, educatorii i-ar fi adus pe aceşti băieţi la ordine! Dacă atenienii aveau o astfel de zi cum e cea de azi, aşa, furtunoasă, îi strângeau pe băieţii lor mai mul în interiorul încăperilor şi îi lăsau să practice arta vorbirii. Dar îi chemau afară atunci când Soarele strălucea, când totul scânteia. Atunci, băieţii atenieni trebuiau să-şi facă afară exerciţiile de gimnastică. Căci la atenieni, se gândea altfel decât la spartani. La spartani se gândea: Tot ceea ce execută băieţii ca mişcări, trebuie să execute din interiorul corpului în afară lor; afară poate să fie furtună şi grindină şi vânt, să tune şi să fulgere, este absolut indiferent. Ei îşi spuneau: Aceasta trebuie să vină din omul însuşi.

Atenianul spunea altfel. El zicea: Noi trăim de la Soare, şi atunci când Soarele ne trezeşte la mişcare, atunci vrem să ne mişcăm; dacă Soarele nu este aici, noi nu mai vrem să ne mişcăm. – Aşa spunea atenianul, şi de aceea la atenieni se punea preţ pe căldura solară exterioară. La spartani se punea preţ pe căldura solară interioară, pe căldura solară pe care omul a prelucrat-o deja, iar la atenieni pe Soarele exterior, care străluceşte frumos pe piele – pielea nu era frecată cu nisip, sau cel puţin nu atât de mult ca la spartani, ci la ei Soarele trebuia să prelucreze pielea. Aceasta era diferenţa. Şi când în ziua de azi scrie în manualele şcolare despre diferenţa dintre atenieni şi spartani, atunci capeţi de fapt doar reprezentarea că acolo trebuie să fi fost cumva un miracol, de ce taman spartanii erau oameni liniştiţi, vorbeau numai cumpătat, pe lângă aceasta erau oameni extrem de călţi, şi de ce atenienii au exersat arta vorbirii frumoase, care apoi la romani şi-a

găsit perfecţionarea ei mai departe. Oamenii nu se pot îndeletnici astăzi în acelaşi timp cu istoria şi cu ştiinţele naturii. Istoria vorbeşte pentru sine, şi ştiinţele naturii vorbesc pentru sine. Dar atunci când eu vă spun dumneavoastră: Spartanii îi frecau pe băieţii lor cu ulei şi nisip şi îi lăsau apoi să-şi practice artele lor spartane pe orice vreme, iar atenienii nu-şi frecau băieţii atâta de mult cu nisip şi ulei, şi în afară de aceasta practicau oratoria lor în interiorul palatelor, atunci ştiţi, pornind de la faptele naturale, cum a fost de fapt generată această deosebire între învecinaţii spartani şi atenieni.

Aşadar să spunem, că dacă avem aici Pământul (se desenează – tabla 7, centru) şi aici Soarele: Dacă se dă atenţie Soarelui, cum străluceşte el, şi aici este atenianul, atunci rezultă tocmai atenianul; şi dacă nu se dă aşa mult atenţie Soarelui, ci se priveşte la ceea ce a făcut Soarele deja în om, şi la căldura mai mult interioară, atunci de aici rezultă spartanul. Vedeţi dumneavoastră, în acest fel se formează laolaltă istoria şi istoria naturii. Aşa stau lucrurile.

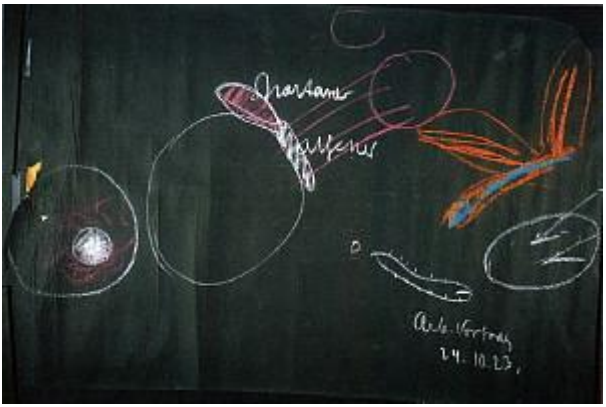

Tabla 7

Acum putem deci spune: Dacă omul priveşte la faptul că el dezvoltă multă căldură în interiorul său, atunci

limbajul său devine scurt şi măsurat. – De ce? Pentru că el se adresează, apelează cu întreaga sa raţiune mai mult la Univers. Dar dacă omul se lasă luminat de Soare ca atenianul, atunci el apelează mai puţin cu raţiunea sa la Univers; atunci el se îndreaptă tocmai cu raţiunea sa mai mult spre interior, cu căldura spre exterior; spartanul: cu căldura spre interior, cu raţiunea spre exterior. Şi din raţiune, spartanul a învăţat limbajul Universului; acesta este înţelept; acesta a fost cultivat în el. Atenianul nu a învăţat limbajul Universului, ci numai mişcarea Universului, pentru că el s-a lăsat în voia gimnasticii în căldura Soarelui.

Dacă noi examinăm în ziua de azi ceea ce a mai rămas de la spartani, ne spunem: Oh, aceşti spartani au redat înţelepciunea lumii în propoziţiile lor concise. – Atenienii au început deja mai mult să dea din ei înşişi, în frumoasele lor întorsături de fraze, ceea ce are omul în interior ca înţelegere. Ceea ce au avut spartanii în limbajul lor, s-a pierdut în mare parte pentru omenire, a dispărut în Grecia odată cu spartanii. Omul nu mai poate trăi în ziua de azi cu limbajul Universului. Dar ceea ce începuseră atenienii să practice: frazele cu întorsături frumoase – a devenit mare în special după aceea în Roma prin oratorie. Şi romanii cel puţin încă au vorbit frumos. Şi în Evul Mediu oamenii încă au învăţat să vorbească frumos. În ziua de azi însă, oamenii spun fraze îngrozitoare. Este nevoie doar să priveşti lucrurile în amănunt, şi am putea lua orice alt oraş, dar la Viena, de exemplu, de câteva săptămâni sunt alegeri: Da, frumos nu se vorbeşte acolo, ci îngrozitor, un desăvârşit potop de discursuri, dar nu frumos! Şi aceasta este ce a devenit treptat vorbirea, din cea care la atenieni a fost cultivat într-adevăr în frumuseţe. Aceasta vine din om. Universul zău că nu face discursuri în vederea alegerilor –

dar omul le face! Spartanii nu au ţinut discursuri de alegeri; spartanii au exprimat în frazele lor concise cum vorbeşte Universul. Ei au privit în sus, înspre stele, şi au gândit: Omul, el aleargă aşa prin lume, şi este mereu ocupat. Steaua, ea se mişcă încet astfel încât nu se merge încolo când încet, când repede, ci întotdeauna uniform. Atunci a luat naştere proverbul care a rămas pentru toate timpurile: Grăbeşte-te încet – ş.a.m.d. Steaua ajunge doară la ţelul ei! Şi aşa au învăţat tocmai spartanii foarte mult de la ceea ce este afară în Univers.

Şi acum putem trece la ceva pe care deja l-am şi menţionat aici, la dumneavoastră, putem trece de la căldură a lumină. Despre căldură aş mai spune doar următoarele. Gândiţi-vă că atunci când un om trebuie să dezvolte multă căldură, el ar trebui să devină un om puternic. Şi atunci când un om are ocazia să fie mult timp la soare, ar trebui să devină tocmai datorită acestui fapt un om care să vorbească mult. Acum aveţi nevoie doar să priviţi puţin geografia: Dacă mergeţi în Italia, unde oamenii sunt mai expuşi Soarelui, veţi vedea ce popor vorbăreţ este acolo! Şi dacă mergeţi în nord, unde oamenii sunt mai mult expuşi frigului: Da, acolo puteţi ajunge uneori la disperare – oamenii nu vorbesc, pentru că dacă mereu trebuie să dezvolte căldură interioară, aceasta le alungă impulsul interior de a vorbi. Şi la noi este aproape comic atunci când vine un om din nord; el înfăţişează să vorbească – da, apoi stă, dar de spus nu spune încă nimic. Atunci când un agitator italian se urcă la tribună, el vorbeşte deja înainte de a ajunge la ea, el vorbeşte deja de când se află jos. Apoi continuă şi totul e atât de efervescent! Atunci când trebuie să vorbească un nordic, care trebuie să dezvolte multă căldură, pentru că acolo nu este nicio căldură exterioară: un astfel de om se înfăţişează – şi te apucă disperarea, căci

nu începe deloc; el vrea să spună ceva dar nu începe deloc. Aşa stau lucrurile: căldura interioară alungă pofta de vorbit, căldura exterioară aprinde pofta de vorbit. Desigur că toate acestea se pot transforma prin artă. Spartanii nu au făcut-o prin ceea ce este în afară, ci prin propriul lor caracter de rasă – în ciuda faptului că erau vecini cu atenienii – au dezvoltat această vorbire liniştită, pentru că ei s-au amestecat mult cu oamenii veniţi din nord. Printre atenieni erau, de exemplu, foarte mulţi oameni veniţi din regiunile calde, care s-au amestecat ca rasă printre atenieni; în felul acesta ei au dezvoltat vorbirea curgătoare. Aşadar vedem în ce fel chiar omul ca orator este legat de Soare şi de căldură. Acum să trecem la lumină.

Aici avem nevoie doar să ne amintim ceva ce eu v-am expus deja. Gândiţi-vă la un mamifer. Un mamifer dezvoltă intern embrionul pentru noul mamifer. Embrionul este purtat intern de animalul-mamă; totul se petrece intern. Să luăm în schimb fluturele. Eu v-am spus: Fluturele depune oul, din ou iese omida, omida se transformă în cocon, iar din cocon, lumina Soarelui scoate afară fluturele, care este multicolor. Priviţi în schimb mamiferul (se desenează – vezi tabla 7, dreapta); acest mamifer dezvoltă în uterul său, cu totul ascuns, noul animal. Aici avem din nou două contraste, două contraste minunate. Priviţi: aici, oul nu este acoperit. Atunci când omida iese din el, vine deja lumina. Vă spuneam că omida merge la Soare, îşi ţese coconul ei, învelişul – ca să să devină pupă – după lumina, şi lumina dă iarăşi naştere fluturelui. Şi lumina nu se odihneşte şi nu se opreşte, îi dă fluturelui culorile sale. Culorile sunt cauzate de către lumină; lumina tratează fluturele.

Luaţi, dimpotrivă, vaca, câinele. Da, micul pui care se află în uterul matern nu poate avea lumina exterioară, este

cu totul închis în întuneric faţă de exterior. Deci acesta trebuie să se dezvolte acolo înăuntru, în întuneric.

Dar nimic din ce trăieşte nu se poate dezvolta în întuneric. Este pur şi simplu un nonsens să se creadă că ceva se poate dezvolta în întuneric. Dar atunci cum este de fapt treaba aici? Vreau să vă fac o comparaţie. Se poate spera ca atunci când Pământul va deveni cândva foarte sărac în cărbune, să se poată folosi pentru încălzire căldura directă a Soarelui printr-o transformare oarecare; dar în ziua de azi încă nu merge să se folosească direct căldura solară la încălzit. Probabil că nu va mai dura mult şi oamenii vor realiza cum se poate face; dar în ziua de azi noi folosim, de exemplu, cărbunele. Da, domnii mei, cărbunii nu sunt altceva decât căldură solară, numai că o căldură solară care s-a revărsat cu multe, multe mii de ani în urmă pe Pământ, s-a prins în lemn şi s-a păstrat sub formă de cărbune. Atunci când încălzim scoatem din nou afară din cărbune căldura solară acumulată în Pământ cu mii de ani în urmă.

Să nu credeţi că numai cărbunele se comportă faţă de Soare aşa cum am descris! Aşa cum tocmai am descris eu, se comportă şi alte fiinţe faţă de Soare, anume toate fiinţele vii. Dacă priviţi acum un mamifer, trebuie să spuneţi: Orice pui de animal are o mamă, care la rândul ei are o mamă, ş.a.m.d. Acestea au absorbit mereu căldura solară; aceasta este încă înăuntru în animalului însuşi, ea este transmisă ereditar. Şi exact la fel cum scoatem noi căldura solară din cărbune, tot aşa copilul mic în uterul matern ia acum din interior lumina solară care este înmagazinată acolo. (vezi tabla 7, stânga) – Acum aveţi diferenţa dintre ceea ce ia naştere în câine sau în vacă, şi ceea ce ia naştere în fluture. Fluturele merge imediat cu oul său în lumina solară exterioară, îl lasă să fie prelucrat întru totul de lumina

solară exterioară, până când devine fluturele colorat. Câinele sau vaca sunt şi ei pe dinăuntru la fel de coloraţi, numai că nu se vede. Aşa cum în cărbune încă nu se percepe lumina solară – ea trebuie mai întâi atrasă afară – tot aşa trebuie, prin viziunea superioară, mai întâi atras afară din câine şi vacă ceea ce este înăuntrul lor ca lumină înmagazinată. Acolo, înăuntru, este lumină înmagazinată! Fluturele este multicolor din afară; acolo lumina solară a lucrat din afară. Da, la câine sau la vacă este intern, aş spune, lumină invizibilă peste tot înăuntru.

Ceea ce v-am descris eu dumneavoastră aici, oamenii în ziua de azi ar putea deja uşor constata cu aparatura noastră desăvârşită, dovedi în laboratoarele lor, dacă ar vrea. Ar trebui oamenii să facă doar o dată un laborator total întunecat şi apoi să compare în acest laborator un ou tocmai depus un embrion de vacă sau de câine într-un stadiu primar, şi atunci ar vedea că prin fotografia care poate ieşi într-o încăpere întunecată, s-ar arăta pe deplin această deosebire pe care o descriu eu. Şi dacă s-ar fotografia atunci, ceea ce nu se vede şi cu ochii – ochii nu sunt sensibili la aceasta – s-ar putea dovedi că oul de fluture are spectrul galben şi germenul de câine şi cel de vacă au spectrul albastru în fotografie. Aceste lucruri, care pot fi văzute spiritual – nu este nevoie de exterior, dacă pot fi văzute spiritual – pot fi dovedite deja şi cu instrumentele perfecte. Aşadar, acum putem spune: Fluturele este format în lumina exterioară a Soarelui, vaca sau câinele sunt formate în lumina solară care este înmagazinată intern. – Am aflat astfel deosebirea dintre căldura care acţionează exterior, care îl face pe om vorbăreţ, lumina care acţionează exterior, care generează multele culori la fluture, şi căldura din interior, care îl face pe om mut, măsurat – lumina din interior la o fiinţă care aduce pui vii

pe lume, care trebuie să primească lumina interior. Şi acum putem să trecem de aici la ceea ce este obiectul întrebării noastre.

Există chiar şi lucruri de care omul are nevoie în interiorul său, dar pe care nu îi este îngăduit să le dezvolte peste măsură în interiorul său, pentru că atunci ar muri. Dintre acestea face parte şi cianul, acidul cianhidric. Dacă omul, peste puţina cianură de potasiu care se află în el, ar forma neîncetat întreaga zi ziua cianură de potasiu, nu ar merge, căci ar fi prea mult. Omul formează în sine ceva cianură de potasiu, dar foarte puţină. Însă el are nevoie şi din afară de ceva; el o absoarbe pe aceasta împreună cu ceea ce inspiră. Nici aceasta nu este mult, dar omul nu are nevoie de mai mult.

Acum, domnii mei, această cianură de potasiu nu este acolo în aerul obişnuit. Dacă nu ar apărea din timp în timp cometa, nu ar exista cianură de potasiu în aer. Cometele, şi apoi aceşti meteoriţi, stelele căzătoare, care, după cum ştiţi, mai ales în miezul verii gonesc în număr mare prin aer, aduc în jos această cianură de potasiu. Şi omul îşi ia de fapt din ele puterea sa. De aceea, oamenii care au devenit lipsiţi de putere în muşchii lor, trebuie trimişi într-un astfel de aer, care nu a fost împrospătat numai pornind de la Pământ, ci a devenit proaspăt din întregul Univers, care a primit influenţe meteoritice. Şi este aşa că, de exemplu, oameni care suferă de ceea ce se numea mai înainte oftică, şi care devin fără putere în muşchii lor şi la care această lipsă de putere apare în mod deosebit spre primăvară, sunt trimişi toamna în acest aer împrospătat din Cosmos. Primăvara nu se poate face chiar nimic; de aceea mor astfel de oameni cel mai uşor primăvara. Trebuie avut grijă din vreme, deoarece pentru astfel de oameni se poate face de fapt ceva abia în toamnă. Dacă în vară forţele meteoritice

cu micile cantităţi de cianură de potasiu, care vin din Univers, depun cianura lor de potasiu, aceşti oameni ar trebui ca, atunci când se sfârşeşte luna august şi vine toamna, să vină cu membrele lor lipsite de putere în astfel de regiuni unde vara a depus ce a avut mai bun, anume cianură de potasiu. Atunci membrele devin din nou puternice. Aşadar la oamenii la care se observă că pentru ei în anul următor va fi foarte rău pentru că devin lipsiţi de putere, ar trebui, de fapt, – pentru că primăvara nu se poate face mult cu lucrurile exterioare – luate măsuri din vreme. Ar trebui să ne spunem: Când vine primăvara, le dau unor astfel de oameni, în funcţie de cât de lipsiţi de putere au devenit, sucul anumitor plante, de exemplu sucul de porumbar. Dacă păstraţi sucul de porumbar – dumneavoastră cunoaşteţi această plantă acrişoară, astringentă – şi o administraţi oral unui astfel de om care devine lipsit de putere primăvara, atunci el poate rezista de-a lungul primăverii şi al verii. De ce? Păi, vedeţi dumneavoastră, atunci când i se dă omului suc de porumbe, atunci acest suc de porumbe formează tot felul de săruri. Acestea merg la cap şi duc cu sine dioxidul de carbon. Atunci facem capul să fie dispus să-l conducă pe acel om prin primăvară şi vară. Şi toamna trebuie să-l aducem într-o regiune unde el este în stare să absoarbă celălalt element, care trebuie să meargă mai mult în membre. Dioxidul de carbon merge la cap; pe acesta îl introducem în cap prin administrarea de porumbe. Dacă avem norocul să fi reuşit să trecem un astfel de om prin vară şi îl putem aduce în toamnă într-o regiune adecvată – nu un timp deosebit de lung, două-trei săptămâni să rămână într-un astfel de aer, despre care ştim că tocmai a primit influenţe meteoritice –, atunci este aşa că omul

acolo, prin faptul că a fost fortificat în timpul primăverii şi al verii, îşi procură într-adevăr tăria membrelor.

Da, domnilor, aici aveţi cele două acţiuni nemijlocit alăturate. Aici aveţi efectul Pământului, care de fapt este o acţiune a Lunii, acţiunea Pământului în sucul de porumbe, şi aici aveţi efectul cosmic în ceea ce au lăsat în urmă cometele, şi dacă nu sunt comete, meteoriţii – la aceştia e la fel, numai că în mic, însă ei sunt mulţi –, în ceea ce acţionează din Univers. Aşa cum, în fond, nu aveţi nimic pământesc în fluture cu transformarea lui, ci lumină din Univers, aşa cum în ouăle ocrotite aveţi căldură din Univers, de la Soare, tot aşa aveţi şi în dumneavoastră înşivă căldura omenească interioară, pe care trebuie să o dezvoltaţi interior în substanţa dumneavoastră şi care stimulează exact contrariul faţă de căldura exterioară.

În felul acesta putem vedea peste tot cum în om este o alternanţă, cum însă şi în întregul Univers este o alternanţă: lucrurile trebuie să vină când din afară, din Univers, când din interiorul Pământului sau al omului. Acum veţi spune: Da, anumite lucruri sunt regulate; dar ele nu pot determina singure ceea ce trebuie să determine ele. Ziua şi noaptea alternează regulat: ele determină ceea ce porneşte de la Pământ. – Acum, cometele apar mai mult sau mai puţin neregulat; meteoriţii de asemenea. Şi la aceştia e la fel. La meteoriţi nu există o asemenea regularitate ca în rest. Dacă un astronom vrea să observe o eclipsă de Soare, el poate găsi momentul exact în care ea începe – acesta se poate calcula –; face parte dintre lucrurile regulate, dar nu acţionează din Soare. Atunci el poate merge mai întâi la un supeu, şi ajunge întotdeauna la timp la eclipsa de Soare. Dacă vrea să observe roiurile de meteoriţi la timpul potrivit, trebuie să pândească întreaga noapte, căci altfel nu le poate găsi. Tocmai aceasta este

diferenţa între ceea ce vine în mod neregulat din Univers pe Pământ, şi ceea ce este regulat.

Acum puteţi pune o întrebare interesantă. Puteţi spune: Cometele, care deci sunt în corelaţie cu cianul – ceea ce este corelat cu voinţa noastră în noi, oamenii –, aceste comete apar neregulat; repede vine una, apoi vreme îndelungată iarăşi nu mai este prezentă. – Ea generează mereu la oameni prilejuri pentru superstiţii; tocmai ceea ce nu apare în mod constant îi face superstiţioşi, atunci când apare. În răsăritul şi apusul de Soare, numai sufletele cândva pregătite ale oamenilor au văzut divinitatea; ulterior, firile superstiţioase au inventat apoi tot felul de lucruri despre comete. Acum puteţi pune întrebarea: De ce nu este şi cu cometele aşa încât să apară şi o cometă aşa cum apare Soarele dimineaţa la o anumită oră? – Păi, dacă ar fi aşa, dacă o cometă ar putea veni şi dispărea cu coada ei totdeauna regulat, la fel de regulat ca răsăritul şi apusul Soarelui şi al Lunii, atunci noi oamenii, nu am avea libertate; atunci tot restul în noi ar fi le fel de regulat ca şi răsăritul şi apusul Soarelui, răsăritul şi apusul Lunii. Şi ceea ce în noi este în corelaţie cu această regularitate a Cosmosului, este în noi de asemenea necesitate naturală. Noi trebuie să mâncăm şi să bem cu regularitate, trebuie să dormim cu o anumită regularitate. În cazul în care cometele ar răsări şi apune la fel de regulat ca Soarele şi Luna, atunci nu am putea începe să ne mişcăm arbitrar, ci atunci ar trebui să aşteptăm: am fi în transă cataleptică; cometa ar apare – atunci am putea merge. Dacă ea ar dispare iarăşi, noi am intra iarăşi într-o transă. Nu am avea libertate. Aceste aşa-numite stele rătăcitoare sunt cele care, din Univers, îi dau omului libertatea. Şi aşa putem spune: Ceea ce este necesar în om, foamea, setea în desfăşurarea lor, somnul, veghea, ş.a.m.d., vine de la

fenomenele regulate; şi ceea ce este în om arbitrar, ceea ce este libertate, vine de la fenomenele de tip cometă şi aceasta dă omului tăria pentru forţa ce acţionează în muşchii săi.

În perioada contemporană oamenii s-au dezvăţat întru totul să privească înspre ceea ce este libertate în om. Oamenii nu mai au nici un simţ pentru libertate. De aceea şi-au şi dorit întru totul oamenii în ultima vreme doar ceea ce este necesitate. Acum, oamenii exprimă în sărbătorile lor ce convingeri au. De exemplu, ei au sărbătorile pentru necesitate: Sărbătoarea Crăciunului, sărbătoarea Paştelui; dar ei au lăsat la o parte sărbătoarea toamnei, sărbătoarea lui Mihael, pentru că aceasta este corelată cu libertatea, cu tăria intrinsecă a omului. Şi aşa studiază, de fapt, oamenii şi la comete, cel mult aspectul material. Despre celălalt, ei spun: În această privinţă nu se poate şti nimic. – Şi pe de o parte, dumneavoastră vedeţi în ziua de azi că oamenii se tem de libertate; pe de altă parte vedeţi că ei nu au nici o capacitate corectă de judecată, nici o raţiune pentru a studia neregularităţile din Univers. Dacă acestea nu ar fi acolo, oamenii nu ar avea libertate. Astfel încât putem spune: Atenienii au asimilat ceea ce era în interiorul omului. Aceasta i-a făcut vorbăreţi. – Pe de altă parte, materialismul a devenit cumplit de vorbăreţ. Dar aceasta îl face şi insensibil, obtuz faţă de toate cele în care omul poate deveni viguros pentru influenţa meteoriţilor. De aceea şi este sărbătoarea lui Mihael cel mult o sărbătoare ţărănească, iar celelalte sărbători sunt ceva corelat cu necesităţile, deşi nici ele nu mai sunt aşa respectate ca în vremurile vechi, pentru că oamenii s-au dezvăţat de fapt de legătura cu lumea spirituală.

În felul acesta, totul devine transparent. Dacă oamenii vor înţelege din nou cât de binefăcătoare este influenţa

cometei, atunci probabil îşi vor aduce aminte să sărbătorească cu drag toamna o celebrare, pentru a avea un fel de sărbătoare a libertăţii. Aceasta îşi are locul în toamnă; un fel de sărbătoare a lui Mihael, o sărbătoare a libertăţii. Pe aceasta oamenii o lasă să treacă pe lângă ei în ziua de azi, pentru că ei nu au nicio înţelegere pentru ea; ei nu au nicio înţelegere pentru libertate în natura de afară, şi de aceea nici pentru libertatea din om. Vedeţi dumneavoastră, venerabila Doamnă Lună şi maiestuosul Domn Soare, ei stau pe tronurile lor, vor să aibă totul măsurat, pentru că nu au un simţ potrivit pentru libertatea din Univers. Desigur că şi asta trebuie să fie. Dar cometele sunt eroii libertăţii din Univers; ele au de aceea în sine şi acea substanţă care la om este în corelaţie şi cu activitatea, cu activitatea liberă, cu bunul-plac, cu activitatea voinţei. Şi aşa putem spune: Dacă privim în sus, la Soare, avem în el ceea ce în interiorul nostru mână activităţi ritmice uniforme, inima şi respiraţia. Dacă privim la o cometă, ar trebui de fapt, de fiecare dată când apare o cometă, să facem un poem despre libertate, pentru că aceasta este în corelaţie cu libertatea noastră! Putem spune: Omul este liber pentru că în Univers pentru aceşti entuziaşti din Univers, cometele, domneşte de asemenea libertatea. – Şi aşa cum Soarele datorează natura sa în principal caracterului acid, tot aşa datorează cometa natura sa caracterul cianului.

Vedeţi dumneavoastră, domnii mei, ajungem astfel la natura cometelor şi acesta este o corelaţie extraordinar de importantă când vedem dintr-o dată că în întregul Univers este şi ceva care trăieşte, dar care trăieşte aşa asemănător nouă, oamenilor. Astfel încât putem de asemenea spune: La spartani, la aceştia exista mai mult simţ pentru privarea de Soare, de non-eu, şi de aceea ei au şi preţuit toate acele

lucruri – care nu s-au născut dintr-un element arbitrar exterior –, care erau corelate cu Universul. Şi *Lykurgos* [Nota 2], legiuitorul Spartei, a poruncit să se facă bani de fier. În manuale găsiţi: Lykurgos a poruncit să se facă bani de fier pentru ca spartanii să rămână foarte spartani. – Acesta este un nonsens. În realitate, Lykurgos a fost învăţat de aceia care mai ştiau încă aceste lucruri în Sparta; aceia i-au povestit că în comete este conţinut cian combinat cu fierul, şi de aceea a lăsat el să se bată monede de fier în Sparta, ca simbol al cometelor. Aceasta a fost ceva care a provenit din înţelepciune; în timp ce alte popoare au trecut la baterea monezilor de aur, care exprimă mai mult ceea ce se află în Soare, fiind imagine a vieţii solare din noi.

Aşa, este bine să se vadă că în obiceiurile vechilor popoare încă mai era ceva din ceea ce ştiau acestea despre Univers.

CONFERINŢA a VI-a

Dornach, 27 octombrie 1923

Bună dimineaţa, domnii mei! I-a venit cuiva vreo idee?

Întrebare: Cred că noi mai aşteptăm ca dl. Doctor să ne mai spună ceva despre legătura cu stele.

Dr. Steiner: Acum, voi încerca să mă leg astăzi de ceea ce am spus data trecută, pentru a le extinde încă ceva mai departe. Voi repeta pe scurt: Am observat că tot ceea ce se desfăşoară regulat în Univers, aşadar, să spunem, de exemplu, ceea ce cauzează ziua şi noaptea în mersul Soarelui, sau ceea ce cauzează anotimpurile, se află şi în corelaţie cu ceea ce este necesar în om. În om este necesar ca în timpul alternanţei dintre veghe şi somn să intervină asimilarea hranei ş.a.m.d. La om într-o regularitate mai

mare este necesară respiraţia, circulaţia sanguină ş.a.m.d. Dacă cuprindem cu privirea toate acestea în om, ele sunt în corelaţie cu ceea ce acum poate fi calculat prin astronomie ca fiind regulat. În schimb, ceea ce nu apare aşa regulat – care, într-un anumit sens, poate fi de asemenea calculat, dar care nu apare în mod regulat, ca de exemplu cometele şi meteoriţii – aceste fenomene sunt în corelaţie cu tot ceea ce este în om voinţă liberă, cu ceea ce aşadar generează în om libera voinţă.

Aici trebuie să privim mai întâi de toate la o substanţă care este deosebit de importantă, o substanţă care se găseşte frecvent pe Pământul nostru, care însă se găseşte şi pretutindeni în Univers, şi care, atunci când asemenea meteoriţi cad pe Pământ, exact în aceşti meteoriţi este conţinută. Aceasta este fierul. Fier există atât de mult pe Pământul nostru încât se poate spune: Întreaga noastră cultură şi civilizaţie îi datorează existenţa sa fierului. – Gândiţi-vă numai la toate cele la care este folosit fierul! Abia acum încep oamenii să producă, din anumite substanţe care nu sunt fier, tot felul de lucruri; dar de-a lungul ultimelor două secole tot ceea ce a apărut, la drept vorbind, ceea ce produs atât marele progres actual cât şi actualele stări sociale, s-a făcut cu adevărat datorită fierului. În Univers trebuie să bănuiţi peste tot prezenţa fierului, tocmai din motivul că atunci când ceva cade pe Pământ, este din fier.

Acum însă să examinăm fierul din propriul nostru corp omenesc. Aici este foarte ciudat, că omul, atunci când intră în viaţa pământească primeşte ceea ce conţine cel mai puţin fier: laptele. Laptele matern abia conţine ceva fier. Astfel încât putem spune: Omul începe abia în decursul vieţii sale să introducă fierul în sine, împreună cu hrana. Ce înseamnă aceasta?

Da, domnii mei, dacă priviţi un copil, el se agită mult; el şi visează deja. Dar copilul nu are încă nici o gândire voluntară, nici o altă voinţă liberă. Măsura în care copilul ajunge la libera sa voinţă, depinde de asimilarea fierului în sine. Vedeţi aşadar de aici că fierul este de fapt necesar pentru libera voinţă. Şi dacă, de exemplu, în cazul unui om care este răguşit, care este răguşit într-un fel sau altul, care are o voce slabă, vrem să realizăm ce anume stă la baza acestui fapt, atunci trebuie în primul rând să facem analiza dacă el are suficient fier. Căci la cel care are prea puţin fier, se vădeşte aceasta în primul rând în acest caracter arbitrar, în această liberă voinţă care iese la iveală prin vorbire. Aşadar atunci când vedeţi un om care poate urla tare, nu trebuie să vă faceţi griji că ar avea prea puţin fier; dar dacă aveţi un om care de-abia îşi rosteşte cuvintele, atunci puteţi sta pe gânduri, în ce măsură îi lipseşte acestui om fierul. Aşadar, se poate spune: Se arată deja la exterior că omul are nevoie de fier tocmai pentru libera sa voinţă. – Putem astfel înţelege cu uşurinţă şi că acela care zboară ca fier prin Univers, care este în Pământ ca fier, este în corelaţie cu ceea ce este liber arbitru omenesc, cu ceea ce este voinţă omenească liberă.

Dar tot ceea ce se petrece îşi are de asemenea marea sa influenţă asupra tuturor celorlalte. Şi trebuie să ne fie limpede că fierul nu ne formează în întregime şi nu formează nici Universul în întregime, căci atunci am fi oameni de fier. E drept că pentru tăria noastră aceasta ar fi bine, dar nu am putea face tot restul, dacă am fi oameni de fier. Aici trebuie să ne aruncăm privirea asupra celor cu care fierul poate intra în vreo combinaţie.

Acum, domnii mei, eu v-am spus deja: Apa carbogazoasă, pe care v-am descris-o recent, are o mare importanţă în special pentru tot ceea ce în noi este în

legătură cu gândirea; căci apa carbogazoasă conţine carbonat de sodiu, dioxid de carbon şi sodiu. Carbonatul de sodiu trebuie să pişte sus în cap. Aşadar tot ceea ce este în legătură cu gândirea noastră, cu capul nostru, ceea ce este în legătură cu faptul ca noi avem lumină interioară, este în legătură cu apa carbogazoasă. Dumneavoastră vă amintiţi că eu v-am expus recent aceasta.

Dar dumneavoastră aţi văzut şi că pentru ca în noi să fie aşa ceva precum dioxidul de carbon, noi trebuie să preluăm oxigenul din aer. Oxigenul din aer noi îl preluăm cu respiraţia, căci aerul e compus din oxigen şi azot; şi din multe alte substanţe încă, dar acestea nu joacă un rol aşa de mare. Oxigenul îl preluăm prin respiraţie. În noi se formează carbonul. Pe acesta îl producem în noi prin alimente. Oxigenul din noi se combină cu dioxidul de carbon şi cu sodiul şi noi obţinem atunci carbonat de sodiu, apă carbogazoasă. Apa carbogazoasă joacă tocmai în capul nostru un rol important. Noi avem în noi carbonat de sodiu, apă carbogazoasă, şi aceasta vrea, de fapt, să ajungă mereu sus în capul nostru. Numai atunci când trebuie să fie activă reproducerea, atunci trebuie să-şi joace rolul ei şi la reproducere; şi pe aceasta v-am spus-o. Aşadar apa carbogazoasă joacă un rol mare în noi.

Acum vreau însă să vă explic ceva. Eu v-am vorbit odată – e deja mult de atunci – despre culori. Dumneavoastră vedeţi culorile principale în curcubeu. În curcubeu sunt succesiv violet, albastru, verde, galben, apoi portocaliu şi apoi roşu. Acestea sunt culorile care sunt în curcubeu. Acum, vedeţi dumneavoastră, atunci când avem în curcubeu aceste culori, le produce natura. Dar aceste culori pot fi produse şi prin aceea că facem întuneric total într-o cameră, lăsând doar un singur orificiu, într-o fereastră, prin care vine lumina înăuntru (se desenează):

Aici avem o fereastră, aici un orificiu prin care trece lumina, aici cade lumina înăuntru. Acum punem aici o prismă de sticlă, un astfel de corp de sticlă; aici lăsăm să cadă lumina, şi acum obţinem înăuntru culorile, aşa cum le avem în curcubeu. Acestea pot fi apoi proiectate pe un perete.

Tabla 8

Acum, domnii mei, această succesiune de culori, această legătură dintre culori care apare aici prin prismă, ca şi în curcubeu, are particularitatea că apare corect numai atunci când ardem un gaz sau folosim lumina solară; dacă folosim însă alte corpuri, nu obţinem o asemenea succesiune de culori, ci numai culori individuale. De exemplu, în anumite circumstanţe putem avea totul întunecat la dreapta şi la stânga şi numai aici, în mijloc, să avem o frumoasă linie galbenă. Ce înseamnă această linie galbenă?

Dacă luăm o flacără şi punem în această flacără tocmai ceea ce v-am notat eu aici, sodiu, şi îl ardem în flacără, atunci obţinem această linie galbenă, nu culoarea roşie, ci aceasta galbenă. Aşadar dacă luaţi o flacără, conduceţi lumina printr-un orificiu, şi luaţi o prismă, nu obţineţi un spectru solar, ci o linie galbenă. Dacă luaţi

numai puţin sodiu şi aduceţi în acest întreg spaţiu foarte puţin sodiu, atunci obţineţi imediat această frumoasă linie galbenă! Nu este deloc nevoie să fie mult sodiu – peste tot există această frumoasă linie galbenă; sodiul în cele mai mici cantităţi dă această frumoasă linie galbenă.

Ciudat este că dacă privim oriunde în spaţiul cosmic şi de acolo nu se produce spectrul solar, ci linia galbenă prin devierea de undeva a spectrului solar, obţinem această linie galbenă a sodiului aproape pretutindeni. Aceasta este din nou o dovadă a faptului că sodiul este răspândit peste tot în Univers. Dacă vă întrebaţi acum: De ce este acest sodiu răspândit peste tot în Univers? – atunci trebuie să vă daţi răspunsul: Pentru ca să se poată forma acest carbonat de sodiu, această apă carbogazoasă. Ea este peste tot răspândită, ca să poată exista capetele omeneşti. Domnii mei, fierul este pretutindeni în Univers, pentru ca noi să putem avea voinţa liberă; sodiul este răspândit peste tot în Univers, pentru ca noi să putem avea capete. Dacă sodiul nu ar exista în Univers, nouă ne-ar fi întru totul imposibil să avem capete.

Acum, care sunt toate lucrurile care trebuie să fie aici, pentru ca noi, ca oameni, să putem avea capete? Trebuie să fie dioxid de carbon, adică oxigen şi carbon, şi trebuie să fie sodiu. Sodiu, v-am spus că există pretutindeni în Univers. Carbonul îl avem acum noi înşine. Acesta este continuu produs în noi prin alimente. Numai că el este iarăşi îndepărtat, pentru că noi nu vrem să fim oameni morţi, alcătuiţi din cărbune, ci oameni vii, care numai distrug totul şi creează din nou. Dar noi producem peste tot carbon. Aşadar carbonul îl avem noi înşine, oxigenul îl luăm din aer, sodiul din Univers. Acestea trebuie să fie aici, pentru ca noi să avem capete.

Vedeţi acum că în felul acesta, dacă în Univers ar exista numai ceea ce v-am spus eu, noi am avea capetele noastre şi am putea avea o voinţă liberă. Dar la ce ne-ar folosi voinţa liberă nouă, ca oameni pământeni, dacă nu am avea braţe şi picioare, astfel încât să ne putem folosi libera voinţă? Da, vedeţi dumneavoastră, pentru aceasta trebuie să avem posibilitatea hrănirii! Pentru ca noi să putem fi clădiţi de fapt din materia Pământului, trebuie să avem posibilitatea hrănirii. Aceasta depinde de faptul ca noi să avem în pântecele nostru ceva asemănător cu ce avem în respiraţie. Noi inspirăm oxigen; dioxidul de carbon îl expirăm. Dacă nu am expira acest dioxid de carbon, atunci plantele nu ar avea carbonul, pentru că acesta este luat din dioxidul de carbon al oamenilor şi al animalelor. Aşadar plantele se clădesc din ceea ce expiră oamenii şi animalele. Aşa stau lucrurile. Aşadar oxigenul ne ia carbonul. El se combină cu carbonul nostru. Dar mai întâi trebuie să producem acest carbon, mai întâi trebuie să îl avem. Pentru aceasta trebuie să preluăm hrana în noi. Oxigenul este extrem de lacom în privinţa carbonului. Dacă nu am vrea să-i dăm oxigenului carbon, atunci am avea imediat accese de asfixiere, dacă acest carbon nu poate ieşi afară. Am face imediat accese de asfixiere! Aşadar aşa stau lucrurile, că tocmai oxigenul este lacom. Însă şi stomacul nostru trebuie să preia hrana. Aşa cum oxigenul preia carbonul şi formează dioxidul de carbon, tot aşa trebuie să preia şi stomacul nostru, într-adevăr cu lăcomie, carbonul. Şi stomacul nostru este un domn foarte lacom, care propriu-zis poftеşte după mâncare.

Acum am putea să ne reprezentăm: Dacă înăuntrul acestui stomac ar fi şi oxigen, atunci lucrurile ar putea merge aşa cum merge înspre afară, prin gură şi nas. Aici, înăuntru, este oxigenul; acesta absoarbe carbonul. Ar

trebui aşadar să fie ceva înăuntru, în stomac, care serveşte de asemenea la absorbţia hranei. Şi acesta şi este înăuntru: o substanţă întru totul similară oxigenului este în stomac, este necontenit secretată de stomac. Aceasta este clorul. Despre sodă v-am spus că este folosită la albirea lenjeriei, în general la rufe. Dar clorul este folosit de asemenea la albit, el este conţinut în albăstreală. Aceasta este tot o substanţă care are lumina în sine, care poartă lumina. Clorul este întru totul similar oxigenului.

Dacă examinăm organele respiratorii, aici este oxigenul din aer care ne extrage încontinuu carbonul din trup. În stomac avem clor, iar clorul atrage imediat, pentru că este lacom, este cumplit de lacom, tot hidrogenul. Şi împreună cu hidrogenul, clorul formează acidul clorhidric. Acest acid clorhidric se scurge şi picură în interiorul stomacului nostru, şi el este lacom după mâncare. Atunci când aducem hrană în gură, ea trebuie să fie mai întâi dizolvată prin acidul care se găseşte în salivă, ptialina. Aceasta este deja ceva care este chiar similară acidului clorhidric. Apoi, hrana vine în stomac. Înăuntru, în stomac, este pepsina. Ea este asemănătoare acidului clorhidric, numai puţin diferită, dar acidul clorhidric este şi el în stomac. Numai până când acidul clorhidric devine viu, apoi acidul clorhidric viu este pepsina. Aceasta preia cu lăcomie hrana. Şi când un om are prea puţin acid clorhidric, atunci capătă imediat un gust amar în gură. De ce? Pentru că de fapt acidul clorhidric preia lacom toate alimentele şi le trimite în restul corpului. Aşadar atunci când acidul clorhidric nu acţionează cum trebuie, atunci este aşa că omul lasă să zacă în stomac ceea ce a ingerat. Atunci acestea răsuflă din nou în sus, în gură; acesta are atunci un gust amar, când exalaţia vine în sus, omul capătă o limbă încărcată, ş.a.m.d. Este aşa, că ceva precum acidul

clorhidric continuu trebuie să fie activ în noi, pentru ca noi să ne putem clădi membrele noastre.

Şi aşa putem spune: Fierul nu ne-ar ajuta corect dacă nu l-am putea întrebuinţa cu libera voinţă. Noi trebuie să ne clădim membrele. Pentru ca noi să ne putem clădi membrele, clorul trebuie să se combine cu hidrogenul în acidul clorhidric. Noi trebuie să avem acest acid clorhidric în noi.

Acum gândiţi-vă: Făcând abstracţie de tot restul, aveţi în întregul corp acid clorhidric; dumneavoastră aveţi carbon în dumneavoastră, şi multe altele. Trebuie să considerăm treptat omul astfel: Dacă acesta de aici ar fi omul (se desenează – tabla 6, dreapta), aici, peste tot ar fi acid clorhidric. Acest acid clorhidric trebuie să se pătrundă peste tot cu corpusculii de fier, care sunt în sânge. Atunci devine omul un om care îşi poate dezvolta liber, plin de forţă, voinţa sa. Aşadar de ce anume depinde teribil de mult la om? Teribil de mult depinde de faptul ca omul să poată combina în sine corect fierul cu ceea ce vine de la acidul clorhidric, de la clor. Aceasta trebuie să se desfăşoare necontenit în om, ca ceea ce ajunge în el din clor să se combine în mod corect cu fierul. Acum se poate întâmpla ca mai ales trupurile feminine tocmai în tinereţe, când devin mature, să trebuiască să folosească atâta forţă pentru maturizare, încât să nu le mai rămână forţa să combine corect ceea ce ia naştere din clor cu fierul. Atunci, ele au pe de o parte fierul; acesta le împovărează şi nu se poate combina cu ceea ce vine pe de altă parte de la clor, pentru că nu există forţa pentru aceasta. Atunci nu foloseşte la nimic dacă unor asemenea tinere fete, care nu pot combina clorul cu fierul, li se dă pur şi simplu fier; pentru că ele pot avea în sine suficient fier. Anemia pe care o fac tinerele fete nu constă în aceea că ele au prea puţin

fier, ci în aceea că ele nu pot împinge fierul la clor. Astfel încât trebuie dezvoltată în ele această forţă, care aduce fierul la clor.

Acum, domnii mei, vedeţi dumneavoastră, dacă priviţi asupra fierului, atunci se vădeşte, dacă privim în Univers, că fierul este în legătură cu Marte. Marte este de fapt creatorul fierului în sistemul nostru planetar. Aceasta se poate stabili prin legăturile omului cu Marte. Eu am vorbit deja aici despre astfel de lucruri [Nota 1] şi o voi mai face şi în viitor. Aşadar fierul se află în corelaţie cu Marte.

Dacă verificăm: Ce are asupra omului o influenţă puternică atunci când el nu-şi produce aşa cum trebuie acidul clorhidric, atunci când stomacul său nu gospodăreşte cum trebuie? – atunci vedem: Este Mercur, steaua Mercur, care este în corelaţie cu clorul. Astfel încât la o tânără fată care este anemică, putem spune: Aici nu concordă corect între ele influenţa lui Mercur, care urmează să acţioneze asupra stomacului şi a continuării sale, cu influenţa lui Marte. – Vedeţi aşadar că dacă privim în sus, la Marte, putem spune: Acesta produce în noi acele influenţe care fac posibil ca noi să folosim fierul. Marte trebuie să fie aici, pentru ca noi să avem puterea să folosim fierul. Fierul trebuie să fie aici, pentru ca noisă putem întrebuinţa această forţă în voinţa liberă. Marte ne furnizează puterea fierului; meteoriţii ne furnizează – pentru că ei cedează continuu aerului fierul – substanţa fierului. Putem spune aşadar: Marte este acel corp în Univers, care ne determină să folosim în mod corect fierul, pe care ni-l aduc meteoriţii şi cometele, atunci când apar neregulat.

Atunci când vorbim, vorbim prin forţa lui Marte, legată de comete şi meteoriţi. Acesta este limbajul

omenesc. Oamenii s-au obişnuit să se uite aşa cu ochii mari la limbajul omenesc şi să nu vadă nimic deosebit în el, nu-i aşa? Dar oamenii care reflectează în ziua de azi, tocmai aceia nu pot de fapt reflecta, le este imposibil să reflecteze pentru că îşi îndreaptă simţurile spre cu totul altceva decât spre ceea ce este realitatea. Puteţi vedea aceasta la lucruri mărunte. Noi am făcut aici recent o probă a focului. La aceasta desigur că se face tot ceea ce se face când este un foc adevărat. Ziarul de duminică al bisericii catolice a relatat că aici a fost un foc adevărat, numai că focul a fost curând stins! Vedeţi, domnii mei, oamenii ştiu să reflecteze asupra acelora care nu există deloc; dar asupra acelora care există, ei nu reflectează! Este tocmai ceea caracterizează lumea în ziua de azi: ei gândesc despre tot ce nu există, dar nu au nici un simţ pentru a gândi la ceea ce există. Cel care reflectează continuu la ceea ce nu există, pierde orice simţ pentru realitate. Şi acesta este cazul în mare măsură la oamenii actuali. Cine are o asemenea gândire schiloadă – pentru că aceasta este o gândire schiloadă atunci când se minte continuu –, acela pierde orice simţ pentru realitate.

Aşadar influenţa lui Marte şi influenţa cometelor produc în om libera voinţă şi faptul că noi ne putem folosi membrele cu liberă voinţă. Însă aceasta trebuie să conlucreze în om în modul corect cu Mercur. Mercur este cel care produce compoziţia corectă de acid clorhidric în stomacul nostru. Exact la fel cum avem nevoia de sodă în cap, avem nevoie în stomac de ceea ce vine de la acidul clorhidric. Aceasta e foarte frumos, domnii mei, deoarece soda predă capului lumina, şi de asemenea embrionului, germenului omenesc, care în principal devine cap. Când omul se maturizează, atunci preia ceea ce este corelat cu stomacul său, acidul clorhidric. Şi dacă acidul clorhidric se

combină cu sodiul, care este pretutindeni, atunci ia naştere sarea noastră obişnuită de bucătărie. În cap avem nevoie de sodă, cu care noi şi înălbim. În stomac avem nevoie de sare de bucătărie. Aceasta nu este numai ingerată împreună cu mâncărurile, ci este produsă încontinuu, pentru ca şi acolo jos să poată intra lumina; pentru că atât soda cât şi sarea de bucătărie sunt purtători ai luminii, o lasă să treacă.

Acum, domnii mei, noi nu ne sărăm degeaba mâncărurile. Ne sărăm mâncărurile pentru că noi de fapt întotdeauna secretăm prea puţină sare proprie. Prin aceasta ne menţinem legătura cu natura. Vedem aşadar: Influenţa lui Marte trebuie să concorde cu influenţa lui Mercur. Atunci voinţa noastră se va ciocni în mod corect în membrele noastre cu ceea ce este necesar ca fier în aceste membre şi de alte substanţe pentru ca noi să ne putem folosi membrele cu o voinţă liberă, destoinică.

Acum, dumneavoastră puteţi vedea, de exemplu, la fetele anemice: Aici nu se întâlnesc corect ceea ce vine din stomac, ceea ce este corelat cu acidul clorhidric, şi ceea ce vine ca fier. Acestea nu se pot combina corect. Acum trebuie, desigur, cercetat dacă nu cumva într-un caz special este aşa încât este prea puţin fier. Desigur că şi aceasta poate fi cauza anemiei. Cauza anemiei poate fi însă şi faptul că este prea puţin clor. Dar în majoritatea cazurilor nu este aşa, ci în majoritatea cazurilor este aşa că cele două nu se pot întâlni. Marte şi Mercur nu se pot întâlni în om. Aceasta este de cele mai multe ori cauza anemiei.

Tocmai aceasta este situaţia, de exemplu, în medicina actuală: Oamenii vor să aibă peste tot aceeaşi cauză; dar bolile pot să apară identice pe dinafară şi să fie foarte diferite în interior! Aşadar, dacă o tânără are anemie nu trebuie să ne întrebăm numai: Are prea puţin fier, prea

puţin clor? – ci trebuie să ne întrebăm de asemenea: Sau cele două nu se îmbină între ele? – Dacă tânăra fată are prea puţin fier, atunci trebuie văzut ca fierul să fie adus în ea în mod corect. Da, dar aceasta nu e deloc aşa uşor! Căci dacă introduceţi fierul în stomacul ei, aşa cum se petrece de cele mai multe ori, atunci trebuie ca mai întâi clorul să aibă înclinaţia să ia în primire fierul în stomac, altfel fierul zace în stomac, trece prin intestin şi nu intră deloc în om. Aşadar trebuie mai întâi să căutăm calea de a aduce în om influenţa lui Mercur, de fapt influenţa clorului.

Şi aceasta este de mare importanţă, ca fierul să nu îl administrăm pur şi simplu ca fier, ci să ne spunem: Eu trebuie să aduc fierul în stomac în aşa fel încât fierul să fie luat în primire cumva de clor în stomac. – Pentru aceasta însă trebuie să pregătim un medicament, de exemplu din spanac. Spanacul are fier. Se poate face un medicament şi din alte substanţe, de exemplu din seminţe de anason, ş.a.m.d., dar în principal este necesar ca spanacul să nu fie întrebuinţat aşa cum este el – ce-i drept, acesta poate folosi şi el, dacă este pur şi simplu mâncat –, ci să fie făcut un medicament din fierul care este conţinut în spanac. Căci în modul în care este repartizat fierul în spanac este forţa care poate aduce fierul şi până în sânge. Aşadar, într-un astfel de caz, când se descoperă că este prea puţin fier aici, trebuie încercat să se aducă în acest mod fier în sânge.

Dar anemia mai poate fi determinată şi de faptul că în stomac se află prea puţină grăsime pentru a produce clorul. Da, un oarecare cercetător al naturii a observat că în cazul anemiei se produce prea puţin clor; de aceea anemiei i s-a dar şi numele de cloroză. Dar corelaţiile nu le cunosc oamenii. Însă nu trebuie să încercăm să introducem pur şi simplu acid clorhidric în stomac, pentru că acesta poate fi arhisuficient acolo, mai ales atunci când este introdus din

afară. Se pune problema ca clorul să fie produs de stomacul însuşi, ca stomacul să aibă puterea să producă clor. Omul are nevoie de propriul clor, nu de cel adus din afară! Şi pentru aceasta este necesar să se introducă în stomac ceva care se prepară din cupru printr-o anumită tratare. Atunci stomacul va redeveni înclinat să formeze clor. Vedeţi aşadar că trebuie privit peste tot în lucruri. Dar de cele mai multe ori la anemie nu este vorba nici de lipsa de fier, nici de lipsa de clor, ci de faptul că cele două nu pot ajunge împreună. Marte şi Mercur nu se pot reuni în om.

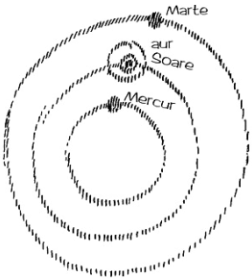
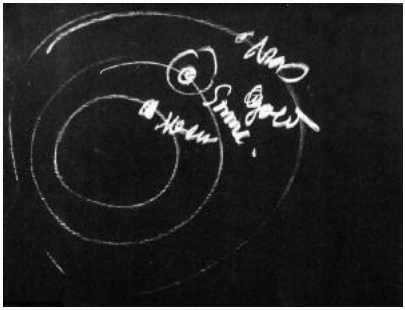

Tabla 9

Da, vedeţi dumneavoastră, domnii mei, în Univers, între Mercur şi Marte se află Soarele (vezi desenul). Aşa cum Marte este înrudit cu fierul, Mercur este înrudit ori cu mercurul, ori cu cuprul. Aşadar dacă la deficitul de clor este nevoie de influenţa lui Mercur, la deficitul de fier de

influenţa lui Marte, atunci se pune problema, când cele două nu se pot întâlni, să se facă mai puternică în om forţa solară, care se află între ele. Căci ceea ce aduc împreună clorul şi fierul este forţa solară în om. Şi aceasta poate fi stimulată dacă administrăm omului aur în cantităţi foarte mici. Dacă încercăm să tratăm cu aur – desigur, din nou într-o foarte precisă preparare, căci altfel rămâne iarăşi în stomac – atunci se pot aduce din nou Marte şi Mercur laolaltă.

Aşadar vedeţi că la astfel de bolnavi pot intra în consideraţie trei feluri de remedii. Aceasta arată că nu se poate vindeca pur şi simplu după numele bolii, ci trebuie să fie folosit fie un preparat din cupru, fie un preparat din fier, care trebuie obţinut dintr-o plantă, de exemplu din spanac. Sau poate fi necesar aurul – dar într-o preparare corespunzătoare – pentru ca cele două să se întâlnească. Anume este aşa: Dacă se cunoaşte numai ceea ce se desfăşoară aici, pe Pământ, în om, atunci nu se poate şti chiar nimic despre om; atunci se ajunge ca ceea ce arată la fel să fie şi denumit la fel. Dar aceasta este exact ca şi cum cineva ar vrea să folosească un brici la tăierea cărnii, pentru că este un cuţit. Anemia tocmai că nu este întotdeauna aceeaşi. Ar trebui să spunem: Există o anemie cu deficit de fier, există o anemie cu deficit de clor şi există o anemie în care cele două nu se amonizează între ele, aşa cum trebuie să spunem că există brici, cuţit de masă şi briceag. – Dar, nu-i aşa, oamenii le pun la grămadă pe toate. La fel ca unul care spune: O, ceea ce se pune pe masă sunt ingrediente pentru ceea ce se mănâncă, şi atunci îşi sărează cafeaua, deoarece sarea este un ingredient şi zahărul este un ingredient. Aşa sunt oamenii când ţipă afară, în lume: anemia este anemie. Însă acesta este un nonsens precum: ingredientele sunt ingrediente. Căci atunci când tratezi cu

fier o anemie bazată pe dizarmonie faci acelaşi lucru ca atunci când îţi sărezi cafeaua.

Vedeţi dumneavoastră, domnii mei, acum realizaţi că de fapt peste tot trebuie căutat ceea ce nu se află la fel de aproape ca nasul. Este realmente aşa: Ştiinţa noastră a ajuns deja la lungimea nasului, căci atunci când priveşte la microscop, omul îşi ciocneşte mereu nasul de microscop. În viaţă nu este aşa de simplu. Acolo nu prea înaintezi dacă te orientezi numai pe lungimea nasului. Se spune: Omul acela nu vede mai departe de lungul nasului. – Cei care cercetează în ziua de azi lucrurile la microscop, nu văd nici ei mai departe de lungul nasului! Dar trebuie să privim până la Marte, dacă vrem să vedem ce are însemnătate în fierul obişnuit. De ce? Poţi găsi cu exactitate corelaţiile numai atunci când te îndrepţi, în acest mod, pretutindeni în Univers. Nu este nicio născocire atunci când vorbim despre Marte şi spunem că are o însuşire sau alta. Nu este aşa, că dezvolţi cu uşurinţă o oarecare clarvedere confuză şi imprecisă, care priveşte în sus până la Marte, ci trebuie să ajungi să cunoşti multe; trebuie să ajungi să cunoşti influenţa lui Marte în om; atunci fireşte că poţi vorbi despre Marte, altfel nu. Şi întocmai la fel este şi cu celelalte planete. Şi putem spune, de exemplu: Vom găsi mereu că atunci când unui om îi lipseşte în special ceva în interior, cum este cazul la anemie – aşadar atunci când fierul nu poate fi înglobat –, aceastea este în corelaţie cu faptul că Mercur nu acţionează corect asupra omului. Atunci când omului îi lipseşte ceva la exterior, aceasta este în corelaţie cu faptul că Marte nu acţionează corect asupra omului.

Acum, domnii mei, vedeţi dumneavoastră, există tinere fete care fac anemie atunci când ajung la pubertate. Aceasta indică faptul că în interior ceva nu este în ordine. Aici influenţa lui Mercur este prea slabă; noi trebuie prin

influenţa aurului să o facem să aibă efect mai puternic. Există însă băieţi – dumneavoastră ştiţi că la băieţi pubertatea nu se manifestă prin aceea că se petrece ceva pe dinăuntru; în timp ce la fete intervine intern ciclul, la băieţi schimbarea se petrece pe dinafară: apare schimbarea vocii –, la care intervine foarte frecvent altceva: ei pot prinde exact atunci ceva răguşit în vocile lor. Acesta este la băieţi aspectul corespunzător anemiei ca la fete – băieţii pot deveni şi ei anemici; atunci ceva nu este în ordine în interior –, dar ceea ce înseamnă acelaşi lucru la băieţi, aceasta este, că schimbarea vocii nu apare normal, că ea trece într-un fel de răguşeală, aşa cum este cazul la foarte mulţi oameni. Atunci nu influenţa lui Mercur este atentatorul propriu-zis, ci influenţa lui Marte. Dar dacă omul continuă să-şi spună – pentru că fierul nu este dat numai de Marte, fierul este dat şi de meteoriţi –: Trebuie să intensificăm influenţa lui Marte –, atunci poate fi şi aşa, ca putem cu aur să intensificăm această influenţă a lui Marte. Vedeţi că pubertatea se manifestă la tineret în moduri foarte diferite: La fete, în aşa fel încât ele se află mai mult sub influenţa lui Mercur, la băieţi în aşa fel încât ei se află mai mult sub influenţa lui Marte, înclinaţi spre răguşeală sau, dacă nu sunt întotdeauna răguşiţi, răguşesc măcar în fiecare iarnă.

Aceste lucruri trebuie cercetate în ziua de azi prin ştiinţa spirituală. Cealaltă ştiinţă nu are nicio noţiune despre aceste lucruri. Acum domnii mei, dumneavoastră vedeţi că se pune aşadar problema de a introduce în mod corect în stomac ceea ce în plantă conferă deja corecta repartizare a fierului, atunci când anemia se bazează pe un deficit de fier, ş.a.m.d. Vedeţi că învăţăm să cunoaştem corect natura omenească numai atunci când o raportăm la întreaga lume stelară. Aici nu se ajunge, de fapt, la capăt, ci

aici trebuie să ne fie limpede că tot ceea ce vedem pe cer ca stea, îşi are influenţa corespunzătoare asupra omului. Aşadar aceasta este de o mare importanţă.

Următorul aspect îl vom trata în continuare miercurea viitoare. Poate că vă vine iarăşi vreo idee, ceva pe care aţi dori să-l ştiţi chiar legat de acest lucru. Atunci puteţi pune şi întrebarea: Cum trebuie să se raporteze hrănirea oamenilor la însănătoşirea oamenilor? – Poate faceţi o observaţie sau alta asupra izbucnirii unor boli endemice, ş.a.m.d. Despre acestea putem să mai vorbim atunci. Aşadar gândiţi-vă la acestea! Poate că puteţi găsi până miercurea viitoare ceva pe care veţi vrea să-l ştiţi cu referire la problema hrănirii.

CONFERINŢA a VII-a

Dornach, 31 octombrie 1923

Bună dimineaţa! V-a venit vreo idee?

Întrebare: Dl. Doctor a vorbit despre faptul că pot izbucni maladii endemice şi cum ar fi ele eventual de combătut. Acum a izbucnit o epidemie, paralizia infantilă, care a cuprins şi adulţi. Ar putea spune dl. Doctor ceva în acest sens?

Este dăunător pentru om dacă are plante în cameră?

Dr. Steiner: În ceea ce priveşte întrebarea despre plantele din cameră, vedeţi dumneavoastră, lucrurile stau aşa: În mare, în natură este absolut valabil că plantele dau din ele însele oxigen, pe care omul apoi îl inspiră, şi că omul însuşi expiră dioxidul de carbon. Aşadar ceea ce îi trebuie plantei expiră omul; ceea ce îi trebuie omului emană planta. Aceasta este, în mare, corect. Acum, dacă omul are plante în cameră trebuie să mai ia în seamă şi următoare. Dacă omul are plante în cameră peste zi, atunci

se petrece aproximativ procesul despre care am vorbit. Dacă are plante în cameră noaptea, atunci este aşa că plantele într-adevăr au nevoie noaptea şi de ceva oxigen. În timpul nopţii planta se comportă puţin altfel; ea nu are nevoie de oxigen în aceeaşi măsură ca omul, dar are nevoie de oxigen. Aşadar tocmai atunci când este întuneric, ea are pretenţia la ceea ce în rest îi dă omului. Acuma desigur că nu este aşa încât omul trebuie să se lipsească complet de oxigen, dar el primeşte prea puţin şi asta are efect toxic. Lucrurile sunt valabile în general pentru existenţa naturală. Fireşte că este iarăşi aşa: Fiecare fiinţă are ceva în sine, care are nevoie de ceva de care au nevoie şi celelalte fiinţe. Aşa este la plante, dacă le observăm riguros. Dacă plantele pe care le are omul în cameră s-ar scoate afară în timpul nopţii, atunci când doarme omul, această toxicitate nu ar interveni. Aceasta în privinţa acestei întrebări.

Acuma, în privinţa paraliziei infantile care apare atât de puternic acum şi în Elveţia, în ziua de azi este realmente încă dificil să vorbeşti despre această boală, din motivul că în forma în care apare ea acum, apare de fapt doar de puţin timp şi trebuie aşteptat şi văzut ce simptome deosebite mai adoptă. Am avut şi noi în clinica de la Stuttgart [Nota 1], de exemplu, un caz grav de paralizie infantilă; totuşi, după imaginea pe care o putem avea deja în ziua de azi – putem judeca întotdeauna numai în funcţie de cazurile apărute –, conform cazurilor care ne sunt cunoscute, care au apărut la noi, se poate spune în ziua de azi că paralizia infantilă, ca şi punctul ei de plecare, gripa, care duce la atâtea maladii ulterioare, este şi ea un lucru extraordinar de complicat. Şi se pare că ea poate fi combătută numai dacă se tratează întregul corp. Chiar recent a fost vorba aici, în cercurile medicale, despre cum trebuie combătută paralizia infantilă. Există în ziua de azi un interes puternic în acest sens,

tocmai pentru că paralizia infantilă se răspândeşte cu fiecare săptămână tot mai mult. Este numită „paralizie infantilă" pentru că apare cel mai frecvent la copii. Dar a apărut de curând un caz în care un tânăr medic – şi mai eşti deloc copil atunci când eşti un tânăr medic – care, cred, sâmbătă mai era încă bine-sănătos, s-a îmbolnăvit duminică de paralizie infantilă, şi luni a murit. Aşadar în anumite circumstanţe paralizia infantilă îl cuprinde pe om într-un mod extraordinar de rapid, şi, de fapt, am putea fi îngrijoraţi că ea s-ar putea dezvolta într-o epidemie foarte gravă.

Acum, ea este în mod absolut cert în corelaţie, ca şi gripa însăşi, cu evenimentele dificile ale timpului nostru. Este aşa: De când am reuşit, la Stuttgart, în Institutul nostru biologic să dovedim acţiunile celor mai mici particule de substanţe [Nota 2], de atunci trebuie vorbit cu totul altfel despre aceste lucruri; şi exact în public ar trebui să se vorbească altfel decât de obicei.

Noi am arătat, pur şi simplu, la Stuttgart, că atunci când luăm o substanţă oarecare şi o diluăm, o diluăm foarte mult, obţinem cu această substanţă diluată un efect. Se pune o cantitate foarte mică de substanţă într-un pahar cu apă: o diluăm aşadar astfel încât să fie o parte din substanţă în nouă părţi de apă; aşadar ea este diluată de zece ori. Apoi luăm din ceea ce avem acum – care mai conţine doar o zecime din substanţa originară –, din nou o parte; pe aceasta o tratăm tot aşa, astfel încât o punem într-un pahar şi o lăsăm să se extindă tot în raportul de 1:10. Acum am diluat deja substanţa de 10 ori 10, prima dată în raportul de 1:10, a doua oară atunci când am diluat cantitatea de picături într-o diluţie de 10 ori 10, care dă aşadar două zerouri, 1:100. Dacă o diluaţi acum pe aceasta în continuare, dacă aşadar luaţi din nou o asemenea

cantitate şi o aduceţi în nouă părţi de apă, va trebui să mai adăugaţi încă un zero; atunci aveţi 1:1000. Acum mai există doar o miime de substanţă înăuntru. În felul acesta noi am adus la Stuttgart diluţia până la unu la un trilion – care are 18 zerouri; atât de mult, şi chiar mai mult, am diluat.

Aşadar vă puteţi închipui că aici nu se mai află decât o urmă din substanţa iniţială, şi că de fapt nu se mai pune deloc problema câtă substanţă iniţială se mai află înăuntru, ci cum acţionează această substanţă ca diluţie. Substanţa diluată acţionează cu totul altfel. Astfel de diluţii au fost făcute aşadar la Stuttgart. Pe acestea nu le poate imita cineva aşa de uşor. Cel mult valuta germană se va putea dilua în felul acesta, dar în rest cu greu va putea imita cineva aceasta. – Noi am făcut aceasta cu cele mai diferite substanţe. Apoi am procedat aşa mai departe, că am luat ghivece mici de flori şi am turnat în ele ceea ce am obţinut. Aşadar mai întâi apă obişnuită, soluţia obişnuită, apoi pe aceea în care era o zecime substanţă, apoi cea cu o sutime de substanţă, apoi pe cea cu o miime, apoi cea cu o zecime de miime, o sutime de miime, şi aşa mai departe, până la o trilionime. Aşadar acestea au fost făcute. Apoi am pus în ghivece seminţe, boabe de grâu. Bobul de grâu creşte (se desenează – tabla 10) şi creşte în diluţie mai bine decât fără diluţie! Şi aşa merge mai departe. Vedeţi dumneavoastră, cu cât ajungeam la diluţie mai mare, cu atât creşterea era mai rapidă: una, două, trei, patru, cinci, ş.a.m.d., până când am ajuns la diluţia a douăsprezecea. La diluţia a douăsprezecea creşterea a dat iarăşi înapoi, a devenit mai mică. Apoi a urcat iarăşi şi apoi a scăzut din nou.

Tabla 10

Aşadar în felul acesta obţinem efectul cantităţilor infime de substanţă. Efectul cantităţilor infime de substanţă – vedeţi dumneavoastră, aceasta este foarte ciudat –, este ritmic! Dacă diluăm, obţinem în cele din urmă, la o anumită diluţie, creşterea cea mai puternică, apoi iarăşi scade, apoi urcă din nou; aceasta merge ritmic. Astfel încât se vede: Atunci când planta creşte din pământ, asupra ei acţionează ceva, în funcţie de cât este de împovărată cu substanţe, ceva care acţionează ritmic în mediul înconjurător. Acolo înăuntru acţionează, ca să spun aşa, mediul înconjurător al pământului; acest lucru se vede foarte limpede.

Acum, dacă vă este clar că cele mai mici cantităţi de substanţă au un efect, nu veţi mai avea îndoieli să recunoaşteţi de asemenea, că în astfel de timpuri ca acelea de acum, în care atât de mulţi oameni ingerează alimente nepotrivite şi apoi putrezesc drept cadavre în pământ, că aceasta acţionează altfel! Desigur că aceasta este într-o diluţie foarte mare pentru întreg Pământul, dar chiar de aceea acţionează altfel decât atunci când oamenii trăiesc sănătos. Şi aceasta este din nou conţinută în hrana care creşte din Pământ. Oamenii le mănâncă şi pe acestea. Astfel încât se poate spune: Este ceva care se generează şi prin

circumstanţele epocii. Desigur că oamenii nu-şi clarifică aceasta prin ştiinţa materialistă grosieră, pentru că ei îşi spun: Păi ce importanţă să aibă pentru întreg Pământul ceea ce se pune în Pământ ca trup omenesc? – Este foarte diluat, desigur, ceea ce vine din om în acest proces, dar acţionează.

Vedeţi dumneavoastră, domnii mei, atunci este bine dacă vorbim o dată despre întreaga plantă. Condiţiile de sănătate ale oamenilor depind întru totul de creşterea plantelor, şi de aceea trebuie să cunoaştem ce anume colaborează de fapt la creşterea plantelor.

Tocmai această problemă cu paralizia infantilă m-a preocupat extrem de mult, şi a rezultat că de fapt trebuie tratat întregul om. Au şi reieşit deja puncte de sprijin pentru tot felul de remedii, exact pentru paralizia infantilă. Aceasta probabil este de o mare importanţă, deoarece paralizia infantilă ar putea juca în viitor un rol cu adevărat dureros. Este desigur o problemă care preocupă profund, şi eu am fost preocupat tocmai cu aceasta. Va trebui probabil să fie realizat un medicament care constă din băi cu sodă, arseniat de fier şi încă dintr-o substanţă anume, care este preluată din creierul mic, din partea posterioară a creierului animalelor. Aşadar va trebui să fie un remediu foarte complicat exact pentru o asemenea paralizie infantilă. Vedeţi dumneavoastră, aici, la o astfel de boală care vine din cauze foarte ascunse, este vorba că ea va trebui să fie vindecată tot într-un mod complicat. Lucrurile sunt de fapt foarte actuale în ziua de azi, şi este bine dacă vă clarificaţi cum se produce întreaga creştere a plantelor.

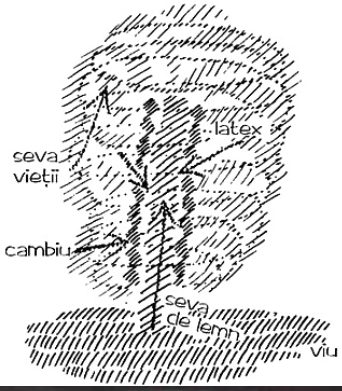

Tabla 11

Aici creşte, aşadar, planta din sol. Vreau să o reprezint astăzi aşa cum corespunde exact întrebării pe care a pus-o domnul Dollinger (vezi desenul). Din germen creşte rădăcina. Să luăm la început un copac; apoi putem trece la planta obişnuită. Dacă luăm un copac, aici creşte trunchiul. Da, domnii mei, vedeţi dumneavoastră, deja creşterea acestui trunchi este ceva extraordinar de ciudat. Acest trunchi care creşte aici, este format de fapt numai prin aceea că lasă să meargă seva din pământ în sus, iar această sevă care urcă – aşadar ceea ce am desenat aici

roşu –, această sevă ascendentă trage cu sine toate sărurile posibile şi constituenţii pământului; prin aceasta este trunchiul solid. Dacă priviţi aşadar lemnul din trunchiul unui copac, aveţi o sevă ascendentă, şi această sevă duce cu sine în plante particulele solide de pulbere ale Pământului, tot felul de săruri, aşadar să spunem carbonat de sodiu, componenţi care conţin săruri de fier. Toate acestea sunt antrenate acum, şi prin aceasta este lemnul solid în sine. Astfel, esenţialul este că aici urcă seva.

Ce e petrece aici de fapt? Vedeţi dumneavoastră, când aici urcă solidul, pământosul, devine lichid, şi avem aici element pământos-fluid ascendent. Aici urcă o astfel de substanţă groasă, pământoasă-fluidă. Lichidul se evaporă apoi şi pământosul rămâne. Ceea ce rămâne în urmă pământos este lemnul. Dacă seva urcă aici, ea nu se formează aici (se indică pe desen), ci această sevă, care urcă în lemn – să o numim seva lemnului –, este de fapt conţinută în întreg Pământul, astfel încât în această privinţă Pământul este o singură mare vietate. Această sevă a lemnului, care apoi urcă în copac, există în fond, după cum am spus, în întreg Pământul; numai că în Pământ această sevă este de fapt ceva cu totul deosebit. Ea devine ceea ce reprezintă în copac, abia în copac. În Pământ, ea este seva vivifiantă a Pământului propriu-zis. Pământul este cu adevărat o vietate. Şi ceea ce urcă apoi în copac, este în întreg Pământul; prin aceasta trăieşte Pământul. În copac, această sevă îşi pierde vitalitatea, ea devine un agent chimic, acolo ea mai are numai forţe chimice.

Aşadar atunci când priviţi un copac trebuie să vă spuneţi: Pământosul-fluid din copac a devenit chimic, iar în Pământul însuşi, acolo jos, el era încă viu. Aşadar seva lemnului a murit parţial urcând în copac.

Dacă nu ar fi şi altceva, atunci nu s-ar dezvolta niciodată nici o plantă, ci s-ar forma doar mlaştini, care mor în partea de sus şi în care se desfăşoară procese chimice. Dar ceea ce se formează din seva lemnului, trunchiul, ajunge afară în aer – şi aerul este întotdeauna amestecat cu umezeală – el ajunge în aerul umed, în umezeală, în elementul apos-aeros. Seva lemnului – împreună cu ceea ce produce ea – ajunge aşadar, din pământos-lichid, în lichid-aeros. Iar în lichid-aeros viaţa se formează din nou, astfel încât trunchiul se acoperă de jur-împrejur cu ceea ce apoi trăieşte în frunzişul verde (se desenează), şi în cele din urmă în floare şi în tot ceea ce este aici, afară. Acestea sunt din nou trezite la viaţă. În frunziş, în frunză, în floare şi în mugur, trăieşte din nou seva vieţii; seva lemnului este sevă vitală pe cale de a muri. În trunchi, viaţa moare încontinuu, în frunză ea se reînnoieşte. Astfel încât trebuie să spunem: Noi avem sevă a lemnului, care urcă în sus; apoi avem sevă a vieţii. – Ce face deci aceasta? Vedeţi dumneavoastră, seva vieţii circulă jur împrejur şi produce pretutindeni frunzele. De aceea puteţi şi observa astfel de spirale, în care sunt ordonate frunzele. Seva vieţii, aşadar, circulă propriu-zis în cerc de jur-împrejur. Şi ea provine din elementul lichid-aeros, în care ajunge planta, atunci când a răsărit din pământos-lichid.

Vedeţi dumneavoastră, domnii mei, faptul că trunchiul, trunchiul de lemn este mort şi că la plantă trăieşte numai ceea ce se dezvoltă aici, de jur-împrejur, îl puteţi dovedi într-un mod foarte simplu, anume în felul următor: Gândiţi-vă că vă apropiaţi de un copac; aveţi aici trunchiul de lemn, apoi aveţi aici scoarţa, şi în scoarţă, aici înăuntru cresc frunzele (se desenează). Acum merg aici şi tai scoarţa – prin acesta este înlăturată şi frunza –, dar

dincoace las frunzele împreună cu scoarţa. Şi povestea se vădeşte a fi aşa, că *aici* copacul rămâne viu, proaspăt, şi *acolo* el începe să moară. Lemnul singur cu seva lui de lemn nu poate menţine copacul viu. Aici trebuie ca din afară să curgă înăuntru ceea ce vine împreună cu frunzele; aceasta conţine din nou viaţa. Vedem în felul acesta: Ce-i drept, Pământul poate scoate copacul în afară, dar ar trebui să-l lase să moară, dacă el nu ar căpăta viaţa din afară, de la aerul umed; căci înăuntrul copacului seva lemnului nu este decât un agent chimic, nu este un agent de viaţă. Viaţa care circulă de jur-împrejur îi constituie viaţa. Şi, de fapt, se poate spune: Atunci când primăvara urcă seva lemnului, copacul se reînnoieşte în Pământ. Atunci când primăvara seva vieţii circulă împrejut din nou, copacul devine în fiecare an din nou viu. Pământul acţionează asupra sevei lemnului, pământos-lichidul; lichid-aerosul acţionează asupra sevei vieţii.

Dar cu aceasta nu s-a terminat, ci acum, în timp ce se întâmplă aceasta, între scoarţa care mai este încă străbătută de seva vieţii şi lemn se formează un nou strat vegetal; aici nu mai pot spune deloc că se formează o sevă. Dincoace pot spune: seva lemnului, seva vieţii; dar aici nu mai pot spune că se formează o sevă, pentru că ceea ce se formează aici este foarte dens. Se numeşte cambiu. Acesta se formează între scoarţa care încă ţine de frunze, şi lemn. Aşadar dacă tai partea aceasta de aici (se desenează), atunci aici, înăuntru, nu se formează cambiu. Dar planta are nevoie şi de cambiu într-un anumit mod. Seva lemnului se formează în pământos-fluid, seva vieţii se formează în fluid-aeros, şi cambiul se formează în aerul cald, în caloric-aeros sau în element aeros cald. Planta dezvoltă căldură prin aceea că primeşte viaţa din afară. Această căldură şi-o trimite în propriul ei interior, şi din această căldură se

formează aici, înăuntru, cambiul. Sau, dacă încă nu se formează cambiul – planta are nevoie de cambiu, veţi auzi imediat pentru ce –, dar mai înainte să se formeze acest cambiu, se formează deja ceva mai dens: acesta este latexul vegetal interior. În căldura sa planta formează spre interior şi latexul vegetal, care, dacă este nevoie, este un remediu important. Aşadar seva lemnului trage planta în sus; frunzele vivifiază planta; apoi însă frunzele producând căldură formează din nou latexul, care la rândul său acţionează înapoi asupra cambiului. Şi la plantele vechi, la plantele foarte vechi, acest latex care a coborât spre Pământ, s-a făcut transparent. Pe când Pământul era mai puţin solid, pe când mai era încă umed-fluid, el s-a făcut transparent, şi acolo el a devenit chihlimbar. Aşadar dumneavoastră vedeţi, dacă luaţi o bucăţică de chihlimbar, aceasta este ceea ce la o plantă străveche a Pământului, din frunză s-a scurs afară şi s-a coagulat ca sângele, în jos, înspre Pământ: este răşină. Toate acestea curg iarăşi în jos, pe acestea planta le dă din nou Pământului: răşina, chihlimbarul. Şi când le reţine planta însăşi, devin tocmai cambiu. Prin seva lemnului, planta se află în legătură cu Pământul; seva vieţii aduce planta în legătură cu ceea ce circulă de jur-împrejurul Pământului, cu împrejurimile aeros-umede ale Pământului. Dar cambiul aduce planta în legătură cu stelele, cu ceea ce se află sus. Şi aici este aşa, că în acest cambiu ia deja naştere forma plantei următoare. Aceasta trece în sămânţă şi în felul acesta se naşte următoarea plantă; astfel încât stelele produc următoarea plantă pe calea ocolită a cambiului. Aşadar planta nu este produsă doar din sămânţă – adică desigur că ea este produsă din sămânţă, dar sămânţa trebuie să aibă mai întâi influenţa cambiului, adică influenţa întregului cer.

Vedeţi dumneavoastră, acest lucru este deja ceva minunat: Dacă luăm în mână o sămânţă de plantă, acest grăuncior de praf, mica sămânţă modestă, lipsită de pretenţii, a putut lua naştere numai prin aceea că acest cambiu – de data aceasta nu în elementul fluid, ci în ceva mai dens – copiază întreaga plantă. Şi această formă, care ia naştere aici, înăuntrul cambiului – o nouă formă vegetală –, transferă seminţei forţa, şi din aceasta are apoi sămânţa forţa de a face să crească în sus o nouă plantă sub influenţa Pământului.

Aşadar dumneavoastră vedeţi, domnii mei, că prin simpla speculare, dacă punem pur şi simplu sămânţa la microscop, nu rezultă nimic. Aici trebuie să ne fie limpede cum întregul este în corelaţie cu seva lemnului, seva vieţii şi cambiul. De aceea şi este seva lemnoasă un suc relativ subţire; el este de fapt calculat în aşa fel încât în el să se poată forma uşor efecte chimice. Seva vitală a plantei este deja mult mai groasă, ea separă doar şi latexul. Dacă veţi îngroşa puţin latexul, puteţi face figuri minunate din el. Aşadar seva vieţii are ceva îngroşat faţă de seva de lemn, care se conformează deja mai mult formei plantei. Şi apoi ea conferă întreaga formă cambiului. Acesta este şi mai dens, este deja de-a dreptul vâscos, mai este doar atât de moale cât să poată prelua formele care îi sunt date de stele.

Aşa stau lucrurile la copac, dar şi la planta obişnuită. Dacă aici este Pământul şi aici avem rădăcinuţa, mlădiţa creşte în sus; dar acum nu se depun la fel substanţele solide, nu devine lemn – rămâne aşa cum este tulpina unei plante –, nu ajunge aşa departe; apoi la ea se formează la fel frunzele împrejur, spiralat, şi apoi se formează la fel în interior cambiul, şi cambiul ia din nou totul cu sine înapoi spre Pământ. Astfel încât la o plantă anuală procesul, întregul proces se desfăşoară mult mai repede. La copac se

separă numai părţile componente solide, şi nu este folosit la fel totul. Dar acelaşi proces are loc şi la planta întru totul obişnuită, numai că nu ajunge atât de departe ca la copac. La copac este în general un proces destul de complicat. Dacă priviţi de sus trunchiul, aveţi mai întâi măduva înăuntru – aceasta este aşadar ceva care dă direcţia; apoi se formează în jurul măduvei ceea ce sunt depunerile lemnoase. Dacă acum se înaintează către toamnă, vine latexul din cealaltă parte şi aglutinează lemnul. Acum avem lemnul gumat dintr-un an. În anul următor se petrece iarăşi acelaşi lucru cu ceea ce urcă în plantă, doar că acum trebuie să meargă mai mult la un alt loc, este din nou gumat toamna, şi prin aceea că este mereu gumat mai departe, iau naştere inelele anuale. Aşadar vedeţi că toate lucrurile devin foarte explicabile numai dacă putem înţelege corect procesele interne, numai dacă ştim că aici există trei tipuri de substanţe; sevă de lemn, sevă de viaţă şi cambiu. Seva de lemn este cea mai fluidă, ea este de fapt un agent chimic. Seva de viaţă vivifiază; aceasta este aşadar, dacă pot să mă exprim aşa, un viu. Şi ceea ce se petrece în cambiu – da, aici de fapt se conturează din stele întreaga plantă! Într-adevăr aşa este, domnii mei! Aici seva de lemn merge în sus, şi moare; aici apare din nou viaţa, şi acum vine efectul stelelor: aici apare aceasta, încât din cambiul care deja a devenit gros, vâscos, prin influenţa stelară este trasată noua plantă. Astfel încât în cambiu avem într-adevăr un desen, o sculptură a noii plante; aceasta este sculptată acolo înăuntru. Acolo se modelează de către stele, din întregul spaţiu cosmic, ceea ce este apoi întreaga formă a plantei. Aici, vedeţi dumneavoastră, intrăm din viaţă în spirit. Căci ceea ce se modelează aici, este modelat din spiritul cosmic. Acest fapt este foarte interesant, domnii mei: Pământul conferă viaţa sa mai întâi

plantei, planta moare, împrejurimea de aer împreună cu lumina ei dă plantei din nou viaţa, şi spiritul cosmic dă înăuntru noua formă a plantei: Aceasta se păstrează apoi în sămânţă şi creşte după aceea în acelaşi mod. Astfel încât în planta care se înalţă vedem o cale, modul cum se clădeşte întreaga lume vegetală din Pământ, trecând prin moarte, la spiritul viu.

Seva de lemn: Pământ: agent chimic
Seva vieţii: mediul înconjurător al Pământului: viu
Cambiu: stele: spirit

Tabla 11

Acum se fac la Stuttgart şi alte încercări. Aceste lucruri de aici sunt extrem de instructive. În loc să se cerceteze doar creşterea – care este oricum şi importantă, îndeosebi atunci când se ajunge la diluţiile înalte de unu la un trilion, ceea ce este va să zică foarte interesant –, se mai pot face următoarele. Se iau metale sau combinaţii metalice foarte diluate, diluate în modul descris, să zicem, de exemplu, se iau combinaţii ale cuprului foarte diluate, astfel încât să le avem într-o soluţie. Acum punem aceasta într-un ghiveci. Aici este pământ înăuntru. În acest pământ se pune întru câtva ca un fel de îngrăşământ, cuprul. Alături punem un ghiveci care are pământ simplu, acelaşi pământ, dar care nu a fost fertilizat prin cupru. Trebuie să fie acelaşi pământ, dar care nu are cupru. Apoi luăm la rândul lor aceleaşi plante – plantele trebuie să fie pe cât posibil egale ca nivel în creştere –, aşadar punem o plantă în pământul întru câtva fertilizat cu cupru, şi cealaltă plantă o punem în pământul în care nu este conţinut îngrăşământ pe bază de cupru. Şi rezultă ciudăţenia, tocmai atunci când am diluat foarte mult cuprul, că frunzele

capătă creţuri aici pe margini – celelalte nu capătă creţuri, dacă aveau frunze netede, dacă nu aveau deja din capul locului creţuri. Trebuie luat acelaşi pământ, pentru că în multe locuri pământul conţine deja cupru. Trebuie luat acelaşi pământ – o dată tratat cu cupru – şi trebuie luate aceleaşi plante, ca să le putem compara cu exactitate.

Acum luăm o a treia plantă, punem într-un a treilea vas tot acelaşi pământ, dar în loc de cupru punem acum înăuntru plumb. Atunci frunzelor nu le vine câtuşi de puţin să se încreţească, ci se usucă la vârf şi cad, aşadar se vestejesc la capăt şi cad, dacă punem plumb. Acum aveţi dintr-o dată o imagine cu totul remarcabilă. Aceste cercetări sunt făcute la Stuttgart şi ele arată foarte frumos aceste lucruri, când avem toate ghivecele unul lângă celălalt şi vedem cum acţionează substanţele Pământului asupra plantelor.

Pe viitor nu vă veţi mai mira dacă vedeţi pe undeva forme de plante cu frunze încreţite. Dacă săpaţi acolo în pământ, veţi găsi urme de cupru. Sau dacă aveţi frunze care se încreţesc uşor la margini şi se usucă, veţi săpa în pământ, veţi găsi uşoare urme de plumb. Priviţi de exemplu cunoscuta plantă care se numeşte coada calului (Equisetum arvense), cu care se lustruiesc vasele. Această plantă creşte la rândul ei tocmai în astfel de locuri, unde solul conţine siliciu; de acolo primesc ele aceste tulpini rigide, silicioase. În felul acesta puteţi înţelege formele plantelor pornind de la sol.

Acum puteţi însă înţelege şi ce importanţă are atunci când cantităţi foarte mici dintr-o oarecare substanţă sunt amestecate în sol. Firește, cimitirul este undeva afară, dar pământul este în întregime, pretutindeni străbătut de seva de lemn, şi micile cantităţi trec peste tot direct în sol. Şi dacă ai făcut o dată experimentul cum acţionează aceste

mici cantităţi despre care v-am povestit, atunci îţi spui: Da, acelea care chiar s-au volatilizat în cantităţi mici în sol, şi pe acelea le mâncăm noi! Ele sunt atât de puternice, încât trăiesc în forma plantelor. Şi ce se petrece în acest caz mai departe? Gândiţi-vă, deci am obţinut aici o formă vegetală ce vine dintr-un sol care conţine plumb. Oamenii spun că în ziua de azi nu se formează plumb. Dar în sol se formează tocmai plumb atunci când introducem în acest sol ceva viu intrat în putrefacţie. Se formează chiar simplu în sol plumb. Acolo creşte în afară planta – am putea spune chiar: creşte o plantă cu plumb. – Frumos. Dacă mâncaţi această plantă cu plumb, atunci ea are un cu totul alt efect decât dacă mâncaţi o plantă care nu este plantă cu plumb. Atunci când mâncăm o plantă cu plumb, aceasta acţionează în aşa fel încât creierul nostru mic, care este aici în spate în cap, devine mai uscat decât este de obicei. El devine mai uscat.

Acum aveţi o legătură între sol şi creierul mic. Pot exista aşadar plante care prin simpla alcătuire a solului, prin ceea ce se introduce undeva în pământ şi se împrăştie apoi pe undeva, usucă puţin creierul mic. Acum, domnii mei, în clipa în care nu mai avem creierul mic în deplină putere, devenim neîndemânatici. Dacă i se întâmplă ceva creierului mic, devenim neîndemânatici, nu mai putem mişca picioarele şi braţele aşa cum trebuie; şi dacă aceasta apoi devine ceva mai puternică, ne paralizează membrele.

Vedeţi dumneavoastră, domnii mei, aceasta este calea de la sol la paralizia omenească. Omul mănâncă dintr-o plantă, şi dacă aceasta are la marginea frunzelor ceva pe cale de a muri, dacă ea a devenit aşa cum v-am descris eu dumneavoastră, creierul său mic se va usca puţin. În viaţa obişnuită, acest lucru nu se observă imediat, dar omul nu se mai poate orienta corect atunci; dacă acest lucru devine mai puternic, apare paralizia. Acum este iar aşa, că cel mai

la început, atunci când omul nu se poate orienta, când apare acest lucru în cap, faptul că omul nu se poate orienta – care porneşte de la uscarea creierului mic –, aceasta prinde la început toţi acei muşchi care sunt aprovizionaţi acolo sus, în cap, de o mică glandă, de aşa-numita glandă pineală, epifiza, şi în special partea implicată în văz. Dacă se întâmplă aceasta, omul face doar gripă. Dacă paralizia merge mai departe, gripa se dezvoltă pâna la omul paralizat în întregime. Astfel încât în toate fenomenele de paralizie se află ceva corelat intim cu solul Pământului. Şi din aceasta dumneavoastră vedeţi că trebuie să ne luăm cunoştinţele într-adevăr din multe părţi, ca să înfăptuim ceva însănătoşitor pentru om. Într-adevăr, nu este suficient să faci tot felul de discursuri că trebuie să fie aşa şi aşa! Căci dacă nu se ştie prin ce se ajunge la moartea organismului, atunci se pot face instituţii oricât de bune: oamenii nu vor mai fi însă competenţi. Căci tot ceea ce acţionează în plantă şi trece de la plantă la om, este iarăşi şi în om de o mare importanţă.

Vedeţi dumneavoastră, seva lemnului corespunde de fapt în om obişnuitei citoplasme incolore, mucusului. Seva lemnului din plantă este la om mucusul vital. Seva vitală a plantei, care îşi parcurge circuitul pornind din frunze, corespunde sângelui omenesc. Şi cambiul plantelor corespunde în om laptelui şi chilului. Când femeia ajunge să alăpteze, ea dezvoltă mai puternic chil în piept prin anumite glande. Aici aveţi din nou ceea ce este cel mai puternic influenţat de către stele la om: chilul. Dar acest chil este în mod cu totul special necesar pentru formarea creierului. Ca să spun aşa, creierul este, în fond, chil durificat în om. Când avem deci astfel de frunze, care mor, ele nu produc un cambiu cum trebuie, pentru că nu mai au puterea să reacţioneze cu căldura potrivită. Ele lasă

căldura să acţioneze în afară prin părţile pe cale de a muri, nu mai reacţionează corect. Noi mâncăm plante cu un cambiu care nu s-a dezvoltat cum trebuie: ele nu dezvoltă chilul în noi aşa cum trebuie; femeile nu dezvoltă cum trebuie laptele matern, copiii primesc deja un lapte asupra căruia stelele nu acţionează deosebit de puternic, copiii nu se pot dezvolta bine. De aceea apare această paralizie, firește, în special la copii. Dar ea poate apărea şi la cei mari, deoarece omul trebuie să rămână întreaga viaţă influenţat de lumea stelară, aşa cum v-am expus deja.

În aceste lucruri ştiinţele naturii trebuie şi metoda de vindecare să lucreze împreună. Acestea trebuie să colaboreze pretutindeni. Dar nu ne putem închide în vreo ştiinţă individuală. În ziua de azi există pretutindeni oameni care se preocupă doar de animale; alţii numai cu oamenii, aceştia sunt antropologii. Apoi iarăşi alţii cu o parte din om: cu simţurile bolnave, cu ficatul bolnav, cu inima bolnavă; deci aceşti oameni se specializează asupra interiorului. Apoi, iarăşi, botaniştii studiază doar plantele, mineralogii pietrele, geologii întregul sol. În felul acesta se realizează ceva foarte comod pentru ştiinţă. Omul are mai puţin de învăţat dacă devine doar geolog sau are de învăţat doar despre pietre. Da, dar o astfel de ştiinţă nu foloseşte la nimic! Nu are nici un rost o astfel de ştiinţă; dacă vrei să faci ceva cu omul când este bolnav, trebuie să iei întreaga natură laolaltă. Nu are nici un folos să înţelegi o simplă geologie sau o simplă botanică, sau o simplă chimie. Chimia trebuie să poată fi urmărită până în activitatea sevei lemnului! Este într-adevăr aşa. Studenţii au născocit o vorbă – după cum ştiţi, la universitate există profesori deplini şi profesori agregaţi –, şi studenţii au născocit vorba: profesorii deplini nu ştiu nimic agregat şi profesorii agregaţi nu ştiu nimic deplin. – Dar aceasta o putem

extinde mult mai departe în ziua de azi: Geologul nu ştie nimic despre plantă, despre animal, despre om; antropologul nu ştie nimic despre animal, despre plantă, despre Pământ. Nici unul nu ştie de fapt cum sunt corelate între ele lucrurile de care se ocupă. Exact aşa cum s-a specializat omul în muncă, se specializează şi în cunoaştere. Şi aici este mult mai dăunător. Ţi se face părul măciucă dacă nu există decât geologi, botanişti ş.a.m.d., căci în felul acesta întreaga cunoaştere este îmbucătăţită, şi nu se înfăptuieşte nimic aşa cum trebuie. Aceasta s-a petrecut ca să le fie oamenilor mai comod. Oamenii spun deja în ziua de azi: Nu poţi fi un om care să ştie totul. – Da, dar tocmai dacă nu vrei să fii un om care să poată lua întreaga cunoaştere laolaltă, atunci de asemenea trebuie să-ţi şi spui totodată: Trebuie să renunţi de fapt la o cunoaştere utilă. Noi trăim deja într-un timp în care lucrurile au luat, în fond, o înfăţişare îngrozitoare. Este ca şi cum un om care are de a face cu ceasurile vrea să înveţe în acest sens doar pilirea metalelor. Atunci trebuie să rezulte că, la urma-urmelor, unul cunoaşte pilirea metalelor, altul sudura lor ş.a.m.d., nu-i aşa? Şi atunci ar veni din nou unul care cunoaşte asamblarea ceasului, dar nu ştie la rândul său cum se prelucrează metalele în parte. Acum, nu-i aşa?: la maşinării asta mai merge, deşi desigur că nici acolo nu merge fără să forţezi oamenii. Dar în domeniul medical, de exemplu, nu se ajunge la absolut nimic dacă nu se poate lua laolaltă întreaga cunoaştere, până la cunoaşterea Pământului. Căci înăuntrul trunchiului de lemn trăieşte ceea ce poate fi dus în sus, din Pământ, aşadar din obiectul geologiei, până la seva de lemn. Apoi, acesta moare. Trebuie cunoscută şi meteorologia, aerul, căci din mediul înconjurător al frunzelor este adus ceea ce generează din nou viaţa. Şi trebuie ştiută şi astronomia dacă vrem să

înţelegem structurarea cambiului. Iarăşi, trebuie cunoscut ce anume intră în om odată cu cambiul, atunci când îl consumăm: chilul, care se transformă devenind creier; astfel încât atunci când omul primeşte un cambiu deteriorat, ca adult obţine un creier deteriorat. Şi în felul acesta se produc bolile din ceea ce se află în interiorul Pământului.

Aceasta este de spus asupra acestui lucru, de unde vin astfel de boli aparent inexplicabile. Ele îşi au temeiul în sol.

NOTE

CONFERINȚA I

1. Vezi conferinţa din 10 ianuarie 1923, din ***Despre sănătate şi boală***, GA 348.

2. Coada-rândunicii, Papilio machaon L., un fluture de zi în culori minunate, are o nuanţă de fond galbenă cu desene negru-albăstrui pe aripi. Omizile sale trăiesc pe diferite plante umbelifere.

3. Cesare Lombroso, 1836-1909, antropolog italian, profesor de medicină juridică la Torino, a reprezentat învăţătura despre „infractorul înnăscut"; opera sa «Genio e follia» (Geniu şi nebunie) a apărut în 1864.

CONFERINȚA a III-a

1. Vezi conferinţa I, din 8 octombrie 1923.
2. Vezi conferinţa a II-a, din 10 octombrie 1923.

CONFERINȚA a IV-a

1. Vezi conferinţa din 21 februarie 1923 din ***Despre viaţa omului şi a Pământului***, GA 349.

CONFERINȚA a V-a

1. În mai 1906. Aceste conferinţe au apărut în GA 94, ***Cosmogonie***.

2. Lykurgos a trăit în secolul IX înainte de Christos. Mai multe amănunte despre el şi despre viaţa din Sparta se găsesc în biografia realizată de Plutarh: «Lykurg».

CONFERINȚA a VI-a

1. Vezi conferinţa din 21 februarie 1923 din ***Despre viaţa omului şi a Pământului*** GA 349.

CONFERINȚA a VII-a

1. Institut clinico-terapeutic, Stuttgart; întemeiat după primul curs pentru medici al Dr. Steiner – Paşti 1920 – de către medicii dr. Ludwig Moll, dr. Otto Palmer, dr. Felix Peipers şi dr. Friedrich Husemann, inaugurat pe 15 august 1921 ca secţiune a Kommenden Tag SA, Stuttgart, sub conducerea dr. Otto Palmer; între 1924 şi 1935, institut particular al dr. Otto Palmer.

2. acţiunile celor mai mici particule de substanţe: vezi lucrările lui L. Kolisko, de exemplu: «Dovedirea fiziologică şi fizică a acţiunii celor mai mici entităţi» («Physiologischer und physikalischer Nachweis der Wirksamkeit kleinster Entitäten»), Stuttgart 1923

DESENELE LA TABLĂ

Desenele şi notaţiile originale de pe tablă ale lui Rudolf Steiner s-au păstrat începând din toamna anului 1919, deoarece la dorința auditorilor tabla a fost acoperită cu hârtie neagră, care s-a putut păstra ulterior. De multe ori lui Rudolf Steiner îi stăteau la dispoziţie două sau chiar trei table pregătite în felul acesta. În urma unei conferinţe, desenele executate cu creta albă sau colorate erau fixate pe hârtie, datate şi păstrate. În cadrul Ediţiei Complete Rudolf Steiner („Rudolf Steiner Gesamtausgabe“), ele se găsesc, drept completări la conferinţe, în seria Rudolf Steiner, *Desene la tablă de la conferinţe* («Wandtafelzeichnungen zum Vortragswerk»), GA K 58/1 – 58/30, reproduse fotografic la dimensiuni micşorate.

Desenele şi notaţiile la tablă făcute de Rudolf Steiner pe parcursul acestui ciclu de conferinţe se gasesc în volumul XXVII (GA K58/27), împreună cu desenele

aferente ciclului de conferinţe „Despre natura albinelor”, GA 351 şi desenele aferente volumului GA 352.

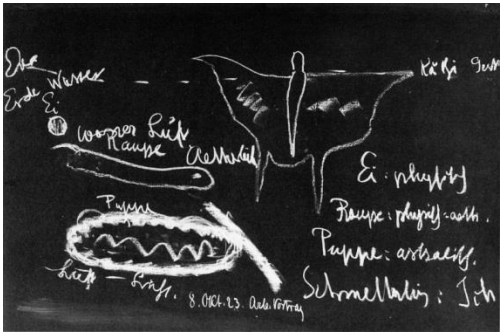

Tabla 1 Conferinţa 1 — Dornach, 8 octombrie 1923

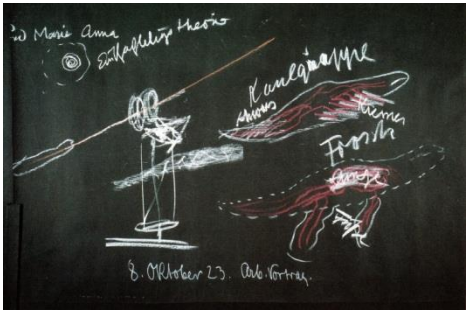

Tabla 2 Conferinţa 1 — Dornach, 8 octombrie 1923

Tabla 3 Conferinţa 2 — Dornach, 10 octombrie 1923

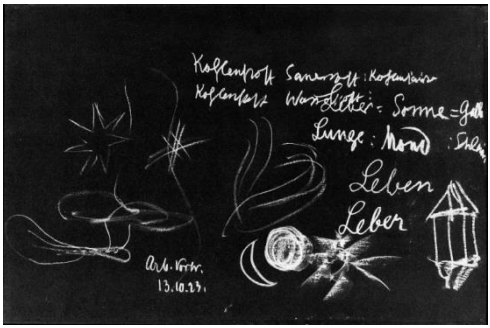

Tabla 4 Conferința 3 — Dornach, 13 octombrie 1923

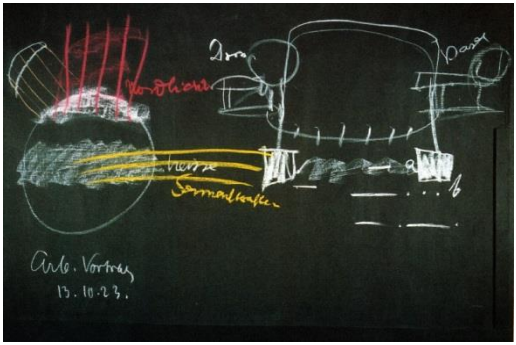

Tabla 5 Conferința 3 — Dornach, 13 octombrie 1923

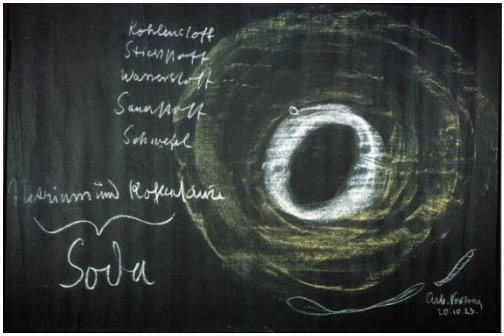

Tabla 6 Conferința 4 — Dornach, 20 octombrie 1923

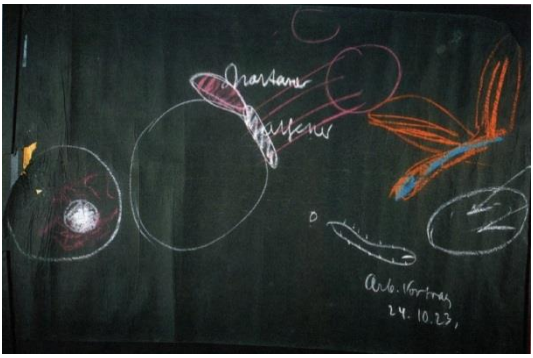

Tabla 7 Conferința 5 — Dornach, 24 octombrie 1923

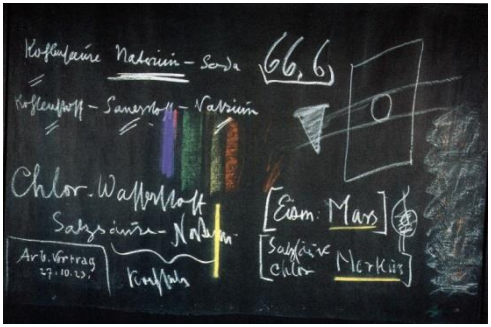

Tabla 8 Conferința 6 — Dornach, 27 octombrie 1923

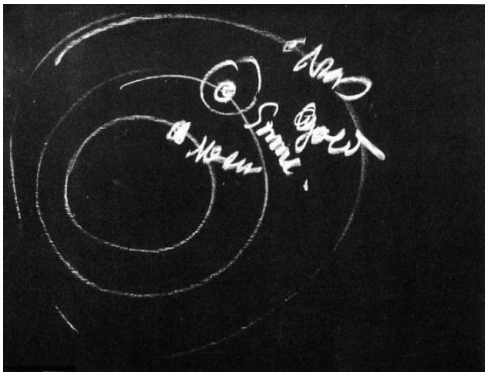

Tabla 9 Conferința 6 — Dornach, 27 octombrie 1923

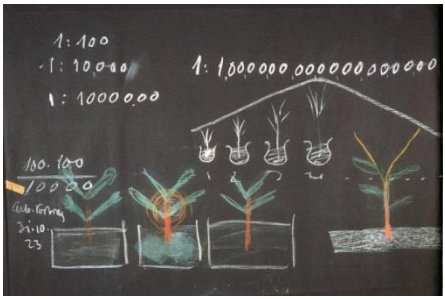

Tabla 10 (cu continuare în tabla 11) — Conferința 7 — Dornach, 31 octombrie 1923

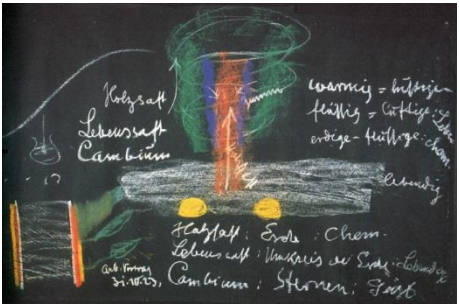

Tabla 11 (în continuarea tablei 10) — Conferința 7 — Dornach, 27 octombrie 1923

CONVORBIRI DESPRE NATURA ALBINELOR

GA 351

Opt conferinţe şi răspunsuri la întrebări,
Dornach, 10 noiembrie – 22 decembrie 1923,
ţinute lucrătorilor care construiau Goetheanumul

I. ALBINA ŞI OMUL

Dornach, 26 noiembrie 1923

Bună ziua Domnilor! Îmi propun să adaug câteva observaţii la referatul D-lui Müller; aceste observaţii vă vor interesa poate, deşi astăzi, bineînţeles, în epoca actuală, nu a sosit timpul de a folosi aceste procedee în apicultura practică. Nu sunt decât puţine lucruri de spus în legătură cu aspectul practic al creşterii albinelor, sau aproape nimic, pentru că Dl. Müller a expus foarte bine cum se procedează astăzi.

Dacă aţi ascultat cu atenţie cele ce vi s-au spus în legătură cu ceea ce aş numi existenţa unei lumi enigmatice, aţi înţeles un număr de lucruri relativ la diversele aspecte proprii apiculturii. Apicultorul, se înţelege, se interesează la început despre ceea ce trebuie să facă. Dar de fapt, cu toţii trebuie să simţim o mare atracţie pentru creşterea albinelor, căci de această creştere depind în viaţa omului mult mai multe lucruri decât am bănui.

Să privim lucrurile într-o perspectivă mai vastă. Vedeţi dumneavoastră, albinele sunt în stare – aţi văzut aceasta în conferinţele ţinute de Dl. Müller – să recolteze nectarul care există în plante. În realitate ele nu fac decât să recolteze nectarul, iar noi oamenii nu le luăm decât o parte din ceea ce adună ele în stupul lor, nu o cantitate chiar atât de mare. Probabil se poate spune că ceea ce le ia omul reprezintă în jur de 20%. Aceasta este cantitatea aproximativă pe care le-o ia omul albinelor.

Schița nr. 1

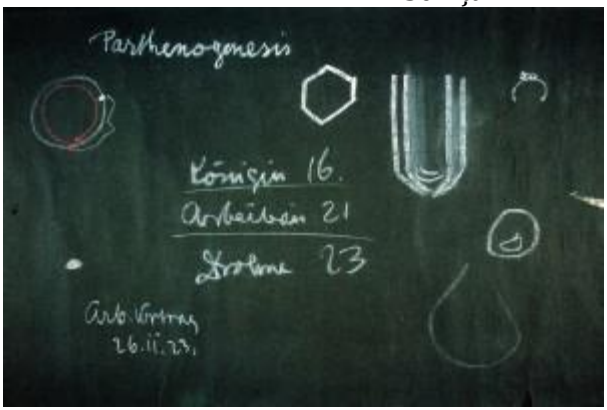

Tabla 1

Dar, în plus, albina are posibilitatea, datorită formelor corpului său, datorită întregii sale organizări, să ia din plante polen. Așa încât albina recoltează tocmai de pe plante ceea ce ele nu au decât într-o cantitate foarte mică și este foarte greu de a fi procurat. Acest polen este recoltat de către albine în cantități infime cu ajutorul perilor ce îi au pe labele posterioare, apoi el este înmagazinat sau consumat în stup. Avem astfel în albină mai întâi animalul care aspiră o substanță extraordinar de fină preparată de natură și o utilizează pentru propria sa întreținere. Dar să mergem mai departe: după ce albina – și acesta este lucrul ce frapează cel mai puțin la început, pentru că nu se gândește la el – a transformat hrana sa, prin intermediul propriului său aparat digestiv, în ceară – ea fabrică ceara,

după cum se ştie, cu propriile sale mijloace –, ea construieşte un mic recipient pentru a depune în el ouăle, dar şi pentru a conserva în el proviziile sale. Şi acest mic recipient este un lucru foarte ciudat, mi-ar place să spun. Acest recipient văzut de sus este hexagonal, văzut dintr-o parte este aşa (vezi schiţa nr. 1) şi într-o parte este închis ca aici. Se pot depune în el ouăle sau proviziile. Aceste recipiente se ating, pereţii se adaptează perfect unii cu alţii, în aşa fel încât în faguri, datorită acestui capac plat prin care o celulă este asamblată cu cealaltă, spaţiul este extraordinar de bine utilizat.

Când se pune întrebarea: cum se face că albina construieşte din instinct o celulă cu o formă atât de judicioasă? – oamenii răspund de obicei: pentru ca spaţiul să fie bine utilizat – ceea ce de fapt este corect. Dacă aţi imagina pentru această celulă orice altă formă, ar exista mereu un vid între două celule. Cu această formă nu există spaţii libere, totul este ocupat, astfel că spaţiul este total folosit.

Ei bine, aceasta este desigur o raţiune, dar nu este singura. Gândiţi-vă la asta: când mica larvă este în alveolă, ea este complet izolată, şi n-ar trebui să se creadă că ceea ce există într-o anumită parte din natură nu ar deţine forţe. Această mică locuinţă hexagonală, în întregime, această locuinţă din şase panouri, are în ea forţe, şi lucrurile ar fi total diferite dacă larva ar zăcea într-o sferă. Prin faptul că ea este aşezată în acest lăcaş cu şase faţete, aceasta înseamnă în natură cu totul altceva. Larva primeşte în propria sa fiinţă aceste forme, şi în tot corpul ei simte că în tinereţea sa, în epoca în care era deosebit de moale, a locuit în această celulă hexagonală. Şi pornind de la aceeaşi putere pe care o absoarbe acolo va construi mai târziu o celulă analogă. Tocmai în alveolă rezidă puterile prin care

albina lucrează. Deci tocmai în împrejmuire se află ceea ce va face albina la exterior. Acesta este primul lucru la care trebuie să fim atenţi.

Acum, vi s-a expus un alt fapt, foarte, foarte ciudat: în stup există diverse categorii de celule. Cred că un apicultor poate deosebi foarte bine celulele lucrătoarelor de celulele trântorilor. Nu-i aşa, nu este foarte greu. Şi este şi mai uşor să distingi celulele lucrătoarelor şi cele ale trântorilor de celulele reginelor, căci celulele reginelor nu au această formă. Ele sunt pe drept cuvânt un fel de saci. Sunt de asemenea într-un număr foarte mic într-un stup. Trebuie deci să spunem: lucrătoarele şi trântorii – ei sunt masculii – se dezvoltă în aceste celule cu şase panouri, dar regina se dezvoltă propriu-zis într-un sac. Pentru ea nu contează ceea ce există într-o împrejmuire constituită din aceste faţete.

La aceasta se adaugă şi altceva: regina nu are nevoie pentru a se dezvolta deplin, pentru a deveni o regină adultă, decât de 16 zile. O lucrătoare are nevoie de aproximativ 21 de zile, deci de mai mult timp. S-ar putea deci spune: natura are mai multă atenţie la formarea lucrătoarelor decât a reginelor. Deci lucrătoarea are nevoie de 21 de zile. Şi trântorul, masculul, care se uzează cel mai repede – masculii, după ce şi-au împlinit misiunea lor, sunt omorâţi –, are nevoie de 24 sau 25 de zile.

Vedeţi dumneavoastră, aici se află un element nou. La albine, diversele categorii de indivizi, regine, lucrătoare, trântori, au nevoie de un număr diferit de zile pentru a se dezvolta.

Să ne gândim acum la aceste 21 de zile de care are nevoie lucrătoarea. Lucrurile se petrec în aşa fel încât până în momentul în care creşterea sa s-a încheiat, lucrătoarea profită de tot ceea ce-i poate oferi Soarele. Dacă

lucrătoarea ar continua să se dezvolte, ea ar ieşi de sub influenţa solară pentru a intra în condiţiile de evoluţie terestre, ea n-ar mai avea condiţiile de evoluţie pe care le oferă soarele, deoarece a beneficiat deja de toate binefacerile lui. De îndată ce a devenit adultă, ea intră în condiţiile de evoluţie terestră. Ea participă la aceasta ca insectă adultă, animal pe deplin adult, dar aceasta nu necesită decât un moment, decât o secundă aş spune, după care ea este adultă aşa cum a făcut-o Soarele; ea este categoric încă puternic animal solar, dar deja foarte puţin animal terestru.

Priviţi acum trântorul. El îşi mai acordă încă un moment de gândire, dacă pot spune astfel. El nu se recunoaşte terminat la sfârşitul celor 21 de zile, ci are nevoie de 24 sau 25 de zile – adică aproape timpul de care are nevoie Soarele pentru a face o rotaţie completă. Înainte de a fi atins stadiul adult, el intră în condiţiile de evoluţie terestre. Astfel trântorul este un animal terestru, în timp ce lucrătoarea este încă copilul Soarelui.

Ce se petrece cu regina? Regina nu beneficiază până la capăt nici chiar de influenţa solară. Ea se opreşte înainte. Într-un anumit fel rămâne mai aproape de stadiul larvar decât ceilalţi indivizi ai stupului. Cel care se îndepărtează cel mai mult este trântorul, masculul. Tocmai datorită faptului că ea rămâne mai aproape de starea larvară, regina este în stare să-şi depună ouăle. Albina vă permite să vedeţi cu claritate ce înseamnă să fii sub influenţa Pământului, sau sub influenţa Soarelui. O albină devine lucrătoare, sau regină, sau trântor. Aceasta depinde numai de faptul că ea aşteaptă sau nu Soarele să-şi termine rotaţia sa. Ceea ce-i permite reginei de a depune ouă este tocmai faptul că ea nu primeşte nimic de influenţă terestră. Lucrătoarea merge mai departe, continuă să se dezvolte

încă 4 sau 5 zile. Beneficiază de influenţa Soarelui până la capăt. Dar în timp ce corpul său dobândeşte duritatea necesară, ea trece puţin sub influenţa Pământului, am spus, pentru o secundă. Din această cauză ea nu poate depune ouă.

Trântorii sunt masculi; ei au capacitatea de a fecunda. Fecundarea provine de la Pământ. Puterile de fecundare sunt dobândite de trântori datorită celor câteva zile suplimentare în timpul cărora sunt supuşi evoluţiei terestre, în starea lor de dezvoltare şi nu în stadiul definitiv. Se poate astfel spune: exemplul albinelor arată cu deplină claritate că fecundarea, fecundarea prin mascul, vine de la puterile terestre; capacitatea femelei de a forma ouă vine de la puterile solare. Puteţi să apreciaţi aici ce însemnătate are durata de dezvoltare a unei fiinţe. Acest lucru este extrem de important pentru că, evident, într-un timp determinat se produce ceva ce nu se mai produce într-un timp mai lung sau mai scurt; în fiecare caz se produce altceva.

Dar mai intervine şi altceva. Regina se dezvoltă deci în 16 zile. Iată locul Soarelui (este arătată schiţa) care se afla în faţa ei – sau poate se afla numai acolo; regina nu iese de sub influenţa Soarelui. Lucrătoarele continuă să ia parte la rotaţie, dar ele rămân sub influenţa Soarelui, ele nu ajung să primească influenţa Pământului. Prin aceasta ele se simt înrudite cu regina. Se simt legate de regină. Trântorii, spun ele, sunt trădători, renegaţi care s-au dăruit deja Pământului. Ei nu sunt de-ai noştri. Îi tolerăm numai pentru că avem nevoie de ei. În ce scop avem nevoie de ei?

Se întâmplă uneori ca o regină să nu fie fecundată, şi totuşi ea depune ouă ce se vor putea dezvolta. Regina nu are neapărată nevoie să fie fecundată, ea depune totuşi ouă. La albine acest lucru este denumit – şi aceasta există şi

la alte insecte – un ouat virginal, pentru că regina nu este fecundată. Numele ştiinţific este: *partenogeneză*. Dar din ouăle pe care le depune în acest caz regina, nu ies decât trântori! Aceste ouă nu dau nici lucrătoare, nici regine. Astfel, când regina nu este fecundată, nu există procreaţie nici de lucrătoare nici de regine, ci numai de trântori. Numai că, un asemenea stup este desigur inutilizabil.

După cum vedeţi, ouatul virginal nu dă decât indivizi de celălalt sex, nu de acelaşi sex. Acesta este un lucru foarte interesant, şi este în mod general important pentru toată economia naturii ca fecundarea să fie necesară, ca să se poate naşte acelaşi sex – vorbesc bineînţeles de animalele inferioare, nu de animalele superioare. Dar aici se întâmplă aşa: cu ouăle de albină nu se obţin decât trântori, atunci când nu a existat fecundarea.

La albine, fecundarea se petrece într-un mod foarte special. Lucrurile nu se petrec ca şi când ar exista un fel de pat nupţial şi ar exista o izolare în timpul fecundării, ci cu totul diferit. Aceasta se petrece în plină zi, în plin soare şi – ceea ce pare foarte curios – cât mai sus posibil. Regina zboară cât mai sus posibil în întâmpinarea Soarelui – ea însăşi fiind o fiinţă solară, după cum v-am descris. Şi trântorul care este încă în stare să-şi depăşească puterile terestre – căci trântorii s-au unit puterilor terestre –, trântorul care zboară cel mai sus este cel care o fecundează pe regină, sus în aer. Apoi regina revine pe pământ şi îşi depune ouăle. Vedeţi deci, albinele nu au pat nupţial, ele au un zbor nupţial, şi atunci când vor să fie fecundate, ele pornesc cât mai departe posibil în întâmpinarea Soarelui. Şi pentru zborul nupţial este nevoie de vreme frumoasă, este nevoie de soare; pe vreme rea acest lucru nu se petrece.

Vedeţi prin aceasta în ce măsură regina rămâne înrudită cu Soarele. Şi atunci când fecundarea se produce în acest fel, există o procreare de lucrătoare în alveolele corespunzătoare; mai întâi se nasc – după cum v-a descris Dl. Müller – micile larve, şi acestea în 21 de zile devin lucrătoare. În aceste celule în formă de sac se dezvoltă regine.

Pentru a înţelege acum cele ce urmează, este necesar să vă spun ceva care, bineînţeles, va naşte la început în dumneavoastră câteva îndoieli, pentru că trebuie să fi studiat acest lucru mai amănunţit. Dar lucrurile se petrec după cum vă voi spune. Lucrătoarea ajunsă la maturitate, adultă, îşi ia zborul şi se îndreaptă spre flori, se fixează acolo cu ajutorul croşetelor labelor sale (schiţează); astfel poate suge nectarul şi culege polenul. Acest polen, îl poartă pe corpul ei unde îl depune. Există acolo un dispozitiv special numit periile labelor posterioare, unde ea poate depune polenul. Dar nectarul este aspirat cu trompa sa sugătoare. O parte îi serveşte propriei hrăniri, dar cea mai mare parte o conservă în stomacul său. Ea o scuipă afară când se întoarce. Deci, atunci când noi mâncăm miere, mâncăm în realitate vărsăturile albinelor. Trebuie să ştim foarte bine asta. Dar este vorba despre vărsături foarte curate şi zaharate, ceea ce nu sunt de obicei, nu-i aşa? În consecinţă, albina adună ceea ce are nevoie pentru a mânca, pentru a face provizii, pentru a prelucra, pentru a face ceară, etc.

Acum, trebuie să ne întrebăm: cum găseşte albina drumul spre flori? Ea se îndreaptă spre flori cu o miraculoasă siguranţă. Acest lucru este total inexplicabil în momentul în care priveşti ochii albinei. Lucrătoarea – trântorii au ochi puţin mai mari – are doi ochi mici pe părţi şi trei ochi minusculi pe frunte (schiţează). Când cercetezi

ochii lucrătoarei realizezi că nu poate vedea decât foarte puţin, iar cei trei ochi minusculi nu pot vedea deloc. Ciudat este că albina nu ajunge la flori cu ajutorul vederii, ci prin ceva ce se aseamănă cu mirosul. Ea se conduce prin tatonări după miros şi astfel întâlneşte floarea. Astfel, ceea ce o conduce pe albină la floare este o anumită senzaţie intermediară între miros şi gust. Albina are propriu-zis gustul polenului şi al nectarului în gură, atunci când zboară spre floare. De departe, ea are deja acest gust. În realitate, aceasta o face pe albină să nu-şi folosească deloc ochii.

Acum reprezentaţi-vă cu claritate următoarele: reprezentaţi-vă că s-a născut o regină, că ea s-a născut în zona de influenţă a Soarelui; ea n-a gustat până la capăt influenţa solară, ea a rămas, să zicem aşa, în sânul acestei influenţe. O întreagă armată de lucrătoare a continuat, desigur, să primească influenţa Soarelui, dar nu a trecut sub influenţa Pământului. Acum lucrătoarele se simt unite cu regina; nu pentru că ele s-au aflat sub acelaşi Soare, ci pentru că au rămas în sânul acestei influenţe solare. Pe parcursul dezvoltării lor, ele nu s-au despărţit de dezvoltarea reginei. Trântorii sunt în afară. Ei s-au separat.

Dar acum se va petrece ceva; atunci când o nouă regină îşi face apariţie, trebuie că a avut loc zborul nupţial. Animalul, regina a ieşit şi s-a înălţat spre Soare. S-a născut o nouă regină. Atunci, pentru mulţimea lucrătoarelor care s-au unit cu vechea regină apare ceva foarte special. Ochii minusculi devin văzători în momentul în care apare o nouă regină. Albinele nu pot suporta asta. Ele nu pot suporta ca acelaşi lucru cu ceea ce sunt ele să vină din altă parte. Cei trei ochi mici, aceşti trei ochi minusculi, s-au format la lucrătoare pornind în întregime din interior; ei sunt străbătuţi de sângele albinei. Ei nu sunt expuşi deloc acţiunii exterioare a Soarelui. Or, datorită faptului că noua

regină, care s-a născut din Soare, aduce cu corpul ei, în stup, lumină solară, aceste albine cu micii lor ochi devin brusc, mi-ar place să spun, clarvăzătoare; ele nu pot suporta lumina noii regine. Acum tot poporul începe să roiască. Este ceva asemănător cu o teamă faţă de noua regină, ca şi când ele ar fi orbit. Exact aşa ca atunci când priveşti Soarele. De aceea roiesc ele. Şi trebuie să se pună bazele unui nou stup cu vechea regină, cel puţin să rămână împreună majoritatea lucrătoarelor care erau cu vechea regină. Este necesar ca noua regină să dobândească o nouă colonie.

O colonie rămâne în stup, tocmai aceea care s-a născut în alte condiţii. Dar raţiunea pentru care roiesc albinele este legată de faptul că ele nu pot tolera noua regină care aduce o nouă influenţă solară.

Puteţi pune acum întrebarea: cum devin albinele sensibile la această nouă acţiune a Soarelui? Ne aflăm aici în prezenţa unui lucru foarte curios. Ştiţi probabil că uneori poate fi dezagreabil să te întâlneşti cu o albină. Ea te înţeapă. Când eşti o fiinţă cu dimensiuni atât de mari ca fiinţa umană, ai cel mult o inflamaţie a pieii în locul înţepăturii, dar totuşi este dezagreabil. Micile animale, pe de altă parte, pot să şi moară din cauza înţepăturii. Aceasta datorită faptului că albina are un ac care este de fapt un tub şi în acest tub se mişcă un fel de piston care urcă până la rezervorul glandular (punga de venin), în aşa fel încât veninul să se poată scurge la exterior.

Acest venin, care poate deveni foarte neplăcut când îl cunoşti, este pentru albină deosebit de important. Nici albinei nu-i este prea plăcut să fie obligată să piardă acest venin atunci când înţeapă. Dar ea se desparte de el pentru că suportă greu orice influenţă exterioară, indiferent care. Ea vrea să rămână cu sine. Vrea să rămână în lumea

stupului său, şi vieţuieşte orice influenţă exterioară ca pe o tulburare. Se apără de ea cu veninul său. Dar acest venin are în permanenţă încă un rol. Veninul este în aşa fel constituit încât trece constant într-o cantitate foarte mică, în cantitate infimă, în întreg corpul albinei. Şi fără acest venin, albina n-ar putea exista. Când priveşti lucrătoarea trebuie să-ţi spui că ea nu poate vedea cu ochii ei minusculi. Acest lucru datorită faptului că veninul pătrunde constant în aceşti ochi minusculi. Acest venin este supus alterărilor chiar în momentul în care noua regină, noua influenţă solară apare. El îşi pierde eficacitatea. Brusc, ochii încep să vadă. Aşa că albina datorează veninului ei faptul că este aşa cum este, că trăieşte în permanenţă în penumbră, să zicem.

Şi dacă ar trebui să folosesc o imagine pentru a vă descrie ce vieţuiesc albinele atunci când noua regină iese din această celulă în formă de sac, ar trebui să vă spun: o albină vieţuieşte mereu în penumbră, se deplasează tatonând graţie a ceva care se află între miros şi gust, vieţuieşte în penumbră şi această penumbră îi convine. Dar în momentul în care apare noua regină, este exact ca şi când în luna iunie ar merge în întuneric şi licuricii ar străluci. Aşa străluceşte pentru roi noua regină, pentru că veninul nu mai acţionează cu destulă putere ca ele să se menţină închise în ele însele. Albina are nevoie să fie izolată de lume, izolată de lume prin penumbră. Izolare prin penumbră pe care o are şi atunci când ea zboară din stup, întrucât graţie acestui venin ea se poate menţine închisă în ea însăşi. Ea are nevoie de veninul său în momentul în care se teme ca o anumită influenţă exterioară să nu o atingă. Stupul vrea să fie cu totul în el însuşi.

Pentru ca regina să poată rămâne în zona de influenţă a Soarelui, nu trebuie să fie într-o celulă hexagonală, ci într-o celulă de formă rotunjită. Acolo rămâne în întregime sub influenţa Soarelui.

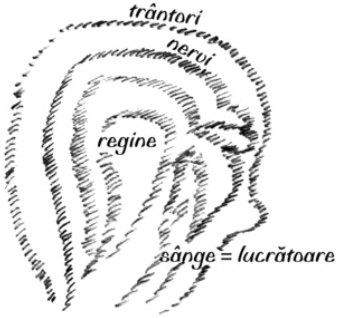

Tabla 2

Schiţa nr. 2

Vedeţi domnilor, ajungem acum la ceva care face efectiv ca creşterea albinelor să ajungă să intereseze pe fiecare, la cel mai înalt nivel. Într-adevăr, în stup lucrurile se petrec în realitate exact ca în capul uman – numai cu o uşoară modificare. Diferenţa este că în capul uman substanţele nu sunt supuse aceleiaşi creşteri, aceleiaşi dezvoltări. Nu-i aşa, în cap noi avem nervi, vase sanguine, şi apoi, izolate unele de altele, celule de albumină care păstrează forma rotunjită. Pe toate cele trei le avem acolo, în capul uman. Nervii se compun şi ei din celule individuale, care însă, numai din cauză că natura le acoperă din toate părţile, nu cresc până la a deveni animale; dar de fapt aceşti nervi vor să devină animale, vor să devină animale mici. Şi dacă celulele nervoase ale capului uman s-ar putea dezvolta în toate direcţiile în aceleaşi condiţii ca stupul, ele ar deveni trântori. Celulele sângelui care curge în vine ar deveni lucrătoare. Şi celulele de albumină, care sunt prezente în special în partea mediană a capului, şi a căror dezvoltare este cea mai scurtă, ele se pot compara cu

regina. În aşa fel încât în capul uman avem chiar aceste trei puteri.

Iată, lucrătoarele aduc acasă ceea ce culeg de la plante, elaborează acestea în propriul lor corp pentru a face din ele ceară şi construiesc structuri minunate pentru celule. Domnilor, celulele sângelui, în capul uman fac acelaşi lucru! Ele pornesc de la cap şi se răspândesc în tot corpul. Şi dacă veţi privi, de exemplu, un os, o bucată de os, veţi vedea că aceste celule hexagonale sunt prezente acolo peste tot. Sângele care circulă în corp îndeplineşte aceeaşi muncă, asemenea albinelor din stup. Numai, nu-i aşa, în celelalte celule, în muşchi, unde lucrurile sunt încă asemănătoare – căci celulele musculare seamănă cu celulele de ceară ale albinelor –, ele tind să se desfacă, sunt încă foarte moi; aici, analogia nu se vede la fel de clar. Pe os, atunci când îl studiezi, acest lucru se poate vedea foarte bine. Deci sângele posedă şi el aceste puteri ale lucrătoarei.

Da domnilor, puteţi studia aceasta chiar în relaţie cu cronologia. Celulele pe care le găsiţi că s-au dezvoltat primele în germenul embrionar uman şi care sunt destinate să rămână, celulele de albumină, ele sunt cele care există începând cu primele momente ale dezvoltării. Celelalte, celulele sanguine, se nasc puţin mai târziu, şi ultimele care apar sunt celulele nervoase. Exact ceea ce se petrece în stup! Numai că omul îşi construieşte un corp care în aparenţă îi aparţine; şi albina îşi construieşte un corp; sunt fagurii, alveolele. Cu această construcţie din ceară, se petrece acelaşi lucru în corpul nostru, numai că nu este atât de uşor să demonstrezi că, în realitate, celulele sanguine provin dintr-un fel de ceară. Nu ne deranjează că noi înşine suntem făcuţi dintr-un fel de ceară, asemenea albinelor care fasonează fagurii în stup sau în cutii (cu cadre mobile). Deci lucrurile stau aşa: fiinţa umană are un

cap; capul lucrează la edificarea marelui corp care este propriu-zis stupul; şi în interiorul stupului există acelaşi raport între regină şi lucrătoare ca cel dintre celulele de albumină, ce-şi păstrează forma rotunjită, şi sânge. În ceea ce priveşte nervii, ei se distrug în permanenţă, se uzează în permanenţă, căci noi ne uzăm sistemul nostru nervos. Nu începem dintr-o dată lupta cu nervii noştri – am muri atunci în fiecare an – aşa cum încep albinele războiul cu trântorii; dar totuşi, nervii noştri slăbesc din an în an. Şi în realitate, noi murim din cauza slăbirii progresive a nervilor noştri. Atunci nu mai avem sentimentul corpului nostru, şi de fapt murim pentru că ne uzăm nervii.

Dacă veţi cerceta acum capul, care reprezintă stupul, veţi găsi că în acest cap totul este protejat. Iar când capul este victima unui atentat exterior, aceasta este o rănire înfiorătoare. Capul nu poate suporta acest lucru. Fenomenul care se produce odată cu formarea noii regine, nici el nu poate fi suportat de albinele din stup; ele preferă să plece decât să coabiteze cu această nouă regină.

Pe bună dreptate apicultura a fost mereu considerată ca ceva extrem de important. Nu-i aşa, omul ia albinelor în jur de 20% din mierea lor, şi se poate spune: această miere e foarte utilă omului care, pe de altă parte, nu absoarbe din ea în hrana sa decât foarte puţin, prin faptul că ea se află răspândită în plante în mici cantităţi. Altfel noi absorbim numai infime cantităţi de miere. Avem şi noi „albine" în noi, vreau să spun sângele nostru. Acesta poartă această miere în diversele părţi ale corpului. Dar această miere este nectarul, de care albina are nevoie pentru fabricarea de ceară cu care poate construi corpul stupului, fagurii stupului.

Asupra oamenilor, în special când îmbătrânim, mierea are o acţiune extraordinar de benefică – pentru

copil, acest rol îl are laptele. Mierea stimulează într-adevăr puterile plastice. De aceea ea trebuie recomandată persoanelor în vârstă. Numai că, nu trebuie să se mănânce prea mult. Dacă se mănâncă prea mult, dacă este folosită nu numai ca adjuvant al alimentelor, rezultă un exces de structurare. Structurile devin casante şi eşti supus la tot felul de îmbolnăviri. Bineînţeles, o fiinţă sănătoasă ştie ce cantitate poate consuma. Mierea este, pentru oamenii care îmbătrânesc un aliment extraordinar de sănătos, pentru că dă corpului nostru soliditate, o soliditate veritabilă.

Din acest motiv, dacă s-ar urmări aceeaşi regulă cu copiii rahitici – în primele săptămâni, nu-i aşa, în care copiii n-ar trebui să trăiască decât din lapte, nu trebuie să se facă aşa, căci la acea vârstă mierea nu acţionează încă –, dacă s-ar doza corespunzător mierea, dacă i s-ar da copilului rahitic atunci când are 9–10 luni şi dacă s-ar continua această cură până la 3–4 ani, atunci rahitismul n-ar mai fi atât de grav, pentru că rahitismul constă în faptul că corpul este prea moale, cade. Or mierea conţine puterea de a da formă, fermitate corpului uman. Trebuie să înţelegem bine aceste relaţii. Putem deci să spunem: ar trebui să se consacre mult mai multă atenţie decât se dă, creşterii albinelor.

Mai este posibil un lucru, şi anume: în natură, într-adevăr, lucrurile au între ele relaţii ciudate. Legile pe care oamenii nu ajung să le pătrundă cu ajutorul înţelegerii lor obişnuite sunt în realitate cele mai importante dintre toate. Aceste legi lasă întotdeauna o mică marjă de libertate. Este cazul, de exemplu, cu repartizarea sexelor. Nu se nasc acelaşi număr de bărbaţi şi femei, ci numai cu aproximaţie aşa. Cauza se află în însăşi înţelepciunea naturii. Dacă ar trebui să apară ziua – cred că v-am spus deja asta – în care omul ar putea avea posibilitatea de a da naştere sexelor

după voinţa sa, dezordinea ar apărea imediat. Şi vedeţi că atunci când, de exemplu, o populaţie este decimată prin războaie sălbatice, ea devine apoi mai fecundă. În natură, orice lipsă antrenează întotdeauna un efect contrar.

Tot aşa, când undeva într-o regiune, albinele caută nectar, natural, ele iau plantelor nectarul lor. Dar ele iau plantelor nectarul de care şi noi avem nevoie, care ne dă tot felul de fructe. Şi ceea ce este remarcabil, constă în faptul că în regiunile apicole pomii fructiferi şi alte plante similare se dezvoltă mai bine decât în alte regiuni. Deci, atunci când albinele păgubesc plantele de nectarul lor, natura nu rămâne inactivă, ea dă naştere la un şi mai mare număr de plante fecunde. Astfel că, nu numai că omul îşi are partea sa din mierea pe care o dau albinele, dar primeşte şi ceva în plus de la plantele pe care le vizitează albinele. Aceasta este o lege ce poate fi foarte bine sesizată şi care este importantă.

Toate acestea sunt în legătură cu următorul fapt. Dacă vezi bine în acest domeniu, se poate spune: în întregul complex al stupului, în însăşi natura acestui organism, natura a depus o miraculoasă înţelepciune. Albinele se află sub semnul puterilor naturale, de o importanţă extraordinară şi cu adevărat admirabile. Din această cauză trăieşti o anumită sfială să intervii cu dibuieli neîndemânatice în jocul forţelor naturii.

Astăzi lucrurile sunt încă aşa încât se dovedeşte mereu că acolo unde omul intervine neîndemânatic în forţele naturii, el nu îmbunătăţeşte lucrurile, ci le face mai rău. Dar nu le înrăutăţeşte imediat, ci lucrurile sunt aşa, că natura se ciocneşte pretutindeni de obstacole; în pofida acestor obstacole, ea acţionează cât poate mai bine. Unele dintre aceste obstacole pot fi îndepărtate de om, şi prin aceasta el aduce naturii multe alinări. De exemplu, în

apicultură, el facilitează naturii anumite lucruri utilizând nu vechii stupi, ci cutiile moderne a căror instalaţie interioară este comodă.

Dar aici am ajuns la acest capitol al creşterii artificiale. Să nu credeţi că n-aş înţelege – chiar lăsând deoparte punctul de vedere al ştiinţei spirituale – că în prima perioadă creşterea artificială are, natural, avantaje; o mulţime de lucruri s-au uşurat, se înţelege. Dar această puternică solidaritate – dacă pot spune – care domneşte într-una şi aceeaşi generaţie de albine, familia de albine, devine prin asta pentru multă vreme ştirbită. Astăzi, se înţelege de la sine că în anumite privinţe nu pot fi aduse decât laude creşterii artificiale, dacă se iau toate măsurile de siguranţă pe care le-a citat Dl. Müller. Dar ce se va întâmpla peste 50 sau 80 de ani? Să aşteptăm. De fapt, anumite puteri care acţionau până acum organic în colonie, sunt pur şi simplu mecanizate, devin forţe mecanice. Nu se poate instaura între regina cumpărată din comerţ şi lucrătoare această afinitate profundă, aşa cum se instalează ea atunci când regina e cea pe care a dat-o natura. Dar chiar de la început, acest lucru nu se poate vedea.

Bineînţeles, nu voi fi deloc partizanul unei angajări fanatice într-o acţiune contra creşterii artificiale a albinelor, căci acestea sunt lucruri pe care nu poţi să le faci în viaţa practică. A acţiona aşa ar fi ca şi când s-ar proceda cu cărbunele cam în acest fel: Se poate calcula cu aproximaţie momentul în care nu va mai exista cărbune. Rezervele de cărbune ale globului nu sunt inepuizabile. Astăzi s-ar putea să nu se extragă decât mici cantităţi de cărbune, în aşa fel încât rezervele să dureze până la dispariţia Pământului. Nu se poate spune că trebuie să se procedeze aşa, căci trebuie să ai puţină încredere în viitor.

Trebuie spus: bineînţeles, prădăm pământul de cărbunele său, adică noi îi jefuim propriu-zis pe urmaşii noştri, dar sigur că ei vor inventa ceva care va înlocui cărbunele. Se poate vorbi la fel despre inconvenientele pe care le reprezintă creşterea artificială a albinelor.

Asta nu înseamnă că nu trebuie să fim foarte conştienţi că introducând un element mecanic, artificial, se perturbă ceea ce a elaborat atât de minunat natura. Creşterea albinelor a fost considerată în toate timpurile ca ceva minunat. Albina era considerată în vremuri străvechi ca un animal sacru. De ce? Pentru că în întreg modul său de a lucra, ea revelează cum se petrec lucrurile în omul însuşi. Când ni se dă o bucată de ceară, ţinem în mână un produs intermediar între sânge, muşchi şi os, care trece în om prin stadiul ceară. Trecerea prin acest stadiu nu face ca ceara să devină fermă, ea rămâne lichidă, până acolo încât să poată trece în sânge, muşchi sau celule osoase. Ceara reprezintă, în consecinţă, puterile pe care le ai în tine.

Odinioară, când oamenii făceau lumânări de ceară şi le aprindeau, ei aveau într-adevăr sentimentul că săvârşesc un act sacru: această ceară care arde acolo, noi am luat-o din stup. Ea se găsea în stare solidă. În momentul în care focul topeşte această ceară şi când ea pleacă prin fum, atunci ea îmbracă starea pe care o are în propriul nostru corp. Şi în ceara care ardea ei presimţeau, în faţa a ceea ce se înălţa spre cer, ceva ce era în propriul lor corp. Acest lucru trezea în ei o devoţiune specială, şi îi făcea să privească albina ca pe un animal deosebit de sfânt, pentru că ea prepară ceva pe care omul trebuie în permanenţă să-l elaboreze în el însuşi. De aceea, cu cât ne întoarcem mai mult în timp, cu atât mai mult vedem oamenii vieţuind cu veneraţie faţă de albine. Diferenţa faţă de zilele noastre constă în faptul că în acele timpuri albina trăia în stare

sălbatică; oamenii le găseau şi le considerau ca o revelaţie. Mai târziu, au fost domesticite. Dar întregul lor comportament este un mănunchi de enigme miraculoase şi numai studiind profund ceea ce se petrece între capul omului şi corpul său poţi simţi ce sunt albinele.

Închei cu aceste remarci. Miercuri vom avea următorul curs. Poate aceste observaţii au suscitat unele întrebări. Poate şi Dl. Müller va avea ceva de spus. Am vrut numai să fac aceste câteva observaţii a căror conţinut nu trebuie pus la îndoială, căci ele se fondează pe o adevărată cunoaştere. Dar poate că va trebui să mai fie clarificate anumite puncte.

II. PERCEPŢIA LA ALBINE

Dornach, 28 noiembrie 1923

Bună ziua, Domnilor! Aveţi întrebări pe care aţi dori să mi le puneţi?

Se citeşte un articol din «Jurnalul Apicultorilor elveţieni», nr. 2 şi 3, februarie şi martie 1923; acest articol, al Pr. Dr. Buttel-Reepen, Oldenburg, este intitulat: «Albinele văd oare culori pe care noi nu le vedem?».

Dr. Steiner: Bine, vom spune câteva cuvinte despre acest articol. Aceste experienţe pe care le-au făcut Forel [Nota 2], Kuhn [Nota 3] şi Pohl arată cu claritate cât de puţin se reflectează în zilele noastre asupra celor ce se petrec în experienţe de acest gen. Nu-ţi poţi imagina ceva mai absurd decât interpretarea pe care o găsim în acest articol! Iată, şi eu aş putea spune aşa: am o substanţă – căci substanţe de acest gen există – care este deosebit de sensibilă la razele ultraviolete, adică la culorile de dincolo de bleu şi de violet, de exemplu această platino-cianură de bariu care este citată în articol. Ea străluceşte chiar când

maschez toate celelalte culori ale spectrului. Bine, acopăr roşul, oranjul, galbenul, verdele, albastrul, indigoul şi chiar violetul. Nu-i aşa, să reluăm: am roşul, oranjul, galbenul, verdele, albastrul, indigoul şi violetul. Acum fac o mască adică maschez toate aceste culori din spectru. Apoi, am aici (vezi schiţa 3) ceea ce se numeşte razele ultraviolete, pe care omul nu le poate vedea. Dacă pun acolo platino-cianura de bariu, care este un praf alb, şi dacă închid storurile, ea începe să strălucească. În această cameră în care am făcut întuneric, nu vedem nimic; acum lăsăm să intre razele spectrului şi le mascăm, nelăsând în consecinţă să pătrundă decât razele ultraviolete. Dacă acum pun în cameră platino-cianură de bariu, ce se întâmplă? Atunci această substanţă începe să „vadă".

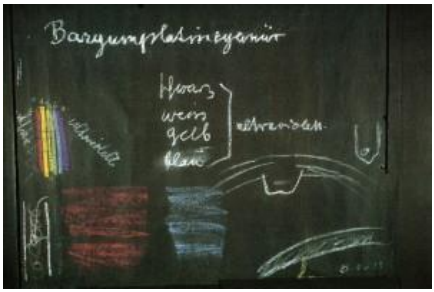

Tabla 3

Schiţa nr. 3

Nu facem altceva dacă vom face experienţa cu furnici. În loc să folosesc platino-cianură de bariu, folosesc furnicile. Furnicile merg pe zahăr – asta mă face să spun: ele văd. Dar ele nu au mai multă nevoie să-l vadă, întocmai cum platino-cianura de bariu nu are nevoie să vadă pentru ca să înceapă să strălucească. Nu pot să afirm decât că, în momentul în care am undeva o substanţă, se exercită un efect asupra furnicilor. Nu am dreptul să merg mai departe. Aceşti savanţi gândesc cât se poate de puţin şi afirmă lucruri ce sunt pură imaginaţie.

Singurul lucru care s-ar putea pretinde este acesta (şi el este dovedit, în termenii articolului, prin faptul că dacă se pune lac pe ochii furnicilor, nu apare nici un efect): un efect s-a produs, mai mult sau mai puţin, asupra acestor insecte prin intermediul organelor de simţ. Aici, este de altfel caracteristic că ceea ce acest savant a observat la albine, extinde şi asupra furnicilor şi viespilor. Se vede cu câtă superficialitate se desfăşoară aceste experienţe.

Dar trebuie să mai adăugăm: atunci când se merge mai departe pe aici (la dreapta schiţei) se ajunge la razele ultraviolete. Aici avem roşul, oranjul, galbenul, verdele, albastrul, şi acolo indigoul şi violetul. Acolo avem razele infraroşii şi dincolo ultravioletele. Deci, avem la dreapta razele ultraviolete, iar aceste raze au particularitatea – o spune însuşi autorul articolului – de a exercita o puternică acţiune chimică. Ceea ce se aşează în câmpul razelor ultraviolete este deci puternic atacat printr-o acţiune de ordin chimic. Rezultă de aici că, dacă plasez o furnică în câmpul acestor raze, ea este imediat atacată prin aceste fenomene de ordin chimic. Ea se resimte. Este absolut exact: ea simte asta, în special în ochii ei. Dacă o expui la raze ultraviolete ea simte ceva ca un gâdilat – întocmai cum asupra platino-cianurii de bariu se exercită o acţiune atunci când o supui unui fenomen de ordin chimic. Este absolut asemănător. În cazul în care nu las să pătrundă în cameră decât razele ultraviolete, furnica îşi dă imediat seama că acolo se petrece ceva. Dacă există acolo în special ouă sau larve de furnici, ele se modifică profund; dacă le lăsăm acolo, ele vor pieri. De aceea furnicile îşi salvează ouăle. Deci, în consecinţă, în acest articol este vorba despre o acţiune de ordin chimic. Este foarte exact ceea ce am afirmat recent: albinele sunt dotate cu un fel de gust-miros,

ceva intermediar între gust şi miros. Aceasta resimt albinele – iar furnicile în acelaşi fel.

Aceşti domni înţeleg atât de puţin despre ce este vorba încât ignoră, de exemplu, că atunci când fiinţa umană percepe culorile, în ochii ei se produc uşoare modificări de ordin chimic numai atunci când percepe razele violete. La om, în percepţia culorilor, există deja o orientare spre fenomenele chimice. În tot ce s-a analizat aici legat de albine, este vorba despre modificări de natură chimică, de ordin intern, ce se produc în momentul în care insectele sunt expuse razelor ultraviolete.

Vedeţi dumneavoastră, albinele percep, fără nici o consecinţă, tot ceea ce se află în câmpul lui negru, alb, galben, gri – griul nu este decât un alb mai închis –, şi a lui gri-albastru. În toate aceste culori nu există ultraviolet. Aceste efecte chimice pe care le resimte atât de puternic albina, atunci când este expusă la ultraviolet, sunt absente în aceste culori. Dacă ea iese din acest câmp, ea simte sub efectul razelor ultraviolete ceva ce-i este străin; nu are ce să facă. Ceea ce este important aici, este că albina posedă un fel de gust-miros. Noi oamenii distingem precis mirosul de gust. Gustul este prin excelenţă simţul nostru „chimic". El se bazează pe fenomene de ordin chimic. Albina posedă un simţ intermediar între miros şi gust.

Aceasta nu contrazice faptul că atunci când se zugrăveşte faţa interioară a cutiei în care trăieşte, ea distinge culorile; căci ştiţi bine că fiecare culoare are efecte chimice şi calorice diferite. Dacă, de exemplu, veţi zugrăvi o suprafaţă cu roşu, şi dacă albina se apropie de acest roşu, ea va simţi căldura. Cum ar putea să nu ştie ea că lucrurile s-ar petrece altfel dacă, de exemplu, ar intra în câmpul albastrului! În apropierea albastrului temperatura scade. Albina simte această căldură a roşului şi acest frig al

albastrului. Este deci evident că ea deosebeşte culorile. Dar nu avem dreptul să deducem de aici că albina vede cu ochii ei aşa cum vede omul cu ai săi. Ar fi evident total absurd.

Tot aşa se petrec lucrurile cu multe deducţii pe care le fac oamenii. V-am spus o dată la ce duc toate aceste experienţe. V-am spus: există o plantă denumită Drosera [Nota 4], ale cărei frunze se contractă atunci când sunt atinse. Întocmai cum dumneavoastră faceţi din mână un pumn atunci când cineva vrea să vă atingă, să vă lovească, tot astfel Drosera aşteaptă când o insectă se apropie, şi apoi se închide. Oamenii zic atunci: această plantă are deci un suflet ca şi fiinţa umană. Ea percepe apropierea insectei, se închide, şi aşa mai departe. La acestea răspund întotdeauna: există un dispozitiv făcut în aşa fel încât atunci când se apropie un animal şi atinge într-un loc acest dispozitiv, acesta se închide brusc şi animalul e capturat. El este denumit „cursa de şoareci". Şi dacă se atribuie un suflet Droserei, atunci să gândim la fel şi despre cursa de şoareci. Dacă se spune că albinele văd pentru că ele reacţionează atunci când sunt expuse razelor ultraviolete, atunci trebuie să spunem şi despre platino-cianura de bariu că vede.

Dacă oamenii ar face efortul să gândească, ar putea descoperi lucruri foarte ciudate; platino-cianura de bariu este într-adevăr un corp extrem de interesant. Platino-cianura de bariu se compune printre altele şi din bariu. Acesta este un metal alb ce aparţine grupei metalelor alcalino-pământoase. Este interesant să se ştie că aceste metale au de asemenea un anumit rol în viaţa fiinţei umane. Într-adevăr, albumina pe care o consumăm n-ar putea să acţioneze corect în corpul nostru dacă pancreasul nostru n-ar conţine metale de acest gen. Prezenţa lor este

necesară. Avem deci în bariu un corp ce se află în relaţie cu evoluţia mai mult sau mai puţin agreabilă a digestiei.

Platina este un metal deosebit de preţios, ştiţi, un metal deosebit de dur şi greu. Aceste metale preţioase, toate, au această proprietate de a fi în relaţie cu modul în care noi ne simţim.

Şi acum amintiţi-vă încă ceva. Vedeţi, în acest produs mai există şi cianură. Ea este un fel de acid prusic. Ori, v-am spus că atunci când muşchii lucrează, se produce acid prusic Această platino-cianură de bariu este deci analogă cu ceea ce produce omul constant în organismul său. Şi aceasta vă dă posibilitatea să înţelegeţi că omul însuşi este deosebit de sensibil în corpul său – nu în ochii săi – la ceea ce se petrece în lumina ultravioletă, adică în componentele chimice ale luminii. Ne putem face o părere despre aceste fenomene, dacă vom fi atenţi la aceste fapte.

Dar ştiinţa spirituală este singura în măsură să perceapă această acţiune a platino-cianurii de bariu care, atunci când este atacată, face să apară un gen de senzaţie. Această senzaţie este cel mai puternic marcată la albină. Albinele simt prezenţa culorilor cu o deosebită intensitate şi nu văd culorile strălucind decât foarte puţin atunci când se prezintă în faţa lor o fiinţă vie luminiscentă. De aceea am spus: în general, albina trăieşte într-o lumină crepusculară. Dar când apare noua regină, ea străluceşte pentru lucrătoare, aşa cum strălucesc pentru noi licuricii în luna iunie. Acestea se petrec în legătură cu cei trei ochi mici ai albinei. Ceilalţi, mai mari, au o anumită percepţie a luminii, dar o percepere crepusculară. Şi când ai mascat toate celelalte culori, animalul simte prezenţa culorii care are o acţiune chimică, ultravioletul, sau a aceleia care nu are această acţiune, infraroşul.

La sfârşitul articolului din „Jurnalul apicultorilor” se spune că se va vorbi ulterior despre razele infraroşii. Desigur, când albinele intră în câmpul infraroşului, ele se comportă total diferit pentru că aici nu mai există acţiune chimică. Faptele constatate în cursul acestor experienţe sunt exacte; dar trebuie bine înţeles faptul că nu putem scoate din ele deducţiile pe care le fac Forel şi Kuhn. Desfăşurarea experienţei este urmărită fără să se gândească. Oamenii spun: demonstraţia este de necombătut. Da, bineînţeles, pentru cel care atribuie un suflet cursei de şoareci! Dar pentru cel care ştie până unde poate să meargă, până unde poate gândi pentru a urmări exact derularea faptelor, demonstraţia nu e deloc de necombătut.

În viaţă, nu se obişnuieşte să se urmărească exact derularea lucrurilor. Când oamenii găsesc undeva un fapt mărunt, ei fac, cum se spune, un munte dintr-un muşuroi de cârtiţe. Şi deseori aşa stau lucrurile cu savanţii noştri. Când au în faţa lor un anumit fapt, în loc să se oprească acolo cu deducţiile lor, ei îşi continuă raţionamentele. Prin aceasta ajung la ceva abracadabrant, şi fac un munte dintr-un muşuroi. Când ştiinţa actuală pretinde ceva – ea nu o face decât pentru că deţine puterea, toate jurnalele fiind în mâinile ei – nu se contrazice, în general, ceea ce avansează ea. Dar în cele din urmă nu se va ajunge să se câştige ceva prin asta.

Puteţi, cred, lua la rând toţi apicultorii, şi veţi vedea că cei mai pricepuţi nu sunt decât foarte puţin interesaţi de descoperirile lui Forel şi Kuhn, căci apicultorul este un practician, şi ceea ce trebuie făcut, face instinctiv.

Merită desigur mai mult să ai aceste cunoştinţe instinctive. Am remarcat adesea un lucru: se poate întâmpla ca apicultorul să se aşeze în fotoliul său duminică

seara, când afară ninge, şi să citească unul din aceste articole, fiindcă, firesc, îl interesează. Dar el nu poate face mare lucru cu acest articol, pentru că nu poţi întreprinde nimic cu el.

Dar desigur că aveţi şi alte lucruri foarte interesante să întrebaţi.

Dl. Müller*: Voiam să mai spun ceva despre regină. Am vorbit deja despre pontă. Dar avem şi regine nefecundate, de exemplu, pe vreme rea, iar din ouăle lor se nasc trântori, care sunt fără valoare. Tot aşa, când regina nu mai este acolo şi când nu mai sunt ouă noi în stup, o lucrătoare este crescută în scopul de a deveni regină; şi aceasta depune ouă, dar ouă nefecundate care dau trântori, fără mare valoare.*

Şi aş mai dori să spun ceva despre roire. Roiul primar nu are încă o nouă regină. Noua regină doarme încă în leagănul ei. Numai albinele bătrâne pleacă împreună cu regina. Dacă pot captura regina, pot să repun toate albinele în stup.

Legat de văzul albinelor, aş vrea să spun: când lucrăm în stup şi este prea multă lumină în el – pentru apicultor este foarte puţină – albinele se irită enorm. Referitor la agresivitatea albinelor în momentul roirii, este cunoscut că roiul primar este destul de iritat, roiul secundar este mai puţin. Părerea noastră este că albinele tinere înţeapă mai puţin, nu folosesc încă acul lor.

Există regiuni unde oamenii nu recoltează mierea mai înainte de a se fi făcut o slujbă de către preotul cultului. Ziua de 8 august este o „zi a mierii".

Se mai poate întâmpla ca roiul să zboare, ca regina să se aşeze undeva, şi s-ar putea crede că regina va muri; dar nu se întâmplă aşa, chiar aşa.

Dr. Steiner: Tot ceea ce am spus a arătat că vechea regină părăseşte colonia atunci când apare regina tânără,

când această regină tânără apare în faţa albinelor strălucind ca un licurici. Dacă roiul a ieşit şi dacă vechea regină este capturată, se poate, cum aţi spus, să se repună albinele în stup, şi ele continuă să lucreze liniştit. Nu se poate spune că n-ar fi exact faptul că ar fi plecat colonia datorită puternicei impresii luminoase provocate de tânăra regină asupra celor trei ochi minusculi ai albinelor. Faptul că albinele reîncep să lucreze nu schimbă datele problemei. Trebuie ca şi aici să nu se renunţe la logică. Vă voi da un exemplu luat din viaţa obişnuită. Presupuneţi că sunteţi cu toţii funcţionari la un patron; într-o zi consideraţi că trebuie să faceţi grevă, deoarece comportarea conducerii nu e corespunzătoare. Hotărâţi greva. Aş spune, Domnilor, că dumneavoastră „roiţi".

Trece câtva timp, şi va veni ziua în care nu veţi mai putea merge la băcănie să faceţi târguieli. Turbaţi de furie şi sunteţi constrânşi să vă întoarceţi la lucru. Ei bine, aş mai putea spune: deci nu este adevărat că direcţiunea nu s-ar fi comportat corespunzător?! Mai bine înţelegeţi că dacă veţi lua regina bătrână roiului care a ieşit, şi dacă veţi repune roiul în stup, acesta este, natural, forţat, pentru că nu o mai are pe vechea regină – acest lucru e simţit – să suporte noua regină, să înghită hapul. Aceasta nu este o dovadă că cele ce v-am spus sunt inexacte; important aici este să se vadă toate acestea în adevărata lor lumină.

Apoi aţi vorbit despre un prim roi, când de fapt încă nu există o tânără regină. Aţi observat vreodată un asemenea roi chiar atunci când oul tinerei regine nu este încă acolo?

Dl. Müller*: Nouă zile mai înainte ca regina să fi ieşit din alveolă.*

Dr. Steiner: La început tânăra regină este în alveolă sub formă de ou. După 16 zile, este o regină adultă şi

părăseşte alveola. Dar cu nouă zile mai înainte, ea se află deja în alveolă sub formă de ou sau de larvă. Ceea ce este remarcabil aici constă în faptul că oul este cel care străluceşte cu cea mai mare intensitate. El încetează progresiv să strălucească, şi tânăra regină mai străluceşte încă un timp. Dar, sub formă de ou sau de larvă ea străluceşte cu cea mai mare intensitate. Este deci perfect aplicabil să existe acolo roiuri care părăsesc stupul: ele se compun din albinele cele mai sensibile, şi ele pleacă. Explicaţia este că nu se produce nimic mai înainte ca tânăra regină să fie prezentă. Ce înseamnă de fapt tânăra regină? Ea e prezentă cu condiţia ca oul să fie acolo.

Dacă regina rămâne fecioară, ea nu produce lucrătoare, ci numai trântori, şi în plus, după cum a spus Dl. Müller, trântori care n-au valoare. Este perfect exact. Deci nu se poate face nimic cu ouăle unei albine fecioare, a unei albine trântor. Va trebui deci să se vegheze ca albinele să-şi poată executa zborul lor nupţial în lumina Soarelui.

Vedeţi iarăşi rolul considerabil pe care-l are elementul chimic. Căci tot ceea ce se petrece aici este o consecinţă a celor ce influenţează aparatul genital al albinei. Or acesta este de natură chimică. Când regina zboară atât de sus, efectul produs nu este legat, natural, de lumină, ci de elementele de natură chimică prezente în acţiunea luminii. Tocmai prin aceasta înţelegeţi cât de sensibilă este albina la tot ce este de natură chimică.

Aţi spus apoi că lucrând în stup ai nevoie de lumină şi aceasta tulbură albinele. Ei bine, încercaţi să vă reprezentaţi următoarele: lumina exercită asupra albinei efecte de ordin chimic, pe care ea le resimte cu o intensitate considerabilă. Dumneavoastră veniţi cu lumina proprie, luminaţi brusc stupul: aceasta are asupra albinei efectul pe care l-ar avea asupra dumneavoastră un curent

puternic de aer, ca şi când un curent violent de aer ar trece prin încăperea în care v-aţi aşezat. Albina simte lumina; ea nu simte că locul se luminează, ea simte o cutremurare, ea este scuturată ca un sac de nuci. Şi aproape că s-ar putea spune – cu toate că n-am asistat la aceasta -: când apicultorul aduce multă lumină în stup, albinele devin teribil de nervoase, agitate interior, ele pătrund în câmpul efectelor chimice ale luminii şi încep să zboare de sus în jos, de jos în sus, aproape ca nişte pui de rândunele. Ele dansează din dreapta şi din stânga. Înţelegeţi bine că albinele n-ar avea un comportament atât de nervos dacă ar vedea lumina. Ele s-ar duce să se ascundă într-un colţ, pentru ca să scape de efectele ei.

În acest domeniu trebuie să înţelegem bine că efectele provocate asupra omului nu sunt aceleaşi ca asupra animalelor. Altfel, s-ar face antropomorfism şi s-ar ajunge să se spună: pentru că omul vede în acest fel, animalul vede în acelaşi fel. Nu avem dreptul să vorbim astfel a priori. Imaginaţi-vă că sunteţi în bucătărie unde plita maşinii e puţin încălzită. Pisicii îi place să stea pe ea, se face colac şi doarme; are ochii închişi. Dacă există sub un bufet un şoarece, pe care nu-l poate vedea, pentru că doarme, pisica, fără să deschidă ochii, sare brusc pe podea, se năpusteşte pe şoarece cu o precizie perfectă, şi chiar mai înainte ca dumneavoastră să fi priceput ce se petrece, pisica apare cu şoarecele în bot.

Nu veţi spune că pisica a văzut şoarecele, ea avusese ochii închişi, dormea. Oamenii pretind că pisica a simţit şoarecele pentru că ea are auzul foarte fin. Aceasta ar însemna, cu alte cuvinte: când pisica doarme, ea aude mai bine. Este o afirmaţie foarte contestabilă: văzul şi auzul sunt într-adevăr simţuri care nu au un mare rol decât în starea de veghe, contrar cu ceea ce se petrece în somn cu

mirosul. Acest ultim simţ se datorează fenomenelor de natură chimică. Fenomene de natură chimică se produc în nas şi în tot creierul. Dar mai este ceva: atunci când auzim ceva, suntem oare în stare să sărim imediat în picioare cu perfectă siguranţă? Desigur că nu. Auzul nu este în măsură să ne permită o orientare atât de rapidă. Deci nu se poate vorbi aici, la pisică, despre auz. Dar ceea ce are pisica, este un simţ al mirosului deosebit de subtil, al cărui sediu sunt mustăţile sale. În fiecare fir de mustaţă există un canal, şi în acest canal o substanţă care este supusă unei transformări chimice datorită prezenţei şoarecelui. Când nu există şoareci, această substanţă are o anumită compoziţie chimică. Dacă există prin împrejurimi un şoarece – chiar foarte departe – pisica percepe prezenţa lui datorită acţiunii chimice exercitate asupra mustăţilor sale. După cum v-am mai spus o dată [Nota 5], există oameni care, dacă locuiesc la etajul 3 şi dacă există în pivniţă o substanţă, de exemplu sarazin, al cărui miros îl pot simţi, ei se pot îmbolnăvi din această cauză. Faptul că mirosul poate să acţioneze aşa, este uşor să te convingi; altfel n-ar exista câini poliţişti. La câine, nu vederea este de mare importanţă, ci mirosul. În regnul animal, precizia comportamentului nu se datorează vederii, ci efectelor de ordin chimic, ceea ce se manifestă la maximum cu razele ultraviolete.

Dacă vreţi să-i acordaţi o favoare deosebită unui câine poliţist, ar fi un lucru bun când mergeţi cu el să ţineţi un felinar opac, şi veţi ţine astfel constant câinele în câmpul razelor ultraviolete. Atunci va găsi mult mai sigur, pentru că fenomenele de ordin chimic, ce-şi au sediul tot în perii olfactivi, se vor afirma şi mai puternic.

Astfel, tot ceea ce puteţi cunoaşte despre animale conduce aici, că de îndată ce se abordează regnul animal

trebuie să se facă abstracţie de simţurile sale legate cu conştienţa şi să se coboare la nivelul mirosului şi gustului, adică la simţurile în care intervin fenomenele chimice.

Aţi spus că albinele tinere nu înţeapă. Este perfect explicabil că tânăra albină n-ar avea încă complet dezvoltată întreaga organizare internă a organului vulnerant. Ea apare mai târziu. Nu este nimic deosebit în acest lucru, şi acesta nu contrazice cele ce le-am spus.

Dl. Müller*: pune o întrebare legată de hrănirea artificială. Spune că ia 4 litri de apă, 5 kg de zahăr, adaugă cimbrişor, infuzie de muşeţel şi un vârf de cuţit de sare. Ce efect poate avea acest amestec?*

Dr. Steiner: Despre aceasta suntem în măsură să vă dăm lămuriri importante; într-adevăr, tocmai pe aceste principii ce sunt aplicate instinctiv de apicultori se bazează, parţial, fabricarea medicamentelor noastre. Nu pentru toate, ci pentru un anumit număr.

Dacă hrăniţi albinele cu zahăr, să spunem mai întâi că ar fi o eroare grosolană, căci prin natură hrana albinelor nu este zahărul, ci nectarul, polenul.

Dl. Müller*: Trebuie, de exemplu, să scoatem mierea şi să golim fagurii cu ouă, altfel albinele au dezinterie. Şi astfel de multe ori se întâmplă ca albinele să nu mai aibă decât 2-3 kg de miere, asta nu ajunge.*

Dr. Steiner: În general, albinele nu sunt obişnuite să mănânce zahăr, ci să-şi găsească hrana în nectar. Un lucru deosebit constă în faptul că iarna albina transformă întreaga hrană pe care o primeşte într-un fel de miere. Hrana este transformată de fiinţa care o absoarbe. Albina este capabilă, iarna, să transforme în miere, pe parcursul digestiei, hrana pe care o primeşte. Şi vă puteţi foarte bine reprezenta că acesta este un proces ce necesită o putere activă cu mult mai mare decât dacă albina s-ar hrăni cu

miere. În ultimul caz ea nu are nevoie să folosească puterile necesare transformării zahărului în miere.

Care vor fi albinele capabile să transforme, în cantitate, zahărul în miere? Vor fi albinele robuste şi numai ele, cele mai producătoare. Acest lucru nu poate fi obţinut de la albinele slabe, de aceea ele nu fac mare lucru.

Am spus mai înainte: atunci când adăugăm ceai de muşeţel, scutiţi albina de parte din munca pe care trebuie s-o înfăptuiască în organismul ei. Când amestecaţi zahărul în ceaiul de muşeţel, muşeţelul este în plantă acel component care produce în ea nectarul. Căci substanţele conţinute în ceaiul de muşeţel nu există numai în muşeţel, ci în oricare plantă ce conţine nectar. Muşeţelul, conţine natural această substanţă într-o cantitate mai mare, şi pentru aceasta nu poate fi folosit ca plantă meliferă. Dar fiecare plantă conţine o mare cantitate de amidon. Amidonul are în permanenţă tendinţa de a se transforma în zahăr. În plantă, substanţa muşeţelului acţionează asupra amidonului în aşa fel încât ea tinde să facă din el nectar. Dacă prin urmare daţi animalului ceai de muşeţel, îl ajutaţi să elaboreze mierea, faceţi ca zahărul să devină analog mierii.

Noi facem acelaşi lucru cu medicamentele noastre. Luaţi un metal oarecare; nu-l puteţi administra aşa fiinţei umane, pentru că îl elimină pe parcursul digestiei; el trebuie să fie amestecate cu altceva, în scopul de a fi mai uşor asimilat. Acelaşi lucru se petrece şi cu muşeţelul pe care îl adăugaţi zahărului.

Pentru acelaşi motiv trebuie adăugată sarea, pentru că aceasta face ca lucrurile nedigerabile să fie digerabile. Noi punem instinctiv sare în supa noastră şi în celelalte, pentru că sarea are proprietatea de a se extinde rapid în organism şi de a face alimentele să fie digerabile.

III. MIERE ŞI CUARŢ

Dornach, 1 decembrie 1923

Domnilor! Domnul Müller mi-a dat un alt număr din Jurnalul Apicultorilor elveţieni; există în el un articol care vorbeşte despre rezultatele obţinute în urma curelor de miere. Articolul este intitulat: «Supliment la constatările făcute ca urmare a curelor de miere la căminul de copii Frauenfelder, din Amden». De dr. Paula Emrich, Weese, nr. 3 al Jurnalului apicultorilor elveţieni, martie 1923.

S-au citit câteva pasaje din acest articol.

Este interesant să pornim de la acest articol pentru a face câteva observaţii. S-a încercat, în acest cămin de copii, să se trateze cu miere copiii care prezentau simptoame de malnutriţie. Procedeul este următorul: se topeşte miere în lapte la temperatură medie, şi este dată copiilor în acest lapte care nu a fost supraîncălzit, care nu a ajuns la fierbere.

Autoarea articolului înregistrează rezultate excelente. Ea semnalează în special că la aceşti copii, proporţia de globule roşii în sânge creşte în cantităţi extraordinare. De exemplu, ea primise în cămin doi copii, frate şi soră. Cel mic, înainte de venire nu avea decât 53% globule roşii. La ieşire, după cura de miere, proporţia ajunsese la 82%. Cel mare avusese la început 70% globule roşii, când este luat acasă avea 78%. Pentru el creşterea, deşi reală, a fost mai puţin spectaculoasă. Acest copil nu făcuse decât o cură de lapte; şi el a avut o creştere, dar numai de la 70% la 78%; el fusese deci de la început mai puţin anemiat decât cel mic, dar nici nu a dobândit în aceleaşi proporţii.

Autoarea mai citează o întreagă serie de experienţe foarte interesante. Vă rog ca aici, legat de aceste experienţe, să fiţi atenţi la vârsta copiilor. În mod general,

atunci când se vrea studierea efectului unei substanţe oarecare asupra fiinţei umane, nu slujeşte la nimic ca aceste încercări să se facă în laborator; întotdeauna trebuie, când se fac probe legate de nutriţie sau de tratamentul medical, să te informezi despre vârsta subiectului, aşa cum se procedează la început cu oricare bolnav.

Avem un băiat de 11 ani; el a făcut timp de 8 săptămâni o cură de miere care i-a ameliorat mult starea sistemului său glandular. De asemenea un catar al vârfului plămânului s-a ameliorat; iar globulele roşii, parte cea mai importantă a sângelui, au crescut de la 53% la 75%. Apoi, al doilea subiect, tot un băiat de 11 ani. La el, creşterea a fost de la 55% la 74%. Apoi o fetiţă de 14 ani prezintă o creştere de la 70% la 88%. Nu vă voi citi creşterile la alţi copii; ele sunt în toate cazurile însemnate. Autorul indică şi creşterile în greutate ale subiecţilor; ele atestă că aceşti copii au devenit mai robuşti. Ea citează apoi două fetiţe de 10 ani, o fetiţă de 7 ani, băieţi în vârstă de 13, 11, 8, 12, 9 şi 7 ani. Probele arată că copiii de această vârstă (vârsta obligaţiei şcolare) au un profit extraordinar din cura de miere.

Autoarea merge şi mai departe şi caută care ar putea fi cauza acestor ameliorări spectaculoase. Ea dă astfel o indicaţie foarte interesantă. Această indicaţie este o condamnare fără drept de apel a metodelor utilizate încă astăzi, atât de des, de ştiinţă.

Ce face astăzi ştiinţa atunci când vrea să controleze puterea nutritivă a alimentelor? Analizează aceste alimente şi caută câţi componenţi ai cutărei sau cutărei substanţe chimice conţin ele. Aşa procedează ştiinţa.

Iată, s-a întâmplat următorul fapt, pe care-l raportează autorul articolului: un elev al lui Bunge [Nota 6

], celebrul profesor de fiziologie, al cărui nume desigur că îl cunoaşteţi, a făcut la Bâle experienţe pe şoareci. El îi hrănea cu lapte. Şoarecii erau sănătoşi, se dezvoltau minunat. Erau deci hrăniţi cu lapte. Experimentatorul a procedat apoi altfel. Şi-a spus: laptele se compune din cazeină, grăsimi, zahăr şi săruri. El ajunge să gândească aşa: hrăniţi cu lapte, aceşti şoareci s-au dezvoltat minunat; laptele se compune din cazeină, grăsimi, zahăr şi săruri; voi da deci unui eşantion din aceşti şoareci cazeină, grăsimi, zahăr şi săruri. Toate aceste lucruri se află în lapte. Şi iată că peste câteva zile, după ce le-a dat cazeină, etc., etc., şoarecii au murit. Ei au primit acelaşi lucru, dar au murit. După cum vedeţi, aceşti domni ar fi trebuit să-şi spună: deci nu compoziţia substanţei are importanţă!

Dar, ce şi-au zis ei? Ei şi-au zis: materia, nu există decât ea, şi nimic altceva. Pentru ca să se întâmple ceva, este necesar ca materia să fie prezentă. Dar materiile care sunt în caseină, grăsimi, zahăr, săruri, nu sunt ele cele determinante. Trebuie să existe o altă substanţă, într-o cantitate atât de mică încât analiza chimică nu permite să o evidenţiezi. Şi această substanţă a fost numită de oameni vitamină. „Vita" înseamnă viaţa, deci vitamină egal cu „care face viaţă".

Într-o zi Heine [Nota 7] a vrut să-şi bată joc de ceva; a spus cu acea ocazie: există oameni care vor să explice, de exemplu, de unde vine sărăcia. Cel mai simplu, poţi să spui: când eşti sărac, acest lucru provine din faptul că nu ai resurse (Die Armut kommt von der Pauvrete). Deci foloseşti alte cuvinte, dar prin aceasta nu ai explicat nimic.

Mă aflam odată într-o societate şi conversaţia a ajuns la această întrebare: de unde vine comicul, ce te face să râzi? Atunci cineva s-a ridicat, s-a îndreptat spre scenă cu aerul cuiva care are multe de spus. Şi persoana şi-a

prezentat opinia în legătură cu comicul: comicul, decurge pur şi simplu din faptul că fiinţa umană posedă *vis comica*. *Vis* înseamnă putere, *comica* înseamnă comică. Fiinţa umană posedă puterea comică. De acolo vine comicul. Este exact ca şi când cineva zice în economia politică: de unde vin banii? Banii vin din puterea creatoare a banilor. Cu asta, n-ai explicat nimic. În economia politică, dacă cineva ar vorbi aşa, nu ţi-ar fi greu să remarci că este un personaj foarte ciudat. Dar în ştiinţă, nu se remarcă acest lucru când cineva întreabă: de unde vine puterea vivifiantă a laptelui? – şi se răspunde: din vitamine. Este exact cu: „Săracia provine din lipsa resurselor". Dar nu se observă acest lucru. Se crede că s-a spus ceva foarte important, dar nu s-a spus nimic.

Există aici tocmai această încleştare în maniera în care este practicată astăzi ştiinţa. Oamenii îşi închipuie că spun ceva, vă anunţă acest ceva cu cuvinte umflate, şi este crezut tot ceea ce spun ei. Dacă se va mai continua mult timp aşa, se va ajunge ca totul să degenereze şi să piară. Important în această lume nu sunt discursurile, ci ceea ce eşti capabil să faci. Cuvintele trebuie să însemne ceea ce este cu adevărat acolo. A existat altădată o ştiinţă care era într-un raport direct cu practica. Astăzi, există o ştiinţă care ignoră întreaga practică. Ea nu face decât să înşiruie cuvinte. Acest lucru datorită faptului că o nouă autoritate s-a adăugat celei vechi.

Nu cu mult timp în urmă, toate aceste publicaţii specializate nu existau. Aceste comunicări, de exemplu în apicultură, se făceau în timpul congreselor de apicultură. Lucrurile se mai petreceau încă aşa în copilăria mea. Puteai să urmăreşti cum se dezbăteau astfel de lucruri în timpul unui congres de apicultură. Îţi comunicai roadele experienţei tale, şi îţi dădeai imediat seama dacă cel care

vorbea era un farsor sau dacă avea o reală experienţă. Lucrurile apar cu totul altfel când auzi pe cineva vorbind. Îţi dai imediat seama dacă se pricepe sau dacă nu face decât să repete. Căci cerneala de tipar este noua autoritate care s-a adăugat restului. Şi când ceva este imprimat, oamenii cred că acolo există obligatoriu adevărul.

Dar se mai află şi altceva în acest articol. Această doctoriţă a obţinut efectiv rezultate benefice prin curele sale de miere. Şi ceea ce a realizat ea practic este excelent. Apoi, se lansează în reflecţiuni asupra acestor lucruri, în perspectiva ştiinţei moderne, dar aici rezultatul este negativ. O spune de altfel chiar ea:

„Ar fi de dorit să se facă o mare publicitate rezultatelor încercărilor noastre, şi să se ajungă ca adolescenţii să consume mai multă miere. Deocamdată, comunicările noastre nu reprezintă decât rezultatele practice ale experienţelor; dar ne îndoim că cu dezvoltarea viitoare a teoriei vitaminelor, farmacologii şi fiziologii vor studia la rândul lor problema acţiunii mierii asupra organismului"

De asemeni, autoarea spune chiar la început:

„Aş fi vrut să dau un punct de vedere al medicului în legătură cu efectele curei de miere... Bunele rezultate pe care le-am obţinut noi constituie o invitaţie urgentă la cercetarea cauzelor adânci. Deşi sunt conştientă că n-am atins – nici pe departe – miezul lucrurilor, am vrut totuşi, chiar din acest moment, ţinând seama de experienţele noastre şi de rezultatele analizelor, să evidenţiem punctele de unde ar trebui să pornească, după mine, cercetarea viitoare."

Reiese deci din propriile sale cuvinte că această doctoriţă este destul de modestă pentru a spune: teoria vitaminelor nu permite să se ajungă până în miezul lucrurilor.

Gândiţi-vă bine la cele ce urmează. Vom vedea pe ce se bazează de fapt efectele curei de miere. Vedeţi, aceste experienţe ne arată ceva. Ne arată că acţiunea mierii este deosebit de puternică – şi experienţele o confirmă – nu la copiii foarte mici, ci la cei care ori au ajuns la vârsta schimbării dinţilor, ori au depăşit această vârstă. Acest lucru îl arată experienţele, şi este foarte important să ţinem seama de el. Dar ele mai arată şi altceva: mierea are cele mai bune efecte atunci când este diluată în lapte călduţ. Deci, amestecul de lapte cu miere este cel mai eficace la copii. Şi dacă s-ar merge mai departe, s-ar afla că mierea poate avea importanţă şi pentru copiii mai mici. Dar atunci, nu trebuie să se pună decât puţină miere în lapte; mai mult lapte, mai puţină miere. Pentru persoanele în vârstă, în primul rând este eficace mierea, nu laptele. Se pot obţine bune rezultate la bătrâni, făcându-i să consume mierea fără lapte.

Trebuie spus că laptele şi mierea au o importanţă considerabilă pentru viaţa umană. Aceasta reiese din experienţa acumulată în aceste încercări.

Vedeţi, Domnilor, ştiinţele trecutului – v-am spus de multe ori – nu erau atât de proaste pe cât le consideră cunoaşterea de azi. Ele apar adesea într-o formă simplă, dar în realitate erau foarte circumspecte, pline de înţelepciune. Şi prin vechea zicală: „Este o ţară unde curge lapte şi miere”, voia să se spună că această ţară era sănătoasă, că în ea se putea trăi sănătos. Oamenii din trecut ştiau că laptele şi mierea sunt într-o strânsă legătură cu viaţa.

Natura vorbeşte uneori un limbaj plin de înţelepciune. Înţelegi ce spune ea cu condiţia să iei lucrurile simple cu simplitatea necesară. Dacă ştii că natura acţionează mereu cu o mare înţelepciune, nu ai nevoie să ţi

se demonstreze prea mult că laptele este deosebit de bun pentru copiii mici şi cei în creştere. Altfel, ar fi curs miere, nu lapte, din pieptul femeilor; acest lucru ar fi fost inclus în câmpul posibilităţilor naturii, căci plantele produc cu adevărat mierea, şi ar fi fost pe deplin posibil să existe miere în secreţiile glandelor mamare ale femeii. Trebuie numai să privim lucrurile cu simplitatea necesară. Nu trebuie spus: natura nu se pricepe, ea nu face decât lapte în sânul femeilor, nu mierea, – ci trebuie spus: există aici într-un arierplan noţiunea că pentru copilul mic este în primul rând necesar laptele, şi că mierea poate fi folosită pe măsură ce copilul creşte.

Toate acestea sunt adevărate, dar noi nu ne putem mulţumi să ne reprezentăm acest lucru numai prin cuvinte spunându-ne: săracia provine din lipsa resurselor, comicul decurge din *vis comica*, iar efectul vivifiant al mierii decurge de la vitamina inclusă în ea; trebuie, dimpotrivă, să ne îndreptăm privirea asupra ceea ce există în realitate acolo. Vă voi arăta acest lucru. Vom face o sinteză a elementelor pe care le cunoaştem de mult, noi cei care am ascultat aceste conferinţe. Ceea ce este necesar constă în a fi mereu capabil să vezi lucrurile cu claritate.

Atunci când urcaţi pe culmile munţilor găsiţi, acolo unde muntele este deosebit de dur, acolo unde într-un fel apare durul cel mai puternic al pământului, cristalele de cuarţ. Sunt foarte frumoase. Găsiţi de altfel toate genurile de cristale. Reamintiţi-vă, vă desenez aceste cristale de cuarţ; ele au acest aspecte (schiţa nr. 4). Dacă sunt întregi, sunt închise la fel jos ca şi sus; dar de cele mai multe ori ele nu sunt întregi. Ele ies din masa stâncoasă, ele încolţesc pe exteriorul stâncii, cu forma pe care v-am desenat-o. Deci, ce înseamnă asta? Înseamnă că pământul face să încolţească în afara lui aceste cristale, care sunt de forme hexagonală şi

se termină în formă ascuţită. Pământul are deci în el puterea de a da o formă hexagonală ca aceasta.

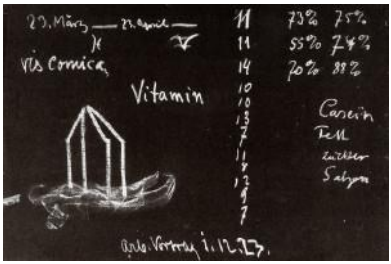
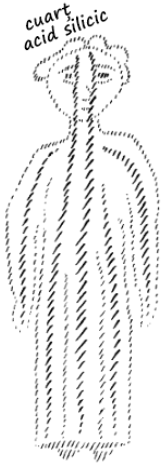

Tabla 4

Schiţa nr. 4

Vedeţi dumneavoastră, în fiinţa umană sunt prezente – aşa cum v-am arătat de multe ori – toate forţele pe care le găsiţi astfel în Pământ şi în Univers. Tocmai de la Univers a dobândit pământul forţa de a forma cristale. Omul a primit această forţă de la pământ, ea e în el, în el este această forţă care împinge în afara stâncii acest cristal de cuarţ. Cum apar acestea în interiorul corpului uman? Ei bine, corpul uman e plin de cuarţ.

Veţi spune: Ei aşi! Ce poate să ne spună! Cuarţul, aşa cum îl întâlnim pe piscurile munţilor, este unul dintre cele mai dure corpuri care există. Îţi poţi sparge capul cu el, iar el nu se sparge niciodată. Duritatea e cea care te frapează cel mai mult la cuarţ. Dar corpurile nu se prezintă oriunde sub aspectul pe care ni-l oferă într-o parte sau alta. În om este acelaşi cuarţ, dar sub o formă ce aminteşte mai mult de cea a lichidului. De ce?

Schița nr. 5a Schița nr. 5b

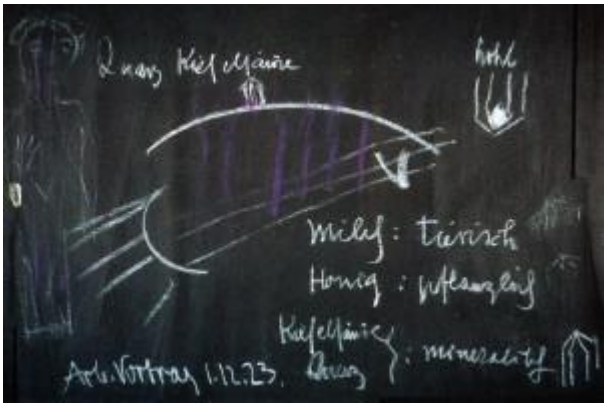

Tabla 5

Vedeți, se poate observa – este suficient să observi corect cu ajutorul unei percepții interioare exacte –, poți observa că un curent coboară în permanență din cap în membre (schița nr. 5a). Este ceva foarte interesant: dacă aveți aici capul, vedeți curgând în permanență, din cap, ceea ce pământul, în trecut, a lăsat să curgă din interior

spre exterior, ceea ce s-a întărit apoi în înălţimi şi, de exemplu, s-a depus sub forma cristalului de cuarţ. Această curgere care apărea venea din interiorul Pământului; iar la om, curge de la cap spre întregul corp. Acesta este cuarţul sau acidul silicic. Numai că corpul uman nu-i permite cuarţului să devină cristal. Ar fi frumos, dacă am fi în întregime umpluţi cu cristale de cuarţ! Ne-ar fi foarte greu! Omul lasă lucrurile să ajungă până în punctul în care cuarţul vrea să devină hexagonal. Acolo, îi opreşte mişcarea, nu-l lasă să continue. În acest fel avem în corpul nostru numai începutul formării cuarţului; apoi evoluţia se opreşte. Şi viaţa noastră se bazează pe faptul că vrem în permanenţă, pornind de la cap, să formăm cristale hexagonale, dar că nu lăsăm ca lucrurile să avanseze până acolo. Aceste cristale vor în permanenţă să se nască în noi. Dar ele nu se formează, sunt oprite, şi astfel avem în noi, ca să spunem aşa, sucul de quarţ foarte diluat.

Dacă n-am avea în noi acest suc de cuarţ, am putea mânca oricât zahăr am dori dar n-am avea niciodată gustul zahărului în gură. Aceasta o face cuarţul pe care-l avem în noi, dar nu prin materialitatea sa, ci prin faptul că este în el voinţa de a deveni hexagonal sub formă de cristal. Acesta este lucrul important.

Vedeţi, Pământul conţine acelaşi element, dar îl duce mai departe. Omul opreşte evoluţia atunci când acidul silicic vrea să ia formă ascuţită. Omul are nevoie de această putere pe care o poartă acidul silicic, această putere care permite producerea formelor hexagonale.

Îmi închipui că nu sunteţi toţi nişte buni geometri, geometria nu e pentru toţi la fel de familiară. Nu aţi putea să desenaţi repede un cristal ca acesta, şi nici să-l modelaţi în plastilină. Dar corpul dumneavoastră este un bun geometru, el vrea în permanenţă să modeleze cristale ca

acesta. Ceva îl împiedică să o facă. Căci viaţa constă în faptul că noi împiedicăm procesele de moarte, şi atunci când nu mai putem să le oprim, murim.

Acum, să privim albinele. Albina îşi ia zborul, adună nectarul. Ea transformă apoi acest nectar în propriul său corp şi face din el ceea ce constituie propriile sale forţe de viaţă. Dar ea produce şi ceara. Şi ce face cu ceara? Face din ea celule hexagonale. Vedeţi, Pământul face cristale de cuarţ de formă hexagonală. Albina construieşte celule hexagonale.

Acest lucru este deosebit de interesant. Când v-am desenat celulele albinei, sau dacă vă amintiţi de cele pe care vi le-a arătat Dl. Müller, aţi văzut că ele au aspectul cristalelor de cuarţ, în afara faptului că sunt scobite. Cuarţul nu este scobit. Dar în forma lor, ele îi sunt absolut identice.

Tabla 5

Schiţa nr. 5c

Da, aceste alveole sunt scobite (schiţa nr. 5c). Dar ce se va aşeza în această cavitate? Oul albinei. Acolo unde în cuarţ există acidul silicic, în alveolă există un gol, şi tocmai în acest gol este adăpostit oul. Albina este constituită chiar prin aceeaşi forţă care există în Pământ şi dă cuarţului forma sa. Acest acid silicic subtil distribuit este cel care

acţionează. El este purtătorul unei puteri; existenţa acestei puteri nu poate fi demonstrată fizic. Datorită corpului albinei, mierea acţionează astfel încât îi poate da cerii forma de care are nevoie tocmai fiinţa umană – căci trebuie ca fiinţa umană să aibă în ea aceste spaţii hexagonale. Şi pentru că albina este animalul care poate da cel mai bine naştere acestei puteri creatoare a hexagonului, tot ea este cea care, pornind de la tot ceea ce îi este oferit, adună alimentul care în corpul omului poate cel mai bine să fie transformat în această putere.

Înţelegeţi, atunci când consumaţi miere, dumneavoastră primiţi o forţă dotată cu o uluitoare putere fortifiantă. Căci atunci când aţi devenit prea slăbiţi pentru a dezvolta în dumneavoastră această forţă creatoare a hexagonului, care pornind de la cap trebuie să cuprindă tot corpul, când nu mai aveţi putere să daţi sângelui destulă consistenţă pentru ca această forţă să fie continuu prezentă, atunci trebuie să intervină mierea – sau, pentru copil, laptele. Copilul nu posedă încă această putere creatoare a hexagonului, trebuie ca el să o primească prin intermediul laptelui elaborat în organismul uman.

De aceea puteţi da şoarecilor oricâtă cazeină, grăsimi, zahăr şi săruri, ei vor muri. Ei vor muri, pentru că şi animalul are nevoie de această forţă pe care o creează hexagonul. Dacă te mulţumeşti să amesteci cazeină, grăsimi, zahăr şi săruri, această forţă care acţionează în hexagon este absentă; în lapte, ea este prezentă. Numai că nu este în el într-o cantitate suficientă pentru ca laptele, când se acreşte, să cristalizeze în hexagoane. Dacă această forţă ce acţionează în lapte ar fi fost puţin mai puternică, aţi bea lapte acru care ar forma pe limbă mici cristale de acid silicic; aţi avea impresia că simţiţi mici fire de păr în lapte. Dar în lapte lucrurile nu ajung atât de departe pentru

că el provine din corpul uman sau animal; el rămâne lichid. Pentru copil este o hrană suficientă, dar nu şi pentru adult. Şi a deveni adult începe din copilărie. Trebuie să se apeleze atunci la puterea mai puternică ce există în miere.

Iată ceva foarte interesant: Luaţi laptele; cu toate că provine de la fiinţa umană, el relevă totuşi în realitate o natură animală. Luaţi mierea; ea provine, prin mijlocirea albinei, din regnul vegetal. Luaţi acum cuarţul. El este de natură minerală. Are o formă precisă, hexagonală. Ceara, care se naşte în albină, sub influenţa hranei sale, ia forma în alveola hexagonală. Laptele, la rândul lui, dizolvă forma. Ceea ce se formează în lapte, nu este decât umbra purtată a cristalelor hexagonale. Astfel că putem spune: mierea este alimentul pe care oamenii ar trebui să-l aprecieze mai mult decât pe toate celelalte.

Nu-i aşa, s-ar putea crede că fiinţa umană ar putea să absoarbă mai curând, în locul mierii, acid silicic, absorbind astfel această forţă despre care vorbim. Dar acest acid silicic, prin faptul că a ajuns până acolo încât să îmbrace forma hexagonală, pentru a fasona această formă proprie acidului silicic, are asupra omului o acţiune prea puternică. Cu toate acestea este ceva binefăcător.

Presupuneţi acum că un copil are nişte părinţi săraci şi nu are şansa, la 16 sau 17 ani, sau la 13–14 ani (unde ar fi cel mai indicat) de a putea face o cură de miere aşa cum se descrie în acest articol; el n-are această şansă. Cantitatea sa de globule roşii nu încetează să scadă. El creşte, ajunge la 30 de ani; nu are bani, este o fiinţă slabă. Autorul articolului descrie subiecte ca acesta spunând: ei nu se mai pot ţine pe picioare. Acum este vorba deci despre o fiinţă care a ajuns între timp la vârsta de 30 de ani. Ar fi excelent dacă ar urma o cură de miere, dar starea sa de epuizare este deja prea avansată. Dacă ar fi să profite de această

cură, ar trebui să consume atâta miere încât şi-ar strica stomacul. Mierea incită la moderaţie. Când consumi prea multă îţi strici stomacul.

Motivul este simplu. Mierea este dulce, conţine mult zahăr. Stomacul însă are totuşi nevoie în special de mediu acid. Dacă daţi prea mult dulce stomacului, tulburaţi acţiunea acizilor. Pe scurt, mierea nu poate fi absorbită decât în cantităţi reduse. Dacă, având 30 de ani, subiectul este epuizat într-atât încât ar avea nevoie să i se dea mari cantităţi de miere pentru a-i ameliora starea – ceea ce s-ar produce de fapt – acest lucru nu se poate face pentru că ar conduce la deranjamente stomacale, apoi afecţiuni ale intestinului.

Dar se poate face altceva. Se poate administra ca medicament cuarţ pulverizat, în diluţie puternică. Peste câtva timp, subiectul va fi în stare să resimtă binefacerile mierii consumate în cantităţi mici. Soluţia foarte diluată de acid silicic suscită apariţia puterii formatoare despre care am vorbit; apoi se pot administra mici cantităţi de miere. Acidul silicic pregăteşte calea mierii.

Se mai poate proceda şi astfel: când un subiect în vârstă de 30 de ani are o carenţă gravă de hemoglobină, se poate adăuga mierii puţin acid silicic mult diluat. Atunci mierea acţionează.

Vedeţi, există aici un ansamblu de fapte ce trebuie cunoscute. Ele pot fi rezumate astfel: ce anume acţionează de fapt în miere? Ceea ce acţionează este această forţă care dă formele sale hexagonului. Această forţă este prezentă în albină. Poate fi văzută în forma alveolelor de ceară. De aceea este corect să se spună: pentru copil, în primul rând virtutea laptelui este cea care acţionează, dar ea poate fi mărită cu ajutorul mierii. Dar dacă fiinţa umană a înaintat în vârstă, această virtute a mierii trebuie crescută cu

ajutorul cuarţului. Totuşi, o cură de miere în lapte mai poate fi utilă, pentru că puterile primei copilării sunt încă prezente. Şi o simplă cură de miere poate fi utilă. Este incontestabil că o cură de miere rămâne o binefacere.

Există aici ceva ce este cunoscut foarte bine din practică, şi explicând aceasta oamenilor, ar trebui să te organizezi pentru a găsi mereu în cuarţ cantităţile de miere necesare. Dar aici, oamenii se lasă uşor păcăliţi; nu vreau să spun că sunt înşelaţi intenţionat, că sunt victimele unui delict de fraudă, nu, acesta este un lucru, să zicem, al condiţiilor civilizaţiei noastre.

Sunteţi în călătorie, ajungeţi la hotel, cereţi miere: de multe ori nu vi se aduce miere, ci miere din zahăr, deci ceva ce a fost produs artificial! Dacă oamenii ar şti că nu este acelaşi lucru, că această virtute a mierii este total absentă, ei nu şi-ar mai închipui că această miere artificială ar avea aceleaşi efecte ca şi mierea de albine. Cu miere de albine veţi putea hrăni, firește, şi şoareci, le va place; dar cu miere artificială ei nu vor întârzia să moară, chiar dacă nu imediat.

Acestea sunt cele ce am vrut să vă spun legat de acest articol despre curele de miere.

Mi s-a mai comunicat un lucru interesant despre care aş vrea să vă vorbesc, şi mi-ar place să ascult ce aveţi de spus dumneavoastră şi Dl. Müller despre asta. Vedeţi, se pun acolo atâtea probleme încât merită să vorbim despre ele data viitoare. Veţi putea astfel pune întrebări, Dl. Müller sau eu vă vom răspunde la ele. Astăzi, aş vrea să mai oprim pe scurt asupra celor două probleme. Veţi considera acest lucru ciudat, dar sunt foarte curios să văd ce veţi spune.

***Întrebare scrisă**: Apicultorii noştri de la ţară sunt convinşi că între apicultor şi cele pe care el le îngrijeşte există anumite legături de ordin sufletesc. Se spune, de*

exemplu: când moare apicultorul, imediat trebuie ca moartea sa să fie anunţată fiecărei colonii, altfel toate coloniile mor în cursul anului viitor. Că este vorba aici de un raport de ordin sufletesc, se vede din următoarea experienţă: atunci când lucrezi cu albinele, dacă eşti într-o stare de enervare sau iritare, eşti mult mai înţepat decât atunci când eşti calm şi destins. Corespunde unei realităţi această părere a vechilor apicultori?

Dr. Steiner: Ar fi foarte interesant dacă Dl. Müller ar putea să ne spună în câteva cuvinte dacă el consideră acest lucru ca o fantezie. Se practică acest lucru, apicultorii de la ţară anunţă moartea apicultorului, nu-i aşa? Dar la acest raport de ordin sufletesc, la această legătură dintre apicultor şi albinele sale mă gândesc acum. Dl. Müller ne-ar putea spune poate câteva cuvinte.

Dl. Müller *relatează două cazuri de acest gen, unul s-a petrecut la Bâle, celălalt la Zurich. Într-o familie, soţia, care se ocupa şi ea mult de albine, moare; şi pe parcursul unui an au pierit toate coloniile. Un alt caz, absolut analog, s-a petrecut la Bâle. Era o stupină mare; într-un an, numărul coloniilor s-au redus de la 28 la 6. Este o problemă de vreme sau acest lucru este legat de albine? Nu se găseşte explicaţia. În acest caz precis, nu se poate dovedi cu albinele ar fi avut vreo boală. A fost poate o legătură de ordin sufletesc.*

Dr. Steiner: Să ne amintim despre cele ce v-am spus odată relativ la raportul dintre om şi animale. Câtva timp în urmă, s-a vorbit mult despre caii calculatori, cai care erau întrebaţi, de exemplu, cât face 4+5? Se număra în faţa lor: unu, doi, trei... şi la urmă calul începea să tropăie cu piciorul din faţă. Aceşti cai au făcut astfel calcule destul de complexe. Probabil aţi auzit vorbindu-se despre celebrii cai ai lui Elberfeld. Comisii au plecat la Elberfeld să ancheteze. N-am văzut aceşti cai, dar am văzut un altul, calul

calculator al Domnului von Osten [Nota 8], care calcula la fel de bine. Şi puteai să-ţi faci o idee foarte precisă despre cele ce se petreceau în realitate.

Oamenii şi-au bătut capul pentru a găsi o soluţie în legătură cu aceşti cai. Este ceva tulburător ca nişte cai să înceapă dintr-o dată să calculeze. Şi ei calculau cu o uşurinţă ce umilea maşina de calculat. Dacă pedagogia ar putea să-i înveţe pe cai să calculeze, aceasta ar reprezenta o concurenţă sălbatică în detrimentul contabililor! Dar bineînţeles, această poveste a cailor calculatori nu stă în picioare.

Savanţii sunt cei care au ajuns la maximum de ridicol cu aceşti cai. Natural, s-a descoperit – nu era foarte greu – că în realitate calul nu calcula, dar că trebuia să se cerceteze cum se întâmpla ca la nouă calul să înceapă să tropăie. Trebuie să fii complet idiot pentru ca să crezi că un cal este capabil să calculeze. Pfungst, conferenţiarul universitar de la Universitate care s-a ocupat doct de problemă, ştia că acest cal este incapabil. Dar a emis o teorie: Dl. von Osten, de fiecare dată când numără, are un mic joc al fizionomiei, şi atunci când calul vede acest joc al fizionomiei începe să tropăie. Şi apoi s-a spus că ar trebui să se aşeze în faţa D-lui von Osten pentru a observa atent jocul de fizionomie ce-l face pe cal să tropăie. Ceea ce a făcut, dar nu a văzut nimic. Acest lucru nu i-a zdruncinat însă teoria: acest joc fizionomic, şi-a spus el, este atât de minim încât eu nu-l pot vedea, dar calul îl vede. Ei bine, rezultă de aici că un cal vede mai multe lucruri decât un conferenţiar universitar; numai aceasta se poate deduce de aici.

Dar realitatea era cu totul alta. Dacă ai fost format de ştiinţa spirituală şi cercetezi faptele, vezi că nu este vorba despre un joc fizionomic. Lucrurile s-au petrecut aşa: aici

se afla calul, acolo Dl. von Osten ţinând uşor calul de curea. Şi în buzunarul drept al buzunarului, Dl. Osten avea bucăţele de zahăr pe care i le dădea una după alta. Calului îi plăceau şi îl iubea mult pe Dl. Osten; o relaţie afectivă s-a stabilit între cal şi stăpânul său. Dl. Osten nu avea nevoie deloc să facă un joc fizionomic; îi era de ajuns să gândească: va fi cifra 9 – calul simţea asta, pentru că animalele au un simţ mult mai subtil despre cele ce se petrec în jurul lor. Ele simt ce se petrece în capul omului, chiar dacă asta nu se traduce prin nici un fel de joc al fizionomiei pe care l-ar putea vedea un cal, nu un om, calul simte ce se petrece în creierul D-lui von Osten atunci când gândeşte: nouă; şi atunci începe să tropăie. Dacă nu i s-ar fi dat zahăr, afecţiunea lui s-ar fi transformat într-un uşor sentiment de ură, şi n-ar fi tropăit.

Astfel, după cum vedeţi, animalul este foarte sensibil la anumite lucruri – nu la jocurile fizionomiei –, care într-adevăr nu sunt vizibile; calul Hans este foarte sensibil la ceea ce se petrece în creierul D-lui von Osten. Aceste lucruri trebuie să fie observate; afli astfel că animalele sunt dotate cu o minunată sensibilitate.

Imaginaţi-vă că pătrundeţi într-un roi de albine şi că sunteţi foarte înfricoşaţi. Albinele simt că vă este frică, este de neînţeles. Ce înseamnă să vă fie frică? Când îţi este frică, devii palid. Şi când eşti palid sângele se retrage. El nu mai vine la periferie ca să irige pielea. Când albina se apropie de cineva care este înfricoşat, ea simte mai mult decât de obicei – decât atunci când pielea ar fi irigată – această putere creatoare de forme hexagonale, şi ar vrea să vă ia miere sau ceară. Şi invers, atunci când se procedează cu calm şi când sângele curge regulat în vine, albina remarcă cu totul altceva. Ea remarcă faptul că sângele are în el aceeaşi putere hexagonală [ca a ei].

Gândiţi-vă acum la cele ce se petrec când te mişti furios în mijlocul albinelor: eşti în întregime roşu. Sângele vine în cantitate mare şi vrea să ia în el această putere despre care vorbim. Albina simte asta şi crede că voiţi să-i luaţi această putere, şi vă înţeapă. Ea are o sensibilitate foarte fină la forţele naturii care sunt aici în jos.

La aceasta se adaugă efectul obişnuinţei. Reprezentaţi-vă un apicultor: pentru albine el nu este ca orice altă persoană care s-ar îndrepta spre stup. Albinele simt – dacă pot folosi această expresie – toate mirosurile care-i sunt proprii. Când apicultorul moare, trebuie ca ele să se reobişnuiască, ceea ce înseamnă pentru ele enorm de multe lucruri. Gândiţi-vă la ceea ce aţi constatat la câini: dacă moarte stăpânul, s-a întâmplat ca unii câini să plece şi să moară pe mormântul stăpânului, pentru că ei nu se pot obişnui cu un alt stăpân. De ce n-am putea presupune că nu scapă nimic percepţiei albinelor care au simţit atât de subtil, şi că ele s-au obişnuit în aşa măsură cu apicultorul încât nu se pot reobişnui imediat cu un altul? Există în comportamentul lor ceva de cea mai mare semnificaţie.

Dar aţi putea spune: se poate spune despre câini şi cai aceleaşi lucruri ca pentru aceste micuţe animale care sunt insectele? Vedeţi, poate că n-aţi observat niciodată asta, dar este adevărat: există oameni care au, cum se spune, o mână foarte bună pentru a cultiva flori; totul le reuşeşte. O altă persoană dă acestor flori aceeaşi îngrijire, dar fără rezultat. Tocmai ceea ce emană din fiinţa umană acţionează pentru unele favorabil, pentru altele defavorabil. Anumite persoane nu pot cultiva flori. Efectul defavorabil se exercită în special asupra puterii care produce nectarul în floare, puterea care dă zahărul florii. Astfel că se poate spune: omul acţionează chiar şi asupra

florilor, şi el acţionează tocmai cu o extremă intensitate asupra albinelor.

Nu avem de ce să ne mirăm, trebuie numai să facem legăturile necesare între fapte; atunci vom vedea că lucrurile pot fi într-adevăr aşa. De asemeni se poate ţine seamă de asta în practică.

***A doua întrebare**: O veche regulă a înţelepciunii ţărăneşti spune: dacă plouă în 3 mai, ziua Descoperirii Crucii, ploaia curăţă nectarul florilor şi al pomilor, şi în acel an nu există recoltă. Observaţiile mele în cursul ultimilor 4 ani par să arate că este ceva adevăr în această regulă. Este posibil aşa ceva?*

Dr. Steiner: Da, Domnilor, este aici ceva care ne face să pătrundem adânc în acţiunea forţelor naturii. Vedeţi, faptul că este ziua Descoperirii Crucii, 3 mai, acest lucru este de o minimă importanţă. Ceea ce are importanţă este anotimpul şi efectele sale în zilele respective. Ce semnificaţie are ploaia de la începutului lui mai? V-am spus deja că începutul primăverii se află actualmente în constelaţia Peştilor. Soarele rămâne în această constelaţie până în jur de 23 aprilie. Apoi el intră în Berbec. Razele Soarelui vin deci la începutul lui mai dintr-un alt sector al lumii decât în alte momente. Presupuneţi că la începutul lui mai, să zicem în 3 mai, ar fi vreme frumoasă. Ce înseamnă asta? Înseamnă că în 3 mai Soarele exercită o puternică forţă asupra a tot ce este terestru. Tot ceea ce se petrece pe Pământ se desfăşoară sub energia Soarelui, când este frumos. Când plouă, în schimb, înseamnă că Pământul este la maximul forţei sale, şi că el respinge acţiunea Soarelui.

Or, toate acestea sunt de o extremă importanţă pentru întreaga dezvoltare a plantelor. Atunci când puterea Soarelui, în momentul anului în care razele sale vin din regiunea Berbecului, poate acţiona astfel încât să-şi

îndrepte întreaga sa intensitate asupra florilor, atunci acestea elaborează substanţa zaharată ce apare în nectar. Atunci albinele găsesc nectar. Dar atunci când Pământul este cel mai puternic, atunci când plouă în acele zile, florile nu se pot dezvolta sub razele Soarelui care vin din Berbec; ele trebuie să aştepte, sau chiar evoluţia lor este întreruptă. Ele nu mai elaborează nectarul cum ar trebui, iar albinele nu mai găsesc nectar.

Tocmai un fenomen ca acesta se explică atunci când ştii că tot ceea ce se petrece pe Pământ, aşa cum v-am spus mereu, se află sub influenţa Universului, a ceea ce există în afara lui. Ploaia înseamnă că puterea Soarelui este respinsă, vremea frumoasă, că această forţă îşi desfăşoară întreaga putere. Şi ceea ce contează, nu este ca puterea Soarelui să ne sosească simplu, ci ca ea să vină, nu din punctul pe care-l privim acum, ci din Berbec. Din fiecare punct al cerului, energia solară ne soseşte altfel. Numai Soarele nu este suficient, eficacitatea sa ţine de faptul că luminează din plin Pământul şi că în spatele lui se află Berbecul. Soarele ia ceea ce-i dăruieşte Berbecul, şi îl redă în forma razelor sale. Efectul este total diferit dacă Soarele îşi trimite razele sale pe Pământ la începutul sau la sfârşitul lui mai. La începutul lui mai Berbecul este încă plin de forţă. La sfârşitul lui mai acţionează deja Taurul. Atunci vin forţe care nu mai acţionează asupra plantelor cu aceeaşi intensitate, ci care le întăresc, le usucă; ele sunt în special cauza faptului că în plante nu se mai poate constitui puterea care provoacă apariţia nectarului.

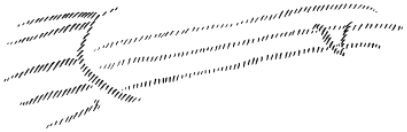

Tabla 5

Schiţa nr. 5c

Astfel, aceste vechi reguli ţărăneşti îşi au raţiunea lor, şi ar trebui să se ţină mult mai mult seama de ele. Natural, am mai spus-o, conştienţa acestor lucruri s-a pierdut, iar noi am căzut în superstiţie. Dacă ai pierdut discernământul, superstiţia ameninţă. Atunci aceste vechi reguli au aproape aceeaşi valoare ca zicala: când cocoşul cântă pe gunoi, timpul se schimbă sau rămâne cum este. Dar nu întotdeauna este aşa, multe reguli sunt fondate pe o profundă înţelepciune care trebuie descoperită. Ţăranii care au respectat aceste reguli, de cele mai multe ori n-au avut decât de câştigat! Vedeţi, când lucrurile sunt cercetate în adâncul lor, putem urma din nou vechile obiceiuri ţărăneşti.

Vom continua miercurea viitoare.

IV. MIEREA

Dornach, 5 decembrie 1923

Dl. Erbsmehl *atrage atenţia că în apicultura actuală, apicultorul este preocupat în primul rând de rentabilitate. Se are deci în vedere numai interesul material. Din „Jurnalul apicultorilor elveţieni" se citeşte: „Mierea este în esenţă un articol de lux, iar cei care o cumpără o pot plăti". Mai departe, în acelaşi număr se dă următorul exemplu: un anume Baldensberger* [Nota 9]*, călătorind în Spania, a văzut copiii unui apicultor care plesneau de sănătate: apicultorul, care a fost întrebat cui îi vindea mierea, i-a răspuns arătând copiii: iată clienţii mei. Aici în Europa, se încearcă să se scoată din miere cât mai mulţi bani. Un patron care are mulţi lucrători încearcă să scoată prin ei cât mai mulţi bani. Cu albinele este la fel.*

Apoi cineva întreabă dacă este adevărată afirmaţia după care lumina Lunii ar avea o influenţă asupra formării

mierii sau asupra formării nectarului florilor („Jurnalul apicultorilor" nr. 11).

***Dl. Müller** răspunde: Dl. Erbsmehl vede bine din lectura „Jurnalului" că este vorba despre un mic apicultor, care nu-şi vinde mierea în exterior. Dl. Erbsmehl ignoră încă ce înseamnă să creşti albine în zilele noastre; el ignoră tot ce implică acest lucru, şi că în consecinţă eşti obligat şi să faci socoteli. Dacă nu iei în consideraţie şi rentabilitatea, aşa cum se face pretutindeni, nu trebuie să te mai ocupi de apicultură. Iar mierea, dacă n-ar fi produsă în acest fel cu mijloacele creşterii artificiale, n-ar exista nici măcar în cantităţi minim necesare. Uneori nu găseşti decât 1 sau 2 kg de miere, eventual încă puţină miere de brad, pe care trebuie să o scoţi dacă vrei să menţii coloniile sănătoase. Asta este tot. Vine apoi un an neprielnic şi nu ai destulă pentru ca să ajungi până în aprilie sau mai. Coloniile care şi-au păstrat vitalitatea trebuie ajutate să treacă lunile rele cu ajutorul hrănirii artificiale – zahăr, infuzie de muşeţel, cimbrişor şi puţină sare. Într-o stupină modernă, se notează foarte exact numărul orelor de lucru, timpul folosit de apicultor: cinci ore şi jumătate, ora fiind calculată la 1,50 franci; aceasta conduce mierea la 5 franci. Trebuie luat în considerare şi amortismentele; s-a pierdut un cadru, trebuie înlocuit. Fie că vrei sau nu, trebuie ca proprietatea să fie rentabilă. Dacă apicultorul rămâne tot la ideile din trecut, nu va înainta. Dl. Erbsmehl îşi poate permite asta; dar dacă eu am o stupină importantă, trebuie să-mi fac socotelile şi sunt obligat să spun că la 6 franci mă aflu deja în deficit. Apicultorii americani adoptă exact acelaşi punct de vedere.*

***Dl. Müller** nu poate înţelege de ce ar fi ca peste 80-100 de ani coloniile să dispară. El nu sesizează bine în ce măsură Dr. Steiner estimează că în 50-100 de ani creşterea artificială va fi într-o stare critică.*

În ceea ce privește al doilea punct, anunțarea albinelor despre moartea apicultorului, el a citat deja cazul unei colonii din care cea mai mare parte a pierit după moartea celui care le îngrijea. El nu sesizează cum se poate produce așa ceva.

Referitor la faptul că în hoteluri nu se oferă miere adevărată, ar trebui spus că hotelurile de prima clasă sunt mari cumpărătoare de miere americană. Dacă albinele sunt hrănite cu această miere, ele mor. Și ea este totuși un produs al albinelor.

Apoi, legat de albinele care înțeapă: transpirația este tot ce poate fi mai rău pentru ele. Când auzi fluierături sau zbârnâit, este bine să nu te miști. În ceea ce privește influența pe care o poate avea înțepătura albinei asupra omului, cunosc, spune el, un exemplu pe care aș vrea să-l povestesc. Un om robust, și mai puternic decât Dl. Binder, a fost înțepat de o albină. A țipat: „Ajutați-mă, m-a înțepat o albină!" Era deosebit de sensibil la aceste înțepături. Era un om care suferea puțin cu inima. Poate Dr. Steiner ne poate spune ceva despre următoarea problemă: în ce măsură o înțepătură de albină poate fi deosebit de periculoasă?

Se spune de exemplu: trei înțepături de gărgăun omoară un cal. În stupina mea, am găsit cu ceva timp în urmă un cuib de asemenea viespi. Le-am îndepărtat ouăle. Viespile erau atât de fricoase încât n-au înțepat în obscuritate; în aer liber, poate ar fi făcut-o.

Dr. Steiner: Albinele îl recunosc oare pe apicultor? Să începem cu această întrebare, examinând lucrurile cât mai rațional posibil.

Ați emis o judecată care, atâta vreme cât cercetezi lucrurile cu înțelegerea uzuală, este, natural, pe deplin justificată. Dar acum vreau să vă spun altceva. Imaginați-vă că ați avea un prieten; l-ați cunoscut, să spunem, în anul

1915. Acest prieten rămâne aici în Europa, iar dumneavoastră plecaţi în America; vă întoarceţi în 1925. Prietenul dumneavoastră locuieşte, să spune, la Arlesheim (la marginea Dornachului). Mergeţi la Arlesheim, vă întâlniţi prietenul, îl recunoaşteţi. Dar ce s-a petrecut între timp? Am mai explicat: materia, substanţa care se afla în corpul uman este în întregime reînnoit la capătul a 7-8 ani. Nu mai rămâne nimic din ea; astfel prietenul pe care îl vedeţi după 10 ani nu mai are nimic, într-adevăr nimic din tot ceea ce aţi văzut în el material cu 10 ani în urmă. Şi totuşi, l-aţi recunoscut. Şi dacă-l privim exterior, el se prezintă bineînţeles în aşa fel încât apare ca o masă coerentă. Chiar aşa se prezintă el. Dar dacă l-aţi privi printr-o lentilă măritoare destul de puternică, veţi vedea că aici, în capul său, străbate o vână. Bine, acesta este aspectul acestei vine, când o priveşti cu ochiul liber sau cu o lentilă măritoare slabă. Dar dacă ne imaginăm o lentilă măritoare de talie gigantică, sângele pe care-l vedem acolo nu mai are acelaşi aspect. Atunci îl vedem constituit dintr-o infinitate de punctuleţe care se aseamănă cu nişte mici animale. Dar aceste puncte nici nu sunt în repaus, ele tremură tot timpul. Şi dacă aţi privi la aceasta, aţi constata o foarte ciudată asemănare cu un roi pregătit să roiască.

Omul are într-adevăr, dacă îi priveşti substanţa sa cu un aparat optic destul de puternic, exact aspectul unui roi de albine. Când vezi clar în acest domeniu, ar trebui în realitate să ţi se pară de neînţeles că recunoşti pe cineva peste 10 ani, căci nici unul dintre aceste mici puncte în mişcare nu mai este acolo. Ochii lui au cu totul alte puncte, înăuntru există cu totul alte micuţe animale, şi totuşi recunoşti persoana. Nu este deci deloc necesar ca fiecare din aceste mici animale şi din aceste mici plante, din care suntem noi compuşi, să facă ceva pentru ca noi să ne

recunoaştem, ci fiinţa în ansamblul ei este cea care ne recunoaşte; iar stupul tocmai că nu este ceea ce spunem noi: cuprinde atâtea mii de indivizi; stupul este un tot, o fiinţă completă în sine. Stupul întreg este cel care vă recunoaşte, sau nu vă recunoaşte.

Dacă în locul lentilelor măritoare aţi avea lentile care micşorează distanţele, aţi putea să adunaţi toate aceste albine şi să le uniţi între ele ca pe elementele constituente ale unui muşchi din corpul uman. Tocmai de acest lucru trebuie să se ţină seama la albine: nu avem aici de-a face numai cu fiecare albină luată individual, ci cu ceva care este un tot, un tot pe care nu-l poţi deloc despărţi. Acesta este un fapt pe care nu-l poţi sesiza numai cu înţelegerea. Trebuie să fii în stare să percepi întregul ca un întreg. Şi aceasta pentru că stupul ne dezminte reflecţiile pe care la facem, pentru că tot ceea ce aparţine categoriei stup este deosebit de instructiv. Când noi gândim, ne spunem mereu că lucrurile ar trebui să fie altfel. Dar în stup se petrec cele mai minunate lucruri. Şi ele nu sunt aşa cum le gândim noi la început cu inteligenţa noastră. În consecinţă, faptul că această schimbare ce se produce, moartea apicultorului, are o anumită influenţă asupra stupului, este de necontestat, este o realitate, experienţa o dovedeşte. Cel care a crescut albine, nu numai o dată, ci de mai multe ori, a observat asta.

Vă pot spune: chiar în copilăria mea am putut urmări îndeaproape apicultura, sub aspectele sale cele mai diverse, şi în acea vreme am fost preocupat enorm de ea tocmai pentru că în acea perioadă aspectul financiar, problemele de ordin economic referitoare la apicultură mă interesau mai puţin decât cum s-a întâmplat mai târziu sau chiar acum; motivul este că în acea vreme chiar, mierea era atât de scumpă încât, dată fiind sărăcia părinţilor mei, nu o

puteam cumpăra. Toată mierea pe care o aveam era primită întotdeauna de la vecinii care ne-o făceau cadou, de cele mai multe ori la Crăciun; şi ni se dădea atâta şi în cursul celorlalte anotimpuri încât ne ajungea pentru tot anul. Ea era împărţită. Aspectul economic nu m-a interesat prea mult, pentru că în copilărie am mâncat enorm de multă, după cât era necesar, din această miere ce ni se dăruia. Cum se putea face asta? Astăzi, în aceleaşi circumstanţe, nu vi se va da atât de uşor miere cadou. Dar în acea vreme, în vecinătatea casei mele părinteşti, apicultorii erau în cea mai mare parte din timp cultivatori, şi ei incorporaseră apicultura în exploatarea lor.

Este cu totul altceva, Domnilor, dacă fiecare dintre dumneavoastră îşi instalează o stupină, iar pe de altă parte trebuie să trăiască din salariul său de lucrător. Într-o exploatare agricolă, apicultura intră cu celelalte. Timpul de lucru ce-i este consacrat nu este luat în calcul, este timpul care rămâne. În agricultură, el a fost mereu timpul care rămâne, sau se economisea timp în altă parte, sau se fixa o lucrare într-un alt moment, etc. În orice caz, te ocupai de miere printre altele, şi de fapt ideea era următoarea: mierea este ceva atât de preţios încât oricum n-ai şti cum s-o plăteşti. Şi într-un anumit sens este absolut exact, căci modul în care sunt fixate preţurile mărfurilor, oricare ar fi ele, este, în situaţia prezentă, fals. Astăzi, în fond, n-ar trebui să se înceapă discuţii despre preţuri, căci ansamblul problemei este greşit pus, iar ceea ce este necesar constă în faptul ca aceste discuţii să aibă un caracter mult mai general, în cadrul economiei naţionale. A discuta despre preţul fiecărui articol de consum separat, asta nu duce la mare lucru, iar mierea este un articol alimentar, nu numai o plăcere de gurmand sau un produs de lux. Într-un sistem

social sănătos, se înţelege că preţul mierii ar fi fixat la justa sa valoare. Este neîndoielnic.

Dar prin faptul că astăzi nu trăim absolut deloc în condiţii sociale sănătoase, nici o problemă nu este pusă sănătos. Vedeţi, puteţi merge astăzi în mari exploatări. Ei bine, Domnilor, ceea ce vă spune administratorul – el nu este un ţăran, ci un administrator –, ceea ce vă spune despre cantitatea de lapte pe care o obţine de la vacile sale, este oribil. El obţine o asemenea cantitate de lapte pe zi încât, pentru cel care cunoaşte natura vacii, nu există vreo îndoială: este imposibil să mulgi de la vacă atâta lapte. Şi totuşi, aşa se face! Este sigur că aşa se face! În multe exploatări se ajunge aproape la dublu faţă de ceea ce poate produce în realitate o vacă. Proprietatea devine astfel extrem de rentabilă, se înţelege. Şi nici nu se poate spune că s-ar putea foarte bine observa că laptele de acum nu are aceeaşi putere ca laptele obţinut în condiţii naturale. Deci la început nu se poate dovedi că se petrece ceva nefast.

Dar vreau să vă dau următorul exemplu: noi am făcut încercări cu un remediu împotriva febrei aftoase la cornute [Nota 10], ca şi multe alte încercări analoge în ultimii ani. Aceste încercări au fost întreprinse în mari exploatări, dar şi în unele mici, în care vacile nu sunt tratate în vederea unei producţii intensive de lapte, ca în marile ferme. Natural, am putut acumula un mare număr de experienţe, căci a trebuit să controlăm acţiunea remediului în febra aftoasă. Nu am ajuns până la capăt, pentru că aceşti oameni n-au vrut să se angajeze oficial în această terapie şi pentru că astăzi au nevoie de o întreagă cantitate de autorizaţii (Pentru a folosi medicamente neprevăzute de reglementările în vigoare -n. tr. fr.). Dar acest medicament s-a dovedit extrem de eficace. Şi este folosit de asemenea, uşor modificat, cu rezultate favorabile în anumite

preparate, ca cel al medicaţiei împotriva muşcăturilor de câine.

Dacă veţi face aceste încercări, veţi găsi cele ce vă voi spune: Veţi constata că viţeii născuţi din vacile tratate pentru furnizarea unei cantităţi excesive de lapte sunt considerabil mai puţin robuşti decât ceilalţi. Aceasta se vede din modul în care acţionează medicamentul. Receptivitatea sau non-receptivitatea sunt considerabil crescute. Sigur, viţelul se dezvoltă – dacă nu moare din cauza febrei aftoase – dar un viţel ieşit dintr-o vacă pe care o supraalimentaţi şi o forţaţi astfel să dea prea mult lapte este deja mai puţin robust decât viţeii proveniţi din vacile mai puţin forţate. Puteţi constata acest lucru la prima, la a doua, la a treia, la a patra generaţie. Şi acesta este un minim care de-abia se remarcă. Această forţare nu există decât de puţin timp; dar ştiu precis că dacă se va continua astfel, dacă se va dori ca o vacă să dea mai mult de 30 de litri pe zi, dacă se continuă maltratarea lor, întreaga creştere a bovinelor se ajunge să fie ruinată peste câtva timp. Acest lucru este absolut inevitabil.

Natural, lucrurile nu stau atât de grav pentru creşterea artificială a albinelor. Motivul este că albina este un animal care mereu o scoate la capăt absolut singură, întrucât ea este mult mai apropiată de natură decât poate să fie vaca, atunci când o creşti astfel. Vacile pot fi maltratate astfel fără a mai fi la fel de grav, cu condiţia să fie duse la păscut. Dar acest lucru deja nu se mai face în aceste mari exploatări; se pune în aplicare numai procedeul stabulaţiei. Vaca este complet smulsă din condiţiile sale naturale de existenţă.

Este un lucru pe care nu ţi-l poţi permite în apicultură. Prin natura sa, albina rămâne legată de natura exterioară. Ea ştie să se descurce. Şi această facultate, în

stup, este ceva miraculos. Ajungem la ceea ce a spus dl. Müller despre gărgăunii pe care-i găseşti uneori în stup şi care nu-l înţeapă, în timp ce altfel, dacă un gărgăune se apropie de dumneavoastră se poate ajunge la consecinţe supărătoare.

În legătură cu asta, vreau mai întâi să vă spun altceva. Nu ştiu dacă aţi făcut această experienţă – cei care sunt apicultori o pot face – dar se poate întâmpla ca apicultorul să fie împins de necesitate să lase o dată un stup liber. Am văzut odată într-un asemenea stup liber ceva curios, ceva ce semăna cu un tubercul ca acesta (schiţează). La început nu se putea vedea deloc ce anume putea să fie. Albinele făcuseră acolo un ghemotoc fără nici un motiv vizibil, cu tot felul de lucruri care le ajută de altfel să-şi fabrice produsele. Exista acolo o bulă, pur şi simplu, asemănătoare unei pietre mari, făcută din tot felul de răşini, din smoală, dintr-o substanţă asemănătoare cleiului – toate acestea, albinele le aduc de asemenea în stup – din ceară, etc. Din toate acestea, ele făcuseră o mare bulă. Ei bine, am fost curios să aflu ceva despre asta şi am deschis această bulă: surpriză, înăuntru era un şoarece mort – un şoarece adevărat! Acest şoarece intrase în stup, şi a murit acolo; şi acum, imaginaţi-vă ce lucru înspăimântător ar fi fost pentru albine mirosul cadaveric al unui şoarece mort! Întregul stup a avut atunci instinctul – într-un caz ieşit din comun – de a învălui acest şoarece mort într-o anvelopă. Când s-a deschis această anvelopă, putoarea era înspăimântătoare; dar această duhoare rămăsese în anvelopă. Înţelegeţi: în stupul întreg nu trăia numai instinctul de a construi celule, dar a hrăni tineretul, ci şi instinctul pentru ceea ce trebuie făcut, când, fapt neobişnuit, un şoarece pătrunde în stup. Şi pentru că albinele nu erau în stare să transporte şoarecele mort în

exterior, ele au rezolvat singure, ele l-au îmbrăcat cu o anvelopă. Am auzit spunându-se de alte persoane că melcii, melcii fără casă care pătrund astfel în stup sunt acoperiţi cu o crustă. În stup nu trăiesc numai instinctele obişnuite, ci şi instincte apte să asigure cu adevărat salvarea coloniei. Şi aceste instincte sunt extraordinar de eficace.

Acum, când există în stup un cuib de gărgăuni, albinele nu construiesc o armătură solidă ca pentru şoarece, dar ele înconjoară constant cuibul cu secreţia veninului lor; pierzându-şi astfel forţa, energia, gărgăunii nu mai atacă. Întocmai cum şoarecele, şoarecele mort închis în această bulă, nu mai poate să-şi răspândească mirosul în toate direcţiile, tot aşa gărgăunul, deşi nu e închis într-o crustă solidă, trăieşte continuu în vaporii cu care-l înconjoară albina pentru ca el să-şi piardă forţele şi să nu le facă rău. Astfel, gărgăunul îşi pierde întreaga forţă, întreaga energie, nu-şi poate desfăşura forţa de apărare când te apropii de el.

Lucrurile stau într-adevăr aşa: nu poţi reuşi cu albinele atâta timp cât nu depăşeşti simpla înţelegere, şi dacă nu urmăreşti într-adevăr lucrurile cu o anumită privire intuitivă. Imaginea care ţi se oferă atunci este minunată. De aceea trebuie spus: albinele dintr-un stup constituie absolut un întreg. Trebuie să fie înţeles ca un întreg. Dar într-un întreg, prejudiciul cauzat nu apare neapărat într-o clipă.

Cel care cunoaşte bine fiinţa umană îşi poate spune, de exemplu: iată o persoană care la 65, 66 de ani a păstrat fizic mult din prospeţimea sa; o alta a pierdut această prospeţime pentru că suferă de scleroză internă a vaselor. A observa asta şi a o pune în raport cu ceea ce s-a petrecut în copilărie este extrem de interesant.

Se poate da, de exemplu, unui copil lapte produs de vaci care primesc prea multă hrană provenită dintr-un sol calcaros. Cu acest lapte de vacă, copilul absoarbe deja ceva din acest sol calcaros. Acest lucru nu se vede poate imediat. Apare apoi un anumit medic, cum se întâmplă astăzi; el vă arată un copil hrănit cu acest lapte produs pe un sol calcaros, şi apoi un altul crescut cu lapte matern, şi spune: nu există aici nici o diferenţă. Dar copilul crescut cu laptele matern şi-a păstrat prospeţimea la 65, 66 de ani; cel care a fost crescut cu lapte de vacă suferă, la aceeaşi vârstă, de scleroză! Se întâmplă aşa pentru că omul este un tot şi pentru că ceea ce acţionează într-o perioadă de timp îşi are repercusiuni mai târziu. Un lucru poate fi timp de o perioadă perfect sănătos pentru sănătate; totuşi el poate avea mai târziu repercusiuni. Acest lucru îl înţeleg atunci când spun: din numărul coloniilor existente în prezent, nu se poate trage absolut nici o concluzie referitoare la ce reprezintă apicultura artificială: trebuie să-ţi pui întrebarea ce va deveni ea în 50, 60, sau dacă vreţi în 100 de ani. Faptul că cineva spune azi: nu înţeleg pentru ce lucrurile se vor schimba peste 50, 60 sau 100 de ani, acest lucru poate fi înţeles. Faptul că astăzi nu se vrea să se vadă acest lucru, acest fapt este exact cu ceea ce mi s-a întâmplat odată într-o fermă. Era gata să fiu luat la bătaie atunci când am încercat să spun că n-ar trebui să se producă asemenea cantităţi de lapte, pentru că creşterea vacilor se va degrada mult mai repede şi va ajunge la ruină într-un sfert de secol.

Astăzi nu se poate spune nimic împotriva apiculturii artificiale, deoarece condiţiile în care trăim sunt în aşa fel încât în domeniul social nu se poate face nimic. Dar trebuie să se înţeleagă bine că a lăsa natura să-şi urmeze cursul mulţumindu-te să o orientezi corect înseamnă ceva, şi că este complet altceva atunci când introduci în evoluţia

naturală a lucrurilor un element artificial. Dar nu vreau să mă opun în nici un fel celor spuse de Dl. Müller. Este absolut exact: astăzi, încă nu se pot constata efectele apiculturii artificiale, trebuie să amânăm pentru mai târziu. Vom redeschide discuţia aceasta peste un secol, D-le Müller, şi vom vedea atunci ce gândiţi despre ea. Este o problemă ce nu poate fi deloc rezolvată astăzi. Astfel stau lucrurile.

Dl. Erbsmehl *mai semnalează o dată că pentru apicultorii de azi, totul este o afacere de rentabilitate.*

Dr. Steiner: Veţi vedea că cu cât apicultorul creşte albine ca ceva auxiliar, cu atât mai mult el va împărtăşi părerea acestui spaniol pe care l-aţi citat. Vreau să vă spun că, în urmă cu 50 sau 60 de ani, agricultorul nu dădea mare importanţă la ceea ce îi aduceau albinele. Aceasta a fost întotdeauna ceva pe care el nu conta. Sau dădea mierea cadou, sau, când o vindea, punea banii în puşculiţa copiilor. Astăzi circumstanţele sunt total schimbate. Cum ne putem imagina că cineva care lucrează cu ora, sau care vorbeşte de ceva ce a fost stabilit după timpul pe care-l depune, nu ar avea în vedere rentabilitatea? Ansamblul situaţiei conduce aici.

Nu-i aşa, există astăzi apicultori care sunt obligaţi, dacă sunt lucrători, să-şi lase munca pentru câtva timp, să-şi ia un concediu dacă vor să se ocupe de creşterea lor aşa cum trebuie. Nu este exact? Este de la sine înţeles să-şi facă socotelile; ei calculează pierderea din salariu pe care au avut-o pentru această muncă.

Gândiţi-vă puţin: creşterea albinelor este atât de veche încât, din raţiuni exterioare, nimeni nu mai poate spune astăzi cum era această creştere pe vremea când era complet sălbatică. Nu ne cunoaştem decât albinele noastre, vreau să spun albina europeană; nu cunoaştem decât

creşterea albinei domestice. Cred că în lucrările de istorie naturală, numele folosit pentru a desemna albina răspândită peste tot în Europa este: „albina domestică comună". Într-adevăr, nu se cunoaşte decât creşterea domestică a albinelor. Acesta este un lucru demn de toată atenţia. Nu se ştie, de fapt, ce existau din toate acestea atunci când natura era singura care acţiona. Deci apicultura este ceva foarte vechi. Pentru aceste producţii de origine străveche, preţul se fonda pe cu totul alte baze decât pentru majoritatea produselor muncii actuale. Gândiţi-vă numai că astăzi oamenii lucrează cel mai frecvent la lucruri pentru care se poate stabili foarte uşor la ce dată a apărut producţie. Există deci două moduri de stabilire a preţurilor. Albinăritul există din îndepărtata antichitate. Preţurile nu se pot stabili ca în industriile metalurgice sau lemnoase ce au o vechime de câteva zeci de ani. Numai nişte condiţii sociale sănătoase vor arăta cum trebuie stabilit preţul mierii, cum preţul la care trebuie să se ajungă rezultă din criterii total diferite. Nimeni nu-şi dă seama astăzi ce greu este să vorbeşti despre fixarea preţurilor. Pentru a face acest lucru, trebuie să ai o profundă cunoaştere a adevăratelor raporturi dintre lucruri. Recent, mi s-a întâmplat în această privinţă ceva special; aş vrea să vă povestesc, este interesant.

Un profesor de la Universitate, pe care-l cunoşteam, a scris o lucrare de economie politică. Mi-a oferit-o cu ocazia unei conferinţe pe care am ţinut-o. Am rămas câtva timp în această localitate, am putut să-i vorbesc despre cartea sa; îi spusesem că voi putea s-o frunzăresc – natural, nu s-o citesc în întregime – dacă voi rămâne 2-3 zile. M-am uitat prin carte şi i-am spus: Am remarcat – lucru cu care nu sunt întotdeauna de acord, dar de această dată am considerat că e bine să existe – că aţi introdus în cartea

dumneavoastră o tablă de materii. Am căutat imediat rubrica „Preţuri”. N-am găsit nici urmă de aşa ceva!

Iată deci pe cineva care scrie o lucrare de economie politică, dar în ea nu există absolut nimic referitor la preţuri. Acest lucru este foarte caracteristic. Astăzi, economiştii nu sunt deloc în stare măcar să abordeze problema cea mai importantă în materie: formarea preţurilor. Ei o dau deoparte. Şi totuşi aceasta este cea mai importantă problemă. Totul depinde de modul în care sunt stabilite preţurile. Şi tocmai acest lucru nu este înţeles. Poţi să-ţi dai foarte bine seama de asta când ţi se întâmplă ceva ca ceea ce v-am povestit.

Tocmai pentru că lucrurile stau astfel, eşti obligat să spui: şi aici trebuie să presupunem că încetul cu încetul se va înţelege necesitatea de a suscita condiţii sociale mai sănătoase. Cred că atunci se va vorbi mai puţin de rentabilitate sau de nerentabilitate. Acestea sunt noţiuni ce au de-a face cu concurenţa, dacă nu concurenţa dintre cei care produc aceleaşi mărfuri, cel puţin dintre producătorii mărfurilor diferite.

Schiţa nr. 6

Tabla 6

Dacă ne întoarcem la vremea tinereţii mele şi aţi fi cunoscut apicultura în regiunea unde mă aflam şi unde, într-adevăr, nu existau decât ţăranii care creşteau albinele – ei bine, aceşti ţărani erau nişte oameni foarte corpolenţi. Nu pot nici măcar spune: ca unul dintre dumneavoastră, nici unul dintre cei de faţă nefiind atât de voinic ca aceşti ţărani. Preţul mierii era atunci aşa, încât nici unul nu s-ar fi lansat în apicultură pentru a-şi vinde mierea pentru bani. Căci dacă apicultorul s-ar fi aşezat alături de ţăran, s-ar fi ajuns cam la aşa ceva (vezi schiţa nr. 6). Asta nu s-ar fi putut! Ţăranul nu se baza deloc pe creşterea albinelor, şi ar fi trebuit, dacă ar fi fost apicultor, să facă socoteli. Pe scurt, acest lucru n-ar fi ţinut. Trebuie deci, ca de îndată ce se ajunge la problemele rentabilităţii, condiţiile economice să fie profund cunoscute şi să se ţină seama de ele.

Voi răspunde acum la câteva întrebări legate de cele spuse.

Cineva pune următoarea întrebare: Există oameni care nu suportă deloc mierea, imediat le creează neplăceri gastrice. Există o modalitate de a remedia acest inconvenient?

Dr. Steiner: Aceşti oameni care nu tolerează mierea sunt, în general, persoane care au foarte devreme o

tendinţă la scleroză, la solidificarea întregului corp, în aşa fel încât la ele schimburile nu se realizează decât lent. Din această cauză ele nu pot tolera mierea care, tinde tocmai să accelereze metabolismul. Întrucât metabolismul lor este prea lent, mierea încearcă să-l accelereze, şi astfel aceste persoane intră în dezacord cu propriul lor metabolism – de unde neplăcerile gastrice ce se manifestă în multe feluri. De fapt, fiecare ar trebui să poată consuma puţină miere, nu numai să o consume, ci să aibă capacitatea de a o asimila.

Când există oameni care nu tolerează mierea, ar trebui mai înainte de orice să se cerceteze cauza acestei intoleranţe. Să nu se creadă că poate fi găsit un remediu valabil pentru toate cazurile; trebuie, în funcţie de cauza care conduce la această solidificare a organismului, să se prescrie un tratament diferit. Poate apărea, de exemplu, următorul caz: O persoană nu tolerează mierea; îi face rău la stomac. Îţi pui întrebarea: aceste stări de rău stomacale ţin de faptul că această persoană are tendinţa de sclerozare a vaselor sanguine ale capului? Se poate întâmpla ca la o anumită vârstă această persoană să nu tolereze mierea. Va trebui vindecată cu ajutorul unui preparat pe bază de fosfor. Dacă se vindecă, atunci va începe încetul cu încetul să tolereze mierea.

Dar la fel de bine, cauza răului poate fi găsită în plămâni. Atunci ea va trebui să ia, nu un preparat pe bază de fosfor, ci de sulf. Iată ce pot răspunde la această întrebare. Nu trebuie să se enunţe în general: o persoană are deranjamente gastrice când mănâncă miere, cum să remediem? – ci să-ţi spui: dacă cineva, la o anumită vârstă, nu tolerează mierea, asta este o boală. O persoană sănătoasă tolerează mierea. Dacă nu o face, înseamnă că este bolnavă; trebuie atunci căutată boala respectivă şi vindecată.

A nu tolera mierea nu este la fel de important cu a nu tolera zahărul, să suferi de diabet zaharat (diabet „mellitus"). Evident, intoleranţa la zahăr este mai gravă. Dar a nu tolera mierea, este şi asta o boală, mai puţin gravă, dar trebuie tratată.

Cineva pune următoarea întrebare: Ca majoritatea insectelor, albinele zboară întotdeauna în întuneric spre lumina lumânărilor sau a lămpilor. Apicultori experimentaţi m-au asigurat în mai multe rânduri că albinele reacţionează mult mai puţin la lumina electrică. Când te apropii de albine cu o lanternă ele rămân foarte liniştite, ca şi când n-ar percepe lumina. După mai mult timp însă, ele încep să se agite. Lumina unei lămpi de petrol sau a unei lumânări le atrage mult mai repede şi în număr mai mare. Există o explicaţie pentru acest comportament?

Dl. Müller *spune că a remarcat acelaşi lucru.*

Dr. Steiner: Domnilor, aţi văzut că în vechiul Goetheanum, cupolele erau vopsite cu diferite culori. Aceste culori fuseseră obţinute din substanţe pur vegetale. Şi din acest mod de fabricaţie, a rezultat în final că dacă soarele ar fi luminat cupolele, deci dacă aceste culori ar fi fost expuse un anumit timp – ar fi durat destul de mult, poate luni sau ani – lumii soarelui, ele s-ar fi decolorat complet. În interior n-aţi fi văzut nimic din ce era pictat. În schimb, expuse luminii electrice, culorile s-au păstrat. Aceasta este cauza pentru care am lucrat cu aceste culori în aşa fel încât să evităm cele ce se puteau întâmpla dacă un pictor ar fi lucrat la lumina soarelui. Ele s-ar fi decolorat total. În schimb, expuse la lumina electrică, s-au păstrat.

Vedeţi, lumina solară, care are şi efecte chimice – chiar şi dumneavoastră aţi spus că albinele îşi dau seama de ea – acţionează total diferit faţă de lumina electrică. Aceasta exercită efectiv, asupra tuturor substanţelor, o

acţiune mult mai durificatoare, ea nu are un efect atât de dizolvant. Lumina electrică provoacă la început albinei o uşoară anchilozare, pe care nu o cunoaşte la lumina soarelui. Apoi, natural, îşi revine.

Iată ce am vrut să vă spun despre acest subiect.

Se pune întrebarea următoare: În legătură cu influenţa semnelor zodiacale asupra producţiei de miere: se acordă acesteia încă o mare valoare în mediul ţărănesc, de exemplu în timpul semănăturilor, când Luna este în semnul Gemenilor, etc. Se doreşte să se afle dacă acum, când se consideră acţiunea diverselor semne, se observă fapte absolut exterioare, sau toate acestea au un fundament adevărat.

Dr. Steiner: Până azi, nu s-au tratat niciodată aceste lucruri într-un mod cu adevărat ştiinţific. Dar ele pot fi studiate ştiinţific. V-am spus că asupra stupului se exercită o astfel de influenţă. Albina – şi în special regina – este într-un anumit sens un animal solar, şi ceea ce face Soarele, când traversează zodiacul, are natural cea mai mare influenţă. Dar albinele depind bineînţeles de ceea ce găsesc în plante. Şi aici există o legătură foarte strânsă între semănături, răspândirea seminţelor şi trecerea Lunii peste zodiac; problema este cum sunt preparate substanţele pe care le găseşte albina în plante. Deci aceste lucruri nu sunt deloc simple imaginaţii; dar aşa cum sunt obişnuit expuse, nu este deloc serios, evident. Toate acestea trebuie adâncite ştiinţific.

În sfârşit, am epuizat timpul de care dispuneam astăzi. Vom vorbi sâmbăta viitoare la orele 9 despre cele rămase nelămurite [Nota 11]. Cred că mulţi dintre dumneavoastră au multe lucruri care îi frământă. Apicultura este ceva atât de frumos şi de util, încât niciodată nu se epuizează întrebările legate de ea. Puneţi

întrebări între dumneavoastră, puneţi-i întrebări D-lui Müller şi mie. Cred că vom ajunge să conciliem punctele noastre de vedere într-un climat de bunăvoinţă. Nu este nevoie deloc să ne scoatem acele cum fac albinele, putem aranja totul prin blândeţe. Dar trebuie şi să nu rămânem cu vreo întrebare neclarificată.

V. VIESPEA CYNIPS

Dornach, 10 decembrie 1923

Dl. Dollinger *ar vrea să pună o întrebare în legătură cu fagurii de miere. Există oameni, spune el, care consumă fagurii împreună cu mierea, şi în trecut, în hanuri, ei erau uneori aşezaţi pe masă. Ar vrea să ştie dacă este nociv să consumi astfel fagurii. Referitor la bolile albinelor, crede că în trecut acestea nu erau atât de virulente ca astăzi, când se ia mult mai multă miere de la albine.*

Dl. Müller *spune că este o fantezie consumarea fagurilor. Natural, nu este vorba aici de faguri artificiali, ci despre cei construiţi de insecte.*

Referitor la boli, ele nu apar, a spus el, din faptul că se mai multă miere albinelor; în trecut pur şi simplu nu se dădea atâta atenţie acestui lucru; nu existau atâtea colonii slab populate, pentru că nu erau urmărite cu atâta grijă ca astăzi. O boală a albinelor, necunoscută aici până acum, a trecut din Anglia în Elveţia.

Dl. Erbsmehl *crede că poate acest lucru se datorează îngrăşămintelor artificiale. Se ştie că ele provoacă boli florilor.*

Dr. Steiner: Referitor la aceste două întrebări, iată ce se poate spune. Este absolut exact că dacă oamenii consumă fagurii, acest lucru este un gen de fantezie. În astfel de lucruri, ceea ce trebuie natural să fie determinat

constă în cum se simt aceste persoane. Dar, evident este o întrebare la care numai medicina poate răspunde. Nu se poate spune ceva despre acest subiect decât dacă se urmăreşte efectiv starea sănătăţii oamenilor care consumă şi fagurii, deci ceara. Trebuie să mărturisesc că şi eu am cunoscut diferite persoane care consumau fagurii, dar ele îi aruncau imediat după ce sugeau mierea. Şi n-am avut niciodată ocazia să observ oameni care consumau împreună cu mierea cantităţi la fel de mari de ceară.

S-ar putea spune, cu titlu de ipoteză, următoarele: există lucruri pe care unii le tolerează, iar alţii nu le tolerează. Nu toţi oamenii suportă la fel aceleaşi lucruri. Ar putea exista oameni care prin consumarea cerii să ajungă la un fel de boală stomacală şi numai atât; aceştia ar trebui sfătuiţi să nu o mai consume. Dar s-ar putea la fel de bine să existe oameni care digeră ceara fără să-i deranjeze şi care îi evacuează reziduurile în excrementele lor. Pentru aceştia ar trebui, desigur, adăugat următorul lucru: prin faptul că ei mănâncă ceara, deci că lasă mierea să adere mai mult timp la ceară atunci când ultima este deja în corp, mierea este digerată mai curând la nivelul intestinului, în timp ce altfel ea n-ar fi fost digerată, după ieşirea din intestin, decât prin vasele limfatice. S-ar putea spune atunci: şi acest lucru depinde de starea sănătăţii persoanelor. Într-adevăr, unii digeră mai curând la nivelul intestinului, ceilalţi mai mult la nivelul vaselor limfatice. Nu se poate deloc spune că un sistem e bun, iar celălalt rău; aceasta depinde de individ. Nu se va putea exprima cu certitudine decât atunci când se va da unui anumit număr de persoane să mănânce miere cu fagure, şi altui grup miere fără fagure, şi să se cerceteze apoi rezultatele.

Referitor la bolile albinelor trebuie, ca pentru toate bolile în general, să luăm în considerare ce a spus Dl.

Müller. La fel stau lucrurile şi cu fiinţa umană: există lucruri cărora nu li se dădea deloc atenţie în trecut, în timp ce astăzi sunt studiate cu atenţie.

Dar mai există ceva esenţial aici. Apicultorul din trecut mai avea încă multe cunoştinţe instinctive. El făcea multe lucruri despre care era incapabil să spună de ce le face aşa. Aceste instincte au fost pierdute la oamenii de astăzi. Astăzi, în toate domeniile vrei să cunoşti „de ce"-ul. Şi tocmai pentru a determina acest „de ce", este necesar să pătrunzi în esenţa lucrurilor. Ştiinţa de azi nu este încă în stare de aşa ceva. Apicultorul din trecut poseda un instinct robust care-l făcea să trateze albinele exact ca pe nişte persoane, dacă pot spune astfel. Gândiţi-vă că în trecut se dădeau albinelor coşuri; astăzi li se dau cutii, şi aici este o mare diferenţă. Aceste cutii sunt din lemn. Lemnul este cu totul altceva decât materialul folosit la împletirea coşurilor, paiul sau alte substanţe similare. De altfel, paiul este astfel constituit încât atrage din aer cu totul alte substanţe decât lemnul, materie neutră. Deja în acest tratament exterior aplicat albinelor este o diferenţă.

Dacă rezum acum tot ceea ce făcea în trecut apicultorul, în special datorită instinctului sănătos pe care-l avea, aş spune: deseori el ignora complet de ce făcea aşa, dar el îşi amplasa stupii într-un loc determinat, unde adesea vântul venea dintr-o anumită parte – şi ale măsuri analoge. Astăzi, din raţiuni utilitare sunt puşi acolo unde este loc. Însă se mai ţine seama de condiţiile climaterice, dar nu prea mult.

Dl. Müller *spune că ţine foarte mult seama de acest lucru, că stupina sa este pe o creastă unde aproape nu există vânt din nord şi puţin vânt din vest.*

Dr. Steiner: Pentru aceste lucruri lemnul este mai puţin sensibil decât paiul. Nu fac propagandă pentru

coşurile de pai, dar există aici realităţi cu o mare importanţă; sigur, acestea sunt lucruri importante pentru albină atunci când înfăptuieşte toată această muncă în interiorul organismului său. Este o activitate prodigioasă cea care se execută în corpul său atunci când adună mierea virgină pentru ca s-o transforme apoi în ea însăşi în mierea propriu-zisă, pe care o consumăm. Este o muncă uriaşă. Datorită faptului că există în ea un raport bine definit între două sucuri. Unul este sucul gastric, iar celălalt sângele. Când examinezi o albină, găseşti sucul gastric alburiu, iar sângele puţin roşcat. Acestea sunt cele două părţi esenţiale din care se compune albina. Toate celelalte părţi sunt îmbinate, ca să zicem aşa, pornind de la efectele acestor două sucuri.

Or, se constată că există un raport bine determinat între sucul gastric şi sânge. Există în realitate între unul şi altul o diferenţă de o importanţă extremă. Sucul gastric este acid – ceea ce în chimie este denumit „acid". Iar sângele este, cum spun chimiştii, alcalin, adică nu acid, dar el poate fi acidulat. Dacă sucul gastric nu are suficientă aciditate, imediat în albină se petrece ceva ce-i provoacă o tulburare în organism atunci când elaborează mierea. Iar sângele, la rândul lui, nu este destul de puternic decât dacă sunt reunite condiţiile cerute de climă, de lumină, de căldură, etc.

De aceea este de o importanţă enormă, când vrei să stăpâneşti bolile apărute recent la albine, să iei măsurile necesare pentru a asigura un raport just între sucul gastric şi sânge. Creşterea albinelor nemaifiind practicată atât de simplu ca în trecut, acest scop nu va putea fi atins pe calea indirectă a condiţiilor climaterice şi a căldurii, căci acestea nu mai acţionează cu aceeaşi intensitate asupra stupinelor moderne; ceea ce ar trebui ar consta în a cerceta ce anume

acţionează cât mai favorabil asupra sângelui albinelor. Şi aici, va trebui într-adevăr ca în viitor apicultorii să urmărească ca să existe în permanenţă, la albine, o elaborare convenabilă a sângelui. În această privinţă lucrurile depind de cele ce voi spune.

Nu-i aşa, există ani în care albinele sunt obligate să caute nectarul aproape exclusiv în arbori. În aceşti ani, compoziţia sângelui albinei este extrem de ameninţată. Atunci albinele se îmbolnăvesc mult mai uşor decât în ceilalţi ani. Trebuie atunci ca apicultorul, în viitor, să instaleze un gen de seră micuţă – nu trebuie să fie mare – în care va cultiva artificial plantele căutate de albine într-un anumit moment al anului, de care au nevoie; va avea astfel cel puţin un mic strat de flori la care au acces albinele, de exemplu în luna mai. De altfel ele vor căuta de la sine acest răzor atunci când plantele de care au nevoie în această lună de mai se vor ofili şi vor dispărea.

În acest fel, aducând ajutorul suplimentar al unei culturi florale artificiale în vecinătatea stupului, în viitor se va pune capăt acestor boli. Este numai un exemplu despre ce pot recomanda. Acum nu sunt decât nişte propuneri; dar fără îndoială că se vor adeveri, căci au fost extrase din cunoaşterea naturii albinelor. Dacă apicultorul le va verifica, ele vor aduce roade excelente. Veţi vedea: acesta este un mijloc de a lupta împotriva bolilor albinelor. Dar pentru punerea în practică trebuie să se ţină seama de ansamblul situaţiei.

Este ceva ce nu afirm astăzi; aş spune numai următoarele: aceasta rezultă din însăşi natura albinei, şi se vor putea face încercări de acest gen cu plante ce se vor cultiva artificial atunci când ele lipsesc din anotimpul respectiv; este posibil ca pe această cale sănătatea albinelor să fie considerabil ameliorată. Sunt lucruri de

care sunt absolut convins: aceasta se va vedea dacă se va proceda într-un mod într-adevăr conform cu natura. Căci nu poate fi vorba acum de a readuce problema în stadiul ei anterior. Întocmai cum nu trebuie să fii un reacţionar în politică, tot aşa nu trebuie să fii nici în alte domenii. Acest lucru nu este o necesitate, trebuie dimpotrivă să înaintezi cu progresul. Dar trebuie să acţionezi cinstit atunci când părăseşti ceea ce se făcea în trecut, pentru a putea să compensezi prin altceva. Asta am vrut să vă spun în legătură cu acest punct.

D. Müller *spune că apicultorii se preocupă deja de cultura artificială a plantelor. De exemplu, se plantează mari cantităţi de brânduşă galbenă, tocmai pentru a procura flori albinelor; se face acelaşi lucru şi cu alte plante care au nişte flori mici galbene, etc. Se seamănă de asemenea mult trifoi american care ajunge la aproximativ 2 m şi înfloreşte tot anul. Este cosit numai în toamnă; înainte, florile sunt lăsate albinelor. Acest lucru ar fi necesar.*

Dr. Steiner: Sigur, se începe deja utilizarea acestor procedee. Dar se cunosc încă foarte puţin toate implicaţiile şi consecinţele. Ceea ce aţi spus la început este o cale bună pe care se poate persevera.

Ceea ce aţi menţionat în legătură cu trifoiul american care înfloreşte tot anul, este ceva ce va fi abandonat, căci acest trifoi nu provoacă o ameliorare a sângelui; el stimulează dureros albinele pentru o scurtă perioadă. Este ca şi când ai trata pe cineva cu alcool; această excitare stimulează pentru o vreme productivitatea albinelor. Dar trebuie să se acorde o mare atenţie în a nu li se oferi nimic ce le poate fi absolut străin, căci prin întreaga lor natură ele sunt adaptate, legate de o regiune determinată. Acest lucru reiese deja din faptul că albinele din alte regiuni au un aspect total diferit de albinele noastre. Există această

albină din Europa Centrală, despre care am vorbit aici, albina domestică comună. Albina italiană are un cu totul alt aspect, albina carnioliană tot un aspect diferit. Albinele sunt foarte puternic legate prin deprinderile lor de teritoriile în care trăiesc, şi nu li se poate acorda un ajutor durabil procurându-le miere virgină ce provine din regiuni complet străine. Au atunci foarte mult de lucru cu propriul lor corp, organismul lor începe să se revolte, căci încearcă să transforme această miere virgină pentru ca ea să devină ceea ce este în regiunea de unde provine trifoiul. Veţi vedea: acest lucru va da rezultate câţiva ani, dar după asta va trebui să se plătească oalele sparte. Aveţi deplină dreptate când spuneţi că nu deţinem încă date reale. Dar acest lucru se va vedea efectiv şi atunci se va părăsi această metodă, sau se va face ceea ce s-a făcut cu viţa de vie. Pentru viţa de vie s-a făcut următoarea experienţă: ştiţi că în anii 1870–1880 a apărut brusc filoxera care a distrus viţa nobilă din întinse regiuni ale Europei. Am putut în acea vreme să mă ocup mult de această problemă, pentru că unul dintre bunii mei prieteni era cultivator; el publica de asemenea o revistă agricolă [Nota 12] şi s-a ocupat mult de această problemă. Oamenii şi-au pus atunci întrebarea de ce plantele americane nu aveau încă filoxera, nu erau încă ameninţate de ea. La ce s-a ajuns? Vă voi spune: cu mijloacele ce permit combaterea filoxerei la plantele americane, n-a fost posibilă combaterea bolii la plantele europene. Şi consecinţa a fost că s-a putut menţine sănătatea plantelor americane ce au început să fie plantate, dar totuşi plantele europene au dispărut. S-a ajuns la abandonarea totală a plantelor europene şi la americanizarea totală a viţei nobile. Astfel, viticultura s-a transformat complet şi a devenit altceva. Efectiv ea a ajuns alta, sub multe raporturi, în numeroase regiuni.

Nu trebuie gândit într-un sistem atât de mecanic; trebuie bine înţeles că un anumit lucru este, în virtutea întregii sale naturi, aclimatizat într-un loc determinat. Trebuie să se ţină seama de asta, altfel se poate obţine un succes de moment, dar nimic durabil.

Mai este ceva ce doriţi să întrebaţi, sau toţi ceilalţi domni sunt doar înclinaţi să mănânce mierea, dar nu şi să discutăm atâta despre ea? Poate îi mai vine cuiva ceva în minte!

Vreau totuşi să mai revin puţin asupra adevăratei naturi a acestei elaborări a mierii la albine. Căci este, dacă priveşti atent, o uimitoare minune faptul că există nişte animale atât de mici, capabile să transforme ceea ce sug din florile arborilor sau în general din flori, din plante, în această miere deosebit de bună pentru sănătate şi care va putea juca un rol mult mai important decât astăzi în alimentaţia omului, dacă se va realiza într-adevăr imensa importanţă a consumului de miere. Astfel, de exemplu, dacă s-ar putea acţiona asupra ansamblului, pe care mi-ar place să-l numesc medicina socială, cred că ar fi excelent ca oamenii să mănânce miere tocmai în epoca logodnei lor, deci cu titlu preventiv. Căci, mai târziu, nu vor avea copii rahitici; există într-adevăr în miere o virtute graţie căreia, cu ocazia elaborării ulterioare de organismul uman, ea acţionează asupra puterilor de reproducere şi dă în special copiilor forme satisfăcătoare. Consumarea mierii de către părinţi, în special de mamă, acţionează asupra structurii osoase a copiilor.

Se va ajunge aici când se vor înţelege mai clar toate aspectele acestor probleme; în locul tuturor balivernelor ce apar azi în revistele ştiinţifice, se vor afla într-o zi, atunci când se vor dobândi cunoştinţele necesare, întrebări de genul: ce e bine să se mănânce în cutare perioadă a vieţii?

Ce este bine în alta? – şi aşa mai departe. Da, acest lucru va fi foarte util oamenilor, căci starea sănătăţii se va ameliora considerabil prin asta, şi în primul rând puterile de care ei dispun. Singurul lucru ce se poate spune aici este că oamenii sunt foarte departe de a estima acest gen de consideraţii la preţul lor just. Cel care nu are copii rahitici este foarte satisfăcut, dar el nu face din asta un obiect de reflecţie, consideră acest lucru ca ceva firesc. Singurul care se plânge este cel care are copii rahitici. Şi acesta este motivul pentru care aş spune: măsurile cele mai utile ale medicinii sociale, şi care au drept efect realizarea a ceea ce oamenii consideră ca stare a lor normală, sunt tocmai acelea care se lasă atât de mult aşteptate.

Trebuie să înţelegeţi bine că în această direcţie se pot obţine rezultate extrem de favorabile; şi cred că, dacă se va forma opinia că practicând ştiinţa spirituală descoperim perspective ca acestea, atunci ne vom îndrepta spre spirit mai mult decât se face astăzi când oamenii sunt sfătuiţi: rugaţi-vă, şi veţi avea una sau alta. Cunoaşterea spirituală permite să se vadă aceste lucruri. Da, Domnilor, aceste lucruri pe care cunoaşterea spirituală îţi permite să le vezi (şi pe care ştiinţa actuală nu le cunoaşte) pot consta, de exemplu, şi din: în ce perioadă a vieţii este deosebit de utilă mierea? – de exemplu, în perioada logodnei.

Este ceva absolut miraculos, am spus, faptul că albina extrage din natura universală acest nectar extraordinar de util şi că ea îl transformă în organismul ei. Veţi înţelege pe ce se bazează propriu-zis toată această producţie de miere, dacă vă voi arăta cum se desfăşoară acelaşi proces, dar sub o formă profund modificată, la un animal apropiat de albină, înrudit cu ea: la viespe. Viespea nu furnizează o miere care să fie la fel de fecundă oamenilor, cu toate că se pot obţine multe în medicină cu ceea ce prepară viespile.

Dar acesta este un produs total diferit. Data viitoare vă voi vorbi şi despre furnici. Dar să cercetăm acum o anumită specie de viespi.

Există viespi [Nota 13] care au particularitatea de a-şi depune ouăle în locuri diverse, în plante, în arbori, de exemplu pe frunze şi în scoarţa arborilor; există unele care le depun chiar în florile arborilor. Aşa că, apare aşa (vezi schiţa nr. 7). Iată ramura, să zicem o frunză de stejar. Viespea, cu ajutorul unui perforator – este un ac gol în interior –, îşi depune oul în frunza de stejar. Ce se petrece apoi? Acolo unde a fost depus oul viespii, întregul ţesut al frunzei din jurul oului se transformă. Frunza ar fi crescut cu totul altfel dacă oul n-ar fi fost depus în ea. Bine, să privim acum ce se petrece datorită faptului că oul de viespe a fost depus în frunză: creşterea plantei se modifică radical şi, în jurul oului, reliefându-se în afara frunzei, a apărut ceea ce numim gogoaşa de ristic. Acestea sunt gogoşile de ristic de culoare brună pe care le găsiţi în arbori. Cum au apărut ele? S-au născut pentru că, în acest loc, o viespe şi-a depus oul, iar în jurul acestui ou găsim acum această substanţă vegetală modificată. Ea îmbracă oul în întregime. Acest ou de viespe ar dispărea dacă ar fi depus oriunde. El nu se poate dezvolta decât dacă are la început în jurul lui această substanţă protectoare pe care viespea stejarului o fură substanţei vegetale. I-o şterpeleşte.

Schiţa nr.7

Tabla 7

Înţelegeţi, albina, la rândul ei, îşi depune oul în fagure, ea se naşte dintr-o larvă, ajunge albină, şi numai după aceea sustrage substanţa vegetală şi o elaborează în ea însăşi. Viespea face toate acestea ceva mai devreme. De îndată ce-şi depune oul, ea răpeşte plantei substanţa vegetală de care are nevoie. Deci albina aşteaptă ceva mai mult timp decât viespea pentru a începe ceea ce face. La animalele superioare şi la om, oul se înconjoară, din sânul mamei, cu un înveliş protector. El ia de la mamă ceea ce viespea ia aici de la plantă. Această gogoaşă de ristic se formează din plantă, întocmai cum în corpul mamei se formează în jurul oului corionul care, mai târziu, se elimină cu placenta.

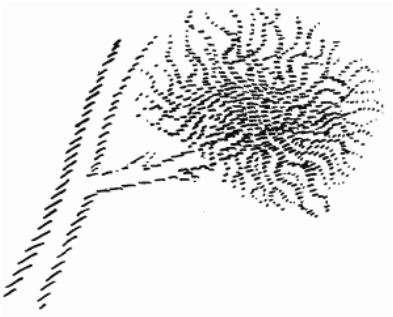

Tabla 7

Schiţa nr.8

Vedeţi cum colaborează viespea şi planta. În regiunile în care viespile sunt foarte numeroase, poţi vedea arbori ce sunt în întregime acoperiţi cu aceste gogoşi de ristic. Viespea trăieşte în armonie cu arborii. Ea nu se poate lipsi de ei. Sămânţa sa nu s-ar putea dezvolta dacă nu şi-ar constitui această anvelopă protectoare ieşită din arbori sau alte plante adecvate. Lucrurile mai pot apărea şi altfel. Există formaţiuni de ristic ce nu seamănă cu nişte gogoşi, nişte nuci, ci cresc aşa (vezi schiţa nr. 8); ele sunt păroase, cu firele încâlcite unele în altele. Dar întotdeauna există în mijloc viitoarea viespe. Uneori veţi găsi aceste gogoşi de ristic sub forma unor gogoşi păroase. Aceasta vă arată în ce armonie trăiesc viespile cu plantele. Apoi, după ce viespea s-a format, ea îşi sapă o trecere cu mandibulele ei şi se strecoară afară; depune la rândul ei un ou, după ce a stat un anumit timp în aer liber. Astfel, ponta trece mereu printr-o convieţuire cu planta.

Aţi putea acum întreba: ce legătură au toate astea cu elaborarea mierii? Ei bine, lucrurile sunt pe drept cuvânt strâns legate, şi atunci când le priveşti de aproape poţi afla cum se obţine mierea. Şi aici, încă o dată vedem că ştiinţa din trecut, pe care aş numi-o populară, a avut instinctul de a ţine seama de aceste realităţi. Ştiţi probabil că în

regiunile meridionale, în special în Grecia, cultura smochinului [Nota 14] joacă un mare rol. Or, există aşa-numitele smochine sălbatice care sunt puţin zaharate; dar mulţi oameni au un gust şi mai gurmand şi ar dori smochine mult mai dulci decât smochinele sălbatice. Ce fac deci oamenii?

Reprezentaţi-vă acum un smochin sălbatic. Acest smochin este apreciat în mod deosebit de o anumită specie de viespi care îşi depun ouăle în el (vezi schiţa nr. 9). Reprezentaţi-vă deci acest lucru: iată smochinul sălbatic, de ramură o smochină în care viespea a depus un ou.

Tabla 7

Schiţa nr.9

Producătorul de smochine este, în genul lui, un băiat foarte ingenios. El lasă viespile să-şi depună ouăle în aceşti smochini sălbatici, pe care-i cultivă special în acest scop. Apoi omul nostru începe să culeagă câte două din aceste smochine în care larvele de viespe din interior nu au ajuns la maturitate, căci sunt încă departe de a se naşte deşi au trecut printr-o perioadă a dezvoltării lor. Ce face apoi producătorul? Ia un capăt de rafie şi leagă aceste două smochine – în care nu a lăsat ca larva de viespe să ajungă la maturitate – în aşa fel încât să le unească. Se îndreaptă apoi spre un smochin la care vrea să-i amelioreze fructele şi

suspendă în el cele două smochine în care viespile şi-au depus oul. Ce urmează să se întâmple?

Se va întâmpla următorul lucru: viespile simt ce s-a petrecut, pentru că aceste smochine culese de producător nu se mai află pe arbore şi încep să se usuce; ele se deshidratează, nu mai primesc seva arborilor. Acest lucru îl simte deja în interior viespea care nu a ajuns la capătul dezvoltării sale. Chiar oul simte acest lucru. Consecinţa este că viespea se grăbeşte cât poate ca să-şi accelereze naşterea. Deci producătorul începe primăvara să-şi aplice acest proces: lasă mai întâi ca viespea să-şi depună ouăle. Apoi, de îndată ce vine luna mai, culege aceste două smochine şi procedează cum am spus. La naiba, se gândeşte animalul care este în interior, acum trebuie să mă grăbesc! Iată că a venit timpul în care smochinele se usucă. Animalul se grăbeşte cu o grabă febrilă, iese mult mai repede decât ar fi făcut-o altfel. Dacă smochinul ar fi rămas în pom, el s-ar fi născut la sfârşitul verii. Acum este obligat să se nască la începutul verii. Dar consecinţa este că animalul, prin faptul că a ieşit din găoace la începutul verii, trebuie să facă o a doua pontă; şi depune ouăle încă înainte de sfârşitul verii, în timp ce altfel n-ar fi făcut-o decât primăvara.

Tabla 7

Schiţa nr.10

Şi aceste ouă sunt depuse acum pe smochinele pomului supus ameliorării. Acolo îşi depune ea ouăle, ouă târzii care nu ajung la maturitate, care nu se dezvoltă decât până la un anumit grad. Şi care este rezultatul operaţiunii? Este că aceste smochine în care a fost depusă ponta secundă, devin de două ori mai zaharate decât celelalte smochine sălbatice! A face smochinele de două ori mai zaharate, aceasta înseamnă să ameliorezi fructele smochinului.

Ce s-a petrecut deci? S-a petrecut că viespile, care sunt animale înrudite cu albinele, dar totuşi diferite, au extras din plantă, încă din stadiul ou, ceea ce este susceptibil să dea miere. Şi dacă, cu îndemânarea producătorului care leagă cu un fir de papură cele două smochine sălbatice în care se găsesc ouăle de viespe şi le atârnă în pom, determini abil viespea să introducă din nou în plantă ceea ce a luat din cealaltă, o faci să aducă în planta unde o aşezi, în aceste smochine ameliorate, mierea sub formă de conţinut în zahăr. În aceste smochine ameliorate, gustul zaharat rezultă din faptul că mierea a fost introdusă foarte simplu în ea, într-o difuzie foarte fină, de către viespe. Acesta s-a produs printr-o cale indirectă, naturală.

Astfel vedeţi: aici n-am luat nimic naturii; dimpotrivă, am lăsat în fruct ceea ce este de natura mierii. Viespea nu poate elabora mierea ca albina, organismul ei nu este deloc apt pentru aceasta. Dar ea poate, când o constrângi pe calea ocolită pe care am menţionat-o, să transporte de la o smochină la alta, în timp ce se reproduce, dulcea savoare a mierii sale virgine. Astfel ea zaharează a doua smochină, smochina ameliorată. Şi există aici, în aceste smochine, o substanţă analogă mierii. Aşa că, înţelegeţi, este vorba aici despre ceva cu totul particular. La aceste viespi se vede

cum corpul nu reuşeşte să preia mierea virgină din natură şi să o transforme pentru a face din ea miere. Dar ele pot, în chiar sânul naturii, să facă în aşa fel încât, prin trecerea de la o smochină la alta, să se producă un fel de melificaţie.

Albina este în consecinţă un animal care împinge destul de departe dezvoltarea unui corp, analog cu cel al viespii, pentru a putea să elaboreze în afara arborelui substanţa care, pentru viespe trebuie să rămână în interiorul arborelui. Trebuie să spunem: albina este un animal care conservă mai mult în ea această putere pe care viespea nu o posedă decât atunci când este foarte tânără, atâta timp cât ea este ou sau larvă. La o vârstă mai avansată, viespea îşi pierde puterea ce i-ar permite să elaboreze mierea; albina conservă această putere şi poate să o exercite când devine adultă. Da, Domnilor, gândiţi-vă ce înseamnă să-ţi poţi cufunda privirea în natură şi să-ţi spui: mierea este ascunsă în plante, mierea, această substanţă a cărei gust se apropie de al zahărului. Ea e ascunsă în plante. S-a dovedit, în măsura în care se urmează căile favorabile, că poţi ajuta natura mutând viespea, în epoca convenabilă, pe pomul pe care vrei să-l ameliorezi.

Aici, în regiunile noastre, un asemenea procedeu nu este aplicabil, nu mai este posibil în epoca în care ne aflăm. Dar a fost un timp în evoluţia Pământului în care a existat posibilitatea de a face să se nască aceste viespi, în care li s-a dat posibilitatea de a-şi depune ouăle în smochine care erau culese deja; şi făcând astfel, s-a reuşit, încetul cu încetul, să se obţină albine provenite din viespi. Albina este într-adevăr un animal care a fost, în vremuri foarte îndepărtate, obţinută din viespe. Şi astăzi, cum am spus, se mai poate încă vedea cum graţie activităţii animalului, deci a viespii, această melificaţie se realizează chiar în natură.

Pe această cale puteţi vedea ce se întâmplă atunci când albina depune, într-un mod determinat, mierea în faguri. Fagurii se compun în esenţă din ceară. Da, această substanţă, ceara, nu este necesară numai ca mierea să fie depusă în ea; albina nu poate elabora mierea decât dacă întregul său corp lucrează corect. Este necesar ca ea să secrete ceară.

Deci, smochinul al doilea, în care savoarea zahărului se naşe din sine, este de asemenea mai bogat în ceară decât celălalt smochin sălbatic. Tocmai prin aceasta smochinul ameliorat se deosebeşte de smochinul sălbatic. Însăşi natura este cea care creează acest supliment de ceară; aşa că smochina ameliorată, smochina zaharată se dezvoltă pe pomul care, din el-însuşi, într-un anumit mod, devine în interior mai bogat în ceară. Puteţi găsi aici, prefigurat, ceea ce se petrece în apicultură.

Puteţi deci, procedând cu mare precizie, să faceţi următorul lucru: luaţi un trunchi de smochin ameliorat, îl tăiaţi, şi dacă îl veţi cerceta veţi găsi, lucru straniu, desene ca acestea, asemănătoare alveolelor de ceară (vezi schiţa nr. 11). Această ceară care se depune în trunchi va apărea sub aspectul unor formaţiuni de acest gen, ca alveolele de albină. Smochinul ameliorat este mai bogat în ceară, iar la interiorul trunchiului ceara se ordonează adoptând forma unei alveole. Astfel că putem spune: dacă cercetăm această ameliorare a smochinei, avem de-a face cu o producere de miere care nu a ieşit din natură, pentru că mierea rămâne în smochină.

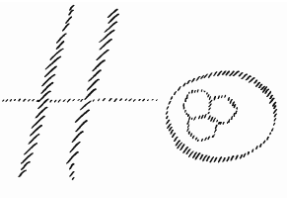

Tabla 7

Schiţa nr.11

Albina face să apară la lumina zilei, să spunem aşa, ceea ce cu smochina ameliorată rămâne în chiar sânul naturii. El îl face să se manifeste, scoţându-l la lumină. Prin aceasta, albina montează ceara în fagure, ceara care ar fi rămas altfel în trunchi şi ar fi format acolo un fel de celule naturale, cu singura diferenţă că aceste celule nu sunt atât de distincte, atât de voluminoase, sunt de-abia schiţate şi dispar imediat. Toate procesele de formare a cerii şi a mierii sunt în interiorul smochinului. Toată această muncă a albinei, care se face aici în interior, se află în pomul însuşi, astfel că întreaga natură este un apicultor.

Ce a făcut albina mai întâi? A depus un ou, l-a depus în stup, oul a ajuns la maturitate. Ea nu are nevoie să facă o gogoaşă de ristic, ea a extras imediat din plantă mierea virgină. De asemenea, ea nu merge nici pe un alt arbore care ar deveni mai bogat în ceară, ea face de la sine ceva care s-ar forma altfel în trunchi, ea clădeşte ansamblul fagurilor; ea depune acolo sucul, care apare sub formă de miere; în timp ce în smochina ameliorată sucul rămâne şi umple întreaga smochină. Aşa că putem spune: se desfăşoară aici, la vedere, ceea ce în natură rămâne în lumea arborilor şi se înfăptuieşte între arbori şi viespi. Aceasta vă permite să înţelegeţi perfect ce aveţi exact în faţa dumneavoastră când sunteţi în prezenţa unui stup, cu fagurii săi de ceară construiţi în celule, cu atâta artă. Este un spectacol uluitor – nu-i aşa, D-le Müller? Trebuie să fie

un spectacol miraculos acest asamblaj de alveole din ceară. Şi în aceste alveole, mierea!

Da, Domnilor, priviţi acestea de aproape. Atunci vă veţi spune: albina, ea, reprezintă în esenţă, în miraculoasele alveole de ceară, un gen de trunchi de arbore cu ramificaţiile lui, construit artificial. Ea nu pătrunde în interiorul arborelui pentru a-şi depune ouăle, ea îşi construieşte în afara arborelui ceva ce este ca o imagine a arborelui, şi în loc de a face să crească din el smochina, ea depune mierea în fagurii pregătiţi. Avem deci aici un fel de copie a smochinului altoit artificial, copie care este opera albinei.

Am aruncat astfel o privire în adâncurile naturii; ea vă arată cum natura însăşi ne poate instrui. Dar trebuie să fii capabil de a te lăsa instruit de natură. Oamenii vor învăţa şi mai multe de la ea. Dar mai întâi trebuie să vadă spiritul din ea; numai atunci vor înţelege lucruri ca cele de care ne-am preocupat astăzi. Altfel, rămâi cu gura căscată atunci când faci o călătorie în sud şi când vezi pe producătorul nostru caraghios care leagă cu aţă smochinele înţepate de viespe, le atârnă în smochinul sălbatic; rămâie cu gura căscată, ca toţi excursioniştii – chiar dacă sunt savanţi – care nu ştiu de ce face acel om aşa ceva. El o face pentru că astfel economiseşte munca albinelor, natura incorporând deja mierea în smochine. Iar smochinele, în regiunile în care se cultivă bine, sunt la fel de bune pentru sănătate ca şi mierea, pentru că mierea este deja conţinută în ele, în stadiul ei iniţial.

Iată lucrurile pe care trebuie să le avem prezente în noi atunci când vrem să ne referim la un subiect de o importanţă atât de decisivă ca apicultura. Cred că astfel se poate progresa spre o înţelegere a lucrurilor ceva mai justă.

Întrebări şi răspunsuri

***R. Hann**: După conferinţă m-am apropiat de **Dr. Steiner** şi l-am întrebat care este cauza putrezirii ouălor. Mi-a răspuns că n-ar putea da indicaţii precise asupra acestui subiect decât dacă ar studia real această boală. Dar, este probabil, a adăugat el, că este vorba despre o compoziţie defectuoasă a urinei reginei. A adăugat:* „Nu-i aşa, şi albina are urină în organismul ei; este probabil ca această compoziţie defectuoasă a urinei să fie cauza acestei afecţiuni."

*Legat de faptul (citat în conferinţă) că albina este o specie obţinută printr-o derivare din viespe, **Dr. Steiner** a spus cam aşa*: „Acest fapt s-a petrecut în epoca vechii Atlantide, în timp ce diversele forme animale nu erau încă fixate ca astăzi, şi când nu existau încă frontiere atât de precise ca astăzi între diversele specii. În zilele noastre o asemenea derivare n-ar fi posibilă."

VI. VENIN DE ALBINĂ ŞI FURNICI

Dornach, 12 decembrie 1923

Se pun întrebări asupra naturii afinităţii care există între albine şi flori, asupra a ceea ce le asociază pe unele cu altele, asupra a ceea ce ar trebui să fie mierea pentru om, şi ce este ea. Apoi se revine asupra depunerii ouălor.

Dr. Steiner: Bine, să mai vorbim încă o dată despre aceste probleme în conferinţa de astăzi. Lucrurile se prezintă astfel: există această fecundare a reginei în timpul zborului nupţial. Regina deci a fost la început fecundată. Apoi trebuie să cercetăm timpul care se scurge între pontă şi momentul în care insecta este formată, în care apare albina. Pentru regină acest timp este de 16 zile, pentru lucrătoare de 21 de zile, pentru trântor 24-25 zile. Aceste

trei categorii de albine sunt deci diferite unele de altele pentru că îşi realizează dezvoltarea într-un interval de timp diferit. Pe ce se bazează această diferenţă? O larvă de albină devine regină pentru că ea e hrănită într-un anumit mod chiar de către albine. Reginele sunt hrănite puţin diferit; creşterea lor este astfel accelerată.

Or albina este un animal solar, iar Soarele are nevoie, pentru a se întoarce o dată în jurul lui, de aproape tot atâta timp cât îi este necesar trântorului pentru a se dezvolta. Astfel că regina nu aşteaptă, pentru a-şi încheia dezvoltarea, ca Soarele să-şi fi încheiat rotaţia; aceasta înseamnă că ea rămâne în întregime în domeniul unei singure rotaţii a Soarelui. Ea se dezvoltă în aşa fel încât se plasează în întregime sub influenţa Soarelui. Tocmai prin aceasta ea devine o albină capabilă de a depune ouă. Deci tot ceea ce este aptitudine de a depune ouă se află sub influenţa solară, şi chiar mai mult, a întregului univers.

Dacă hrana este furnizată în aşa fel încât albina se dezvoltă în timpul ce-i este necesar lucrătoarei, albina se apropie deja de influenţa terestră. Cu cât Soarele îşi continuă revoluţia sa, cu atât mai mult albina intră sub influenţa evoluţiei terestre. Albina este desigur un animal puternic solar, dar şi foarte puţin un animal terestru. Iar trântorul care are nevoie pentru a se dezvolta de aproape acelaşi răstimp de care are nevoie Soarele pentru a face o rotaţie completă, el este un animal pe deplin terestru; el se desprinde deci de Soare.

Avem deci trei feluri de dezvoltare: avem Soarele pentru regină; avem lucrătoarea – Soarele în care vedem puteri extraterestre, dar deja, într-o anumită măsură, forţe terestre; şi avem trântorul, care nu mai are deloc puteri solare şi care este un animal în întregime terestru. Nimic din ceea ce se petrece pe altă cale (după dezvoltarea

acestor trei feluri de albine) nu are loc sub influenţa forţelor terestre, cu excepţia fecundării.

Iată încă ceva deosebit: vedeţi dumneavoastră, această fugă din faţa fecundării. Animalele inferioare, într-adevăr, nu iubesc deloc fecundarea; ele vor să i se sustragă. O putem dovedi peste tot în natură. Din acest motiv asistăm în realitate la o fugă a reginei în direcţia Soarelui. Când cerul este acoperit, fecundarea nu are loc. Datorită acestui fapt, trântorii, care vor să introducă elementul terestru în domeniul Soarelui, sunt obligaţi să se lupte în văzduh, iar indivizii slabi rămân în urmă. Numai aceia care-şi păstrează până la capăt forţele şi sunt capabile să zboare la fel de sus ca regina, pot produce fecundarea. Dar prin faptul că regina este fecundată, nu înseamnă că ar fi şi ouăle; o parte din ouăle reginei sunt fecundate cu ocazia pontei; acestea vor da regine sau lucrătoare. O parte nu este fecundată în corpul reginei: aceştia sunt viitorii trântori. Aşa încât, atunci când regina nu este fecundată, nu se obţin decât trântori. Când regina este fecundată, ouăle nefecundate pot da naştere la trântori, sau se nasc lucrătoare şi regine numai acolo unde a existat fecundarea germenului, şi unde, în consecinţă, elementul ceresc vine în contact cu elementul terestru. Chiar în cazul în care alături de trântori există lucrătoare, trântorii provin din faptul că sunt cei mai expuşi la elementul terestru, tocmai pentru că nu a existat fecundare. Şi aceasta tocmai pentru că ei trebuie să fie expuşi elementului terestru, fără de care n-ar supravieţui. Este necesar ca ei să fie hrăniţi mai mult timp. Vă mulţumeşte acest răspuns?

Întrebare: Am auzit spunându-se cu ani în urmă că dacă o viespe sau o albină te înţeapă, şi dacă ai reumatism, reumatismul dă înapoi.

Dr. Steiner: Revin, în legătură cu asta, la o întrebare pe care n-am luat-o în consideraţie lunea trecută. Dl. Müller a vorbit despre un om care, probabil puţin bolnav de inimă, s-a simţit foarte rău în urma unei muşcături de albină.

Dl. Müller*: Medicul l-a sfătuit să abandoneze apicultura dacă nu vrea să moară!*

Dr. Steiner: Boala de inimă nu dovedeşte nimic altceva decât că la acel om organizaţia-Eu nu intervine cum ar trebui. Aici trebuie să ţinem seama de ceea ce aţi auzit în conferinţele mele. Ştiţi că am deosebit în om patru elemente: în primul rând trupul fizic obişnuit, pe care-l poţi atinge; în al doilea rând trupul eteric; în al treilea rând trupul astral; şi în al patrulea rând organizaţia-Eu. Aceasta organizaţie-Eu intervine în sânge, ea împinge, conduce practic sângele, şi după cum este condus sângele, aşa bate inima. În cărţi veţi găsi peste tot o prezentare absolut falsă a fenomenului. Lucrurile sunt acolo expuse ca şi când inima ar fi o pompă şi această pompă ar trimite sângele în tot corpul. Acest lucru este o absurditate, pentru că în realitate sângele nu e mişcat ca printr-o pompă, ci acţionat prin organizaţia-Eu, şi el este pus în mişcare peste tot graţie acesteia.

Dacă cineva pretinde că inima este aceea care acţionează sângele, trebuie să pretindă şi că, atunci când instalezi o turbină, turbina este cea care acţionează apa. Oricine ştie că apa este cea care face să meargă turbina. În om există bătăi analoge. Sângele ajunge să bată acolo şi acţionează inima. Sângele dă un impuls şi faptul că oxigenul se combină cu carbonul îl trimite înapoi; astfel există un elan spre înainte, apoi spre înapoi; prin aceasta există flux, apoi reflux, ceea ce dă naştere bătăilor inimii. Astfel deci, oranizaţia-Eu intervine direct în circulaţia sanguină.

Or această organizaţie-Eu este conţinută, în mod misterios, în veninul albinei. Această putere pe care o aveţi şi care circulă în sângele dumneavoastră, este conţinută şi în veninul albinei. Este interesant că albina are nevoie de acest venin în interiorul ei. El nu-i este necesar numai pentru a putea să înţepe. Faptul că poate să înţepe nu este decât ceva complementar, accidental. Albina are nevoie de acest venin pentru că are nevoie de aceeaşi putere în circulaţia sanguină pe care omul o posedă în propriul său sânge.

Stupul, am spus, este asemenea unei fiinţe umane complete, întregi. Imaginaţi-vă acum că aţi primit în corpul dumneavoastră venin de albină, adică în sângele dumneavoastră. Veninul, ca toate otrăvurile care pătrund în corp, trece imediat în sânge. Presupuneţi acum că aţi fi într-o stare de sănătate normală. Veninul accelerează mişcarea sângelui dumneavoastră. Apar tendinţe de inflamare, dar inima dumneavoastră va suporta asta. Dacă dimpotrivă un subiect este cardiac, şi organizaţia-Eu se intensifică prin venin, rezultă de aici un şoc asupra unei valve a inimii puţin bolnavă; consecinţa este că subiectul leşină, sau chiar moare. Iată cazul pe care Dl. Müller l-a povestit.

Acum, iată aspectul specific pe care-l găsim aici: tot ce poate îmbolnăvi sau omorî poate la fel de bine să vindece. Şi în aceasta constă marea responsabilitate pe care o ai atunci când prepari medicamente; căci nu există un veritabil remediu care, rău folosit, să nu poată provoca boala pe care el este capabil şi să o vindece. Dacă puteţi provoca cuiva, cu venin de albină, un leşin mai mult sau mai puţin prelungit, sau chiar moartea, ce se petrece în acest caz? Ei bine, atunci când cineva leşină, trupul astral şi Eul se retrag din trupul fizic, ca în somn; dar în somn acest

fenomen este normal, în leşin el este patologic. În leşin Eul se blochează, în somn el se degajează în întregime. Atunci când subiectul are o organizaţie-Eu slabă, el nu reuşeşte să reîntoarcă Eul său în corpul fizic. Eşti obligat să-l scuturi pentru ca să se trezească, trebuie stimulată respiraţia lui, etc. Trebuie să se recurgă la procedee artificiale. Ştiţi asta: respiraţia artificială este cea prin care se propune reintegrarea corectă a orgaizaţiei-Eu în organism.

Presupuneţi acum că cineva ar avea reumatism, sau chiar gută, sau în plus alte depuneri în corp. Trebuie atunci să se încerce fortificarea organizaţiei-Eu. Căci de ce ai reumatism sau gută? Pentru cu organizaţia-Eu este prea slabă. Ea nu pune sângele corect în mişcare. Circulaţia trebuie stimulată. Atunci când sângele nu are o mişcare corectă, când de exemplu curge prea încet pentru organismul respectiv, peste tot se depun mici cristale, care pătrund apoi în zonele învecinate venelor. Aceste mici cristale se compun din acid uric. Ele umplu întregul corp. Aceasta este guta sau reumatismul. În această împrejurare, organizaţia-Eu este prea slabă.

Dacă dau acestei persoane doza convenabilă de venin de albine sau de viespe, organizaţia-Eu i se fortifică. Numai că doza nu trebuie să fie prea puternică, altfel organizaţia-Eu nu se poate menţine. Dar dacă i se dă numai atâta cât este nevoie pentru a o fortifica, se poate prepara cu veninul de albină sau viespe un remediu foarte bun. Trebuie numai să fie amestecat cu un alt remediu. Există remedii de acest gen. Se fabrică de exemplu vechiul „remediu Tartar" după o metodă analogă dar, adevărat, cu alte substanţe.

Astfel, putem întotdeauna să preparăm medicamente cu aceste substanţe toxice ca de exemplu în acest caz pentru a fortifica organizaţia-Eu. Dar în momentul în care foloseşti un medicament de acest gen, trebuie să cunoşti

bolnavul. Cineva are, de exemplu, gută sau reumatism. Prima întrebare este aceasta: inima sa este sănătoasă, adică funcţionează ea normal sub acţiunea circulaţiei sanguine? Dacă răspunsul este da, el poate fi vindecat cu venin de albină sau de viespe. Dacă inima este bolnavă, trebuie să faci o distincţie. În caz de nevroză cardiacă, acest tratament nu face deloc rău; dar dacă e vorba despre o boală de inimă care provine de la o valvulă defectuoasă, trebuie să fii foarte prudent cu acest medicament. El acţionează puternic asupra valvulei. Dacă valvula este bolnavă, se poate întâmpla ca acest remediu să nu trebuiască în nici un caz folosit. Tocmai în asta constă dificultatea. Din acest motiv este atât de periculos să spui generalizând că o substanţă anume este un remediu contra unei boli sau alta. Puteţi spune foarte bine: fac un preparat, un medicament. Pun în el venin de viespe sau de albină – noi dispunem de un medicament de acest gen –, îl amestec cu un excipient oarecare, gelatinos sau altceva, extras din plante, îl pun într-o fiolă, apoi medicamentul este injectat, exact cum este şi cu veninul de albină, prin înţepătură. Numai că, în înţepătura de albină reacţia este mult, mult mai puternică. Şi acest remediu se poate fabrica şi se poate spune: acesta este un medicament contra reumatismului.

Dar aceasta nu este singura grijă pe care ai avea-o; trebuie să afli dacă bolnavul tolerează medicamentul ţinând seama de starea sa organică generală. Medicamentele care pătrund adânc în organism nu trebuie administrate decât dacă a fost examinată starea generală a bolnavului. Trebuie să cunoşti tot ce se referă la starea sa generală. Dacă deci găsiţi undeva medicamente ce sunt lăudate ca fiind în general bune contra uneia sau alteia dintre afecţiuni, acestea fac parte aproape întotdeauna dintre acele remedii ce nu pot face mult rău şi care sunt

totuşi eficace. Asemenea remedii pot fi puse în comerţ. Putem fi de acord cu aceste medicamente, chiar dacă în realitate folosirea lor comportă urmări puţin dezagreabile. Bolnavul este întotdeauna obligat să depăşească consecinţele tratamentului, atunci când îl îngrijeşti.

În zilele noastre mulţi oameni se tratează, care în realitate nu sunt bolnavi. Şi înainte de război era şi mult mai mult aşa. Medicii suferă cel mai mult în ţările unde lipsesc banii, pentru că astăzi oamenii nu se mai tratează aşa mult. În trecut, oamenii sănătoşi, cei uşor bolnavi, cei bolnavi, cei foarte grav bolnavi, toţi se tratau. Astăzi numai ultimii pot s-o facă în ţările Europei Centrale!

Dacă avem de-a face cu un om voinic, extraordinar de robust, care ar suferi de reumatism – de cele mai multe ori nu este vorba despre un adevărat reumatism, ci de stări gutoase –, o înţepătură de albină poate, cum a spus Dl. Burle, să aibă asupra lui un efect extraordinar de favorabil. El poate fi vindecat pentru că suportă reacţia.

De cele mai multe ori, o persoană de constituţie obişnuită, atinsă de reumatism, poate natural suporta ca medicament o doză convenabilă de venin de albină ce-i este preparată. Dar dintr-o înţepătură de albină cu tot veninul ei, va rezulta în general o inflamaţie atât de puternică încât va trebui să faci să dispară această inflamaţie, să elimini cât mai repede veninul, şi astfel nu va putea rămâne prea mult din acest venin pentru a vindeca reumatismul. Aşa ceva s-ar întâmpla cu o persoană de o constituţie obişnuită.

Dar să luăm acum următorul caz. Reumatismul poate apărea şi în modul următor: o persoană nu munceşte mult, dar mănâncă mult. Ea va avea, în cele mai multe cazuri, o inimă sănătoasă, dacă lucrează puţin şi mănâncă mult, până când lucrurile încep să se strice.

Inima este un organ extrem de rezistent, şi dacă nu este deteriorată prin ereditate sau din timpul tinereţii, numai pe parcursul anilor se deteriorează din interior. Această persoană care mănâncă enorm, bea de asemenea şi alcool atunci când mănâncă. Prin asta, organizaţia-Eu este stimulată, circulaţia sanguină se înfierbântă. Atunci inima nu mai poate ţine pasul cu bătăile sale. Toxinele, acidul uric, etc. se depun peste tot. Se poate întâmpla ca inima să rămână încă mult timp viguroasă, dar deja puncte de reumatism s-au instalat peste tot. O înţepătură de albină poate de obicei să facă un deosebit serviciu acestei persoane.

Dl. Burle*: Nu ştiu dacă omul despre care vorbim nu era uşor alcoolic.*

Dr. Steiner: Vreţi să spuneţi că nu v-aţi interesat despre asta? Vedeţi, când dispui de medicamente din venin de albină – şi este un remediu puternic – trebuie să se înţeleagă bine că întreaga atenţie trebuie acordată sănătăţii generale a persoanei.

Dl. Müller *spune că a contactat reumatism din cauza frigului, că l-a îngrijit la soare, după care a dispărut; în vara aceasta s-a manifestat iarăşi, puţin. El crede că şi înţepăturile de albină pot fi un ajutor; într-o zi a avut neşansa să fie înţepat pe ambele picioare în aproape 22 de locuri. Singurul inconvenient pe care l-a simţit a fost că picioarele sale au trecut prin toate culorile curcubeului. Nu rezultă întotdeauna o umflătură. Aceasta pentru că trupul uman e diferit după zone. S-a spus deja: o înţepătură este suficientă pentru a omorî pe cineva, în timp ce el însuşi a fost înţepat de 60 de ori, fără ca inima sa să fi bătut mai repede. Unii sunt mai rezistenţi decât alţii, asta e tot.*

Dr. Steiner: Atunci când aţi fost înţepat aşa, lucraseră-ţi multă vreme cu albinele?

Dl. Müller*: De foarte mulţi ani!*

Dr. Steiner: Nu vă amintiţi poate de prima dată când aţi fost înţepat. Când eşti înţepat pentru prima dată, resimţi efectul, mai mult sau mai puţin. Omul despre care aţi vorbit a fost cu siguranţă înţepat pentru prima dată. Şi dacă ai avut o dată o otravă ca aceasta în corp, adică în sânge, devii din ce în ce mai apt să te aperi, eşti tot mai imunizat, cum se spune. Deci dacă cineva este uşor înţepat la începuturile sale în apicultură, şi dacă pe de altă parte inima este sănătoasă, efectul înţepăturii este că subiectul devine din ce în ce mai puţin sensibil. Când ştii că eşti sănătos, poţi face să fii înţepat o dată, în scopul de a putea ca în continuare să fii înţepat fără urmări grave; se produc fenomenele obişnuite, treci prin toate culorile curcubeului, dar toate acestea nu privesc decât exteriorul, sângele este imunizat. Aceasta nu depinde numai de constituţie, ci de ceea ce s-a introdus mai înainte în sânge. Mă surprinde că medicul care a observat ceea ce aţi relatat nu a spus acestui om: a doua oară înţepătura nu va avea consecinţe atât de grave, iar a treia oară veţi fi imunizat. Dar poate era atât de grav cardiac încât nu putea fi expus pericolului. Trebuie să se ţină seama şi de asta.

Nu-i aşa, astăzi aceasta constituie o problemă delicată, pentru că există şi medici care cred că fiecare apicultor ar trebui să fie vaccinat mai înainte de a începe. Când oamenii pleacă la război sunt saturaţi cu toate otrăvurile posibile. Iată încă ceva ce nu este de recomandat. Nici aşa ceva nu trebuie făcut, pentru că sângele devine un fel de depozit de gunoaie. Aceste otrăvuri care vă sunt introduse în sânge, îl alterează întotdeauna puţin. Situaţia se restabileşte peste câtva timp. Sângele îşi regăseşte starea sa normală, dar este protejat de noile toxine care ar putea fi de aceeaşi natură.

Dl. Müller*: Referitor la trântori şi la cele trei categorii de ouă, Dr. Steiner a răspuns la toate întrebările. Există numai un lucru pe care poate nu-l cunoaşte: chiar dacă stupul, credem, este pe deplin sănătos, apar perioade în care, dacă regina este de o calitate proastă sau prea bătrână, toate ouăle dau trântori.*

Dl. Müller este convins, după 30 de ani de experienţă, că poate apărea situaţia în care regina, datorită slabei sale calităţi, sau pentru că e bolnavă sau slăbită din cauza vârstei, mai este încă în stare să depună din când în când un ou bun, dar majoritatea ouălor sunt ouă de trântori.

El întreabă apoi ce se petrece cu fabricarea mierii de către albină, cum o produce ea, dacă apicultorul trebuie să completeze cu zahăr. Din expunerile făcute aici, a reieşit că apicultorul nu trebuie să folosească zahărul. Dacă cineva dă zahăr în timp ce albinele strâng nectarul, este pus pe lista neagră – aşa cum se face cu un lucrător pe care nu-l mai vrei pentru că e prost văzut. Cu mierea de provenienţă străină, el a făcut experienţe proaste.

Dr. Steiner: Natural, este absolut exact că nu se obţine acelaşi produs dacă foloseşti artificial zahăr. Şi dacă există oameni care ţin să consume zahăr în plus peste miere, s-o facă, este treaba lor. Este exact ca şi când ai pune apă în vinul cuiva, sub pretext că nu trebuie să bei vin atât de tare; problema este să vă dea ceea ce este pe etichetă. Aşa trebuie să stea lucrurile. În această privinţă, faptul că apicultorii se controlează între ei, este tot ce poate fi mai bun, pentru că ei sunt cei care se pricep în asta cel mai bine.

Referitor la trântori, aş vrea totuşi să mai spun ceva. Se poate întâmpla uneori să presupui a priori că regina n-a fost fecundată cum trebuie şi că se vor naşte prea mulţi trântori. S-ar putea atunci, dacă nu vrei să laşi această

sarcină chiar albinelor – dacă se nasc prea mulţi trântori, albinele nu o vor face, s-au făcut aceste probe –, atunci s-ar putea obţine încă, datorită unei hrane deosebit de copioase, ca ieşirea din ou să se urgenteze, nu la 23, 24 de zile, ci la 20-22 zile. Atunci trântorii pot da albine, cam prost clădite, dar semănând totuşi cu lucrătoarele. Dar acest lucru nu va ţine prea mult timp. Se vede totuşi prin asta ce influenţă are durata de dezvoltare.

Natural, acestea sunt lucruri care nu se fac deloc în apicultura practică. Dar din punct de vedere teoretic aşa este. Se poate deci spune: modul de hrănire este absolut determinant, şi nu poate fi contestat faptul că reuşeşti să obţii, într-un caz sau altul, dintr-o albină, dacă nu e adevărată regină cel puţin o albină care va avea o pontă redusă.

Toate acestea arată de ce transformări este în stare un animal ca albina. Dar acest lucru nu are mare influenţă asupra apiculturii practice.

Dl. Müller*: Aceasta este numită o regină-trântori. Este o boală a stupului.*

Dr. Steiner: În apicultura practică asta nu are mare importanţă. Dar în stup, însăşi colonia are tendinţa de a face, printr-o metodă de hrănire specială, o albină care să depună ouă dintr-o simplă lucrătoare. Acest lucru e un fel de boală. Stupul este o unitate, deci întreaga colonie din stup este atunci bolnavă. Exact ca atunci când îndopaţi o gâscă. Forţele ficatului se dezvoltă cu o amploare deosebită şi ficatul este foarte sănătos; întregul organism se îmbolnăveşte. Când forţezi o lucrătoare să devină regină, ea de fapt este o lucrătoare foarte sănătoasă, dar întregul stup trebuie atunci considerat ca bolnav.

Poate vă veţi mai gândi şi la alte lucruri. Putem oricând să revenim. Aş vrea să spun acum câteva cuvinte în legătură cu întrebarea D-lui Dollinger.

Putem diferenţia precis insectele analoge albinei, analoge albinei în sens larg: albine, viespi, furnici. Aceste animale sunt înrudite între ele, iar data trecută am povestit interesanta istorie a viespei Cynips, care-şi depune ouăle în arbori sau în alte vegetale, şi am arătat că graţie acestor viespi se efectuează acolo un fel de preparare interioară a mierii. Mai există şi alte specii de viespi decât viespile Cynips. Aceste specii diferite sunt asemănătoare mai mult cu albinele, prin faptul că ele construiesc un gen de faguri.

Există de exemplu o interesantă specie de viespe care construieşte în următorul mod: dacă există undeva, de exemplu o frunză mai rigid ataşată de o ramură, ea începe să caute în jur mici bucăţele pe care le smulge din scoarţa arborilor sau alte lucruri de acest gen; le impregnează cu saliva sa şi începe să facă câţiva suporţi cu această substanţă. Apoi, după ce a făcut suporţii, ea continuă să procedeze în acelaşi mod, impregnează materialele cu saliva sa şi confecţionează apoi, legat de aceşti suporţi, ceva ce seamănă foarte bine cu un element de fagure de albină. Dar, când examinezi substanţa din care este făcut acest element, există totuşi o diferenţă. Fagurele albinei se compune din ceea ce cunoaşteţi cu toţii sub numele de ceară. Dar dacă veţi cerceta ce a făcut această viespe, veţi vedea că e cenuşie şi că seamănă foarte mult cu hârtia pe care o fabricăm noi. Pare într-adevăr ca o masă de hârtie. Viespea adaugă apoi un al doilea element, al treilea, al patrulea, şi acestea sunt agăţate acolo sus. După ce elementele sunt umplute, adică după ce au fost depuse ouăle, viespile le pun capac. Şi în timp ce ponta continuă, viespea face aici, ciudat, un inel (vezi schiţa nr. 12), apoi

iarăşi un fel de capac; într-o parte îşi lasă construcţia deschisă: această deschidere este o gaură de zbor prin care viespile pot intra şi ieşi pentru a deservi aceste alveole.

Schiţa nr. 12

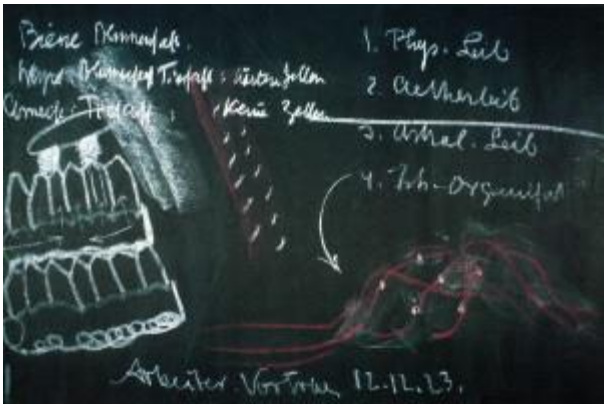

Tabla 8

Apoi, construieşte din nou alveole, procedează în acelaşi fel, le acoperă, aşează din nou un inel, aici un capac, aici o deschidere pentru a intra şi a ieşi. De aici poate rezulta un con foarte înalt, ca un con de brad, analog cuibului albinei, cu excepţia că este o masă de hârtie.

Alte cuiburi de viespe sunt, după cum ştiţi, îmbrăcate în plus cu un strat. Cuiburile de viespe au tot felul de forme.

Acum, gândiţi-vă puţin la ceea ce se petrece acolo în realitate. Dacă m-aţi întreba: ce face albina pentru a-şi construi celulele de ceară? – v-aş răspunde: albina zboară spre flori sau spre ceea ce pe arbori este similar florilor; ea se interesează mai puţin de bucăţelele de scoarţă sau de lemn. În esenţă ea se îndreaptă spre tot ce are natura florii, şi încă foarte puţin spre ce în frunză aminteşte puţin de caracteristicile florii, dar deja mult mai puţin.

Există o situaţie în care insectele superioare, asemenea albinei, să se îndrepte spre altceva decât spre flori, ele nu se îndreaptă nici spre particulele lemnoase sau alte materii analoge, ci spre altceva ce le pare să fie deosebit de bun; albinele fac puţin acest lucru, viespile mai mult, şi în special o fac furnicile. Furnicile şi viespile, care folosesc pe de o parte cele mai dure elemente pentru construcţiile lor, consideră excelent (spre deosebire de albine) sucul care provine din afide, păduchii de plante. Iată ceva foarte interesant. Căci, cu cât e mai dură substanţa pe care aceste animale o folosesc la construcţiile lor, cu atât le place mai mult nu numai sucul de flori, dar în plus şi ceea ce este pe floare, ceea ce îi seamănă cel mai mult, adică afidele. Aceştia sunt nişte animale extraordinar de nobile – iertaţi-mă dacă mă exprim în limba furnicilor; în limba oamenilor n-aş folosi acest calificativ –, în limba furnicilor păduchele de plantă este un animal nobil. El este

floarea fină a plantelor. Ceea ce secretă el ca suc, este de fapt pentru furnici mierea cea mai fină care există. La viespi, se remarcă deja că sunt puţin gurmande în privinţa acestor afide.

Dar să revenim acum la furnici. Furnica nu are puterea de a construi un cuib ca cel al viespilor. Ea procedează altfel. Ea îngrămădeşte pământul, şi în acest pământ veţi găsi peste tot galerii, un întreg labirint de galerii. Şi prin aceste galerii, furnicile târăsc particulele dure de vegetaţie, micile bucăţele de scoarţă de care au nevoie. Le plac în special părţile moarte ale lemnului. Ele caută ceea ce au nevoie pentru mărirea edificiului pe care-l construiesc cu bucăţi de pământ. Ele merg în special acolo unde s-a tăiat un arbore, şi unde rădăcina a rămas în pământ. Se îndreaptă spre ceea ce a ajuns deja miez şi scoarţă foarte dure, iau din ele fragmente pentru executarea construcţiei lor.

Furnicile folosesc deci materialele cele mai dure. Ele nu ajung până la construirea alveolelor. Sunt departe de asta. Folosesc material prea dur. Puteţi constata, albinele utilizează materialul care se află chiar în flori. Din acesta îşi fac alveolele, dar prin aceasta ele nu pot face altceva decât să-şi extragă hrana chiar din sucul florilor; ele sug polenul de exemplu, sucul florilor.

Viespile folosesc deja un material mai dur la construirea alveolelor care se aseamănă hârtiei. Este un material mai dur, dar subţire, şi prin asta alveolele lor sunt mai fragile decât fagurii de miere; dar substanţa lor este mai dură.

Viespea a dobândit deja gustul pentru păduchi, dar ea se hrăneşte mai mult în genul albinelor, cu ceea ce este în plante.

Furnicile, la rândul lor, care utilizează un material atât de dur încât nu pot construi decât galerii în pământ, cavităţi, nu faguri cu celule, aceste furnici sunt avide de păduchi. Şi ajung să captureze toţi păduchii unei plante şi să-i transporte în locuinţele lor; astfel veţi putea găsi în furnicare păduchi de plante.

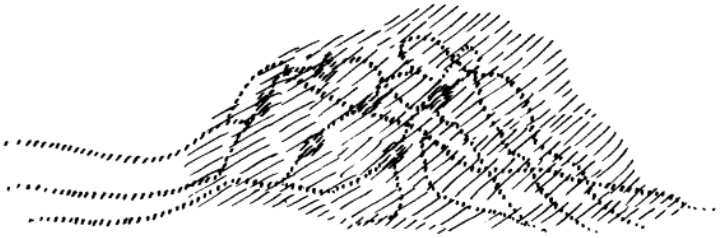

Tabla 8

Schiţa nr. 13

Este ceva foarte interesant. Când eşti într-un sat, există o înşiruire de case, şi peste tot în spate, grajdurile; acolo se află vacile de lapte, de acolo se procură laptele. La furnici este absolut la fel; în tot furnicarul veţi găsi mici construcţii – acolo sunt păduchii de plante. Aceştia sunt vacile de lapte ale furnicilor. Ele procedează ca oamenii, dar la o scară mai redusă. Îşi au acolo micul lor grajd, dar au afide în loc de vaci. Furnicile se apropie de păduchi şi îi mângâie cu antenele lor. Păduchele simte în asta ceva foarte agreabil şi lasă să se scurgă laptele lui. Furnica poate suge astfel laptele pe care l-a obţinut mângâind păduchii. Iată cum obţine ea elementul esenţial al hranei sale. Cam aşa stau lucrurile şi cu vacile, numai că trebuie să fie mângâiate mai mult. Furnicile execută un adevărat muls al păduchilor. Ele îi capturează de pe florile şi frunzele pe care stau şi îi îngrijesc foarte bine.

Deci, putem spune: este o minune faptul că există afide. Este un miracol tocmai atunci când există furnicare în vecinătate. Furnicile culeg cu grijă afidele şi le

exploatează apoi în staulul lor. Este o instituţie foarte ingenioasă a naturii faptul că există la aceste mici animale adevărate manevre de camuflare a afidelor.

Deci, furnica, care foloseşte pentru construcţiile sale un material atât de dur, nu poate să se mulţumească numai cu sucul florilor. Trebuie să folosească pentru hrana sa ceea ce sucul plantelor a dat deja animalului, păduchelui. Trebuie ca sucul florilor să fi trecut deja prin organismul animalului. Astfel că putem spune: albina utilizează încă sucul florilor în stare pură; viespea, sucul florii şi sucul animalului – în schimb, alveolele sunt mai dure. Pentru furnică, elementul hrănitor nu mai este decât sucul animalului, de aceea nu mai există alveole. Furnica nu mai are puterea de a le construi. Trebuie, chiar dacă ea mai este capabilă să scoată ceva din flori, să aibă acest supliment pe care i-l furnizează micul ei staul; altfel n-ar putea trăi.

Înţelegeţi, ce relaţie interesantă există aici între flori şi aceste animale! Albinele folosesc sucul florilor în stare pură. Celelalte, viespile şi în special furnicile, sunt obligate să lase ca acest suc să treacă prin animale mai înainte de a face din el hrana lor. În schimb, ele pot utiliza pentru construirea locuinţelor lor ceea ce nu mai este suc de floare.

Într-adevăr, există o mare diferenţă între fagurele de albină, din ceară, cuibul de viespe, din hârtie, şi ceea ce clădeşte furnica, această construcţie neputând fi construită decât din exterior şi neajungând până la formarea de alveole. De aici marea diferenţă a hranei lor.

VII. IMPORTANŢA ACIDULUI FORMIC

Dornach, 15 decembrie 1923

Bună ziua, Domnilor! Vom continua astăzi consideraţiile pe care le-am legat data trecută de întrebarea D-lui Dollinger. Dacă mai apare o altă problemă ne vom ocupa şi de ea. Data trecută, pentru a răspunde la întrebarea D-lui Dollinger, am luat ca punct de pornire furnicile. Desigur, putem spune: albinele, viespile, furnicile, sunt specii animale înrudite; în acelaşi timp, comportamentul pe care-l observăm la unele şi la celelalte este total diferit. Aici, observaţia ne poate face să aflăm enorm de multe lucruri referitoare la economia universului. Căci cu cât studiem mai mult aceste animale şi modul lor de viaţă, cu atât mai mult eşti forţat să constaţi cu ce înţelepciune este organizată activitatea acestor animale şi tot ce reuşesc ele să întreprindă.

Data trecută v-am relatat despre modul în care îşi execută furnicile locuinţa lor, cum o asamblează sau cu ajutorul unor bucăţi de pământ, sau cu ajutorul unor aşchii mărunte de lemn mort, în descompunere sau încă dur, sau cu ajutorul unor alte materiale pe care le amestecă cu acest lemn. Îşi construiesc movila lor de pământ. În acest muşuroi există tot felul de galerii în lungul cărora ele se deplasează în întregi colonii, în procesiuni. Le vezi astfel ieşind prin găuri şi îndreptându-se spre un loc din împrejurime de unde adună ceea ce le este necesar.

Şi iată apărând o astfel de colonie de furnici; ea amenajează aici o cavitate, sapă tot felul de galerii ce conduc spre exterior (vezi schiţa nr. 14). Apoi furnicile îngrămădesc puţin pământ deasupra, fac o galerie, apoi alta, apoi a treia, etc. Galeriile sunt legate între ele. Este un adevărat labirint. Pe aici se deplasează furnicile; ele pleacă

să caute în împrejurimi cele necesare pentru construcţia şi hrana lor.

Vedeţi, Domnilor, a spune că toate acestea se datorează instinctului acestor animale – da, bine, dar nu înseamnă că spui mare lucru. Căci, atunci când animalul nu are un trunchi de copac la dispoziţia sa, el construieşte un muşuroi de nisip. Dar când găseşte un trunchi de arbore corespunzător, se organizează în aşa fel încât să fie scutit de munca necesară construirii unui muşuroi. Animalul se conduce deci în funcţie de circumstanţe. Şi aici, este foarte greu să spui că animalul are un instinct general. Dacă ar fi aşa, acest instinct l-ar conduce să facă toate lucrurile conforme cu instinctul său. Or, el se reglează în funcţie de circumstanţele exterioare. Acesta este lucrul important.

Schiţa nr. 14

Tabla 9

La noi aşa ceva se petrece mai rar, dar de îndată ce ajungi în regiuni mai meridionale, furnicile devin, în genul lor, un adevărat flagel. Imaginaţi-vă o casă undeva; într-un anumit colţ – unde multă vreme cei ce locuiesc în casă nu observă absolut nimic –, s-au instalat nişte furnici; ele aduc tot felul de materiale din apropiere, bucăţi de pământ, aşchii de lemn, şi îşi construiesc, într-un loc unde se stă mult timp fără a se face gospodărie, un foarte mic adăpost ce trece neobservat. Şi de acolo, îşi instalează galeriile până în bucătărie, în cămara de alimente, după itinerarii foarte complicate; şi merg să caute acolo tot ceea ce le este necesar pentru a se hrăni sau pentru alte nevoi, în aşa fel încât, în aceste regiuni meridionale, se poate întâmpla ca o casă să fie traversată în toate direcţiile de aceste galerii. Desigur, nu ştii că locuieşti sub aceleaşi acoperiş cu un furnicar; şi nu observi decât atunci când descoperi din întâmplare că furnicile au atacat ceva din rezerva de alimente; numai urmărind traseul uneia din galerii poţi descoperi punctul de plecare.

Nici aici nu se poate explica mare lucru invocând instinctul, căci ai fi obligat să spui: natura a sădit în acest animal instinctul de a-şi sădi construcţia foarte precis în această casă. Este absolut necesar, într-adevăr, ca această construcţie să fie executată în aşa fel încât să se adapteze tocmai acestei case. Înţelegeţi, aceste animale nu activează exact printr-un simplu instinct, în comportamentul lor există înţelepciune.

Dar când cercetezi o furnică izolată, nimic nu te conduce la constatarea că ea ar fi deosebit de înţelaptă. Ceea ce face ea când ai separat-o de colonie, sau ce poate face, nu arată a fi deosebit de înțelept. În consecinţă, ajungi să gândeşti că nu furnica izolată are posedă raţiunea, ci furnicarul ca atare în ansamblu. Ca şi stupul; el, în

ansamblul lui este înţelept. Şi furnicile dintr-un furnicar nu sunt ele cele care au o minte individuală. Maniera de lucru a acestor colonii este deci extrem de interesantă.

Dar, se petrec lucruri şi mai interesante, să zicem. Există chiar o specie de furnici care procedează după cum urmează. Această furnică înalţă pe pământ, într-un anumit loc, un fel de meterez (vezi schiţa nr. 15). Este înălţat acolo. Ea trasează apoi un cerc, şi aveţi aici pământul din jur. Aici, furnica îşi sapă o gaură în pământ. Înăuntru se află furnicile. Edificiul poate căpăta şi aspectul unui vârf vulcanic. În interior se găsesc galeriile care de acolo conduc în împrejurimi.

Tabla 9

Schiţa nr. 15

Aceste furnici fac apoi ceva foarte special. Ele distrug cu mandibulele lor toate ierburile şi plantele care există în jur, cu excepţia unei singure şi unice specii de iarbă. Tot ce nu este din această specie este distrus, şi se întâmplă uneori ca ele să distrugă toate plantele. În aşa fel încât la mijloc se înalţă un gen de colină, şi de jur-împrejur ai zice că pământul este acoperit cu mici dale. Căci prin faptul că furnicile distrug totul, pământul devine ceva mai compact. Acesta este deci pământ foarte compact. Avem deci un furnicar, şi în jur s-ar zice că pământul este pavat; este complet neted, asemenea asfaltului, dar mai deschis.

Furnicile pornesc apoi în împrejurimi pentru ca să caute o specie determinată de plante [Nota 15], pe care apoi o cultivă. De îndată ce vântul aduce alte seminţe, imediat ele rod planta, chiar când ea încolţeşte, o aruncă în afara teritoriului pe care l-au netezit; în jur nu încolţeşte decât această unică specie de iarbă. Astfel furnica şi-a instalat un gen de proprietate funciară, şi de jur-împrejur cultivă iarba care-i convine. Şi ea nu lasă să pătrundă aici nimic altceva; ea distruge tot şi aruncă rămăşiţele. Această specie de iarbă care creşte acolo capătă o cu totul altă înfăţişare decât cea pe care o are în exteriorul zonei. Căci iarba, în afara acestui domeniu creşte, să spunem, într-un sol mai afânat. Ea prezintă atunci un aspect total diferit. Acest pământ pe care furnicile îl fac mai dur face ca atunci când această iarbă este semănată acolo de furnici, să aibă seminţe dure, tari ca piatra.

Da, Domnilor, pot fi întâlnite astfel de furnicare ce au împrejur o adevărată exploatare agricolă: furnici cultivatoare! [Nota 16] Darwin [Nota 17] care a observat atent acest fenomen, le numeşte astfel. Găseşti deci de jur-împrejur o adevărată cultură cu ceva asemănător unor grăunţe mici de orez, dar grăunţe foarte dure, tari ca piatra. Apoi, când totul este gata, furnicile ies, secţionează partea de sus a plantei, şi duc bucăţile astfel tăiate în locuinţa lor. Ele rămân apoi în interior un anumit timp; nu le vezi, dar ele sunt active în furnicar. Tot ce nu pot utiliza, toate firele care aderă la grăunţele atât de dure, le secţionează şi după un anumit timp ele aleargă pe aici (vezi schiţa nr. 15) aruncând din ogorul lor ceea ce nu le poate folosi, păstrând în furnicar numai seminţele dure, pe care cu mandibulele lor foarte puternice le folosesc, pe de o parte pentru hrana lor, şi pe de altă parte pentru extinderea construcţiei. Ele sunt ţărani adevăraţi: privesc dacă pot folosi cele aflate în

jur. Ceea ce nu le foloseşte, aruncă în exterior. De fapt, fiinţele umane nu procedează foarte diferit. Pentru a-şi satisface propriile nevoi, aceste furnici cultivatoare sunt extraordinar de îndemânatice!

Ajungi astfel să te întrebi: în fond, ce se petrece aici? Înţelegi bine, aici a fost obţinută o specie absolut nouă de plantă! Aceste grăunţe mici de orez, tari ca piatra, aşa cum cresc ele aici, nu există nicăieri în altă parte. Numai furnicile, numai ele le produc. Şi furnicile le transformă după cum le doresc. De fapt, ce se petrece aici? Mai înainte de a aborda această întrebare, să cercetăm din nou aspectul problemei sub un alt unghi.

Revenind la viespi, descoperim, cum v-am spus, nişte animale care-şi depun ouăle în frunzele arborilor, în scoarţa arborilor, provocând prin acesta creşterea gogoşilor de ristic în care se dezvoltă, la rândul lor, tinerele viespi.

Lucrurile pot să se prezinte şi altfel. Există omizi care arată cam aşa (schiţează – Tabla 9). Cunoaşteţi cu toţii aceste omizi care au corpul acoperit cu un strat des de păr; ele sunt păroase. Acestei omizi i se poate întâmpla următorul lucru. Apar una sau mai multe viespi de o anumită specie [Nota 18], care-şi depun ouăle, pur şi simplu, pe această omidă. Când aceste ouă au ajuns la maturitate, larvele ies din găoace. Se ştie că larvele sunt prima formă sub care apar atât albinele cât şi celelalte insecte din această specie.

La furnici este la fel. Ştiţi că atunci când distrugi un furnicar, găseşti în el ceea ce se numeşte: ouă de furnici, de culoare albă, ce se dau ca hrană unor păsări cântătoare. Dar aceste ouă de furnici nu sunt ouă veritabile, ci sunt pupele. Ouăle sunt mici şi din ele au ieşit mai întâi larvele. Pupele sunt numite eronat ouă de furnici.

Se petrece ceva foarte ciudat după ce viespea şi-a depus ouăle în omidă. V-am mai vorbit despre asta. Larvele care ies sunt foarte vorace; sunt nenumărate în această omidă. Ele sunt vorace, îşi extrag hrana din corpul omizii. Şi se întâmplă ceva foarte special – v-am povestit deja [Nota 19]: dacă una dintre aceste larve ar încerca să devoreze stomacul omizii, larvele de viespe din interior ar pieri. Dacă un organ, ca de exemplu ochiul, sau ceea ce serveşte omizii ca inimă sau ca organ digestiv, ar fi atacat, viaţa s-ar opri. Aceste mici larve de viespe au inteligenţa de a nu se atinge sau de a nu devora ceea ce îi este necesar omizii pentru a-şi menţine viaţa, ci atacă sau devorează numai organele care nu suferă prea mult că sunt distruse. Animalul nu moare, cel mult se îmbolnăveşte. Dar larva de viespe poate continua să se hrănească.

Deci o organizare foarte înţeleaptă vrea ca larvele de viespe să nu devoreze nimic din ceea ce ar putea face ca omida să dispară. Poate aţi văzut cum ies din adăpostul lor aceste larve, după ce au ajuns la maturitate. Ele ies din corpul omizii, iar întreaga omidă a fost de fapt doica ce a hrănit cu prpriul său corp toate aceste ouă. Ele ies acum, continuă să se dezvolte la exterior pentru a deveni viespi şi de această dată îşi adună hrana din flori. Apoi, când au ajuns la maturitatea necesară, îşi depun ouăle, la rândul lor, în omizi de aceeaşi specie.

Acum puteţi spune: o prodigioasă inteligenţă acţionează în toate acestea! Şi de fapt, v-am spus deja: când observi aceste lucruri treci dintr-o uluire în alta. Chiar aşa, uimirea pune stăpânire pe tine şi ajungi astfel să te întrebi: cum se înlănţuie elementele acestui ansamblu? Să pătrundem acum mai în adâncul lucrurilor. Mai întâi ne spunem: aici sunt florile care ies din pământ şi se dezvoltă. Şi dincolo, omizile. Iată că apar aceste insecte care se

îndoapă cu flori şi omizi, apoi se reproduc. Acelaşi proces reîncepe fără încetare. Şi nouă oamenilor, ni s-ar părea la început că întreagă această lume a insectelor ar putea foarte bine să nu existe. Desigur, dacă privim albinele ne spunem: ele ne furnizează mierea, şi de aceea apicultura este utilă. Perfect, dar asta înseamnă să vezi lucrurile dintr-un punct de vedere uman. Şi dacă albinele sunt nişte hoaţe care fură mierea florilor, şi dacă noi, oamenii, folosim această miere pentru a ne hrăni sau chiar ca medicament atunci toate acestea sunt foarte profitabile pentru noi; dar din punctul de vedere al florilor totul ar putea apărea ca şi când ar fi vorba despre un jaf pur şi simplu, şi că noi oamenii am lua parte la acest jaf. Întrebarea este deci următoarea: punctul de vedere al florilor ar putea fi cel care s-ar exprima aşa: există acolo, în lumea exterioară, jefuitori – albine, viespi, furnici –, aceşti jefuitori ne fură sucul nostru, dar noi am fi mai prospere dacă ni l-ar lăsa?

Acesta este un punct de vedere pe care omul în general îl presupune ca a fi cel al florilor. Şi deseori veţi putea chiar auzi ignoranţi care se lamentează: vai! săracele flori! Vai! săracele omizi! Aceşti înfiorători paraziţi se hrănesc din substanţele lor şi fac tot ce pot ca să le-o fure! Or realitatea e complet alta. Într-adevăr, atunci când te apropii de o floare şi vezi aşezată pe ea o insectă, de exemplu o albină care suge sucul florii sau al salcâmului, trebuie să-ţi spui: ce ar deveni planta dacă albina sau viespea, sau altă insectă n-ar suge astfel sucul ei? Ce s-ar întâmpla? Evident, este mult mai greu să răspunzi la această întrebare decât să recurgi la această poveste a hoţiei, dar pentru asta trebuie să-ţi adânceşti privirea în întreaga economie a naturii. Şi aici nu-ţi vei putea face nici o opinie dacă nu eşti în stare de o viziune retrospectivă asupra stadiilor anterioare ale evoluţiei Pământului.

Pământul, într-adevăr, nu a fost mereu aşa cum este el acum. Dacă el ar fi fost întotdeauna aşa cum îl cunoaştem, cu calcarul său mort, cu cuarţul său mort, gnaisul său, micaşistul mort, etc., apoi aici, răsărite din seminţe, asemenea cu cele de azi, plantele, acolo animalele, etc., dacă întregul Pământ ar fi fost întotdeauna aşa, întreg ansamblul pe care îl cunoaştem n-ar fi putut exista, în nici un fel! Oamenii care-şi iau drept punct de pornire a ştiinţei lucrurilor aşa cum există ele azi se înşeală total; construcţia nu rezistă. Cel care caută secretele, legile Pământului acolo unde le caută ştiinţa de astăzi, acela este exact ca un locuitor de pe Marte care ar coborî pe Pământ şi neavând nici o înţelegere a omului viu s-ar mulţumi numai să meargă într-o cameră mortuară pentru a cerceta morţii. Nu-i aşa, el nu ar putea găsi aceşti morţi dacă ei n-ar fi fost mai înainte vii! Locuitorul de pe Marte care n-ar fi văzut încă fiinţa umană vie şi n-ar fi văzut decât morţi, ar trebui mai întâi să fie condus spre oamenii vii. Apoi el şi-ar putea spune: bine, acum înţeleg faptul că morţii au această formă; mai înainte n-am înţeles, pentru că nu cunoscusem fiinţa vie care a existat anterior. Tot astfel, dacă vrei să cunoşti legile evoluţiei Pământului, trebuie să te întorci la stadiile anterioare. Pământul actual a avut într-adevăr, într-un stadiu anterior, o cu totul altă configuraţie. L-am numit mereu „Lună", şi în cartea mea ***Ştiinţa ocultă*** el poartă acest nume, pentru că Luna actuală este un vestigiu al acestui vechi Pământ. Pământul s-a transformat, la origini a fost total diferit.

A existat un timp în care condiţiile ce domneau pe Pământ erau în aşa fel încât plantele noastre şi insectele noastre nu existau. Înţelegeţi, exista atunci, să spunem, acel Pământ care ce poate fi comparat cu Pământul de astăzi; apoi, crescând pe acest Pământ, formaţiuni analoge

plantelor, dar care se transformau continuu, adoptau mereu alte forme, asemenea norilor. Existau acolo, în anturajul Pământului, nori ca aceştia: (schiţează – Tabla 9). Dar ei nu erau nişte nori ca ai noştri, care sunt morţi, cel puţin aparent morţi; erau nişte nori vii, aşa cum este vie planta de astăzi. Dacă v-aţi reprezenta norii de astăzi prinzând viaţă şi devenind verzi, aţi dobândi o reprezentare a lumii vegetale din acel timp îndepărtat.

În această privinţă mulţi dintre oamenii noştri de ştiinţă ating culmile comicului. De curând aţi putut citi în presă o informaţie de un caraghioslâc ieşit din comun. Iată că s-a mai făcut încă o descoperire ştiinţifică, absolut în stilul de astăzi. Este ceva extrem de hazliu. S-a confirmat într-adevăr că laptele, preparat într-un anumit mod, este un bun remediu contra scorbutului, care este o boală foarte rea.

Ei bine, cum procedează un savant de astăzi? V-am mai atras atenţia asupra acestui lucru: el analizează laptele. El găseşte atunci că în lapte există cutare şi cutare componenţi chimici. V-am mai atras atenţia că cu aceşti componenţi chimici pot fi hrăniţi şi şoareci; dar dacă li se dau numai aceştia, şoarecii mor în câteva zile. Acest lucru l-au constatat elevii Profesorului Bunge, şi ei şi-au zis: deci în lapte există, ca şi în miere, o substanţă vitală, *vitamina*! Este exact la fel ca atunci când v-am spus că se zicea: când eşti sărac, acest lucru decurge din faptul că nu eşti bogat. La fel se spune: înăuntru există vitamină.

S-a făcut deci o importantă descoperire: în lapte există tot felul de substanţe care poartă nume foarte savante. Şi laptele, preparat într-un anumit mod, este un remediu contra scorbutului. Apoi, s-a urmărit după metode foarte savante dacă aceste substanţe date singure bolnavilor atinşi de scorbut i-ar vindeca. Nimic nu i-a vindecat, nici unul dintre aceşti compuşi! Dar când aceşti

compuşi sunt reuniţi în laptele special preparat, atunci ei pot vindeca scorbutul. Luat individual, nici unul nu vindecă; numai ansamblul este cel care vindecă.

Dar ce rămâne, se întreabă savantul, când scoţi din lapte toţi aceşti componenţi, ce rămâne? Căci acum el îi elimină pe toţi. El nu vrea să admită faptul că aceşti componenţi ar fi într-un trup eteric. Şi elimină pe toţi prin ipoteză, şi ce rămâne? Răspuns: vitamina! Vitamina, care trebuie deci să vindece scorbutul, nu se află în nici unul din aceşti compuşi. Dar atunci unde este ea? Şi iată găselniţa: ea se află în apa laptelui, pentru că nu se află în rest. Aceasta este cea care vindecă scorbutul, apa!

Toate acestea sunt necrezut de comice, dar astfel s-au prezentat lucrurile în mod savant. Căci dacă apa este cea care conţine vitamina, toată această ştiinţă ar putea ajunge la punctul în care ar trebui să admită că norii cerului sunt vii. Ar trebui într-adevăr să ridicăm ochii spre înălţimi şi să spunem: în apă, există oriunde vitamine. Astfel am fi regăsit Pământul aşa cum a fost el în trecut. Numai că astăzi lucrurile nu mai stau aşa.

Exista deci în acea vreme, aş zice, un gen de viaţă vegetală, un înveliş vegetal viu. Iar acest înveliş vegetal viu era peste tot fecundat din atmosfera înconjurătoare. Nu existau acolo nici animale cu forme net desenate, nici viespi care să se aşeze pe plante, dar din împrejurimi nu venea decât o substanţă dotată cu viaţă animală (schiţează – Tabla 9). Astfel Pământul nostru a cunoscut un stadiu ce poate fi descris cam aşa: el era înconjurat de nori purtători de viaţă vegetală; de aceşti nori se apropiau alţi nori care-i fecundau şi care erau de natură animală. Din spaţiu cosmic venea animalitatea, iar de la Pământ se înălţa viaţa vegetală.

Totul s-a transformat. Plantele de atunci au devenit florile noastre de azi cu contururi bine delimitate, care ies din pământ şi nu mai formează nori mari. Dar le-a rămas ceva: ele vor să primească o influenţă provenind din anturajul lor. Iată un trandafir care creşte (schiţează – Tabla 10). Iată o frunză, apoi altă frunză, apoi a treia. Apare acum o viespe. Aceasta roade o bucăţică din frunză, o transportă la cuibul său ca material de construcţie sau ca hrană pentru micuţii ei. După cum am spus, trandafirii noştri nu mai sunt nori, ei au devenit formaţiuni cu contururi net delimitate. Dar ceva totuşi a rămas în frunzele şi florile trandafirului: este ceea ce în trecut vieţuia în el şi era unit animalităţii venită din împrejurimea întreagă! Acest element se află acolo în trandafir. În fiecare frunză de trandafir există ceva ce nu poate să nu fie fecundat într-un fel de întregul mediu ambiant.

Tabla 10

Şi vedeţi, Domnilor, aceste flori au nevoie cu orice preţ de o anumită substanţă ce are de asemenea un mare rol în organismul uman. Când examinaţi atent corpul uman, găsiţi în el cele mai diverse substanţe. Toate aceste substanţe se transformă continuu. Dar oriunde în corp ele se transformă în final în ceva conţinut mereu de corp în

anumite cantităţi. Corpul uman are nevoie de acest ceva. Acesta este acidul formic.

Dacă strângeţi furnici dintr-un furnicar şi dacă le striviţi, veţi obţine un suc. Acest suc conţine acid formic şi puţin alcool. Acest suc este în furnici. Dar dumneavoastră îl aveţi şi în corpul dumneavoastră, repartizat foarte fin. Ceea ce mâncaţi în timpul vieţii se transformă mereu – nu în exclusivitate, există şi alte lucruri, natural, dar în cantităţi foarte mici – în acid formic. Acest acid umple întregul dumneavoastră corp. Şi în cazul în care sunteţi bolnavi şi dacă nu aveţi destul acid formic în corp, corpul se află într-o situaţie foarte gravă. Căci el devine atunci – revin acum la întrebarea D-lui Müller dându-i răspuns – gutos sau reumatic. Se produce prea mult acid uric şi insuficient acid formic.

Furnicile au deci în ele ceea ce este necesar şi corpului uman. Dar acidul formic este, în mod foarte general, ceva de care are nevoie întreaga natură. Nu veţi găsi o scoarţă de copac care să nu conţină puţin acid formic. În arborele întreg, ca şi în corpul uman, acest acid există peste tot. În fiecare frunză, oriunde trebuie să existe. Dar nu trebuie numai ca acest acid formic să fie acolo; există acolo şi o substanţă înrudită acestui acid, tocmai ceea ce posedă viespile, şi ceea ce posedă albinele, şi care devine veninul albinei. Toate aceste insecte poartă în ele o anumită substanţă care este toxică. Când o albină ne înţeapă, rezultă o inflamaţie; dacă este o viespe, poate uneori să fie foarte rău. Aceste poveşti despre înţepăturile de viespe pot să te înfioreze. În această privinţă Brehm [Nota 20] descrie o scenă foarte interesantă, arătând ce farsă urâtă pot juca uneori aceste insecte oamenilor şi animalelor.

Iată povestea: un văcar, băiat tânăr, avea într-un izlaz un număr de vaci, iar acest izlaz avea câteva cuiburi de insecte. Câinele ciobănesc alerga prin toate părţile. Brusc acest câine parcă înnebuneşte, începe să gonească în toate părţile ca un animal nebun, fără să poţi înţelege ce i se întâmplă. Aleargă în cea mai mare viteză spre pârâul din apropiere, se precipită în el şi nu se opreşte din scuturături. Văcarul, îngrozit, vine în ajutorul câinelui său, dar de pe malul pârâului. Din nenorocire, se aşează pe un cuib de insecte, aşa cum făcuse fără îndoială şi câinele său, şi iată că insectele îl înţeapă: începe să alerge ca un nebun, şi în cele din urmă se aruncă şi el în apa râului. Pentru că nici câinele, nici văcarul nu mai sunt acolo, în turmă începe să se instaleze dezordinea. Vacile care calcă un cuib al acestor insecte sunt înţepate la rândul lor şi se comportă ca nişte nebune. Şi în final, o mare parte a turmei se află în apă, animalele sunt ca nebune!

Astfel, aceste înţepături de albină pot juca o festă foarte urâtă. În definitiv, aceste animale au ceva veninos în ele. Şi de fapt, când o furnică vă muşcă, rezultă tot o mică inflamaţie, căci ea face să curgă în rană acid formic. Dar acest acid există în diluţie corespunzătoare în tot ceea ce este viu.

Şi dacă nu ar exista nici furnici, nici albine, nici viespi, care sunt pe drept cuvânt preparatoarele acestor veninuri, ce s-ar întâmpla? Acelaşi lucru ce s-ar întâmpla cu perpetuarea rasei umane dacă aţi decapita brusc toţi bărbaţii, nelăsând să supravieţuiască pe Pământ decât femeile. Atunci omenirea nu s-ar mai putea perpetua, pentru că n-ar mai exista sămânţă bărbătească. Aceste insecte îşi au de fapt sămânţa lor, dar în orice caz ceea ce rezultă din aceste veninuri este necesar vieţii lor; căci aceste veninuri sunt o rămăşiţă din ceea ce a existat în

sfera care înconjura vechea Lună. În trecut, a coborât asupra plantelor, provenind din spaţiul cosmic, venin de albină, venin de viespe, acid formic în particule foarte fine. Astăzi există ceea ce a mai rămas din el. Deci, dacă veţi vedea o albină aşezată pe un salcâm sau pe o floare, să nu spuneţi: dar insecta nu face nimic altceva decât să fure ceva florii! ci să spuneţi: în timp ce micuţa albină se aşează acolo şi suge, floarea se simte atât de bine încât face să curgă un suc spre locul de unde aspiră albina. Acest lucru este deosebit de interesant, Domnilor! Când albina suge, floarea face să curgă acolo sucul. Şi în timp ce albina îi ia ceva florii, în acest suc curge, prin intermediul albinei care-l transmite florii, veninul. Şi atunci când viespea înţeapă, veninul viespii curge acolo unde ea a înţepat. Şi în special în timp ce furnica atacă chiar trunchiurile arborilor lipsiţi de viaţă, în aceste trunchiuri se scurge acid formic. Astfel, atunci când apare o furnică, sucul florii se aliază sucului furnicii. Acest lucru este necesar. Căci dacă nu s-ar întâmpla aşa, dacă n-ar exista aceste albine, aceste viespi şi aceste furnici care vizitează continuu această lume a florilor şi o atacă cu mandibulele lor, atunci acidul formic şi veninurile necesare nu s-ar scurge în aceste flori, iar florile în câtva timp ar dispărea.

Vedeţi, omul apreciază aceste substanţe denumite obişnuit substanţe vitale. Dar pe drept cuvânt, numai substanţele asemenea acidului formic sunt veritabile substanţe vitale. Dacă veţi considera mătrăguna, în această plantă există o otravă. Este o substanţă dăunătoare. Dar ce face mătrăguna? Ea colectează spiritul din lumea înconjurătoare. Otrăvurile sunt colectoare de spirit. Tocmai de aceea ele sunt şi remedii. Şi în realitate, florile sunt din ce în ce mai bolnave, iar aceste mici albine, aceste viespi şi aceste furnici sunt ca nişte mici medici care aduc

continuu acidul formic de care ele au nevoie şi care le vindecă boala, pentru ca totul să reintre astfel în normal. Aţi înţeles: albinele, viespile şi furnicile nu sunt numai nişte hoaţe, ele aduc în acelaşi timp florilor ceea ce le permite să trăiască.

Şi tot aşa stau lucrurile, până la urmă, şi cu omizile (schiţează). Ele ar muri şi ar ajunge să dispară. Ei bine, poate vă spuneţi, răul n-ar fi prea mare; specia omizilor va dispărea şi atâta tot. Dar cu aceste omizi se hrănesc, la rândul lor, păsările, şi aşa mai departe. Întreaga natură e pusă sub semnul raporturilor interne de acest gen. Atunci când vedem, de exemplu, cum furnicile impregnează totul cu acidul lor formic, acolo privirea noastră se îndreaptă spre economia naturii. Este ceva grandios. Peste tot se produce ceva care este absolut necesar conservării vieţii şi a Universului.

Iată, avem aici un arbore. Acest arbore are o scoarţă. Scoarţa se descompune dacă tai arborele. Acolo există scoarţă putrezită (schiţează – Tabla 10). Ne spunem: să lăsăm asta să se descompună pe îndelete. Privim liniştiţi la toate acestea şi lăsăm acolo, în pădure, ca toate resturile să se descompună. Câte frunze şi deşeuri putrezesc în pădure într-un an! Lăsăm toate acestea să putrezească. Dar în Univers, lucrurile sunt altfel organizate. Oriunde în împrejurimi există aceste furnicare. Acidul formic provenind de la aceste furnici pătrunde în solul pădurii.

Când aveţi pământul unei păduri şi un furnicar, acest lucru îl putem compara cu situaţia în care aţi avea un pahar plin cu apă: puneţi în acest pahar o picătură dintr-o substanţă oarecare, şi această substanţă se răspândeşte imediat în apa paharului. Dacă puneţi în el sare, imediat toată apa devine sărată (schiţează). Atunci când acolo există un furnicar, acidul formic se răspândeşte în acelaşi

mod în întregul sol al pădurii, în materiile în descompunere, iar întregul sol al pădurii, care era pe cale să moară, se impregnează cu acest acid formic. Astfel că acidul formic pătrunde nu numai în interiorul plantelor şi al omizilor actuale, încă în viaţă, sau în plus, veninul albinei sau al viespii, când albina se aşează pe floare şi când floarea aspiră ceea ce primeşte de la albină, ci pătrunde şi în solul pe cale de a muri.

Toate acestea nu pot fi cunoscute decât graţie ştiinţei spirituale. Căci cealaltă ştiinţă nu se preocupă decât de ceea ce ia albina de la floare. Dar albinele nu s-ar fi putut aşeza pe flori timp de milenii dacă nu le-ar fi cultivat rănindu-le cu mandibulele lor.

Şi tot aşa se petrece şi cu materia inertă în pădure. Reprezentaţi-vă acest lucru: ştiinţa care se limitează la fizic, ca cea de astăzi, admite că într-o zi pământul va ajunge complet mort. Şi de fapt, el ar trebui să ajungă astfel, căci ar trebui să se ajungă într-o zi la situaţia în care tot ce s-a descompus invadează şi în care pământul va muri. Dar acest lucru nu se va întâmpla, pentru că oriunde se descompune pământul, el se impregnează în acelaşi timp cu ceea ce îi dau albinele, viespile şi furnicile. Sigur, albinele nu îl dau decât florilor vii; viespile, şi ele, aproape exclusiv acestor flori. Dar ceea ce dau furnicile sub formă de acid formic, dăruiesc în acelaşi timp şi celor moarte şi descompuse, şi prin asta întru câtva incită la viaţă aceste materii moarte, contribuind astfel ca pământul să rămână viu în tot ceea ce are ca descompus.

Cu adevărat deci putem spune: admirăm spiritul care este prezent în toate acestea. Dar dacă privim lucrurile mai de aproape, înţelegem că toate acestea au o mare importanţă.

Să privim acum la aceste furnici cultivatoare care-şi formează ogoarele lor şi transferă plantele pentru a deveni altele decât cele din starea naturală. Fiinţa umană nu s-ar putea hrăni cu ceea ce produc aceste plante. Căci dacă ar consuma aceste mici grăunţe de orez dure ca piatra, ar contracta în primul rând boli ciudate; ar exista într-adevăr în ea un exces de acid formic. Apoi şi-ar sparge dinţii şi ar da mult de lucru dentiştilor. După care ar pieri lamentabil pentru că a consumat aceste grăunţe de orez dure ca piatra, pe care le obţin furnicile în modul menţionat.

Dar furnicile, furnicarul mai exact, îşi spune; dacă ne-am mulţumi să căutăm în întreaga natură, şi dacă nu vom extrage din plante decât ceea ce se află peste tot, vom înmagazina în noi prea puţin acid formic, şi în consecinţă nu vom putea reda pământului decât foarte puţin din acest acid. Să alegem deci numai plantele pe care le putem cultiva în aşa fel încât totul în ele să fie compact şi dur ca piatra şi din care să extragem mult acid formic. Astfel, aceste furnici care practică agricultura, o fac pentru a extrage maximul de acid formic. Aceste furnici sunt, la rândul lor, cele care dau pământului cel mai mult din acest acid. Astfel se înlănţuie lucrurile.

Vedeţi deci prin aceasta că veninurile, chiar dacă provoacă inflamaţii sau alte efecte analoge, sunt în acelaşi timp remedii care acţionează în permanenţă pentru a împiedica deteriorarea. Şi putem spune: precis, albina este, sub acest raport, de o extraordinară importanţă pentru ca florile să se menţină sănătoase; căci există o profundă afinitate între flori şi albine.

Şi această conservare a vieţii arată că de fiecare dată când insectele se răspândesc astfel în pământ, pământul la rândul lui se încarcă cu venin, aş zice. Acesta este aspectul spiritual al lucrurilor. Dacă îţi pui întrebarea: care sunt

relaţiile de ordin spiritual între fapte, voi continua să răspund că întotdeauna lucrurile se prezintă aşa sau aşa; eu citez chiar faptele, şi pornind de la fapte dumneavoastră veţi putea judeca dacă acestea au sau nu un sens. Căci faptele se desfăşoară tocmai într-un mod care-ţi permite să vezi că peste tot, în toate, există un sens. Numai că oamenii care se intitulează astăzi savanţi nu vă vorbesc despre acest aspect al lucrurilor, care joacă totuşi un anumit rol în menţinerea vieţii. În regiunile noastre, nu se ţine prea mult cont de asta, dar cu cât înaintezi mai înspre sud, poţi auzi ţăranii, oamenii simpli, spunând cu o ştiinţă instinctivă: aceste furnicare nu trebuie distruse, căci ele contribuie la a împiedica putregaiul să devină vătămător. Şi cei foarte pricepuţi din aceste regiuni mai spun încă ceva. Când te plimbi cu ei prin pădure, în special într-o pădure în care s-a tăiat sau în care arborii tineri încep să crească, aceşti oameni – la ei nu creierul este inteligent, ci nasul; deci poţi fi inteligent şi cu nasul –, aceşti oameni deci, traversează această porţiune tăiată în care arborii tineri îi vor înlocui pe cei bătrâni, ajung într-un anumit loc şi spun: ei bine, această plantaţie va reuşi perfect, aici nu miroase putregaiul ca în altă parte, trebuie că există în apropiere un furnicar care-şi arată utilitatea. Aceşti oameni simt asta; ei sunt inteligenţi cu ajutorul nasului, şi din această inteligenţă provin multe din aspectele ştiinţei populare atât de folositoare.

Din nenorocire, civilizaţia modernă n-a dezvoltat decât cultura cerebrală, iar aceste fapte care revelează instinctul au fost înlăturate. În acelaşi timp însă, instinctul nu mai este astăzi decât un cuvânt. Aceste animale, tocmai când se asociază în stupi, în furnicare, ştiu profund toate acestea. Şi la origine, există un fel de miros. Şi după cum am

spus, în multe aspecte ale acestei ştiinţe instinctive găsim inteligenţa nasului.

Vom continua studiul nostru săptămâna viitoare. Astăzi am vrut să vă spun numai că: albinele, viespile, furnicile nu sunt numai nişte hoaţe care păgubesc cu ceva natura, ci ele îi dau şi posibilitatea de a continua să trăiască şi să prospere.

VIII. ACIDUL OXALIC, ACIDUL FORMIC, ACIDUL CARBONIC ŞI ROLUL LOR ÎN NATURĂ

Dornach, 22 decembrie 1923

Bună ziua, Domnilor! De fapt, trebuie să mai vorbim puţin în legătură cu întrebarea D-lui Dollinger. El a vrut să afle, în numele dumneavoastră – căci acest lucru interesează pe toată lumea –, cum se prezintă raportul care există, din punct de vedere spiritual, între, pe de o parte această armată de insecte care mişună pe plante, şi ceea ce se află, pe de altă parte, în plante.

Vedeţi, ieri v-am spus: peste tot, în jurul nostru există nu numai substanţe ca oxigenul şi azotul, ci în întreaga natură este prezentă şi inteligenţă, inteligenţă autentică. Nimeni nu se miră când se spune: aspirăm aerul – pentru că aerul este peste tot, şi astăzi ştiinţa a căpătat un asemenea loc în cărţile şcolare încât spune oamenilor: peste tot există aer, iar tu aspiri acest aer. Dar am cunoscut oameni la ţară care considerau asta ca pe o pură fantezie, pentru că ei ignoră că ar exista aer în exterior, întocmai cum astăzi oamenii ignoră că inteligenţă există peste tot. Şi v-am arătat deja prin exemple că inteligenţa este peste tot. Nu-i aşa, am vorbit în ultima vreme despre un capitol din ştiinţa naturii deosebit de interesant, albinele, viespile, furnicile. Poate că prin puţine lucruri din ceea ce este în

natură se poate pătrunde cu privirea în natură atât de profund precum prin comportamentele insectelor. Sunt nişte animale cu totul speciale, şi ele ne vor mai revela încă multe mistere.

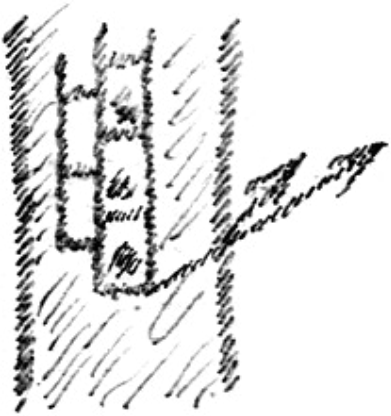
Printr-o ciudată coincidenţă tratăm tocmai acum despre acest capitol al albinelor, în momentul aniversării a 100 de ani de la naşterea marelui entomolog Jean-Henri Fabre [Nota 21]. Fabre s-a născut în 22 decembrie 1823, în epoca materialismului, de aceea interpretările sale sunt materialiste; dar el a pus în evidenţă o cantitate imensă de fapte referitoare la viaţa insectelor, încât este foarte natural ca astăzi, vorbind de insecte, să ne reamintim de el.

Aş vrea să încep citindu-vă exemplul unei categorii de insecte care v-ar putea interesa în cel mai înalt grad, tocmai în legătură cu albinele. Activitatea albinei este de o mare perfecţiune, şi lucrul cel mai remarcabil la ea nu este în cele din urmă că produce miere, ci că ea însăşi îşi construieşte acei faguri de alveole cu o arhitectură atât de minunată. Ea trebuie să introducă în stup ceea ce foloseşte ca materie primă, ducând-o fixată de propriul ei corp. Astfel, ea nu foloseşte deloc materialul aşa cum se află el la origine, ci aşa cum îl introduce în stup, în întregime transformat. Din ea însăşi lucrează aşa.

Or există o specie de albină care nu lucrează în acest mod, dar care dovedeşte tocmai prin maniera sa de a lucra ce prodigioasă inteligenţă există în natură. Să cercetăm puţin această albină în munca sa, această albină numită obişnuit albina de lemn sau tâmplar; ea nu este la fel de preţuită ca albina domestică pentru că de cele mai multe ori este jenantă pentru om. Este un animal extraordinar de activ, un animal care într-adevăr, pentru a putea trăi, nu ca individ ci ca specie, este obligată să înfăptuiască o muncă imensă. Acest animal caută lemn care să nu fie în arbore, ci

desprins din arbore şi lucrat de mâna omului. Puteţi găsi aceste albine tâmplar cu cuiburile lor, pe care vi le voi descrie imediat, de exemplu acolo unde aţi bătut ţăruşi în pământ – unde în consecinţă lemnul a fost desprins din pom şi pare mort –, ţăruşi sau pari din lemn. Acolo veţi putea găsi albina tâmplar, precum şi în băncile şi porţile din grădină. Deci această albină îşi face cuibul acolo unde a fost folosit lemnul; dar metoda pe care o foloseşte este specială.

Imaginaţi-vă că acesta ar fi unul din acei stâlpi (vezi schiţa nr. 16). Lemnul este deci proaspăt tăiat din pom. Soseşte apoi albina tâmplar; ea începe să scobească din afară aşa oblic, o galerie care pătrunde în interior. Şi când a ajuns în interior, după ce a golit complet galeria, ea începe apoi să scobească într-o cu totul altă direcţie. Ea o face în aşa fel încât se formează o cavitate mică de formă circulară. Acum insecta zboară, caută tot felul de materiale în împrejurimi şi capitonează această cavitate. Apoi ea depune oul din care va ieşi larva. Oul se află acum în cavitate. După ce a depus oul, albina vine şi confecţionează, deasupra cavităţii, un capac cu o gaură în mijloc. Şi acum scobeşte mai departe deasupra acestui capac, şi formează sus o a doua locuinţă pentru o a doua viitoare albină; şi după ce a capitonat-o şi i-a lăsat o gaură, depune iarăşi un ou. Ea continuă astfel până când a construit 10 sau 12 astfel de cavităţi suprapuse. În fiecare se află un ou.

Schiţa nr. 16

Tabla 11

Acum larva se poate dezvolta în interior, în acest par din lemn. Insecta aşează hrană peste tot, alături de larvă. Aceasta mănâncă hrană pregătită pentru ea, şi vine ziua când trebuie să iasă. A sosit astfel perioada când, după ce

insecta s-a transformat în pupă şi s-a metamorfozat într-o albină înaripată, albina îşi ia zborul.

Acolo înăuntru se dezvoltă şi după un anumit timp îşi poate lua zborul. Când a sosit momentul în care larva este matură, în care ajunsă pupă se transformă apoi în insectă, insecta matură poate beneficia de această galerie pentru ca să zboare. Priceperea albinei a condus acolo că insecta dezvoltată poate zbura prin galerie. Până aici totul e bine. Dar când apare a doua insectă, care e ceva mai tânără şi apoi a treia de deasupra, ceva şi mai tânără – mama fiind obligată să amenajeze mai întâi aceste adăposturi –, aceste insecte nu mai găsesc o ieşire laterală pentru a zbura. Dezastrul ar fi acum ca animalele de sus să fie condamnate să piară cu încetul înăuntru. Dar mama previne acest deznodământ: ea îşi depune oul în aşa fel încât a doua larvă, când iese, găseşte gaura despre care am vorbit; ea se lasă să cadă prin această gaură şi astfel poate ieşi. Al treilea animal cade prin două găuri şi iese la rândul lui. Şi pentru că fiecare animal care apare mai târziu vine ceva mai târziu, el nu incomodează animalul care a ieşit înaintea lui, mai jos. Ele nu ajung niciodată la gaură împreună, precedentul fiind deja plecat.

Vedeţi, nu poţi fi decât uluit atunci când constaţi cu câtă ingeniozitate este dispus întregul cuib. Când omul imită astăzi ceva în domeniul mecanicii, imită lucruri de acest gen, dar de cele mai multe ori este mai puţin priceput. Ceea ce găsim în natură este organizat cu o extraordinară pricepere, şi nu te poţi împiedica să nu spui: există acolo fără îndoială inteligenţă, inteligenţă autentică. Şi am putea cita sute şi mii de exemple despre metoda în care construiesc insectele, despre cum se comportă ele în activitatea lor, despre inteligenţa care lucrează acolo. Imaginaţi-vă numai câtă inteligenţă există în ceea ce v-am

spus recent despre aceste furnici cultivatoare care formează o adevărată exploatare agricolă, şi aceasta cu o incredibilă inteligenţă.

Dar mai este încă ceva despre care am vorbit atunci când am examinat aceste insecte, albine, viespi şi furnici. V-am spus: toate aceste animale poartă în ele un gen de substanţă toxică, iar această substanţă este în acelaşi timp, dacă este dozată corespunzător, dacă este administrată în doza corespunzătoare, un excelent remediu. Este cazul veninului de viespe şi în plus a acidului formic secretat de furnici. V-am arătat deja: obţinem acest acid formic adunând furnicile dintr-un furnicar şi strivindu-le. Furnicile au deci în propriul lor corp acest acid. Îl extragem presându-le. Acest acid formic se află deci prin excelenţă în furnici. Dar dacă aţi şti cât acid formic – proporţional, bineînţeles – există în această sală, aţi fi foarte uimiţi! Veţi spune: totuşi nu putem începe să căutăm un furnicar într-un colţ al sălii! Domnilor, toţi cei care sunteţi aici, toţi constituiţi în realitate un furnicar! Căci peste tot în membre, în muşchi, în alte ţesuturi ale dumneavoastră, în cel al inimii, al plămânilor, al ficatului, în ţesutul splinei în special, peste tot există acid formic; bineînţeles, nu atât de concentrat nici la fel de puternic ca cel din furnicar. Totuşi sunteţi astfel făcuţi încât să fiţi umpluţi cu acid formic. Vedeţi, există aici ceva foarte specific.

În ce scop avem în corp acest acid formic? Când cineva are prea puţin, trebuie să ne dăm seama. În momentul în care cineva se prezintă ca fiind bolnav – şi majoritatea oamenilor sunt în realitate puţin bolnavi –, această persoană poate avea o sută de tipuri de boli care, exterior se prezintă în mod identic. Trebuie determinat ce are ea efectiv. Faptul că este palidă sau fără poftă de mâncare, acestea nu sunt decât semne exterioare. Trebuie

să poţi găsi ce are efectiv. Şi astfel se poate întâmpla ca adesea această persoană să nu fie, pur şi simplu, destul de „furnicar", să nu producă suficient acid formic. Întocmai cum se fabrică acidul formic în furnicar, tot aşa trebuie să existe în corpul uman, în toate membrele, dar în special în splină, o puternică producţie de acid formic. Şi când fiinţa umană produce prea puţin acid formic, trebuie să ia un preparat, un medicament prin care este ajutată din exterior să producă suficient din acest acid.

Dar să observăm mai întâi ce se petrece cu o persoană care are prea puţin acid formic. Aceste observaţii nu pot fi făcute decât dacă cel care vrea să li se dedice are o profundă cunoaştere a fiinţei umane. Apoi trebuie să-ţi reprezinţi ce se petrece în sufletul celui care, după ce avut la început un conţinut suficient de acid formic, prezintă apoi o carenţă de acest acid. Este aici un fenomen foarte curios. Această persoană, dacă veţi şti cum s-o întrebaţi, vă va da indicaţii corecte asupra bolii. Presupuneţi de exemplu că în faţa dumneavoastră s-ar afla cineva care v-ar spune, după ce aţi pregătit-o: Pe naiba, acum câteva luni îmi găseam ideile când trebuia, puteam să mă abandonez gândurilor mele. Acum nu mai pot, nu mai merge aşa. Acesta este un sens mult mai important decât pot să-l dea toate celelalte examene exterioare, cu toate că astăzi şi acestea trebuie făcute, se înţelege. Astăzi puteţi să căutaţi în urină albumina, puroiul, zahărul, etc.; obţineţi astfel rezultate foarte interesante, normal; totuşi, evident, poate să fie mult mai important faptul că un bolnav v-ar spune ceea ce v-am menţionat. Dacă el vă spune lucruri de acest gen, natural că va trebui să găsiţi şi alte indicii; dar din afirmaţiile lui puteţi trage această concluzie: în ultima vreme în această persoană s-a format prea puţin acid formic.

Acum, cineva care gândeşte mai superficial ar putea spune: această persoană are prea puţin acid formic. Îmi voi procura strivind furnici, sau îl voi fabrica în alt mod, şi i-l voi da, dozat convenabil. Puteţi proceda astfel câtva timp, dar într-o zi pacientul vă caută şi vă spune: nu mi-a făcut absolut nimic. Ce s-a petrecut în acest caz? Medicaţia nu a avut efectiv nici un efect. A fost absolut exact, a avut prea puţin acid formic, i s-a dat în plus, dar acest lucru nu l-a ajutat cu nimic. Ce s-a întâmplat în cazul ăsta?

Vedeţi, dacă veţi continua cercetările dumneavoastră veţi afla că: la unul acidul formic n-a avut nici un efect, la alţii a fost întotdeauna eficace. Veţi afla încetul cu încetul prin ce diferă aceste două situaţii. Persoanele cărora le face bine acidul formic au secreţie abundentă a mucoaselor în plămâni. Cele la care acidul formic nu are nici un efect au secreţie abundentă a mucoaselor la ficat, în rinichi sau în splină. Este vorba aici despre ceva special. Situaţia este deci foarte diferită în funcţie de existenţa carenţei de acid formic în plămâni sau în ficat. Diferenţa este că, cu acest acid formic din furnicar, are loc o acţiune imediată asupra plămânilor, dar nici o acţiune asupra ficatului.

Şi iată acum altceva. Dacă remarcaţi că persoana respectivă are ceva la ficat sau mai ales la intestine, şi că acidul formic n-a avut un efect pozitiv, cu toate că organismul său conţine prea puţin, atunci trebuie să-i daţi acid oxalic. Adică, va trebui să presaţi şi să stoarceţi măcrişul iepurelui, trifoiul acru (Oxalis acetosella), sau trifoiul pe care-l găsiţi în poieni, să extrageţi acest acid şi să-l administraţi. Astfel, vedeţi: la unul care are ceva la plămâni, trebuie să-i daţi să ia acid formic; celuilalt, care are ceva la ficat sau la intestine, trebuie să-i administraţi acid oxalic. Ceea ce apare aici specific constă în faptul că persoana căreia i-aţi dat acid oxalic elaborează, peste câtva

timp, în propriul său organism, acid formic pornind de la acidul oxalic! Astfel, important este nu numai să faci să fie absorbit din exterior un produs sau altul, ci de a şti ce anume face organismul din el. Dacă îi administraţi acid formic, organismul spune: asta nu este pentru mine, eu vreau să lucrez – ceea ce i-aţi dat este acid formic gata făcut –, n-am ce să fac cu asta, totul este deja făcut; nu vreau să las ca acest acid să urce până în plămâni. Desigur, va trebuie să-l administraţi prin stomac. La urmă el ajunge în intestin. Acesta, care vrea să lucreze, spune la rândul său corpului uman: ce mi se dă aici? Nu vreţi ca să fiu eu cel care să producă acidul formic, dar ca cel pe care mi-l prezentaţi gata făcut să-l las să treacă din stomac în plămâni? Asta n-am s-o fac! El vrea să i se dea acid oxalic, şi pornind de la acesta să fabrice acidul formic.

Da, Domnilor, viaţa consistă în a furniza o activitate, ea nu sălăşluieşte în interiorul substanţelor. Şi iată ce este cel mai important: să ştii că viaţa nu consistă în consumarea de varză şi de morcovi, ci în ceea ce este obligat corpul să facă atunci când absoarbe varză şi morcovi. În orice caz, el nu trebuie să fabrice varză cu varza pe care o primeşte. Şi totuşi aceasta este foarte ciudata idee despre lucruri, pe care şi-o face civilizaţia actuală.

Vedeţi prin acestea curioasele relaţii care există în natură. Acolo afară sunt plantele. Trifoiul nu este decât un exemplu ales special. Căci acidul oxalic este prezent în toate plantele. Trifoiul acru este numai planta care conţine cel mai mult, de aceea vorbim despre „acidul de trifoi" (în germana: *Kleesäure* – acid oxalic, este compus din *Klee* – trifoi, *Säure* – acid). Dar întocmai cum acidul formic este oriunde prezent, în natură şi în corpul uman, tot astfel

găsim oriunde prezent, în natură şi în corpul uman, acidul oxalic.

Acum, încă ceva interesant: presupuneţi că aţi lua o retortă, ca cele din laboratoarele de chimie; sub această retortă aprindeţi o flacără şi puneţi în retortă acid oxalic. Este un fel de cenuşă sărată care se fărâmiţează. Apoi adăugaţi aceeaşi cantitate de glicerină. Aceste două corpuri sunt amestecate, apoi încălzite. Din retortă se degajă vapori (vezi schiţa nr. 17). Ceea ce se formează acolo, pot să colectez. Dar în acelaşi timp remarc cum se degajă aburul. El se răspândeşte peste tot. Dacă analizez gazul care se degajă aflu că este acid carbonic. Şi ceea ce adun aici este acid formic. Acum, aici se află acid formic. În retortă am avut acid oxalic şi glicerină. Glicerina rămâne în balonul retortei; ceea ce rezultă, ceea ce trece în partea asta şi cade picătură cu picătură, este acidul formic; iar acidul carbonic se degajă pe aici.

Tabla 11

Schiţa nr. 17

Priviţi cu atenţie ce s-a petrecut aici; apoi veţi putea spune: să presupunem că în locul retortei s-ar afla acolo ficatul uman sau, să zicem, ceva uman sau animal, un organ al abdomenului ca ficatul sau splina. Administrez, prin stomac, acid oxalic. Glicerină are corpul însuşi. Am deci în intestin acid oxalic şi glicerină. Ce se va întâmpla? Dacă veţi considera acum gura, din ea iese acid carbonic, iar din

plămâni picură peste tot în corpul uman înspre organe, acidul formic. Astfel, tot ce v-am desenat există în corpul nostru. Din acidul oxalic noi producem continuu în corpul nostru acid formic.

Acum, imaginaţi-vă plantele răspândite pe tot Pământul. Peste tot în aceste plante există acid oxalic. Reprezentaţi-vă acum insectele. La ele se manifestă în modul cel mai specific cele expuse mai sus. Gândiţi-vă mai întâi la furnici. Ele circulă pe plante şi în plus pe tot ce este un produs de descompunere al plantelor. În toate acestea există peste tot acid oxalic, iar aceste animale îl transformă în acid formic în folosul lor, acid formic aşa cum îl face omul în el însuşi. Acidul formic este prezent peste tot. Datorită insectelor acidul formic este oriunde prezent.

Aici pedantul ridică nasul şi spune: în aer există azot şi oxigen. Dar prin faptul că aerul este traversat de zborul insectelor, găseşti întotdeauna în el, într-o cantitate foarte mică, acid formic. Asta înseamnă că: avem pe de o parte fiinţa umană; ea este o lume în mic. Ea produce în sine acid formic şi impregnează cu el, printre altele, constant respiraţia sa. Şi în lumea largă, la exterior, în locul celor ce se petrec în om, există armata insectelor. În permanenţă acidul formic, produs pe baza acidului oxalic din plante, impregnează marea respiraţie de aer care înconjoară Pământul. Astfel se prezintă într-adevăr realitatea.

Schiţa nr. 18

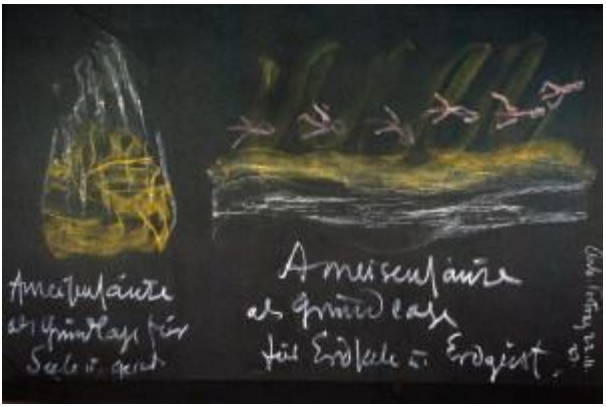

Tabla 12

Atunci când observi corect şi când cercetezi partea inferioară a corpului uman cu viscerele conţinute în ea, ficat, rinichi, splină, apoi mai departe în interior intestinele, aceasta este într-adevăr realitatea: acidul oxalic se transformă continuu acolo în acid formic, iar acesta din urmă trece, cu aerul pe care-l aspirăm, în toate părţile corpului. Aşa se petrec lucrurile în fiinţa umană.

Afară, pe pământ, găsiţi peste tot plantele. Apoi găsiţi insectele din toate speciile care mişună pe aceste plante. Acolo, la suprafaţa pământului, acidul oxalic. Insectele se

apropie şi din această întâlnire se naşte acidul formic; acesta umple aerul astfel încât, odată cu aerul noi aspirăm mereu şi acid formic. Ceea ce au viespile este un venin asemănător acidului formic, doar că oarecum transformat. Iar veninul pe care-l au albinele în acul lor – în realitate îl au în întreg corpul – este tot acid formic transformat, modificat într-un grad mai înalt. Când priveşti la toate acestea, îţi spui: aceste furnici, aceste albine, aceste viespi pe care noi le vedem, execută în exterior o muncă de o inteligenţă puţin comună. Pentru ce execută ele o asemenea muncă? Dacă furnica n-ar fi avut acid formic, ceea ce v-am descris ca fiind atât de frumos, ar fi fost foarte prost făcut. Tocmai pentru că furnicile sunt constituite astfel încât să poată produce acid formic, tocmai de aceea găsim atâta raţiune şi inteligenţă în ceea ce ele construiesc. Acelaşi lucru se poate spune şi despre viespi şi albine.

Pentru că noi înşine producem în organismul nostru acest acid formic, avem motiv să spunem: în natură oriunde există inteligenţă; ea există graţie acidului formic. Şi în noi există peste tot inteligenţă, pentru că avem acidul formic. Iar acidul formic n-ar fi existat dacă n-ar fi existat mai înainte acidul oxalic. Da, aceste mici animale care roiesc în jurul plantelor sunt cauza faptului că acidul oxalic din plante se transformă în acid formic, trece printr-o metamorfoză.

Aceste lucruri nu le poţi înţelege decât dacă îţi pui următoarea întrebare: ce se poate spune despre acidul oxalic? Vedeţi, acest acid oxalic este prezent oriunde viaţa trebuie să apară. Unde există viaţă, există acid oxalic. Dar acolo unde există şi un trup eteric. Tocmai *trupul eteric* face ca *acidul oxalic* să se reîmprospăteze imediat. Dar acidul oxalic n-ar deveni niciodată acid formic folositor organismului uman sau organismului animal, dacă el n-ar fi

transformat, printr-un trup astral, din acid oxalic în acid formic. Căci acidul formic pe care l-am adunat aici în retortă nu poate fi deloc folositor nici corpului uman nici corpului animal. Îţi faci iluzii dacă ai crede că acest acid poate folosi la aşa ceva; el este mort. Acidul formic produs ici şi colo – în fiinţa umană şi de insecte – este viu şi apare oriunde apare sensibilitatea, sufletescul. Omul trebuie să dezvolte în el acid formic dacă vrea să se nască, din viaţa vegetativă ce rezidă în partea inferioară a corpului său – unde acidul oxalic joacă un mare rol – viaţa sufletească. Sufletescul trăieşte astfel în acidul formic care impregnează respiraţia, şi el se urcă spre cap, şi acolo, în cap, el poate continua să acţioneze. În om, el are nevoie de această elaborare, din acid oxalic în acid formic.

Ce anume se petrece atunci când acidul oxalic se transformă în acid formic? Ceea ce v-am spus la început vă poate ajuta. Această albină-tâmplar despre care v-am vorbit este deosebit de interesantă, căci ea pătrunde într-un lemn ce nu mai este viu. Şi dacă această albină n-ar putea folosi acest lemn după cum doreşte, şi-ar căuta un alt habitat. Această albină tocmai că nu-şi face cuibul în arbori, ci în lemn care începe să putrezească, acolo unde ţăruşii şi parii încep să putrezească; acolo îşi depune ea ouăle după ce şi-a construit cuibul.

În momentul în care studiezi ansamblul construit din substanţa care putrezeşte şi albina-tâmplar, descoperi că ceea ce se produce în lemnul care putrezeşte se produce continuu şi în corpul uman. Acesta începe să putrezească, şi când acest proces ajunge prea departe, moare. Şi ceea ce se petrece în natura exterioară, omul trebuie s-o facă continuu: el trebuie să-şi clădească celulele sale. Dar nu poate face acest lucru decât transformând elementul

vegetal, care e impregnat cu acid oxalic, în acid formic, într-un element care să fie impregnat cu acid formic.

Acum puteţi spune: care este importanţa acestui întreg ansamblu pentru natură? Ei bine, Domnilor, să ne gândim la unul din aceşti stâlpi sau pari de lemn care putrezeşte. Dacă în acest stâlp nu s-ar instala nici o astfel de albină-car, ne-ar face mare plăcere, căci aceste albine au tendinţa să prolifereze şi acest stâlp pe care-l găuresc va cădea la anul viitor. Acest lucru nu ne-ar face mare plăcere, dar naturii îi este cu atât mai plăcut. Căci, dacă întreg acest lemn care provine din plante ar continua să existe fără aceste cuiburi de albină, el s-ar fărâmiţa, s-ar transforma în praf – vedeţi ce se petrece cu tot ce putrezeşte – şi ar deveni total inutilizabil. Or, lemnul în care a lucrat o albină-tâmplar nu moare, dimpotrivă, revine la viaţă. Şi din tot acest lemn, care datorită acestor albine recapătă puţin viaţă, se naşte o mare parte din ceea ce face ca Pământul nostru să nu ajungă în câtva timp complet descompus – şi celelalte insecte fac la fel – ca Pământul nostru să nu se transforme în pulbere în spaţiile interstelare, ci să continue să trăiască pentru că aceste insecte îi redau viaţa. Noi oamenii, aspirăm acidul formic; în natură, acidul formic pe care-l prepară insectele din acidul oxalic al plantelor acţionează astfel încât Pământul poate – fără asta i-ar fi imposibil – continua să trăiască.

Priviţi acum cum se înlănţuie lucrurile. Avem aici fiinţa umană, iar acolo e Pământul (schiţează). Să considerăm mai întâi fiinţa umană. Să presupunem un copil foarte mic. La această vârstă, el transformă uşor acidul oxalic, ce se află în partea inferioară a corpului său, în acid formic. Organele primesc suficient acid de acest gen. Sufletul uman se dezvoltă în acest copil. Deci acidul formic este ca un suport pentru suflet şi spirit. Şi atunci când fiinţa

umană îmbătrâneşte, şi atunci când nu mai poate produce acid formic în cantitate suficientă, sufletul şi spiritul o părăsesc. În consecinţă, acidul formic atrage spre el sufletul şi spiritul; altfel, spiritul pleacă. Este foarte interesant.

De exemplu, dacă observaţi cu atenţie o persoană care prezintă procese supurante interne, veţi descoperi că acidul formic o ajută să depăşească aceste proces. Se stabileşte un raport corect între trupul astral şi trupul fizic, raport ce este împiedicat de procesele supurante interne. Astfel că acidul formic îşi găseşte utilizarea lui ca bază pentru viaţa sufletului şi a spiritului. Când corpul are prea puţin acid formic, el se descompune şi nu mai poate fi purtătorul unui suflet; corpul îmbătrâneşte, sufletul trebuie să plece.

Acum avem pe de o parte omul, de cealaltă parte natura. Şi în natură se formează în permanenţă acid formic din acidul oxalic; astfel Pământul are fără întrerupere posibilitatea de a fi învăluit nu numai de oxigen şi azot, ci şi de acid formic.

Acest acid formic face ca Pământul să nu moară în fiecare an, să zicem, ci să poată renaşte la viaţă în fiecare an, acolo sus, la suprafaţă. Sămânţa care este sub pământ aspiră cu ardoare să întâlnească acidul formic ce se află deasupra. Pentru pământ asta înseamnă să renască la viaţă. În fiecare iarnă, spiritul Pământului tinde de fapt să părăsească Pământul, iar primăvara el se însufleţeşte din nou. El este cel care iarna face ca Pământul să toropească, iar primăvara îl reînsufleţeşte. Raţiunea constă în faptul că seminţele care aşteaptă sub pământ ajung în vecinătatea acidului formic ce a fost produs anul anterior prin interferenţa dintre lumea plantelor şi cea a insectelor. Şi acum, seminţele nu se trezesc numai în oxigen, în azot şi în

carbon, ele se trezesc şi în acidul formic. Acesta din urmă le incită să dezvolte la rândul lor acid oxalic, datorită căruia acidul formic va putea fi prezent în anul următor. Întocmai cum acidul formic poate fi pentru om baza vieţii sufletului şi a spiritului, tot astfel acidul formic răspândit în univers poate fi baza spiritului şi sufletului Pământului. Putem deci să spunem: acidul formic este şi pentru Pământ suportul sufletului şi spiritului pe care le poartă acest Pământ (schiţează).

Constituie o realitate faptul că este mult mai greu să se telegrafieze într-o regiune în care nu există deloc furnicare, decât într-o regiune în care trăiesc aceste colonii, pentru că electricitatea şi magnetismul, ce sunt necesare telegrafierii, depind de acidul formic. Când firele telegrafice traversează oraşe în care nu sunt furnici, trebuie ca acei curenţi magnetici şi electrici să primească deja din exterior – acolo unde traversează câmpurile – forţa care le permite să traverseze oraşele. Dar, natural, acidul formic se răspândeşte în spaţiu şi umple chiar şi aerul oraşelor.

Astfel putem spune: ceea ce este în interiorul omului – la fel şi referitor la producerea acidului formic – există şi în exterior, în natură. Fiinţa umană este un mic univers. Diferenţa constă în faptul că omul este capabil, pe tot cursul vieţii sale şi până la moarte, să elaboreze acid formic din acidul oxalic; apoi el n-o mai poate face şi atunci corpul său moare. Trebuie, pentru a regăsi această capacitate, să îmbrace un corp care să facă printr-un proces corespunzător acid formic din acidul oxalic. În natură există o continuă reîncepere: iarnă, vară, iarnă, vară. Această transformare nu încetează.

Când priveşti un muribund, ai sentimentul că tocmai încearcă să vadă dacă corpul său mai este suficient de apt

pentru elaborarea acidului formic. Atunci când nu mai este capabil de aşa ceva moartea intervine. Fiinţa umană trece atunci în lumea spirituală, ea nu mai suportă să locuiască în corpul ei. Astfel că putem spune: murim într-un anumit moment în timp. Apoi se scurge o lungă perioadă şi revenim într-un alt corp. Între timp, sălăşluim în lumea spirituală.

În momentul în care o regină tânără iese din găoace în stup, albinele au în ele ceva care le deranjează, după cum v-am mai spus. Mai înainte, aceste albine au trăit într-un fel de crepuscul. Acum o văd pe această tânără regină care străluceşte. De ce anume este legată această strălucire pe care o răspândeşte dintr-o dată tânăra regină? De această strălucire a regine tinere este legat faptul că ea îi răpeşte bătrânei regine puterea veninului său. De acest lucru se teme, Domnilor, roiul care pleacă: de a nu mai avea venin, de a nu se mai putea apăra şi nici de a-şi asigura salvarea. El pleacă; întocmai cum pleacă sufletul uman în momentul morţii, când nu mai poate avea acidul formic, tot aşa vechea generaţie de albine pleacă atunci când nu mai există suficient acid formic transformat – veninul albinei. Şi dacă privim acum roiul albinelor, el este vizibil, desigur, el este perfect asemănător sufletului uman care este obligat să părăsească corpul. Acest roi care părăseşte stupul constituie o grandioasă imagine. Întocmai cum sufletul uman părăseşte corpul, tot aşa bătrâna regină părăseşte stupul cu colonia sa, atunci când tânăra regină a ajuns la maturitate; şi putem vedea într-adevăr în roiul care-şi ia zborul o imagine a sufletului uman care-şi ia zborul.

Câtă grandoare în acest lucru! Numai că sufletul uman nu a ajuns niciodată să-şi transforme puterile în „mici animale". Această tendinţă este mereu prezentă şi în noi; vrem să devenim „mici animale". Purtăm în noi această

dorinţă de a ne transforma interior în mici animale, în bacterii şi în bacili care mişună, dar ne înăbuşim această dorinţă. Prin aceasta suntem oameni în adevăratul sens al cuvântului. Dar grupul de albine din stup nu este o fiinţă umană. Albinele nu pot găsi calea care duce în lumea spirituală. Trebuie să le facem să se reîncarneze într-un alt stup. Aceasta este exact imaginea fiinţei umane care se reîncarnează. Şi cel care se poate dărui acestei observaţii este stăpânit de un imens respect în faţa acestor albine bătrâne care roiesc împreună cu regina lor, care se comportă aşa pentru că vrea să intre în lumea spirituală. Dar ea a devenit, fizic, atât de materială încât nu reuşeşte. Atunci ele se strâng împreună, devin un singur corp. Ele vor să fie împreună. Ele vor să părăsească această lume. O ştiţi bine: în timp ce de obicei ele zboară, acum ele se aşează pe un trunchi de arbore sau în altă parte, se strâng unele în altele ca şi când s-ar ascunde, pentru că vor să intre în lumea spirituală. Apoi ele redevin un adevărat stup dacă le ajutăm, dacă le repunem într-un nou stup.

Astfel, pe drept cuvânt putem spune: insectele ne arată într-adevăr ce există mai remarcabil în natură. De aceea spectacolul plantelor i-a lămurit întotdeauna pe oameni care, în timpurile străvechi mai aveau încă instinctul pentru cele ce vi le-am arătat, instinct care s-a pierdut complet pentru ştiinţa actuală. Aceşti oameni aveau pentru plante o privire specială. Acum, în acest moment al anului (Crăciun), a-ţi aduce un brad în casă pentru a face din el un pom de Crăciun aminteşte despre o mulţime de lucruri omului de azi. Ne reaminteşte că ceea ce este afară în natură poate deveni în viaţa umană ceva care acţionează în viaţa socială. Acest brad transformat în pom de Crăciun vrea să fie un simbol al iubirii.

Se crede în mod curent că pomul de Crăciun ar fi foarte vechi. Or, bradul n-a fost folosit ca pom de Crăciun decât cu 150-200 de ani în urmă. Înainte nu a existat acest obicei. Şi totuşi se folosea deja, la Crăciun, un fel de arbust. De exemplu, în timpul jocurilor de Crăciun [Nota 22] care, începând din secolele XV, XVI, se ţineau în sate, pentru a le anunţa, cineva parcurgea oraşul ţinând în mână un fel de arbore de Crăciun. Acesta era ienupărul, denumit în Germania de mijloc pomul cocorilor, care are acele minunate bace. În acest ienupăr, oamenii acelor timpuri vedeau pomul lor de Crăciun. De ce? Pentru că aceste bace ale ienupărului, pe care le poftesc păsările, le arată această uşoară acţiune otrăvitoare ce se produce acolo şi care trebuie să impregneze pământescul, pentru ca spiritualul să se poată naşte în sânul lumii terestre. Întocmai ca atunci când furnica atacă lemnul, sau albina-tâmplar parii, tot astfel, în fiecare dimineaţă, atunci când păsările vin să ciugulească pe arbust, se elaborează peste tot, şi acolo, un acid, dar un acid mult mai slab. Acest lucru îl cunoşteau în mod instinctiv oamenii trecutului, şi îşi spuneau: iarna, când păsările ciugulesc bacele ienupărului, Pământul primeşte, graţie acestui arbust, o nouă viaţă. Şi pentru ei acesta era o imagine a lui Hristos vivifiind Pământul, în sens moral.

Putem spune: dacă cercetăm lucrurile în adevărata lor natură, putem vedea într-adevăr în ceea ce se derulează afară, în natură, simboluri, imagini ale celor ce se petrec în viaţa umană. Când păsările se urcau pe acest ienupăr, oamenii din trecut le priveau cu aceeaşi dragoste cu care privim astăzi biscuiţii sau cadourile suspendate în pomul de Crăciun. Aşa că ienupărul a fost pentru oameni un fel de pom de Crăciun, şi l-au adus în casele lor. Aşa a devenit ienupărul un fel de pom de Crăciun.

Dar trebuie să încheiem. N-am vrut să treacă ora de astăzi – deşi sunteţi deosebit de suprasolicitaţi acum în activitatea dumneavoastră – fără să fi vorbit despre o temă foarte importantă, fără să fi ajuns să privim un arbust ce poate fi cu adevărat considerat ca un arbust de Crăciun, ienupărul care dă păsărilor ceea ce plantele dau albinelor, furnicilor, şi lemnul albinelor tâmplar – ceea ce lemnul în general dă insectelor. Şi pentru a încheia, aş vrea să profit de această ocazie pentru a vă ura o sărbătoare de Crăciun care să vă aducă mulţumire şi bucurie şi care să înalţe sufletele dumneavoastră.

Vă vom anunţa data viitoarei conferinţe; nu va fi foarte îndepărtată.

DESENELE LA TABLĂ

Desenele şi notaţiile originale de pe tablă ale lui Rudolf Steiner s-au păstrat începând din toamna anului 1919, deoarece la dorinţa auditorilor tabla a fost acoperită cu hârtie neagră, care s-a putut păstra ulterior. De multe ori lui Rudolf Steiner îi stăteau la dispoziţie două sau chiar trei table pregătite în felul acesta. În urma unei conferinţe, desenele executate cu creta albă sau colorate erau fixate pe hârtie, datate şi păstrate. În cadrul Ediţiei Complete Rudolf Steiner („Rudolf Steiner Gesamtausgabe“), ele se găsesc, drept completări la conferinţe, în seria Rudolf Steiner, *Desene la tablă de la conferinţe* («Wandtafelzeichnungen zum Vortragswerk»), GA K 58/1 – 58/30, reproduse fotografic la dimensiuni micşorate.

Desenele şi notaţiile la tablă făcute de Rudolf Steiner pe parcursul acestui ciclu de conferinţe se gasesc în volumul XXVII (GA K58/27), împreună cu desenele aferente ciclului de conferinţe „Omul şi lumea. Acţiunea spiritului în natură”, GA 351 şi desenele aferente volumului GA 352.

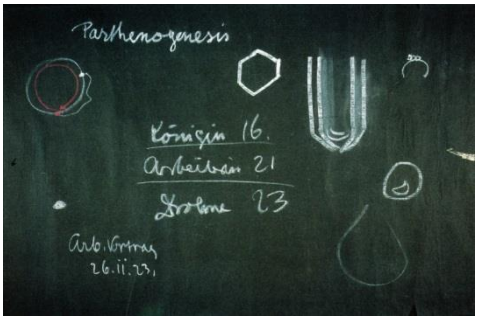

Tabla 1 Conferinţa 1 — Dornach, 26 noiembrie 1923

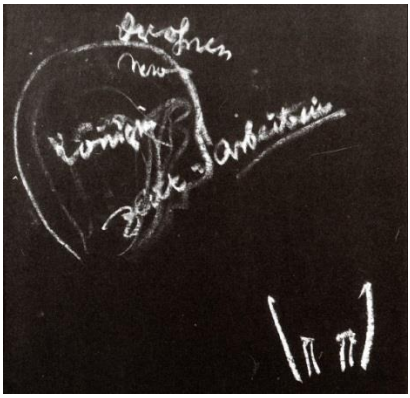

Tabla 2 Conferința 1 — Dornach, 26 noiembrie 1923

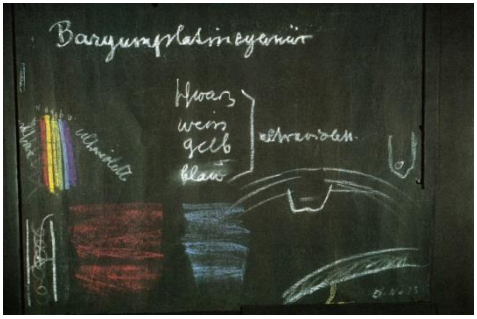

Tabla 3 Conferința 2 — Dornach, 28 noiembrie 1923

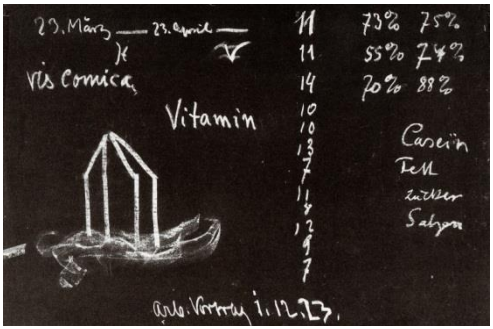

Tabla 4 Conferința 3 — Dornach, 1 decembrie 1923

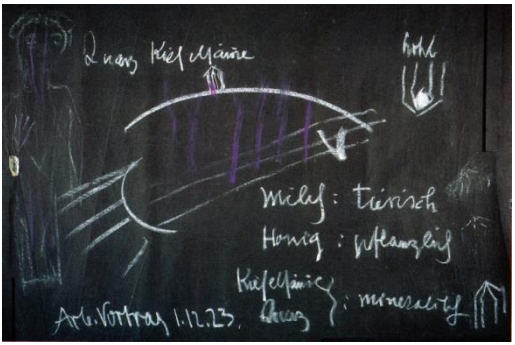

Tabla 5 Conferința 3 — Dornach, 1 decembrie 1923

Tabla 6 Conferința 4 — Dornach, 5 decembrie 1923

Tabla 7 Conferința 5 — Dornach, 10 decembrie 1923

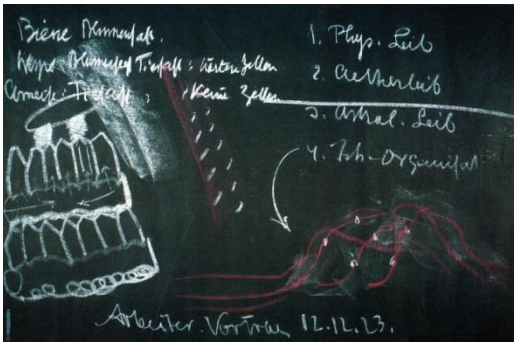

Tabla 8 Conferința 6 — Dornach, 12 decembrie 1923

Tabla 9 Conferința 7 — Dornach, 15 decembrie 1923

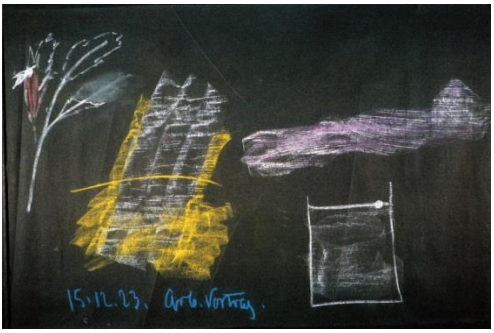

Tabla 10 Conferința 7 — Dornach, 15 decembrie 1923

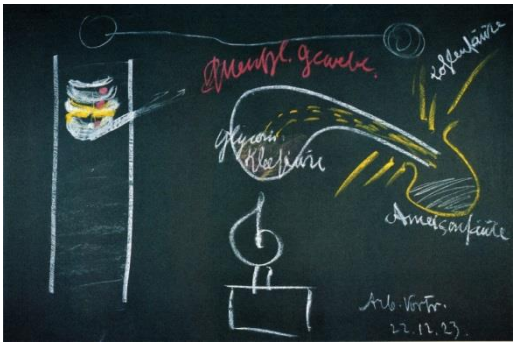

Tabla 11 Conferința 8 — Dornach, 22 decembrie 1923

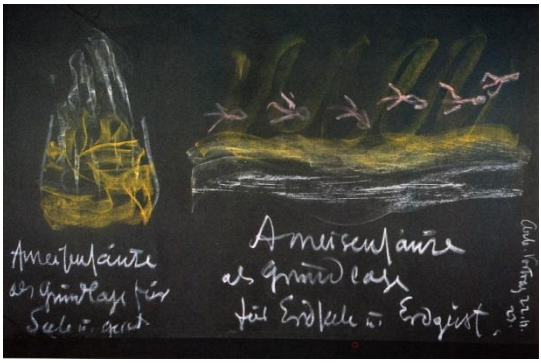

Tabla 12 Conferința 8 — Dornach, 22 decembrie 1923

NOTE

1. Această conferinţă urmează unei expuneri făcute de Dl.Müller, apicultor.

2. Auguste-Henri Forel (1848-1931) psihiatru şi naturalist elveţian. Autor, între altele, a lucrărilor: «Facultăţile psihice ale furnicilor» (Die psychischen Fahigkeiten der Ameisen), 1901 şi «Viaţa senzorială a insectelor» (Das Sinnesleben der Insekten), 1910.

3. Alfred Kuhn (1885-1968), zoolog german, autor al lucrării «Manual de zoologie generală» (Grundriss der allgemeinen Zoologie), 1922, care a devenit clasic.

4. *Dionaea muscipula*, plantă carnivoră aparţinând speciei Rossalis (Droseracee) (Roua cerului) şi crescând în smârcurile temperate din America de Nord.

5. Se referă la ***Von Leben des Menschen und der Erde*** (*Din viaţa omului şi a Pământului*), GA 349, conferinţa din 14 aprilie 1923.

6. Gustav von Bunge (1849-1920), fiziolog german de origine rusă, profesor la Bâle cu începere din 1885. A fost reprezentantul neovitalismului. Lucrări principale: «Manual de chimie fiziologică şi patologică» (Lehrbuch der physiologischen und pathologischen Chemie), 1887 şi «Manual de fiziologie umană» (Lehrbuch der Physiologie des Menschen), 1901, două volume.

7. Heinrich Heine (1797-1856). Până în prezent nu a fost găsită referinţa exactă a acestei fraze a lui, „dacă eşti sărac, aceasta rezultă din faptul că nu eşti bogat".

8. *Calul calculator al D-lui Osten*: A cerceta pentru acest subiect studiul lui Oscar Pfungst, «Calul Domnului von Osten – Hans, calul inteligent. – Contribuţie la psihologia animală şi umană experimentală » (Das Pferd des Hern von Osten – der Kluge Hans. Ein Betrag zur

experimentellen Tier und Menschen-Psychologie), Leipzig, 1907.

9. Ph.T.Baldensberger: Apicultor foarte cunoscut, în «Buletin al apiculturii din Alpii maritimi».

10. În legătură cu acest remediu vezi Joseph Werr: «Creştere animală şi medicină animală în cadrul agriculturii biodinamice» (Tierzucht und Tiermedizin in Rahmen biologisch-dynamischer Landwirtschaft), Stutgart, 1953.

11. Conferinţa anunţată n-a putut fi ţinută decât luni, 10 decembrie 1923.

12. Foarte probabil că este vorba aici despre Hugo Hitschmann (1838-1904), exploatator agricol şi fondator, în Austria, al presei agricole şi forestiere moderne.

13. Viespea stejarului *Cynips quercusfolii (Cynipida)*.

14. A se vedea în legătură cu acest subiect următoarea descriere, extrasă din «Viaţa animalelor, ilustrată, de Brehm, adaptată pentru marele public şi pentru şcoli, de Driedrich Schoedler», vol.3, Leipzig, 1875, pag.511, la care Dr.Steiner se referă (volumul respectiv se află în biblioteca sa):„Se ştie că cei din vechime utilizau deja o viespe Cynips, Cynips Psenes a lui Linne (denumită astăzi *Blasophaga psenes*), pentru a obţine smochine mai zemoase şi mai gustoase; încă în zilele noastre în Grecia se urmăreşte cu multă atenţie să se provoace, prin intermediul acestei insecte, altoirea smochinilor pe pomii amelioraţii. Insecta respectivă trăieşte în smochinele sălbatice. În perioada în care acestea sunt încă verzi, sfârşit de iunie, ea este pe deplin adultă şi ar mai rămâne încă în smochină dacă n-ar fi deranjată. Dar aceste smochine sunt culese, sunt legate câte două cu ajutorul unui capăt de rafie, şi sunt atârnate în ramurile smochinilor ameliorați, repartizându-le cât mai regulat posibil între fructe.

Smochinele sălbatice se deshidratează şi se chircesc; datorită acestui fapt insectele sunt forţate să le părăsească, şi ieşind să dea o a doua generaţie (contrar celor ce s-ar întâmpla în mod normal) şi să aleagă smochinele ameliorate ca adăpost pentru depunerea ouălor. Mai înainte ca acestea să fi ajuns la maturitate, smochinele sunt recoltate; ele pier, după ce au ridicat, prin prezenţa lor, calitatea fructului".

15. Aristida oligantha

16. În legătură cu aceste furnici, Brehm, citindu-l pe Darwin (op.cit.pag.501) spune: „Specia pe care o numesc cultivatoare este o furnică mare brună. Ea locuieşte în ceea ce am putea numi oraşe pavate, şi în maniera unui cultivator harnic şi prevăzător, ea ia la timpul potrivit hotărârile potrivite fiecărui anotimp. După ce a ales un loc în care să rămână, ea sapă, dacă este vorba despre un sol obişnuit sau uscat, o gaură în jurul căreia ea înalţă pământul de 3-6 degete, construind un meterez circular. Dacă, în schimb, este vorba despre un loc pe teren plat ce riscă să fie inundat, ea înalţă meterezul dându-i forma unui con destul de alungit, de 15-20 de degete sau chiar mai mult, şi amenajează intrarea aproape de vârf, chiar dacă în momentul construirii solul este perfect uscat. În ambele cazuri furnica debarasează terenul din jurul meterezului de tot ce deranjează şi netezeşte suprafaţa solului pe o distanţă de 3-4 picioare în faţa intrării vilei sale, dând acestui loc aspectul unui pavaj frumos, ceea ce şi este afectiv. În interiorul acestei curţi, furnica nu tolerează prezenţa nici unei plante, cu excepţia unei singure specii de graminee. După ce a semănat aceste graminee în jur, pe un cerc având o rază de 2-3 picioare, având ca centru meterezul, insecta acordă plantaţiei sale o îngrijire constantă, tăind cu mandibulele celelalte ierburi şi plante

ce ar putea creşte în plantaţie, sau chiar la exteriorul perimetrului cultivat pe o distanţă de 1-2 picioare; specia astfel cultivată este luxuriantă şi furnizează o recoltă abundentă de mici grăunţe albe, tari ca piatra, care, văzute la microscop, seamănă bine cu orezul obişnuit. Când grăunţele sunt coapte, ele sunt recoltate cu grijă şi transportate de lucrătoare împreună cu pleava în depozitul de grăunţe. Acolo grăunţele sunt dezghiocate de pleavă şi stocate. Pleava este apoi aruncată în afara hotarului curţii pavate".

17. Charles Darwin (1809-1882).

18. ihneumonide, viespi parazite din familia *Ichneumonidae*

19. A te raporta la «Boală şi sănătate» (Uber Gesundheit und Krankheit), G.A.348, conferinţa din 5 ianuarie 1923.

20. Alfred Edmund Brehm (1829-1884), zoolog şi explorator german.

21. Jean-Henri Fabre (1823-1915), entomolog francez. Principala lucrare: «Amintiri entomologice. Studii asupra instinctului şi comportamentului insectelor», 10 volume 1879-1907.

22. În timpul jocurilor de Crăciun din Oberufer. Vezi: «Jocuri de Crăciun din vechiul folclor. Jocurile din Oberufer. Comunicate de Karl Julius Schroeder. Aranjament scenic de Rudolf Steiner». (Weihnachtspiele aus altem Volkstum. Die Oberuferer Spiele. Mitgeteilt von Karl Julius Schroeder, szenisch eingerichtet von Rudolf Steiner), Dornach, precum şi Rudolf Steiner ***Alocuţiuni cu ocazia reprezentaţiei jocurilor de Crăciun din vechiul folclor*** (*Ansprachen zu den Weihnachtspielen aus altem Volkstum*), GA 274.

EPOCI DIN ISTORIA PĂMÂNTULUI ȘI PERIOADE GEOLOGICE

(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

REPETAREA FAZELOR MAI VECHI LA UN NIVEL SUPERIOR	ERA	ÎMPĂRȚIREA ÎN EPOCI		FAUNA	FLORA	FORMAREA ȘI STRUCTURA PĂMÂNTULUI
REPETAREA VECHIULUI SATURN	FAZE COSMICE	1. EPOCA POLARĂ		Stadii cosmice preliminare ale formării sistemului solar Formarea sferei și a corpului lui Saturn		Diferențierea prin contracție a sferelor planetare
REPETAREA VECHIULUI SOARE		2. EPOCA HIPERBOREANĂ		Formarea sferei și a corpului lui Jupiter Formarea sferei și a corpului lui Marte Separarea Pământului și a Soarelui Pământul, organism planetar (înglobând și Luna) începe să evolueze în jurul Soarelui		
REPETAREA VECHII LUNI	PALEOZOIC	3. EPOCA LEMURIANĂ	INCEPUT	Epocă vitalizată Biosfera generatoare Diferențierea învelișurilor și a nucleului Archaic	Procese de schimb în atmosferă. Compuși albuminoizi Coloizi – suspensii Primele forme animale și vegetale în atmosfera vitalizată.	Formarea straturilor periferice. Atmosfera (TABLOU IV)
REPETAREA EPOCII POLARE ÎN EPOCA LEMURIANĂ						Precipitare de substanțe primitive, viitoare roci primare
REPETAREA EPOCII HIPERBOREENE ÎN EPOCA LEMURIANĂ				Diferențierea internă și formarea straturilor Nevertebrate marine Trilobiți. Brahiopode. Corali. Cambrian Pești primitivi Silurian Devonian Înmulțirea cochiliilor calcaroase	Forme vegetale primitive între două ape, alge, varec. Primele plante de uscat.	Sedimentare. Tendința de formare a unei suprafețe terestre plastice. Atmosferă apoasă și caldă.
MIJLOCUL EPOCII LEMURIENE			MIJLOC	Carbonifer Amfibii Permian Triasic Reptile	Ferigi Criptogame Lycopode Păduri de conifere	Cutarea suprafeței terestre (climat tropical în emisfera nordică) (Tendință puternică dar trecătoare de durificare)
SFÂRȘITUL EPOCII LEMURIENE	MEZOZOIC		SFÂRȘIT	Jurasic Archeopterix Animale uriașe Saurieni Mamifere inferioare Cretacic Scufundarea Lemuriei Păsări cu dinți Saurieni	Ferigi arborescente Primii arbori foioși și plante cu flori angiosperme	Ieșirea „Lunii Purificarea atmosferei Puternice transgresiuni marine. Mobilitate reînoită a suprafeței terestre. Scufundarea Lemuriei
EPOCA ATLANTEANĂ	NEOZOIC (CENOZOIC)	4. EPOCA ATLANTEANĂ	1. 2. 3. Terțiar: Paleocen, Eocen, Oligocen, Miocen, Pliocen	Primele copitate sălbatice. Mamifere superioare Vite Primate	Continuarea diferențierii plantelor până la flora actuală.	Atmosferă caldă încă, dar în curs de răcire. Deformarea plastică a Pământului până în Cuaternar. (TABLOU VII, VIII, IX)
			4. 5. 6. 7. Cuaternar: Diluviu, Glaciații (TABLOU X), Scufundarea Atlantidei	(Schelete umane) Nici o nouă specie, însă modificări geografice ale florei și ale faunei.		Glaciații Scufundarea Atlantidei
EPOCA POST-ANTLANTEANĂ		5. EPOCA POST-ATLANTEANĂ	1. Vechea Indie 2. Vechea Persie 3. Egipt-Caldeea 4. Grecia – Roma 5. Astăzi 6. 7.	Actuală	Actuală	Creșterea căldurii și micșorarea căldurii pe Pământ (TABLOU XI)

STADII PRELIMINARE ȘI PERIOADE EVOLUTIVE IN ORGANISMUL COSMIC

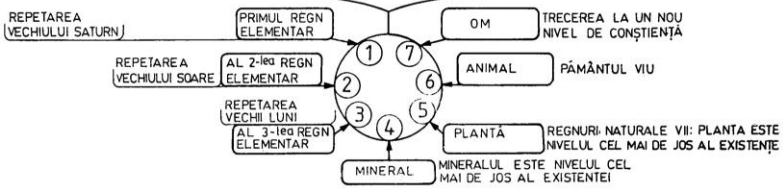
(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

7. STĂRI PLANETARE

(NIVELURI DE CONȘTIENȚĂ)

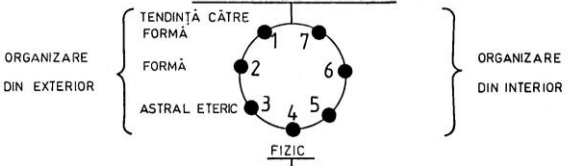
1	2	3	4	5	6	7
VECHIUL SATURN	VECHIUL SOARE	VECHEA LUNĂ	PĂMÂNT	JUPITER	VENUS	VULCAN

7. REGNURI DE VIAȚĂ

ETER DE CALDURĂ	ETER DE LUMINĂ	ETER CHIMIC	ETER DE VIAȚĂ
–CALDURĂ–	–AER–	–APĂ–	–PĂMÂNT–

7. STĂRI DE FORMĂ

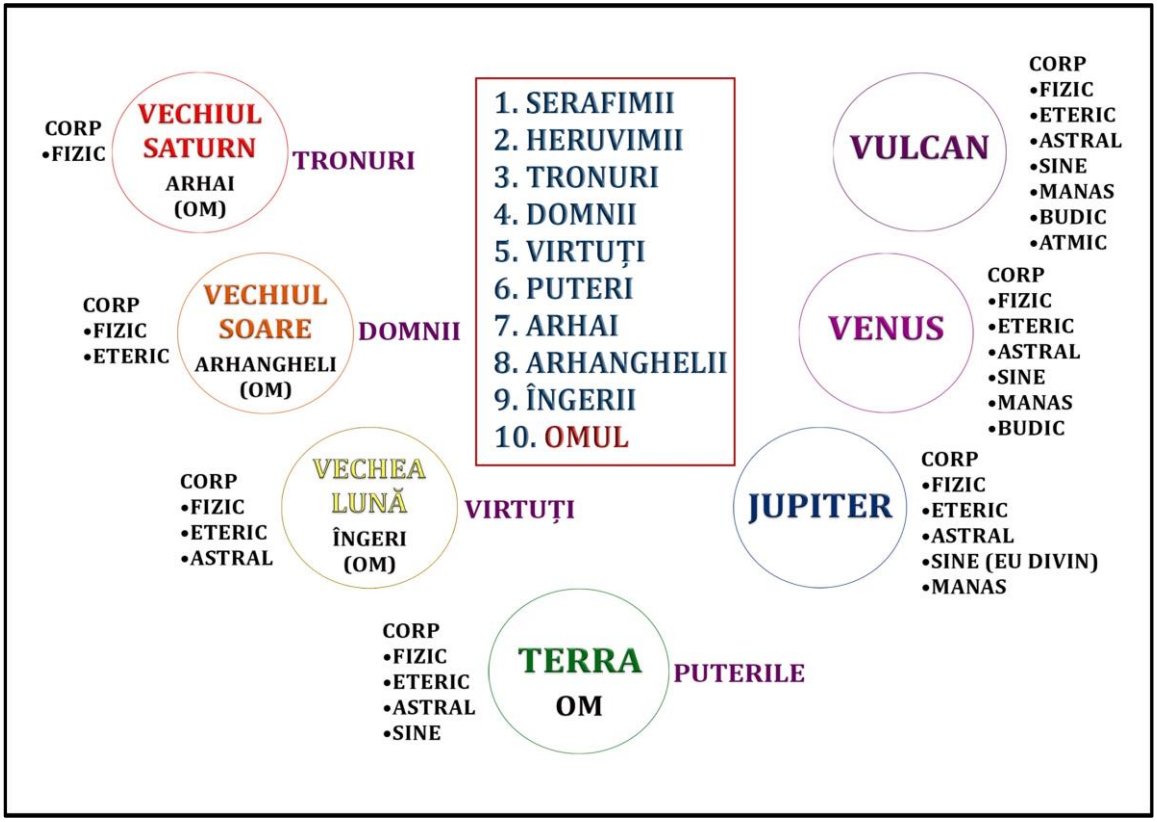

FIZIC

STAREA FORMEI FIZICE

7. EPOCI (TABLOUL III)

1	2	3	4	5	6	7
POLARĂ	HIPER-BOREANĂ	LEMURIANĂ	ATLANTEANĂ	POST-ATLANTEANA		
SEPARAREA LUI SATURN	SEPARAREA LUI JUPITER A LUI MARTE ȘI A SOARELUI	IESIREA LUNII		7 CIVILIZAȚII: 1. VECHEA INDIE 2. VECHEA PERSIE 3. EGIPT-CALDEEA 4. GRECIA-ROMA 5. ASTĂZI 6. 7.		
		SCUFUNDAREA LEMURIEI	SCUFUNDAREA ATLANTIDEI			

CORP
•FIZIC
VECHIUL SATURN
ARHAI
(OM)
TRONURI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
VECHIUL SOARE
ARHANGHELI
(OM)
DOMNII
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
VECHEA LUNĂ
ÎNGERI
(OM)
VIRTUȚI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
TERRA
OM
PUTERILE
1. SERAFIMII
2. HERUVIMII
3. TRONURI
4. DOMNII
5. VIRTUȚI
6. PUTERI
7. ARHAI
8. ARHANGHELII
9. ÎNGERII
10. OMUL
VULCAN
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
•ATMIC
VENUS
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
JUPITER
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE (EU DIVIN)
•MANAS